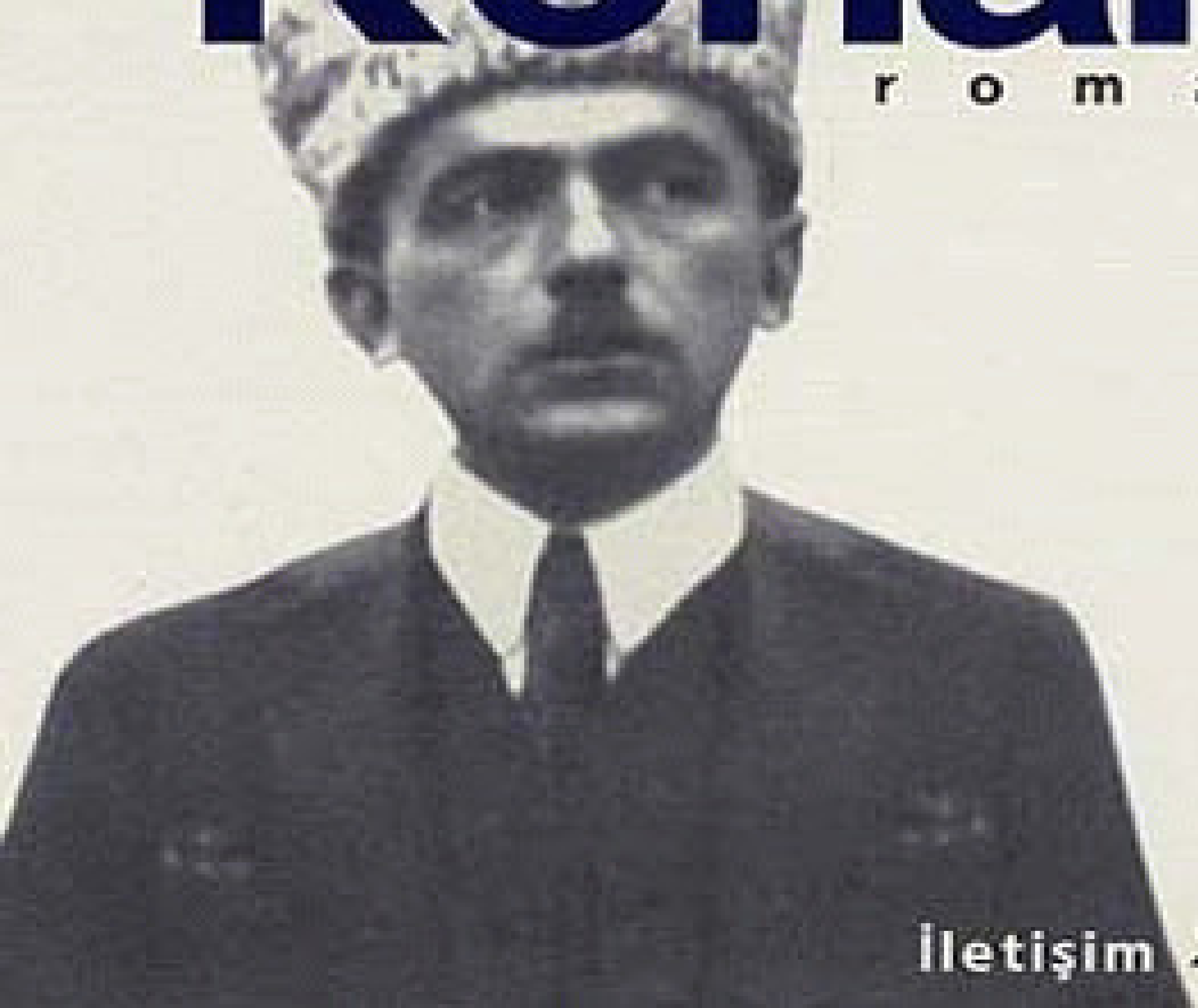
Yakup Kadri Karaosmanoğlu

BÜTÜN ESERLERİ 4

Kiralık Konak

roman

İletişim

KIRALıK KONAK

YAKUP KADRI KARAOSMANOğLU

KıRALIK KONAK

Naim Efendiler bu yaz Kanlıca'ya taşınmadılar. Zamanlar artık eski zamanlar değil, iki sene içinde pek çok adetler değişti. Kışın konaklarda, yazın yalılarda oturan aileler gittikçe azalmaktadır. Hele, Mısırlıların üşüşmelerinden sonra Boğaziçi'nde yalısı, köşkü olup da kiraya vermekten sakınanlara ya çok zengin, ya çok hesapsız gözüyle bakılıyor. Naim Efendi ise, ne çok zengin, ne çok hesapsızdır. Babasından kalmış bir serveti gençliğinden beri oldukça büyük bir ihtimamla idare ve muhafaza ediyor. Kendisi, ıkinci Abdülhamit devri ricalinden olmakla beraber bu servete hiçbir şey ilave etmedi. ılave edebilirdi, çünkü senelerce devletin yüksek mevkilerinde bulundu. Gençliğinde babası gibi Mabeyni Humayun'a mensuptu, sonra birçok defalar valiliklerde dolaştı. şürayı Devlet azası, Rüsumat Müdiri Umumisi oldu ve nihayet Defterihakani ve Evkaf nezaretlerine geçti. ınkılaptan iki sene evveldi, dolaşık bir tevliyet (Mütevellilik) davası yüzünden istifasını

verdi ve günden güne bulanan hükümet işlerinde tiksinerek bir köşeye çekildi.

Bununla beraber hiçbir zaman kenara atılmış bir memur haline düşmedi, devrin ricaliyle münasebette bulunur ve Muayede (Bayramlaşma) merasiminde hiç değilse defteri mahsusa (Özel deftere) imzasını atmaya giderdi. Memuriyet hayatında yakından gördüğü resmi ve gayrı resmi bütün pisliklere rağmen, devlete ve devlet adamlarına karşı hala derin bir saygısı vardı. Naim Efendi o terbiyeli kimselerdendir ki evliya, enbiya isimlerinin sonunda Radiyallahu anh demeyi hiç unutmazlar ve Paşa kelimesini med (Uzatarak) ile telaffuz edip, mutlaka hazretleri ile nihayetlendirirler. Bu gibi kimselerin başlıca fazileti, itaat ve hürmettir. Bütün terbiye ve ahlak düsturları onlar için yalnız bu iki kelimenin ifade ettiği manadan ibarettir. Bununla ,beraber, Naim Efendinin iki esaslı fazileti daha vardı: Bir ana

kadar müşfik ve bir dul kadın kadar titizdi. Fakat, titizliği asla bir huysuzluk derecesine. varmazdı; bu, temiz ruhunun ve temiz vücudunun maddi ve manevi pislikler önünde bir nevi tiksinmesinden gelirdi. Göğüs üstünde bir yağ lekesi, bir kaba söz, mübalatasız (Dikkatsiz) bir hareket, onu müsavi derecede kederlendiren şeylerdendir; fakat, pek içli, pek nazik bir adam olduğu için, kederlendiğinin kimse farkına varmazdı.

ıstanbul'da iki devir oldu: Biri ıstanbul'un; diğeri redingot devri...

Osmanlılar hiçbir zaman bu ıstanbul'un devrindeki kadar zarif, temiz ve kibar olmadılar. Tanzimatı Hayriye'nin en büyük eseri, ıstanbulinli ıstanbul Efendisidir. Bu kıyafet dünyaya yeni bir insan tipi çıkardı ve Türkler bu kıyafet içinde ilk defa olarak vahşi Asya ile haşin Avrupa'nın arasında gayet hususi yeni bir millet gibi göründü. Yaşayış ve giyiniş itibariyle şimal kavimlerinden daha sade ve daha düşünceli olan bu millet, duyuş ve düşünüş

itibariyle Akdeniz kıyılarındaki medeniyetlerin bir hulasası şeklinde tecelli ediyordu. Ağır kavuklu, alacalı, kesif Yeniçerilerin demir çarıklarının çiğnediği bu toprakta hangi tohum, hangi hava bu çiçeği veriyordu? Zira, bu beyaz pantolonlu, beyaz yelekli ve lüstrin kaloşlu Türkler, ince bir halattan ibaret endamlariyle biraz evvelki boğum boğum adamlara hiç benzemiyorlardı.

Sultan Mecit devri ricalinin, Halet Efendi muasırlarının çocukları olduğuna kim ihtimal verebilir? Bunlar, boyunlarından ipekli bir mendille boğulmuş

solgun benizleriyle onların cebir ve huşunetinden (Zorbalık ve sertliklerden ürkmüş kimseler gibidirler. Hepsi de umumi işlerden çekinir, hiddetlerinde ve hazlarında ölçülü, namuslu aile babaları ve kibar konak sahipleri idiler.

Bizde, Çerkes halayıklan, harem ağaları, Boşnak bahçıvanlarıyla büyük ev hayatı asıl bu devirden başlar. Yüksek rütbeli devlet adamlarının tesis ettikleri Osmanlı kibarlığının kundağı canfes astarlı ve serapa (Baştanbaşa) ilikli ıstanbul'un idi.

Sonra redingot devri geldi ve redingotu içinden yarı uşak, yarı kapıkulu, riyakar, adi bir nesil türedi. Bu neslin en yüksek, en kibar simalarında bile

bir saray hademesi hali vardı. Çoğu, ıkinci Abdülhamit Han devri ricalinden olan bu adamların her biri bir hile ile efendilerinin arabasına binmiş

seyisleri andırıyorlardı. Bunların elinde ıstanbul'da konak hayatı birdenbire köşk hayatına intikal ediverdi. Ne yaşayışın, ne düşünüşün, ne giyinişin üslubu kaldı; her şey gelenek dışına çıktı; her beyni tatsız ve soysuz bir Arnuvo ve bir Rokoko merakı sardı; binalarımız, eşyalarımız, elbiselerimiz gibi ahlakımız, terbiyemiz de rokokolaştı. Abdülmecit devrinin o ağır; zarif ve için için gelenekçi Osmanlılığından eser kalmadı. Naim Efendi, aşağı yukarı

bu redingotlu nesle mensup olmakla beraber, vücudu henüz körpe iken ıstanbul'un içinde yetişip gelişmiş kimselerdendi.

Maziden bize yadigar kalmış bu gibi şahsiyetler, aramızda elan mevcuttur.

Bunlar, pek eski zamanlarda bile, eski adamlardandı. Ruhları sanki bir merhalede durmuş gibidir. Nitekim Naim Efendinin bütün hatıraları, bütün zevkleri, bütün muhabbetleri, kendisini güldüren ve ağlatan her şey mutlaka bundan kırk sene evveline aittir. Onu dinleyen ve onu yakından gören bir kimse zanneder ki, Naim Efendi yarım asırlık bir letarjiden (Uyanılmayan derin uyku) henüz gözlerini açıyor ve şaşkın şaşkın etrafına bakınıyor. Vakıa o, yirmi beş yaşından beri daima şaşan, tiksinen, ürken ve kaybolmuş bir ömrün hasretini çeken bir adamdır. Onu insandan kaçar ve huysuz zannedenler yanılıyorlar. Bütün çocukluğu ve bütün gençliği ıstanbul'un en kalabalık bir konağında geçen Naim Efendi, eğlenceli meclisleri, ahbap arasında sohbetleri, misafirlere ziyafetleri pek severdi. Fakat öyle bir zamanda yaşadı ki, bunların hepsi yasaktı; olmasa bile, eski devrin meclislerini, sohbetlerini, ziyafetlerini, misafırlerini bulmak ne mümkündü? Naim Efendi, yeni sazdan, yeni şarkılardan zevk almak şöyle dursun, son senelerde artık yazılan ve konuşulan Türkçeyi de anlamıyordu.

Bundan on beş yıl evveldi, bir gün eline damadının okuduğu kitaplardan biri geçti; kırmızı kaplı ve üstünün yazıları beyaz bir kitap... Epeyce bir müddet parmaklarının arasında evirdi çevirdi; sonra gözlüklerini taktı, önce uzun uzun kabı muayene etti, muharrin adını, kitabın serlevhasını (Başlığını) basım tarihini okudu; bu kabta her gördüğü işaret, her okuduğu yazı, muharririn ismi de dahil olmak üzere ona acayip geliyordu. Büyük bir

tecessüsle cildin içini açtı, fakat okumak ne mümkün! Naim Efendi adeta yeni kıraat dersine başlamış

bir çocuk gibi, kelimeleri heceliyor, bir cümleyi bin zahmetle sonuna kadar ya tamamlıyor, ya tamamlayamıyor, veya tamamladıktan sonra da okuduğu şeyin manasını iyice kavrayamıyordu. Vakıa bu, Edebiyat-ı Cedide külliyatından bir romandı. Naim Efendi ise, bütün ömründe hiç roman okumamıştı. Bununla beraber, onun bu kitapta anlayamadığı şey, ne eserin terkibi (Birleşimsel; burada sentetik,yapma anlamında)mahiyeti, ne muharririn maksat ve gayesi idi, doğrudan doğruya kelimelerin manasıdır ki ona müphem geliyor, doğrudan doğruya cümlelerin teşkilindedir ki bir yabancılık, bir gariplik buluyordu. Fakat sonraları, torunları yetişip de aynı dili evin içinde konuşmaya başlayınca, onun nazarında bu kelimelerdeki müphemlik yavaş yavaş zail olmaya ve bu cümlelerdeki garabet de yavaş yavaş kalkmaya başladı.

Naim Efendi, evvela damadı, sonra torunları sayesinde daha nelere alışmıştı... Biçare adam, kızı evlendiği günden beri, aşağı yukarı yirmi senedir, her gün bir eski itiyada veda etmekten ve her gün yeni bir mecburiyete katlanmaktan başka bir şey yapmıyor. Ne Cihangir'deki konağında, ne Kanlıca'daki yalısında ihtiyar ve yorgun vücudunu dinlendirecek bir köşecik kalmıştır.

Bundan beş sene evveline kadar hiç değilse, karısı yanıbaşında idi, rahatını, huzurunu mümkün mertebe koruyordu. Zira, bu ihtiyar kadın ölünceye kadar, evinin içinde hakim ve amir kaldı. O, hayatta bulundukça ne kızının, ne damadının, ne torunlarının eve ait umurda (ışlerde) o kadar hüküm ve nüfuzları

olmadı.

Gerçi, her biri kendi havasına, kendi dairesine ve kendine göre bir hayat yapmıştı; fakat, gerek yalının, gerek konağın umumi nizamı bu iradeli ev kadınının elinde idi. Naim Efendinin haremi Nefise Hanımefendinin bu nizamı

eski usul ile töreler arasında muhafaza ve idare etmek için dışarıda bir ihtiyar uşaktan, içeride geçkin bir kalfadan başka icrail (Yürütecek ,yerine

getirecek) vasıtası olmadığı halde, evin her şeyi yine yolunda giderdi; zira, her yeni gelen hizmetçiye birkaç gün içinde istediği terbiyeyi vermek, bu kadına has fevkaladeliklerdendi. Vakıa fazla döverdi, fazla azarlardı; bunun içindir ki son zamanlarda yeni hizmetçi bulmak hususunda epeyce müşkülat çeker oldulardı. Biçare Nefise Hanımefendi, denilebilir ki, biraz da bu kahır yüzünden öldü.

O öldükten sonra yerine kızı Sekine Hanım geçti; fakat Sekine Hanım, hiçbir cihetten annesine benzemiyordu. Tıpkı babası gibi, çekingen, içinden titiz, iradesiz, tembel bir kadındı; hususiyle kocasının nüfuzuna ve çocuklarının arzularına son derece uyardı.

Kocası ise kırk beş yaşında bir züppeden başka bir şey değildi. Alafranga hayat namına sabahtan akşama kadar bin türlü garabet yapan bu adam, Büyük Hanımın vefatını müteakip, evi kendi heveslerine göre esasından değiştirmeye kalktı; ne kadar eski eşya varsa hepsini tavan aralarına ve mahzenlere attırdı, her odayı Avrupa'dan gelmiş mobilya kataloglarına göre ayrı bir üslupta, ayrı bir renkte Pisaltiye döşetti.

Büyük Hanımın yetiştirmesi ne kadar hizmetçi varsa hepsine yol verdi, evin içini Beyoğlu'ndan gelmiş beyaz önlüklü, başı topuzlu hizmetçilerle doldurdu ve bütün bunların idaresini, çocuklarına mürebbiyelik eden Lehistanlı bir kadına verdi.

Naim Efendinin damadı Düyunu Umumiye müfettişlerinden Servet Bey, Müslümanlıktan ve Türklükten nefret eden bir kazasker oğludur. Aldığı terbiye ile yaşadığı muhit birbirinin aksi olan her insan gibi Servet Bey de daimi bir ihtilaç, (Çarpıntı,çırpınma) daimi bir isyan içinde yaşar. Pederi Sadri Molla'nın konağında alafrangalığı kendi odasının eşiğinden dışarı çıkmazdı.

Nasılsa küçükten beri Fransızca bilmek, bir müddet Galatasaray Mektebinde bulunmak; bir müddet Beyoğlu muhitinde tatlı su Frenkleriyle düşüp kalkmış

olmak ona bir softa evinde, çıplak kadın resimlerinden, dizi dizi Fransızca kitaplarından, vazolardan, biblolardan müteşekkil bir halvet yapmak ve bu halvette yaylı bir şezlonga uzanıp, gözleri tavanda, ayakları havada, bir

taraftan Hollanda sigarını emerek, diğer taraftan yabani ve perişan bir sesle birtakım opera parçaları terennüm ederek saatlerce vakit geçirmek hakkını vermiştir. Daima muhayyel bir Avrupa seyahati için hazırlanmış bir bavulu vardı, bu bavulun yanıbaşında bir de şapka kutusu dururdu. Bazı

sıkıntılı saatlerinde bir aynanın karşısına geçip, bu kutudan çıkardığı

şapkaları birer birer tecrübe ederdi ve başını bu serpuş ile örtülü görünce adeta kendinden geçerdi. Nitekim böyle şapkalı, seyahat kostümleriyle veya suare kıyafetinde hala birçok resimleri vardır. Ve bu resimler, hala gençlik odasının duvarlarını süsleyen çıplak kadın resimlerinin yanında asılıdır.

Türkler içinde kimse bu Servet Bey kadar ateşle, coşkunca alafrangalığa düşkün olmamıştır. Bu düşkünlükte o derece samimiydi ki, gerek babasının, gerek kayınbabasının muhitinde bütün ahval ve harekatı hürmetle değilse bile, adeta korku ve endişe ile karşılanırdı; zira, gözlerinde sarsılmaz bir imana ermiş

adamların ateşi vardı. ışte bu ateşin kuwetiyledir ki Servet Bey, Naim Efendi konağında bütün iradesini istediği gibi yürütüyor ve hele inkılaptan beri bu konakta artık hiç Türkçe konuşulmuyordu.

Naim Efendiler bu yaz Kanlıca'ya taşınmadılar ve bundan en ziyade Servet Beyin çocukları memnun oldular. Zira, Boğaziçi'nin bu köşesi, asri eğlencelerin hiçbirisine müsait değildi; tuhafiyeci camekanları önünde gezinmelere, her adım başında bir ahbaba tesadüflere, akşam üstü çay ziyafetlerine, bin türlü aşk ve alaka oyunlarına Kanlıca'da oturulan aylarda epeyce sekte geliyordu. Hususiyle, Servet Beyin oğlu Cemil, henüz yirmi yaşında bir mektep çocuğu olmasına rağmen, Beyoğlu'ndaki büyük lokantaların, gazinoların, barların, bazı eğlenceli evlerin sadık bir gediklisidir; bu yaşında birçok tiryakilikleri, vazgeçemediği birçok itiyatları ve ikinci bir tabiat haline girmiş zevkleri, hazları vardır. Hemşiresine ara sıra delicesine sevdiği bir metresinden bahsettiği de olurdu. Bittabi, hu metresi de yaz kış

Beyoğlu'nda oturanlardandı. ışte, Cemil için sayfiye hayatı, bütün bu mahzurlar yüzünden katlanılmaz bir angarya haline girmiştir. Tam Beyoğlu hayatının uyanmaya başladığı bir saatte, Karaköy köprüsünden koşarak

vapura yetişmek, vapuru kaçırınca veya kaçırmak isteyince eve karşı vaziyetini düzeltmek, gece kaçamaklarına makul bir sebep göstermek için maddi ve manevi birçok zahmetlere girmek, onu son derece rahatsız eden işlerdendi. Her şeyde hür fikirli olan babası da, bu geceyi dışanda geçirişleri asla mazur göremiyordu; Servet Bey, ya ailevi ve terbiyevi bir kanaat eseri olarak veyahut sadece babalık hissiyle bu hususta her nasılsa kaynatasıyle birleşiyor ve karısının endişelerini haklı buluyordu:

Ben demiyorum ki, gezmesin, eğlenmesin, diyordu. Gençtir, tamperaman sahibidir. Asri, modern hayata göre yetişecektir. Tabii bu hayatın her türlü

safahatını görecek. Bu hayatın her türlü safahatını yaşayacak. Fakat bu yaşayış hiçbir zaman sıhhatini ihlal edecek bir dereceye varmamalıdır. Ben demiyorum ki, ıstanbul halkı gibi akşam gurup ile beraber evine sokulsun ve yemeğini yer yemez uyusun. Hayır, hayır... Hiç değilse gece yarısı ve kabil olmadığı takdirde sabaha karşı mutlaka evinde bulunmalı ve mutlaka yatağına girmiş olmalıdır.

Biraderinin küçük sırlarına pek yakından vakıf olan Seniha ise, babası böyle söylerken çapkın bir tebessümle bıyık altından gülerdi; zaten bu alaycı genç

kız için etrafındakilerin hangi hareketi ve hangi sözü gülünç değildir!

Büyükbabasının şahsiyeti, annesinin ahvali şöyle dursun, ekseriya pederi Servet Beyin efkar ve harekatı (Düşünce ve Davranışları) bile ona iptidai, sakat ve garip görünürdü. Zira, bu, Frenklerin, asır sonu diye vasıflandırdıkları bir genç kızdı; asır sonu, yeni bir nevi içtimai örnektir ki, harici ve dahili yaşayışında hale ve maziye ait her türlü kayıttan azade ve istikbalin henüz hazırlanan cereyanlarına tabidir. Seniha, daima en son çıkan moda gazetelerinin resimlerine benzerdi. Körpe, ince ve çalak vücudu, ipekböcekleri gibi daimi bir istihale (Biçim değiştirme,başkalaştırma) içindedir. Günün aydınlıklarına göre mütemadiyen rengi değişen yeşil gözleri gibi sesinin bestesi, kımıldanışlarının ahengi ve hatta başının şekli de mütemadiyen değişirdi. ıçi de tıpkı dışı gibiydi; tıpkı gözlerinin rengine benzeyen bir ruhu vardı, kah ihtilaçlı, kederli, bulanık ve fena, kah berrak, rakit (Durgun) ve ekseriya bir havai fışek gibi şenlikli idi. Fakat bu küçük, şeytan mevcudiyetinin hiç değişmeyen bir hususiyeti vardır ki, o da alaycılığı

ve şuhluğudur. En ziyade zevk aldığı kitaplar, Gyp'in romanları, yeni tiyatro piyesleri ve Paris'in mizahi gazeteleriydi. Gyp, ona bir ikinci ana, bir ikinci mürebbiye olmuştu. Bu muharririn romanlarındaki serbest tavırlı, yarı

oğlan, yarı kadın genç kızlar, üzerlerinde ruhunu biçtiği modellerdir.

Denilebilir ki sabahtan akşama kadar her gün bütün meşguliyeti bu genç kız tiplerini hayata tatbik etmekten ibarettir.

Seniha, yağmurlu bir kış günü, elinde tuttuğu bir küçük kamçıyı sağa sola sallayarak, kapılara, duvarlara ve eşyaya vurarak, gayet sıkıntılı bir tavırla evin içinde dolaşıyor, bir aşağı iniyor, bir yukarı çıkıyor, adeta duvarlar arasında dar bir kafese hapsedilmiş büyük bir kuş gibi çırpınıp duruyordu. Tam bu esnada, karşısına büyükbabası Naim Efendi çıkıverdi: ıhtiyar adam, kürküne bürünmüş, elinde kalın ciltli bir kitap, bir odadan öbür odaya geçiyordu.

Senihe, şikarını (Durgun) bekleyen bir tazı gibi, Naim Efendinin üzerine atıldı ve kamçısıyle kalın ciltli kitabın üstüne birkaç kuvvetli darbe indirerek:

Büyükbaba, siz hayat kadar bunaltıcısınız!.. dedi. Sonra bir mahalle çocuğu tavrıyle ıslık çalarak uzaklaştı, gitti.

Naim Efendi, bir müddet şaşkın şaşkın torununun arkasından baktı, içinden: Lahavle, lahavle, diyordu; bu kızda acayip bir hal var!

Zaten, Naim Efendi, evin içinde ne olursa daima bu acayip kelimesiyle adlandırırdı. Teessürleri asla bir öfke derecesine varmazdı, zira, gördüğü ve işittiği şeylerin hiç biri garabetlerinin derecesi itibariyle havsalasına sığacak bir mahiyette değildi. Kızmak veya gücenebilmek için mutlaka biraz anlamak lazımdır. Naim Efendi ise ne damadının, ne torunlarının yaşayış

tarzlarındaki manayı anlayamıyordu. Alafranga, asrın icabatı... Bu kelimeler konağın içindeki yeni vaziyeti onun nazarında kafı derecede aydinlatamıyordu.

Ekseriya kızıyla, bazen damadıyla aralarında hafif münakaşalar olurdu. Naim Efendi, kızına derdi ki:

Yavrum, çocuklarının ahval ve harekatını hiç beğenmiyorum. Bu Lehli kadın zannederim ki, bunlara yanlış bir terbiye verdi. Seniha on sekizine bastı, fakat hala sekiz yaşında bir çocuk gibi hoppa ve yaramazdır. Cemil daha yirmisine girmedi. Fakat otuz yaşında bir gencin hayatını sürüyor. O yemekten sonra sizin önünüzde ayak ayak üstüne atıp sigara içmeler nedir? O eve istediği saatte girip çıkmalar nedir? Ne babasını dinliyor, ne seni... Ben ise, doğrusu her şeyi görmezlikten geliyorum. Ne kıza, ne oğlana ağzımı açıp bir kelime söylemiyorum; mazallah, bana karşı da bir itaatsizlik ederler, bir ters cevap verirler diye korkuyorum...

Naim Efendi, biraz da torunlarını çok sevdiği için sesini çıkaramazdı. Yoksa her şeye rağmen konağın içinde hürmet edilen, korkulan yegane amir yine o idi. Biraz şiddet gösterecek olsa, her şeyin yoluna girmesi ihtimali henüz mevcuttu. Fakat ne yazık ki, o zayıf kalpli bir büyükbaba idi. Sonra da aldığı

terbiye onun -kiminle olursa olsun- yüksek sesle konuşmasına bile müsait değildi. Bir gün, -inkılabın ilk aylarında idi- damadıyle siyasi bir mübahaseye (Söyleşiye) giriştilerdi. Naim Efendi, gazetelerden şikayet ediyordu:

Efendim, her şey iyi... Fakat, bu gazeteler pek ileriye varıyorlar; diyordu.

Memlekette, hiçbir şeye karşı hürmet hissi bırakmadılar; Padişaha, vükelaya karşı en kaba elfazı istimalden (Sözcükleri kullanmaktan)çekinmiyorlar.

Hayatı umumiye derken, herkesin hayatı hususiyesine de tecavüze başladılar.

Geçen gün Erenköy'ünde Hasip Paşayı, ziyaret etmiştim; biçare adam öyle bir tehevvür (Kızgınlık) içinde idi ki, haline acıdım, meğer, Tanin gazetesi müşarünileyhin (Adı geçenin,onun) nezareti esnasında da birçok ihtilaslar (Hırsızlık) ve suistimaller vuku bulduğundan bahsediyormuş, halbuki...

Damadı Servet Bey, sinirli bir hareketle sözünü kesti: Halbuki... Yok efendim, bir rejim gidip, yerine diğer bir rejim geldi mi, tabiidir ki bu rejimin adamları öbür rejimin adamlarından hesap soracaklar.

Bahusus, yıkılan idarenin nasıl bir idare olduğunu siz herkesten iyi bilirsiniz.

Naim Efendi, bir çocuk gibi utandı:

Hiddet buyurmayınız, efendim, dedi. Bendeniz hesap sorulmasın demedim...

Haşa. Yalnız düşününüz bir kere...Vicdanınıza müracaat ederim. Hasip Paşa Hazretlerinden nasıl hesap sorulabilir, bu kadar mübarek bir zat... Sizi temin ederim ki, beş parası yoktur. Zevcesinin servetiyle geçinir.

Servet Bey, kabili hitap (Kendisiyle konuşulması ,görüşülmesi mümkün) olmayan kimselerle konuşanlara mahsus bir iç sıkıntısıyle: Efendim; dedi. Memlekette bir mahkeme ve bir adalet kapısı var. Hasip Paşa, mahkemeye çekilir, adalete teslim edilir, eğer masum ise ne ala, değilse...

Giyotin efendim, giyotin temizler... Yalnız namussuz kafaların değil, fakat, eski kafaların hepsi de kesilmelidir!

Naim Efendi, son cümledeki bu vahşi imayı hissetti. Fakat, kendinde cevap vermek kudretini bulamadı, gözlerini yere indirdi ve derin derin düşündü.

::::::::::::::::::

II

Pazartesi günleri Seniha'nın çay günleridir. Avrupa'nın bütün kibar kadınları gibi o günleri giyinir; kuşanır ve tam saat beşte konağın büyük salonunda kendisinde nadir görülen bir hanımefendi vakarıyle ziyaretçilerini beklerdi.

Bunların bazısı, mürebbiyesi Madam Kronski vasıtasıyle tanıdığı birkaç

Beyoğlu madam ve matmazelleri; diğerleri çocukluk arkadaşlarından genç kızlar ve aile dostu genç kadınlardı; bunlar arasında, biraderi Cemil'in

arkadaşlarından bazı genç adamlar da bulunurdu. Hassaten Faik Bey isminde bir genç, konağın daimi misafiri ve Servet Beyin çocuklarının ayrılmaz bir yoldaşı

idi. Bunun içindir ki Faik Bey, pazartesi günleri öğle yemeğinden itibaren konakta bulunur ve ziyaretçilere, ev sahipleriyle birlikte intizar (beklemek) ederdi. Bu pazartesi de öyle oldu.

Saat on biri henüz geçmişti. Seniha'nın oda kapısı bir dans havasıyle vuruldu. Seniha daha yataktaydı. Tembel ve mahmur bir sesle Fransızca: Ne var? diye sordu.

Kapıya vuran Faik Beydi:

Benim, benim; bu ne uyku, dedi. şimdi Cemil'in odasına uğradım, cevap bile vermiyor.

Seniha, suni bir huysuzlukla mırıldanarak yataktan indi, arkasına bir penyuvar aldı, kapıyı açtı ve şımank bir tebessümle: Doğrusu, çok münasebetsizsiniz, Faik Bey! dedi ve genç adama selam bile vermeksizin bir sıçrayışta tekrar yatağa girdi, yorganını boğazına kadar çekti, gözlerini kapadı.

Faik Bey yatak kıyafetiyle, onu ilk defa görmüyordu. Bu genç kız vücudunun bazı latif sırları, gelişmesinin ilk devrelerinden beri onca malumdu. Faik Bey, Seniha için, elimde büyüdü' diyebilirdi. Zira, beş sene evvel Seniha bir çocuktu. Fakat Faik Bey, yine yirmi yaşında bir delikanlıydı ve yine böyle Cemil'in samimi dostu sıfatıyle konağın içinde dolaşırdı, çocukların yatak odalarına girer, çıkardı; bunun içindir ki, Faik, bu sefer de Seniha'nın penyuvardan sıyrılarak yatağa atlarken ta kalçalarına kadar açılan biçimli bacaklarına ortası derin bir hatla ayrılmış sırtına ve omuz başlarının fildişi rengindeki yuvarlaklarına dikkat bile etmedi; lenfavi (Ağır ,soğukkanlı) lakayt bir tavırla tuvalet masasının önüne yaklaştı. Uzun bir müddet aynada kendine baktı, sonra bir tırnak takımı içinden ince bir törpü aldı, şezlonga uzandı ve tırnaklarını yontmaya başladı.

Kuniral, zayıf, uzun ve saçları iyi taranmış bir gençti o. Yüzünün hatları

gayri muntazamdı, ağzı büyüktü. Fakat, gözlerinin yorgun ve aynı zamanda hummalı bir bakışı vardı. Esasen, kadınların hoşuna giden tarafı -zira, kadınlarca Faik Bey pek çok rağbet kazanmış bir delikanlıdır- en ziyade bu bakışı idi. Küçük yaşından beri Avrupa'nın muhtelif şehirlerinde dolaşmış, oturmuş olduğu için tavır ve hareketlerinde hiç sahte görünmeyen bir Frenk zarafeti ve kıvraklığı vardı.

Bir mecliste hikayeler anlatmayı, kadınlara üstü kapalı imalı lakırdılar söylemeyi, oturup kalkmayı, piyano çalmayı, dans etmeyi, hulasa Garplı salon adamının bütün gösterişlerini kendine tamamıyle mal etmiş, mevcudiyetine sindirmişti; sair gençler, onun yanında beceriksiz, çiğ, züppe, çocuk ve bayağı görünürlerdi.

Seniha, gözleri yarı kapalı, uzun kirpikleri arasından Faik Beyi süzdü. Onda hiç uyumamış bir adam hali vardı, gözkapakları sarkmış ve ağzının iki tarafındaki çizgiler derinleşmişti. Seniha, bir uyku arasından gibi seslendi: Faik Bey, dün gece neredeydiniz?

Dün gece mi? Söyleyemem!

Aman, ne kadar can sıkıcısınız.

Can sıkıcı... Asıl sizin sualiniz...

Genç kız yatağında sinirli bir hareketle döndü, yüzünü duvar tarafına, arkasını Faik Beye çevirdi ve bu hareketten sonra yarıya kadar sıyrılan yorganın açık bıraktığı yerlerden Seniha'nın sırtı ta beline kadar göründü.

Delikanlı bakmadı bile. Genç kız sayıklar gibi bir sesle, sözüne devam etti: Öyle ise, neredeydiniz size ben söyleyeyim.

Ne iyi, beni zahmetten kurtarmış olursunuz.

Faik Bey, siz dün gece çok fena şeyler yaptınız.

Faik Beyin dün gece yaptığı şey gerçi çok fena idi. Sabaha kadar kumar oynamış ve hayli kaybetmişti. Naim Efendi, Kasım Paşa -Faik Beyin babası- ile pek eski ve pek samimi ahbap olmakla beraber, oğluna, birçok

sevimsiz ve serbest hareketleri bir yana, asıl bu kötü huyu için hiç tahammül edemezdi.

Kaç defa Cemil'e münasebeti kessin diye damadı ve kızı nezdinde teşebbüste bulundu. Kaç defa Cemil'i karşısına alıp nasihat verdi ve hatta yalvardı.

ıhtiyar; dindar ve namuslu kimseler nazarında kumar, seyyiatın (Kötülüklerin, günahların) en müşişidir. Ocakları söndüren bu, evleri yıkan bu, insanı hırsızlığa, cinayete, intihara sevk eden budur; bunlar, kadını

kumar nispetinde tehlikeli zannetmezler. Bunun içindir ki, Naim Efendi, Faik Beyin, Seniha'nın yatak odasına girip çıkmasından ziyade, Cemil'in onunla beraber geç vakitlere kadar dışanda kalmasından ürker ve endişe eder.

Bu husussta hissi onu aldatmıyor. Hakikaten Faik Beyde kumar iptilası her iptilanın fevkindedir, o daha şimdiden kadından bıkmış ve sevdadan yorulmuştur. Nitekim o gün, akşam üstü çaydan sonra kadınlar gülüşüp konuşmaya o kadar meyyal, gençler fısıldaşıp söyleşmeye o kadar teşne iken Faik Bey ısrarla, bir poker partisi yapmak teklifınde bulundu ve meclisin umumi itirazlarına rağmen, salonun bir köşesinde bir kare teşkil etmeye muvaffak oldu. Zira, Cemil'den başka Madam Kronski ve Beyoğlulu diğer birkaç madam, bu oyunun coşkun heveskarlarındandılar.

Seniha, salonun diğer bir köşesinde arkadaşlarından iki genç kızla biraderinin dostlarından iki genç adam ve yeni evlenmiş bir hanımdan bileşik bir grup ortasında büyük halasının torunu Hakkı Celis'in kendisine okuduğu şiirleri dinler görünüyordu. Ta içinden Faik Beye kızgındı. Zira, bu meclislere revnak (Parlaklık,süs) verebilecek yalnız onun sohbetleri, onun esprileri, onun şakalarıydı. O, bir köşeye çekilir çekilmez oda, suyu çekilmiş

bir havuza dönüyor ve hiç kimse ne yapacağını bilemiyordu. Seniha'nın ise, başkalarının sözlerinden dehşetli bir surette içi sıkılıyordu. Hele halazadesi Celis'in şiirlerine hiç tahammülü yoktu. Bu genç, kendisinden ancak bir iki ay küçük olmasına ve şimdiden birçok şiirleri bazı mecmualarda çıkmış

olmasına rağmen, ona, parmakları mürekkep lekeli ve pantolonunun dizleri çıkmış zavallı

bir mektep çocuğu gibi görünmekten kurtulamıyordu. Hakkı Celis her okuduğu manzumenin sonunda:

Abla, dün gece bir sonnet daha yazdım. Haftaya Nihal mecmuasında çıkacak; derken, Seniha, aklı başka yerlerde: Güzel! Güzel! diyordu ve genç çocuk bundan cesaret alarak tekrar okumaya başlıyordu.

Mamafih, Seniha'nın yanındaki genç kızlar bu şiirlerden pek çok zevk alır gibiydiler. Gözlerinin içinde bir cezbe aydınlığıyle genç şaire bakıyor ve her inşadın (Okuma, okuyuş) sonunda:

Aman, ne fevkalade, ne fevkalade!.. Kuzum, bize bunu bir kağıda yazıverin, diyordu. Heyecanlarında az çok samimi idiler. Bu iki hemşire, şiiri musikiye tercih edenlerdendi. Nitekim, yanlarındaki genç adamlardan biri kalkıp da Seniha'dan bir parça piyano çalmasını rica eder etmez, bunlar , Celis'i ta dizlerinin dibine çağırdılar ve yalvaran gözlerle: Devam ediniz, siz devam ediniz, dediler.

Seniha, bütün hıncını şimdi piyanodan alıyordu. O delikanlılar yanıbaşlarında duruyor ve biri notanın yapraklarını çevirmekle, diğeri çalınan havayı terennüm etmekle meşgul oluyordu. Demincek onların grubunda bulunan yeni evlenmiş bir genç kadın, dinlemek için ta yakına geldi ve bir murakabes vaziyeti aldı. Seniha, bilinmez nedendir, hem bu , genç kadına hem de o genç

adamlara kızıyordu.

Macit Bey, yaprakları çabuk çeviriyorsunuz! diye çıkışmış; birkaç dakika sonra, öbürüne: Amma da yanlış söylüyorsunuz, Nazif Bey! demişti.

Sonra, çaldığı hava bitip de taburenin üstünde arkasına döndüğü zaman, hala dalgın ve coşkun tavrını muhafaza eden genç kadına: Belkıs, kendine gel, çaldığımız bir bar havası idi; diyerek güldü ve salonun bir tarafında pokerciler grubunu, diğer köşesinde o genç kızlarla küçük Celis'i görür

görmez derin bir can sıkıntısıyle tekrar piyanosuna döndü: şimdi söyleyin, daha ne çalayım, Macit Bey? dedi. Macit Bey, notaları

karıştırıyordu. Bu, kendini beğenmiş ve her şeyi bilmek iddiasında bir genç

adamdı. ıstanbul'da en iyi giyinen ve kadınlar nezdinde en çok rağbet kazanan Türk gencinin kendisi olduğuna emindi.

Gerçi, bazı geceler onun sabaha karşı Beyoğlu barlarında Viyanalı

fahişelerle vals ettiğini ve her akşam üstü, kıyafetine ait bir iş için, Mir'e uğradığını bilenler vardı. Fakat zengin dostlar alemindeki muvaffakıyetlerinden hiç kimsenin haberi yoktu. Mütemadiyen kadın peşinde koştuğu görülür. Lakin bunlardan birine yaklaşıp da, konuştuğu henüz vaki olmamıştır. Bir gün Seniha ile biraz açılmak teşebbüsünde bulundu ve genç

kızdan şu cevabı aldıydı:

Macit Bey, siz benim tipim değilsiniz. Ben, esmer ve uzun boyluları

severim. Siz, kısa ve beyazsınız. Ben, giyinişte biraz itinasız olanları

severim, siz ise, henüz ütüden çıkmış kostümlerinizle ve dimdik duruşlarınızla tıpkı elbise mağazalarının camekanlarındaki mankenlere benziyorsunuz.

Sesinizin ahengi hoşuma gitmiyor. Sonra ben, her şeyden evvel beni beğenen erkekleri severim, siz ise kendinizden başka kimseyi beğenmez gibi görünüyorsunuz.

Nazif Beye gelince, o da Macit Beyden pek farklı bir insan değildir. Esasen bütün gün, bütün gezmelerinde, bütün eğlencelerinde beraberdirler. Beyoğlu'nda, Doğruyol'da onları ayrı ayrı gören hiç olmamıştır. Biraz da akrabadırlar.

Macit Beyin babası Abdülhamit devrinde ailesiyle beraber Beyrut'a sürüldüğü

zaman, uzun müddet Nazif Beyin babası Afif Paşanın evinde misafır kaldılar ve teyzesinin kızını, Nazifin halazadesine verdiler. Afif Paşa, şimdi ayan azasındandır, Macit'in babası Enis Paşa ise, ilanı meşrutiyeti müteakip sıra ile birçok nezaretlere geçmişti.

Poker masasından yükselen gürültü adeta piyano sesini boğuyordu. Seniha tuşlara daha büyük bir şiddetle bastı. Sonra, yarı ciddi yarı sahte bir asabiyetle yerinden kalkıp oyunculara doğru gitti: Yeter artık, burayı bir tripo'ya çevirdiniz;' dedi ve Faik Beyin önündeki fişleri karıştırmak, dağıtmak istedi. Fakat, daima o kadar lakayt, şakacı, tahammüllü ve rint olan Faik Bey, oyunda gayet ciddi ve asabiydi, genç kızın omzunun üstünden uzanan elini bileğinden yakaladı, arkaya doğru itti. Cemil, gayet gevrek bir kahkaha ile gülüyor:

Seniha, bırak! Kaybediyor, kaybediyor, zavallı! diyordu. Beyoğlulu madam pek zarif bir nükte söylüyormuş gibi:

E, oyunda kaybeden aşkta kazanır, dedi.

Ve madamın baş ucunda duran Macit Bey bu sözü üzerine alınarak gülmeye başladı. Seniha, gittikçe artan bir asabiyetle şiir okuyanlara doğru gitti ve afacan, şımarık bir çocuk tavrıyla Hakkı Celis'in uzun perçemli saçlarından yakalayıp yukarı doğru çekti. Biçare genç sapsarı kesildi ve ağzında yarım kalmış bir mısra ile gülmeye çalıştı. ıki hemşireden birisi, Nuriye Hanım, saçları çekilen genç şaire şefkatle bakarak: Zavallı şair! ışte sizin nasibiniz bu... dedi.

Öbürü, Neyyire Hanım, Celal Sahir Beyden birkaç mısra okudu:

-Saçlarım, saçlarımla eğlenme!

Bırak onları nasıl perişansa

Öyle kalsın ve ihtizaz-ı mesa...

Seniha, şimdi munis bir kedi gibi Hakkı Celis'e sokuluyor, bir kolunu genç

adamın ensesinden geçirip, dizlerinin üstüne oturuyor, diğer eliyle çenesini okşuyordu.

Zavallı çocuk, zavallı çocuk... Ne kadar sarardın! A, ne kadar sapsarı

kesildin! Söyle bana, 'mesa' ne demek?

Küçük şair heyecandan tıkanıyordu. Genç kız, elini halazadesinin göğsüne götürdü ve birden sanki o göğüs üstünde gezinen eline bir iğne batmış gibi, yerinden fırlayıp hayretle geri çekilerek:

Ayol baksanıza, kalbi yerinden kopacak, kalbi yerinden fırlayacak... Öyle çarpıyor, öyle çarpıyor ki!.. diye haykırdı.

Nuriye ve Neyyire Hanımlar sıra ile ellerini Hakkı Celis'in göğsü üstüne koydular ve aynı hayretle genç adamın yüzüne baktılar. O, artık heyecanını

saklayamayacak bir haldeydi; koşarak salondan çıktı. Neyyire Hanım: Biçare genç, çok hassas! dedi.

Ve manidar gözlerle Seniha'nın yüzüne baktı. Seniha şimdi poker grubuyla meşguldü, dalgın dalgın cevap verdi:

Evet, lüzumundan fazla.

Akıbet saat yedi buçukta oyun nihayet buldu. Birer birer masanın başından kalktılar. Faik Bey ziyanını çıkarmış, hatta biraz da kazanmıştı: Gülerek, Seniha'ya yaklaştı:

Hangi elinizdi, bakayım, önümdeki fişlere dokunan?

Ve kendine uzatılan eli dudaklarına getirerek ilave etti: Sevgili el, biraz dokunur dokunmaz öyle bir şans getirdi ki, bu adeta bir peri eli...

Beyoğlulu madam, yine aynı soğuk zarafetiyle bir nükte daha söylemek istedi: Ama, bu sizin için bir cihetten hiç iyi değil, dedi. O el fışlerinize dokunur dokunmaz kaybetmek sizin menfaatinize daha uygundu.

Faik Bey, geniş bir kahkaha ile cevap verdi: Oh, kalpten evvel kese... diyerek Neyyire Hanımların yanına seğirtti.

Onlar, Faik Bey daha söze başlamadan kırıtıp gülüşmeye koyuldular; zira biliyorlardı ki bu genç adam, tuhaf ve şakacıdır. Biraz ötede Cemil, arkadaşlarıyle koltuklara kurulmuşlar, sigara içiyorlar ve yüksek sesle konuşuyorlardı. Faik Bey biraz da onların yanında kaldı, sonra piyanoya yaklaşarak, ayak üstünde yarım bir hava çaldı. Daha sonra birden mihaniki bir hareketle salondakilere döndü. Yerlere kadar bir reverans yaptı: Hanımlar, efendiler, au revoir!

Seniha:

A, niçin? Bu akşam yemeğe kalmayacak mısınız? Öyle dememiş miydiniz? diye soruyordu. Faik Bey:

Kalmak isterdim, fakat kabil değil, bilseniz... Kabil değil, dedi ve çıktı

gitti.

Öbür davetliler de sekiz buçuğa doğru birer birer çıkıp gittiler. Cemil de sıvıştı. Madam Kronski odasına çıktı.

Seniha alacakaranlıkla dolan salonda bir müddet yalnız kaldı, alacakaranlıkta, bu genç kız, bembeyaz görünüyordu. Pencerenin önünde koltuğun içine atılmış bir demet zambak gibiydi. Düzgün ve narin endamı

şeklini kaybetmiş, bu ılık yaz akşamında sanki eriyordu. Ruhunda da böyle bir eriyiş vardı. Derin bir iç sıkıntısı bu alacakaranlık gibi asabını sarmıştı.

Niçin öbürleriyle beraber çıkıp gitmemişti? Bütün gece bu koca evin içinde yapayalnız ne yapacaktı? Bu ev, bazı günler, bazı saatler ona bir mezar gibi görünüyordu. Nefesi darlaşıyor ve sokağa fırlamak, koşmak, haykırmak istiyordu. Ta on dört yaşından beri kalbinde bilmediği yerlerin, görmediği şeylerin, tanımadığı kimselerin hasreti vardı. Fransızca, Nereye kaçmalı?

sözü dilinde daimi nakarattı. Bu memlekette ve bu konakta ona her şey dar, az ve adi görünüyordu. Eşya, arzusuna göre değildi. Evin nizamı her türlü

ihtişamdan ari idi (Uzaktı), büyük babası, annesi, hatta bazen babası ona, lisanlarını anlamadığı, hareketlerinden ürktüğü başka cinsten birtakım mahlukat gibi geliyordu.

Biraz Madam Kronski ile anlaşabiliyordu. Bu kadın, ona Avrupa'da sürülen yüksek hayatın bazı safahatına dair hikayeler anlatır ve hayalindeki aleme cari verirdi. Zira, Madam Kronski -kendi iddiasına göre- Lehistan'ın en eski ve asil ailelerinden birine mensup bir devlet düşkünü idi. Avrupa'nın muhtelif yerlerindeki şato eğlencelerine, Çar sarayının merasimine, at üstünde sürgün avlarına, Almanya'nın, ısviçre'nin kür yerlerindeki palas hayatına, Fransa'nın cenup sahillerindeki gazino safalarına ve nihayet Paris'in salonlarına, bulvarlarına, kahvelerine, tiyatrolarına dair birçok şeyler biliyordu. Seniha bütün bunları dinlerken kendinden geçerdi ve gözlerinde bir humma ateşiyle:

Madam, söyleyin, bu hayata karışmak için ne lazım? diye sorardı.

Madam Kronski şeytani bir tebessümle gülerdi: Oh, çok zengin olmalı, çok zengin; derdi.

Ve kaybolan servetlerinden bahsetmeye başlardı. Annesinin bir inci gerdanlığı vardı ki babası bir banka işinde iflas ettiği gün, tamam yüz bin liraya satılmıştı. Bütün Varşova'da bu incinin bir mislini daha bulmak kabil değildi. Gerçi, Nis'te, Kontes bilmem kimin; parmağındaki zümrüt yüzük de efsanevi bir kıymeti haizdi. Fakat, Monte Karlo'da bir kumar masası başında yarım milyon franga gitti.

Madam Kronski:

Çocuğum, görmeliydin bu kumar masası etrafındaki ziynet ve ihtişamı ve ortada dönen paranın miktarını; derdi, kadınların elleri mücevherattan adeta kımıldayamayacak derecede ağırlaşır; yeşil çuhanın üstüne sarı altın, küreklerle dökülür, boşaltılır.

Seniha, Madam Kronski ile hasbıhallerinin bu hasis tarafını hiç sevmezdi.

ıçin için tantana ve debdebeye, iyi kumaşlara, nadide mücevherata pek düşkün olmakla birlikte, haddizatında paraya büyük bir ehemmiyet

vermezdi. ısterdi ki bütün bu güzel şeyler kendiliğinden önüne yığılsın. Nereden geldiğini, kimin aldığını bilmesin. Halbuki ömründe ilk defa böyle bir genişliğin tadını

tatmamıştı. Gerçi, arzularının birçoğu tatmin ediliyordu. Fakat, o kadar ağır bir tarzda ve o kadar güçlüklerle ki, hepsinin sonunda ilk şevkinden eser kalmıyordu. Zaten pek maymun iştahlıydı; birçok gürültü, birçok inat ve ısrar ile istediği şeyler olur olmaz, kalbine derhal bir bıkkınlık gelir ve biraz evvelki arzusu hemen bir isteksizlige dönüverirdi. Seniha'nın dolabında hiç

giyilmeden modası geçmiş, sararıp solmuş ne kadar elbise, senelerden beri kunduracıdan geldiği gibi duran kaç çift kundura vardır.

Her Beyoğlu'na inişte alınıp bir kenara atılmış mendil, eldiven, çorap gibi eşya ise yığınlar teşkil etmektedir. Bütün bunlara rağmen Seniha, yine büyükbabasını lüzumundan fazla pinti, babasını hala ağlanacak derecede züğürt bulur ve bazı böyle sıkıntılı akşamlarda kendisini dünyanın en bedbaht ve en yoksul kızlarından biri telakki ederdi.

Gerçi, son zamanlarda Naim Efendi konağında, bir yabancının bile gözüne çarpacak derecede bazı değişiklikler oldu. Bu sene yalıyı kiraya verişleri bunlardan biriydi; atlardan birinin ölümü üzerine diğer atı da satıp, hususi araba kullanmaktan vazgeçişleri ve arabacı ile seyisleri savışları bunlardan ikincisiydi. Altı aydan beri Madam Kronski'nin maaşını veremeyişleri ve Beyoğlu'nda bazı terzi ve tuhafiyeci hesaplarını ödeyemeyişleri bunlardan üçüncüsü ve belki de en ağırıydı.

Seniha, akşam karanlığında bütün bunları düşünürken büyükbabası Naim Efendi, yavaş yavaş salonun ortasına kadar gelmiş ve: Seniha, kızım! Seniha, sen misin? diye seslenmişti.

Genç kız cevap vermedi. ıhtiyar adam sordu:

Yavrum, niçin karanlıkta oturuyorsun?

Ve arkasında koridordaki lambaları yakmakla meşgul hizmetçiyi çağırdı: Marika, buranın lambasını da yak!

Sonra gitti, pencerenin yanında torununun tam karşısında bir koltuğa oturdu.

Naim Efendi, evin içinde herkesten ziyade Seniha'yı severdi ve ona kendini sevdirmek için adeta yaltaklanırdı. Fakat bu akşam, Seniha'yı o kadar küskün ve kasvetli buldu ki, ağzını açıp bir kelime daha söylemeye cesaret edemedi.

Seniha hiç beklenilmeyen bir anda, birdenbire yerinden fırladı ve büyükbabasının dizlerine oturarak bir kolunu boynundan geçirdi -bu, onun mutat hareket tarzlarından biridir- ve ağzını ihtiyarın kulağına yaklaştırıp şu garip suali sordu:

Büyükbaba, çok sefalete düştük, değil mi?

Naim Efendi, kafı derecede kuvvetli olsaydı, kucağındaki bu acayip mahluku silkip yerinden fırlatacak ve koridorlardan koşarak, merdivenlerden atlayarak konağın dört bir köşesine, Yetişin, yetişin! Seniha'ya bir şey oldu! diye haykıracaktı. Bütün vücudu titriyordu.

Sefalet mi? O ne fena söz? Niçin, yavrum, niçin? Neyin eksik! Neyin eksik?

diyordu.

Fakat Naim Efendi bunu söylemekle beraber, birdenbire, ta içinden bütün eksik şeyleri hissetti ve o güne kadar, genişlik ve bolluk içinde yetişmiş

kimselere mahsus bir itminan (Güven) ile sefalete, zarurete inanmak şöyle dursun, hatta bir parça müzayakaya (Parasızlık,geçim sıkıntısı) bile ihtimal veremeyen bu ihtiyar adamın kalbine genç kızın bu çılgınca suali üzerine ilk defa olarak korkunç bir yoksuzluk (ılk metinlerdeki para sözcüğü bu sözcükle karşılanmış) endişesi düştü. Gerçi, Vefa Hanındaki merhun (Rehin edilmiş) hissesinden, Çemberlitaş'taki satılık arsasından, Kanlıca'daki yalısından, bir de tekaüt maaşından başka nesi kalmıştı. Bu tekaüt maaşı ise ancak gündelik masrafa yetişebilirdi. Halbuki Cemil'le Seniha her gün bu paranı iki mislini harcıyorlardı ve her tarafa biraz borçları vardı.

Naim Efendi, o akşam yemekte görünmedi. Erkence odasına çekildi yattı; fakat sabaha kadar gözlerine uyku girmedi.

:::::::::::::::::

III

Naim Efendinin hemşiresi Selma Hanımefendi Çemberlitaş civarında büyük bir konakta oturur. Biraderinin küçüğüdür. Fakat, genç kızlığından beri ailenin içinde herkesten ziyade kendisine hürmet ettiren ağır, haşmetli ve amirane bir hali vardı. Naim Efendiyi genç yaşından beri kah yakından, kah uzaktan sevk ve idare eden Selma Hanımefendidir. Naim Efendi, hatta evlendikten sonra bile birçok zamanlar hemşiresinin tesiri altında kaldı; bu kadının aklıselimine, azim ve iradesine, dirayet ve basiretine hayrandı. Karısının vefatından beri hemen her sokağa çıkışında bir kere ona uğrardı. ıki kardeş, uzun uzadıya dertleşirler, hasbıhal ederlerdi. Naim Efendi, bu hasbıhallerden ekseriya dayak yemiş, kabahatli bir çocuk gibi çıkardı. Zira, Selma Hanımefendi, pek ziyade tok sözlü bir kadındır. Herkesin kusurunu yüzüne vurmakta ve işlenilen hatanın hiç değilse dille cezasını vermekte zerre kadar insafı yoktur.

Nitekim torunuyle o garip konuşmaların ertesi günü, derin hasbıhal ihtiyacıyle hemşiresine koşan Naim Efendi, Selma Hanım tarafından o kadar sert bir muameleye maruz kaldı, o kadar sarsıldı ve tartaklandı ki, adeta kendini tutmasa konağa dönerken arabasının içinde hıçkırarak ağlayacaktı.

Hemşiresi, yan hiddetli, yan müstehzi bir tavırla ona demişti ki: Maşallah... Demek, Seniha'nın aklı böyle ciddi şeylere de eriyor! Ben zannederdim ki, o, ipeğin renginden, sürmenin cinsinden, Beyoğlu'nun kaldırımında sekmekten ve gençlerle Fransızca şarkılar söylemekten başka bir şey bilmez. Meğer, ara sıra evin umuriyle de alakadar oluyormuş, iyi ya, işte sevinin, ağabey, sevinin: Torunun, kızından daha akıllı çıktı. 'Büyükbaba, çok sefalete düştük, değil mi?' Sefalet mi? Hayır kızım, hayır, rezalet demeliydiniz. Öyle bir rezalet ki, Karun'un hazinesi olsa örtemez, ıstanbul'un dört bir köşesinde çın çın ötüyor. Ağabey, ağabey, kuzum, sizin kulaklarınız tıkandı mı? Gözlerinize perde mi indi? Bir defa etrafınızı dinlesenize, bir defa etrafınıza baksanıza! Daha şimdiden torununuz olacak

yumurcakların şöhreti afakı (Ufuklar, burada her yan, bütün ıstanbul anlamında) tuttu.

Damadınız delinin biri... Kızınıza gelince, o soylu soplu budala, fakat şaşıyorum, size ne oldu? Siz ki, o kadar ince fıkirli, arif, zarif, kılı kırk yarar bir adamsınız, doğrusu ya, bazı günler size bir sihir ettiklerine inanacağım geliyor, çünkü, sizin tarafınızdan bu derece vurdumduymazlığa başka bir mana veremiyorum!

Naim Efendi, elleri dizlerinin üstünde, koltuğun içinde iki kat olmuş, dik dik yere bakıyordu. Selma Hanımefendi devam etti: Geçenlerde buraya şekibe Hanım gelmişti -hürriyetten sonra bu ilk gelişleri, dünya bir acayip oldu- şimdi Pangaltı'da oturuyorlarmış. Oğlu askerden çıkmış; şehremanetinde bir büyük memuriyete geçmiş, söyledi ama, unuttum. Neyse, maksat bu değil... Ve kadın zaten bunları anlatmaya gelmemiş.

Diyor ki, her akşam üstü cumbada oturup geleni geçeni seyrederim. Kadıncağız yine bir gün cumbada otururken bir de bakmış ki, bizim küçük hanım, iki dirhem bir çekirdek. Peçesini açmış, bir arabada yapayalnız. şişli'ye doğru gidiyor.

şekibe Hanım seslenmek istemiş, fakat sonra, nemelazım belki istemez, demiş: Arabada öyle bir oturuş oturuyormuş ki, tarif ede ede bitiremiyorlar. Neyse, yirmi dakika geçmemiş, şekibe Hanım bir de bakmış ki, araba tekrar dönüyor, fakat bu sefer, içinde bir de delikanlı ile beraber... Esmer, zayıf bir gençmiş, mutlaka o çapkın Faik olacak. Araba gelmiş, beş altı kapı ötede bir evin önünde durmuş. şekibe Hanım bu evdekileri de tanıyor, bir ıtalyan ailesiymiş. Bizimkiler inerler ve tam akşamın ikisine kadar orada kalırlar.

Naim Efendi, maveradan gelir bir sesle:

Evet, dedi. Bundan haberim var, Madam Kronski'nin dostlarıdır. Bize daima gelirler. ıadei ziyaret için olacak...

Selma Hanım, büyük bir hayretle biraderinin yüzüne baktı: Ya... Ne ala! dedi. Demek bu da alafrangalık icabatından!.. Ya bir gece ta sabaha kadar Nedim Paşanın kızı Memduha'nın evinde kalışlarına ne dersiniz?

Bütün komşular o gece sabaha kadar gürültüden, ahenkten uyuyamamışlar.

Bizimkiler, kadın erkek hep bir arada imişler. Bir zaman gelmiş ki, mahallenin bekçisi kapıyı vurup, susunuz, bu kadarı da fazla, diyecek olmuş. Zaten komşular, bu hal bir daha tekerrür ederse karakola şikayet edeceğiz, diyorlarmış.

Naim Efendi, tepeden tırnağa kadar ürperdi; kenarları , geniş Aziziye fesinin altında yüzü küçücük görünüyordu; dedi ki: Bu eğlenceden de haberim var. Benden izin aldılardı... Hatta Memduha Hanım, bizzat kendisi geldi, bana yalvardıydı.

Selma Hanım:

Öyleyse size olan olmuş ağabey! dedi. Ben de nafile yere nefes tüketiyorum. Ağabey, ağabey, bütün bu rezaletleri size alafrangalık icabatındandır diye yutturuyorlar. Bizim gördüğümüz terbiye, vakıa alaturkadır ama, zamanımızda alafranganın ne demek olduğunu da pek yakından gördük. ıngiliz Ahmet Beyin çocukları böyle miydiler rica ederim? Kendisi Hıristiyandan dönme halis muhlis Avrupalı olduğu halde bile, hatırlarsınız, evinde, o ne vakar, ne temkin, ne kapalılıktı!.. Bizim çocuklar da aynı

terbiyeyi görmediler mi? Niçin aynı tarzda hareket etmiyorlar? Geçen gün Hakkı bile yaşına bakmadan diyordu ki: 'Her yerde Seniha ablama rast geliyorum.' 'Her yer neresi?' dedim. 'Labon, Mulatye, Tokatlıyan!' diye cevap verdi ve birdenbire gözlerini yere indirip kıpkırmızı kesildi. Bir çocuğun içine bir utanmak kabiliyetini vermediniz mi, alafranga olsun, alaturka olsun, hiçbir terbiye usulünün faydası yoktur. Kardeşim, gücenme, Servet Beyin çocuklarının en büyük noksanı utanmak nedir bilmemeleridir. Vallahi, size hiç

gelmeyişimin sebebi, bu çocukları görmemek içindir; ya biri ya öbürü

tarafından, maazallah, saygısızca bir muameleye maruz kalırım diye adeta tir tir titriyorum.

Selma Hanım, birdenbire samimileşti:

Kardeşim, kardeşim, dedi, bunlar bizim sebebi felaketimiz olacaklar.

Naim Efendi, hemşiresini bütün söylediklerinde haklı buluyordu. Bununla beraber istiyordu ki, tamamıyle haksız olsun ve kendi kendine şöyle diyordu: Hemşirem, öteden beri her şeyi fena görmeye mütemayildir. Çocukluğunda ne kadar hırçın; ne kadar geçimsizdi! Bu mizacı hala değişmedi. Etrafında her zaman uğraşacak bir kimse arar. Birini parmağına taktı mı, nihayetine kadar yapmadığını, söylemediğini bırakmaz; zevci merhum Afıf Paşa, onun elinden az mı çektiydi? Biçare ne kadar haluk (ıyi huylu), usluydu; evlilik hayatında kıskançlığı, şüpheyi davet eden hiçbir hareketi yoktu. Bununla beraber, evinde her gün yeni bir istintaka (sorgulamaya) her gün bir istizaha (Açıklamaya), bir münazaa (Ağız kavgası ,çekişme) veya münakaşaya maruz kalırdı.

Naim Efendi, Sağ olsun diyordu, hemşire kendini hala eski devirlerde zannediyor. Kıyafetler gibi ruhlar da değişti. Büyüklere eski itaat, eski hürmet nerede, kimde var? Bizim gördüğümüz terbiyedeki insanlarla şimdi alay ediyorlar. Belki hakları da var, her eski şey biraz acayiptir, çocuklarımızın çocuklarını kendimize uydurmaya çabalamak ne beyhude! Onlar, her şeyden evvel, zamanın icabatına uymaya mecburdurlar. Hemşire istiyor ki, Seniha kendisi gibi olsun. Bu mümkün mü? Gençliğimizde kendisinin yaşayışı, giyinişi, düşünüşü

büyük valdenin yaşayışına, giyiniş ve düşünüşüne benziyor muydu?

Naim Efendi, hadiseleri böylece tevil etmekle (Yorumlamakla) beraber, için için kendisini hemşiresiyle mutabık buluyordu; fakat bu mutabakatta anlaşılmaz bir acılık vardı, acılık ona ağır geliyordu. Bunun içindir ki, kendisini hemşiresine bağlayan bütün o terbiyevi ve ananevi rabıtalardan (Bağlardan) kurtularak, bir genç adam gibi mütebessim, çalak torunlarının safına atılmak istiyordu. Zira, kalbi bütün kuvvetiyle o taraftaydı.

Denilebilir ki, hiçbir dede, torunlarını bu kadar derin bir şefkatle sevemezdi. Naim Efendi, Cemil ve Seniha için yalnız bir büyükbaba değil, bir nine, bir birader ve bir hemşireydi. Hele Seniha'yı adeta coşkunlukla, adeta aşkla seviyordu.

Onun sesi ve onun tebessümü, son senelerinin yegane saadetiydi. Seniha doğup büyüyünceye kadar, konakta, Naim Efendinin kahkaha ile güldüğünü hiç kimse işitmemişti. Yalnız bu yeşil gözlü, beyaz çocuk, tombul bacakları üstünde odadan odaya koşmaya başladığı günden beridir ki sabık Evkaf Nazırının günde hiç olmazsa birkaç kere kıs kıs güldüğü duyulurdu. Seniha, onun nazarında daima bu güldüren küçücük çocuktu. Ne zaman büyüdü? Ne zamandan beridir ki kendisinden bu kadar ciddiyetle bahsettiriyor?

Naim Efendi konağa avdetinde, kapının önünde yeğeninin oğlu Hakkı Celis'e rast geldi; ihtiyar adam, bu çocuğu da torunları derecesinde severdi; pek ağır başlı ve mahcup tavırlı bir gençti. Gerçi, biraz haylazdı ve beyhude şeylerle meşguldü. Naim Efendi geçenlerde, onun şiir diye yazdığı bazı garip manzumeleri görmüştü de hayretler içinde kalmış ve çocuğun aklına dair epeyce endişeye düşmüştü. O girerken Hakkı Celis çıkmak üzereydi.

Nereye böyle, küçük şair? dedi.

Ve çenesinden okşadı. Küçük şair, iki saatten beri burada Seniha'yı

bekliyordu. Genç kız bir gün evvel ona birkaç kitap sipariş etmişti ve öğleden sonra akşama kadar kendisini bekleyeceğini söylemişti. Halbuki, çoktan çıkıp gitmiş ve hala gelmemişti.

Genç Hakkı, mahzun mahzun:

Efendim, çok bekledim, geç oldu, eve gidiyorum. dedi.

Fakat, büyük dayısından ayrılır ayrılmaz, doğrudan doğruya eve gitmedi.

Cihangir'in arka sokaklarından dolaşarak Beyoğlu'na çıktı, bir aşağı beş

yukarı dolaşmaya başladı. Her hususta dalgın, yalnız bir şeye uyanık ve dikkatliydi. Gözleri, halkın arasından caddeden geçen arabalardan, hiç

yanılmayan bir nüfuz, hiç yorulmayan bir sebatla Seniha'yı arıyordu. Onun sık sık uğradığı mağazaların, dükkanların hepsine birer ikişer kere girip çıktı.

Köşe başlarında, kapı önlerinde durdu, bekledi. Bir müddet Taksim'den öteye kadar yürümeyi düşündü. Seniha'nın o civarda pek çok tanıdıkları vardı, belki onlardan birini ziyarete gitmişti. Fakat, hangisinin? Hakkı Celis, bunların hepsini tanır ve oturdukları evleri bilirdi.

Saatine baktı, kendi kendine: Oh! Ne kadar gecikmişim! dedi.Büyükannesine yine meram anlatmak lazım gelecekti. Son tünel gideli yarım saat olmuştu.

Hakkı Celis, birdenbire yorgun olduğunu hissetti; kan ter içindeydi ve kalbinde nihayetsiz bir azap vardı. Bütün ineceği inişleri, çıkacağı

yokuşları, geçeceği sokakları düşündü. Her şeye rağmen, Cihangir'e dönmek için şiddetli, dayanılmaz bir arzu duydu; fakat mahcup, korkak ve iradesizdi. Sonra da için için Seniha'ya kızgındı. Kendi kendine: Beni neden beklemedi?

diyordu. Başkalarıyle dolaşmayı benimle konuşmaya tercih edişindeki sebep nedir? Bana karşı hiçbir temayülü yok mu? O kadar duygulu, o kadar heyecanlı

bir ruh, benim ruhumdan başka kimin ruhuna eş olabilir? Macit Bey benden daha mı zarif? Nazif Bey benden daha mı anlayışlı? Faik Beyde sevilecek ne var? Bu, ara sıra tuhaflık ettiği ve hikayeler söylediği için herkesin hoşuna giden bir adamdır. Hakkı Celis, ondan nefret ediyordu. Seniha'nın etrafındakilerden de tiksiniyordu; fakat Faik Beye karşı hususi ve derin bir kini vardı. Neden?

Sebebini tayin edemiyordu. Bu adamda kendine karşı tepeden bir bakış seziyor ve bütün muamelesini küstah ve kaba buluyordu: Her şeyi bilirim iddiasındadır, diyordu. On sene Avrupa'da dolaşmış, hala Musset'nin kim olduğunu bilmiyor. Ne şımarık bir adam. Hakkı da var ya, o kadar yüz veriyorlar. Doğrusu; Seniha'ya şaşıyorum.

Bununla beraber Seniha'nın kaç defa onun aleyhinde bulunduğunu hatırlıyordu; hem de ne kadar şiddetli bir lisanla... Bir mükalemede Faik Bey ismi geçer geçmez daima Fransızca, 'Ah! le filou! diye haykıran Seniha değil midir?

Hakkı Celis kaç defa onun ağzından Faik Beyin rezaletlerine dair hikayeler dinledi. Yok, yok, Seniha onu sevemez, bu kabil değildir; diyordu. O da benim gibi bilir ki, bu adam gayet saşi, hissiz ve gösterişten ibaret bir mahluktur! Hakkı Celis bu kati hükmün sonunda: Lakin şu muhakkak ki beni de sevmiyor! derdi. O halde kimi? O halde kim onun muhabbetine layıktır? Ve onun muhabbetine layık olmak için ne yapmak lazımdır? Hakkı Celis, her türlü

fedakarlığa hazır olduğunu hissediyordu. şöhreti cihanı tutmuş bir büyük şair veya şanı dillere destan bir büyük kahraman olsa, acaba kendini ona sevdirebilir miydi? Siyaset aleminde bir büyük rol oynasa, günlerce gazeteler kendinden bahsetmeye başlasa, acaba bir parça hayranlığını, bir parça alakasını celbedebilir miydi? Hakkı Celis: Hayır, bunların hiçbiri değil, fakat sevmek, daima sevmek! diyordu. Sonuna kadar, her şeye rağmen, ezalar, cezalar, hummalar ve gözyaşları içinde ve hastalıklar ve ölümler önünde daima sevmek.

Çemberlitaş'a geldiği, zaman, artık ne uzvi, ne manevi kuvveti kalmıştı.

ıçi siyah, karışık, kesif ve ağır bir şeyle doluydu. Hakkı Celis, konağın kapısından girerken: Belki de en iyisi, bu muhabbet yolunda ölmektir, dedi.

Bu içimdeki zulmeti uzun ve ateşin bir şür halinde onun önüne dökmek ve ölmek...

Fakat, merdivenlerden çıkarken sofadan ninesinin sesini işiterek, küçük bir çocuk gibi korktu, saat kaçta geldiğini görmesin diye bir köşeye sindi, saklandı.

::::::::::::::::::

IV

Seniha, iç sıkıntısından bitiyordu. Gönlü hiçbir şeyle avunamıyordu.

Etrafındakilerin seslerinden, sözlerinden, kahkahalarından, daima aynı tarzda tekerrür eden seslerden artık usanmıştı. Bütün tanıdıklarından, kadın

erkek, ayrı ayrı nefret ediyordu: Bahusus, Hakkı Celis'in inşatlarına artık hiç

tahammülü yoktu; geçen gün o konağa gelir gelmez, bu odasına çekildi ve kendini yok dedirtti. Esasen birkaç günden beri odasından dışarıya hemen hiç

çıkmıyor gibiydi; ne görmek, ne görünmek istiyordu. Evin içindekilerden biri yanına girip çıktıkça, fena halde muazzep oluyor (Eziyet çekiyor,sıkılıyor) ve sorulan suallerin hiçbirine cevap vermiyordu.

Mütemadiyen okuyordu. Kardeşi Cemil'e: Aman kitap, aman kitap! diyordu ve Cemil eve her dönüşünde ona beş on , cilt birden getiriyordu. Bu günler zarfında Seniha'nın sabahtan akşama kadar üç romanı üst üste sigara içer gibi okuduğu oldu. Hepsini de bitirdikten sonra, içi sıkılarak bir köşeye fırlatıyordu. Bu kitapların hiçbirisi arzusuna göre değildi; bazısı budalaca hayali, bazısı hayvanca hakikiydi, bazısı da o kadar sönüktü ki, okunduktan sonra hatırda hiçbir iz bırakmaksızın kapanıp gidiyordu.

Seniha, tipiye tutulmuş bir kimse gibiydi; saniyeler ve dakikalar sıkı bir kar kasırgası halinde, yüzüne, göğsüne çarpıyor, nefesi tıkanıyordu. Dört gün içinde birbirinden şiddetli iki sinir buhranı geçirdi. Bir defasında Naim Efendi de hazırdı. Biçare ihtiyar, ömrü boyunca bu kadar acılı bu kadar heyecan verici bir manzara görmemişti. Yavrucağın vücudu, görülmez bir elin delice bir hareketle kıvırıp büktüğü bir urgan parçası gibiydi. Sesi ve nefesi dişlerinin arasına sıkışmış, uzun, parlak tırnakları birer ince hançer uçları

halinde avucunun etine saplanmıştı. Naim Efendi: Aman, ellerini açınız rica ederim, ellerini... diyordu.

Ve hekimin öğrettiği bir usul üzerine yumruklarını var gücüyle genç kızın kursağına bastıran Madam Kronski'yi omuzlarından tutup geriye çekmek istiyordu.

O günden beri Naim Efendi, Seniha'nın bu derdine bir çare aramakla meşguldür. Başvurmadığı hekim kalmadı. Tıpla alakası olmayanlardan bile salık istiyordu. Bununla beraber, ne evin içinde, ne hariçte hiç kimsenin

kendi endişesine iştirak ettiğini görmedi, onun için kalbi biraz müsterih oldu.

Diğer taraftan hekimlerle müşaverelerinin neticesinde de anladı ki, bu öldürücü hastalık değildir, evlenmek ve doğurmakla geçer, gider. Naim Efendi o günden beri torununu evlendirmek çarelerini düşünmeye başladı. Bu maksadını

evvela kızına açtı. Seniha'nın annesi her sözü tasdik eden kadın kadınlardandı.

ınşallah sayenizde o mürüvveti de görürüm;' dedi; fakat, ne çare ki Seniha katiyen arzu etmiyor; babası da yirmisini geçmeden olmaz, diyor.

şimdiye kadar kaç görücüyü kapıdan çevirdik. Sağ olsunlar, çocuklar da babaları da bir fikirde, bir tabiatta... Eski adetlerimizin hiçbirini kabul etmiyorlar. ılle, bey, görücü denildi mi, küplere biniyor...

Naim Efendi, görücülere karşı evin içinde böyle bir muhalefet ittifakının mevcut olduğundan haberdar değildi ve evlenmek çağına gelmiş bir genç kızın görücüye çıkmasındaki mahzuru hissedemiyordu.

Kızla erkek, birbirlerini bulup tanışacaklar, görüşecekler, sevişecekler, aralarında evlenmeye karar verecekler. Neden sonra bu karar, ana babaya tebliğ olunacak ve nikah aktedilecek! Kim bilir, kimi intihap eder!(Seçer) diyordu. Hususiyle, bütün o tanışıp sevişmelerinden sonraki nikah, ona, gayri tabii ve fuzuli bir merasim gibi geliyordu. şüphesiz her şey bu nikahtan evvel, kimsenin haberi yokken, kendiliğinden olup bitiveriyor ve bu hal, izdivaçtaki meşruiyeti, ahlakiyeti ta esasından mahvediyordu. Oğlan ve kız, karı koca olmazdan evvel, ana ve babadan gizli aşık ve maşuka, yani zani ve zaniye (Zina eden erkek ve kadın) oluyorlardı.

Bir zevk ve huzur yuvası olmaktan ziyade, analık ve babalık gibi kutsi ve insani birtakım vezaifın menbaı (Görevlerin kaynağı) olan mübarek aile ocağına; evvelce tanışıp sevişmiş bu genç çift, müşterek bir günahın lekesiyle kirlenmiş olarak girecekti.

Naim Efendi, kendi kendine:

Badema, böyle bir çift arasında hürmeti mütekabile (Karşılıklı saygı) nasıl caris olabilir? O ilk zaaf ve mağlubiyet dakikasının hatırası, ikide bir onları utandırmaz mı? Kadın, erkeğin ne kadar nefsine mağlup, erkek kadının ne kadar mukavemetsiz, ne kadar haysiyetsiz olduğunu düşündükçe bu ondan o bundan akıbet (Sonunda) nefrete başlamaz mı?

Naim Efendi, mutaassıp bir adam değildi; harem ve selamlık usullerinden çoktan vazgeçmişti. Seniha'yı ve kızını erkekler içinde başı açık görmeye çoktan alışmıştı. Fakat, bazı yeni adetleri sadece güzel ve hoş bulmuyordu.

Nitekim, yeni tarz evlenmeler de ona, fena olmaktan ziyade, çirkin ve tatsız geliyordu. Düğünden evvel birbirlerini o kadar iyi tanıyan kızla oğlan için gelin olmanın, güvey girmenin artık ne sırrı, ne heyecanı, ne cazibesi kalır?

Duvağı açan el titremeden, duvağı açılan yüz kızarmadan birbirine yaklaşanların düğünlerindeki sevinç ve saadetin manası nedir? Ah, yeni yetişen nesil ne acınacak bir haldeydi? Yannki çocuklar saygı, itaat ve görenek gibi kayıtlardan kurtulacak, fakat aynı zamanda bu kayıtların temin ettiği zevklerden, saadetlerden de mahrum kalacaktı. Gittikçe saşileşecekler; gittikçe kabalaşacaklardı ve akıbet başıboş bırakılmış hayvanlar gibi, oradan buraya, buradan oraya atılıp dururlarken, günün birinde ya bir çukura düşecekler, ya da bir suda boğulacaklardı.

Seniha, şimdi böyle başıboş şahlanmış bir hayvan üstünde gibiydi. Fakat, kendini daracık bir saha içinde, mahsur ve mahpus hissediyordu. Ruhunda çılgın cevelanların, bitmez tükenmez mesafelerin hasreti vardı. En küçük teferruatına kadar her şeyini ve her tarafını bildiği ve ezberlediği bu evden, doğduğu günden beri daima aynı havayı yuta yuta adeta bunaldığını hissettiği bu memleketten kaçmak, uzaklara, görülmemiş, işitilmemiş şeylere doğru gitmek istiyordu. Avrupa'nın şenlik ve aydınlık şehirleri, onu büyülü bir surette kendine doğru çekiyordu. Çölde yürüyene serap neyse, Seniha'ya Avrupa oydu. Ne yapsa, ne işlese hep oraya gitmek içindi; bulunduğu yerin hiçbir şeyinde gözü

yoktu. Bütün gün o ziyaretlere gidişleri, o misafır kabul edişleri, o mağazadan mağazaya dolaşışları, etrafındaki gençlerle o şuhlukları, o piyano çalışları, dans edişleri, giyinişleri, süslenişleri, bütün o çılgınlıkları, durgunlukları hep bu hasreti avutmak; bu derdi unutmak içindi. Seniha'ya

göre ıstanbul'da hiçbir şey dikkate değmezdi; buradaki hayatın herhangi nevinde olursa olsun, gönül bulandırıcı bir yavanlık vardı. Ara sıra Faik'e: Size şaşıyorum Faik Bey! derdi. Bu şehirde hiç sıkılmıyor gibisiniz; daha doğrusu, her şeyle avunup eğlenebiliyorsunuz. Siz ki Avrupa'da büyüdünüz, oradaki hayata alıştınız, nasıl oluyor da oraya tekrar dönmek ihtiyacı bile hissetmiyorsunuz?..

Faik Bey gayet alafranga bir kahkaha ile güler: Avrupa mı? Ah! J'an ai soupe ma chere(Ah! Orası bıkkınlık verdi hayatım!) derdi ve bu genç adam, Seniha'ya bu cihetten de harikulade görünüyordu, zira kendi kalbinde en ateşli arzuları, en yüksek emelleri teşkil eden şeyler bu adam için evvelce tadılmış, duyulmuş ve bıkılmış birtakım bayatlamış tatlardan ibaretti.

Seniha, zevk ve haz bahsinde Faik Beyin çiğneyip, emip yere attığı

meyvelerin posasına, ağzının suyu akarak, dişlerini uzatan bir obur dilenci gibiydi; kendisi de, Faik Beyin yanında biraz bu kadar aşağılara indiğini hissederdi. Bunun içindir ki kalbinin bir köşesinde bu genç adama karşı gayet gizli, fakat had bir kin taşımaktadır. Diğer taraftan Faik Bey de farkına varmaksızın bu kini beslemekte ve alevlendirmektedir. Seniha'ya karış

muamelesi ya soğuk bir tarzda hürmetkar, ya arkadaşça laubali veyahut sadece şakacıydı. Bazen sahte ve istihza ile karışık çapkınlıkları, şuhlukları da olurdu ve tam Seniha bunları ciddi telakki edeceği sırada, bu hafif ve havai genç, avucunun içinden kayıp giderdi: Geçen yıl öyle anlar oldu ki, Seniha, onu delicesine sevdiğini zannetti. Zira o zamanlar Faik Beyin şaklabanlıklarına nihayet olmuyordu. Gününe, saatine göre, kah şefkatli, kah sadece okşayıcı, kah kıskanç ve mütecessis bir adam şekline girerdi. Herkesin önünde Seniha'nın ta gözleri içine bakışları, yanına yaklaştığı zaman dizleriyle dizine bir temas edişleri, yalnız kaldıkları vakit derin derin susuşları vardı ki, genç kıza o zamana kadar hiç tanımadığı tatlı bir korku verirdi.

Seniha, bütün aşk ve macera oyunlarını Faik Beyle kendi arasında geçen bu için için yapılan münakaşada öğrendi ve ne vakit ki Faik Beyin harekatında lakaydiye benzer bir değişiklik sezmeye başladı, o zaman bu oyunda muvaffak olmak için ne kadar çok maharete, ne kadar çok idmana muhtaç

olduğunu hissetti. Kendi kendine aylarca: Beni çok acemi buldu, mutlaka beni çok acemi buldu! dedi.

Vakıa Faik Bey, onu çok acemi bulmuştu. Küçük yaşından beri pek güzel, pek zarif kadınlar tarafından sevilip okşanmaya alışmış bu genç adam için, on altı, on yedi yaşında bir genç kızın muhabbetini kazanmaya çalışmak, onun için bir züldü. Faik Bey, sevilmek için sevenlerdendi. ısterdi ki, kadın ona, gözleri ve dudakları ateş içinde, dizlerinin üstünde sürüne sürüne gelsin.

Ufacık bir gurur, ufacık bir mukavemet onun bütün gayretini kırardı. Seniha ile işte böyle oldu. Vakıa bu genç kızda hiç mukavemet niyeti yoktu. Fakat, vücudunda genç kızlığın bütün vahşeti ve toyluğu vardı. Mütemadiyen kaçmak, kovalanmak istiyordu. Faik Bey ise bu mütemadi kovalamaya hiç gelemezdi.

Zira, Seniha'ya karşı düşkünlüğü geçici bir hevesten ibaretti. Ona devamlı

hisler telkin edecek, ancak olgun ve bilgiç kadınlardı. Faik Bey, arkadaşlarına kadından bahsederken: Otuzundan aşağısını geç! derdi ve hayatta yegane emeli, seçkin ve zengin bir dulla evlenmekti.

Seniha'nın Faik Beye karşı duyduğu kinin başlıca sebeplerinden birisi de, böyle zengin bir izdivaç peşinde koşuşuydu. Belki bu genç adam, kendisini zengin olmadığı için horgörüyordu. Vakıa Seniha, paraya ehemmiyet vermeyen, daha doğrusu, para mefhumunu şiddetle hissetmeyen kibar ve hayali aile kızlarından değildi, kanında bu hasis arzuyu epeyce yüksek bir hararet derecesinde tutan yabancı bir unsur vardı; zira, ne annesi, ne babası

tarafından böyle bir hırsa tevarüs (Mirasa konma, kalıtım yoluyla geçme, soyaçekim) ettiğine ihtimal verilemez: Bununla beraber, şuna da hükmetmemelidir ki, Naim Efendinin torunu, parayı para için seven kızlardandır; bu rezilet (Kötü huy) onda fazla süslenmek, fazla eğlenmek, geniş yaşamak, çok seyahat etmek arzularından doğmuş bir histen başka neydi?..

Seniha'nın, işte bu emellerine mani olan ve adına müzayaka denilen şeyle; boğup mahveden havaya tahammülü yoktu. Bunun içindir ki, o da ara sıra

Faik Bey gibi, zengin bir izdivaç hulyasına kapılıyor ve fakat aynı hulyayı

başkalarına bir ayıp şeklinde göstermekten de vazgeçemiyordu.

::::::::::::::::::

V

Hekimler, Seniha'ya biraz, yer ve hava değiştirmeyi, biraz kırlarda ve denizlerde gezip eğlenmeyi tavsiye ettiler, bunun içindir ki, Naim Efendinin torunu, Madam Kronski ile beraber bir haftadan beri Büyükada'da bulunuyorlar.

Burada, halası Necibe Hanımefendinin köşkünde misafirdirler.

Servet Beyin hemşiresi, zevcinin vefatından beri aşağı yukarı beş senedir, yaz kış hep Büyükada'da oturur. Köşkü, Hristos'ta tamamıyle çamlar içinde, gölgeli ve asude bir köşededir. şehre nadiren iner, akraba ve taallukatıyle hiç görüşmez ve karşıdan bütün zevkini tek başına kalmakta bulan bir hanım gibi görünür. Halbuki hayatı, için için gayet karışık ve gayet gürültülüdür; merhum zevci gibi delikanlılara, taze kadınlara, içkiye ve saza, yaşla hiç

sönmeyen bir düşkünlüğü vardır. Yaz ve kış, gece ve gündüz eğlencesiz geçen zamanı nadirdir. Ya kendisi günlerce gider, ya ona günlerce gelinir.

Boş zamanlarında ise birtakım izdivaç işleriyle, muaşaka (Sevişme, karşılıklı aşk) entrikalarıyle meşguldür. Derler ki, Necibe Hanımefendi bu işlerle kendine maddi menfaatler temin ediyor. Lakin bu bir iftiradır. Necibe Hanımefendinin birçok gence kız bulduğu ve birçok dul kadınlara koca aradığı, pek çok sevdalıları çatısının altında banndırdığı doğrudur. Fakat, uzaktan ciddi gibi görünen bu işler, onun için bir eğlence ve bir zevkten ibarettir.

Nitekim bu kadın, bir haftadan beri, biraderinin kızına belki ellinci defa olarak, yarı şaka, yarı ciddi:

Kız, gönlünü avutmaya bak; kız, gönlünü besle! deyip duruyordu.

Seniha, halasını çok sevmekle beraber, onu pek bayağı bulurdu. Ne giyinişi, ne yaşayışı, ne söz söyleyişi, onun zevklerine göre değildi. Necibe Hanım, yüzünün yüzlerce derin çizgisine rağmen hala düzgün yürüyor, gözlerine sürme çekiyor ve saçlarını açık sarıya boyuyordu. Kıyafeti yüzünden daha az şatafatsız değildi; türlü renkte ipekler içinde tıpkı egzotik rollere çıkmış bir opera aktrisine benziyordu.

Seniha, Ada'ya geldiği günden beri, halasiyle gezintilere çıkmaktan çekiniyor, fırsatını bulursa, madamla beraber yalnız çıkıyor veyahut evde kalıyordu. Zavallı Necibe Hanımefendi, bu acayip tabiatlı kızı nasıl eğlendireceğini bilmiyordu:

Bari, şişli'deki arkadaşlarını çağır; hazzettiğin kimseler varsa onlarla gez, eğlen! diyordu.

Zira Seniha, halasının evine gelip gidenlere ancak selam veriyordu. ıkide birde Madam Kronski'ye:

Ne kadar fena giyiniyorlar; eğlenceleri ne kadar adi! diye söyleniyordu ve halası, onun bütün tavırlarından, gizlice yüzünü ekşitmelerinden, kendi cemiyetlerine ne kadar yabancı olduğunu, hissediyordu. Bir gün Seniha'ya haber vermeksizin Cemil'i çağırttı ve dedi ki: Oğlum, zannedersem hemşirenin burada fena halde canı sıkılıyor; çünkü, ahbaplarından ve akranlarından uzaktır. Kendisine kaç defa söyledim. Burası

senin evindir. ıstediğin kimseleri çağır diye... Anlaşılan, bana ağırlığı

olur fikriyle istemiyor. Halbuki bana şu kadarcık, ağırlığı olmaz. Köşk geniş, ben kalabalığı severim, bahusus etrafımda sizin gibi gençler olursa büsbütün içim açılır. Göreyim seni; git ne kadar neşeli dostlarınız varsa, hepsini topla gel!..

Cemil için bu, beklenmedik bir nimet oldu. O da halası gibi her türlü

eğlentiye düşkündü; hususiyle kaç zamandır sevdiği kadın elinden gideli Beyoğlu'nda ne yapacağını, nasıl vakit geçireceğini bilemiyordu. Halasıyle mükalemelerinin (Konuşmalarının) ertesi günü, ıstanbul'a döndü ve çarçabuk bir arabaya bindi, doğru Belkıs Hanımın evine gitti, üç ay evvel

zengin bir ihtiyar mebusla evlenen bu genç kadın, evinde can sıkıntısından çatlıyordu.

Bu daveti kabul etti. Cemil oradan, Nuriye ve Neyyire Hanımlara uğradı. Bu iki hayali ve edebi genç kız için Büyükada adeta bir arz-ı mev'ut (Kutsal kitaplarda Filistin için kullanılan deyim, tanrının kullarına vadettiği toprak) idi; ikisi birden:

Ah, ne iyi, tam da mehtap!.. dediler.

Sonra: Kimler var? diye sordular. Cemil:

Erkek namına, yalnız benle Faik, dedi.

ıki hemşire, suni bir hüzünle:

Ah, Hakkı Celis yok mu? Bizim küçük şairimiz! Hakkı Celis! dediler.

Cemil'in onu çağırmaya hiç niyeti yoktu. O da hemşiresi gibi bu sersem çocuğu manasız ve tahammül edilmez buluyordu. Mamafih, garip bir tesadüf eseri olarak, onlar tam böyle konuştukları sırada hizmetçi, Hakkı Celis'i odaya getirdi. Genç kızlar hem sevinci, hem hayreti ifade eder bir çığlık kopardılar:

Gördünüz mü? Gördünüz mü? şairin ilhamı ne kadar kuvvetliymiş!..

Ve Cemil'in söz söylemesine meydan vermeksizin genç adamı kendilerine refakate davet ettiler. Cemil, oradan biraz kızgın çıktı; bütün keyfi kaçmıştı. Akşam üstü Tokatlıyan'da Faik Beyi gördüğü zaman, Ada eğlencesi tasavvurundan ve halasının davetinden adeta yarım ağızla bahsetti. Ve ertesi günü sabahleyin hep bir arada, aynı vapurla gitmek mukarrerken (Kararlaştırılmışken) O, akşam üstü en son vapura kaldı.

Bir haftadan beri yalnızken epeyce bıkmış olan Seniha için misafirlerin böyle hep birden gelişi, beklenmeyen bir vakıa oldu: Ah, ne iyi ettiniz, ne iyi! Yarabbim, ne büyük sürpriz! Bunu Cemil mi yaptı? Aferin Cemil'e... Fakat, o nerede kaldı? diyordu.

Seniha'nın dostları, onun ikide birde bu suali tekrar edişindeki saklı

manayı anlıyorlardı. O nerede kaldı? demek Faik gelmeyecek mi? demekti ve gülerek:

Gelmez olur mu? Mutlaka gelecek, Faik Beyle beraber...

Fakat akşam, Cemil'i getiren son vapurdan, Faik Bey çıkmayınca, Seniha biraz evvelki neşesini kaybeder gibi oldu... Cemil: Mutlaka gelecekti. Nasıl olur? Çantasını gözümüzün önünde hazırladı. Hotel des Etrangers'ye inecekti, sakın gelmiş olmasın!..

Ve Cemil'in bu sözleri kalplerde hiç olmazsa yarın için biraz ümit bırakıyordu.

O geçe Büyükada'da zümrüt renginde tatlı ve durgun bir mehtap oldu.

Çamların altında, yollarda sessiz bir kalabalık vardı. Bütün gezinenler, hatta eşekler üstünde koşuşanlar bile mahzun görünüyordu. Ayın berrak aydınlığı her şeye koyu karanlıkta daha ziyade esrar vermişti. Zira, herkeste bir hayalet hali vardı ve ağaçlar birtakım canlı mahlukat gibiydi.

Hakkı Celis, ikide bir:

Seniha ablamın gözlerinin renginde bir gece... diyordu.

Fakat Seniha, bu sözü işitmiyordu. Cemil'le Belkıs'ın ortasında epeyce hararetli bir muhavereye dalmış, önden yürüyordu. Nuriye Hanım: Yeşil gözleri çok mu seversiniz? dedi.

Neyyire ilave etti:

Oh, ben siyahlara, koyu siyahlara bayılırım!,.

Bunun üzerine Hakkı Celis, gözlere dair yavaş sesle bir uzun şiir okudu. Bu iki genç kız üzerinde şiirin tesiri adeta şehvet uyandırıcıydı. Bazen bir mısrada ateşli bir dudağın temasını duyarlardı. Nuriye, ani bir heyecanla genç adamın kolundan tuttu ve şiddetle kendisine doğru çekerek ağzını

kulağına yaklaştırdı:

Yeşil gözleri sevmeyiniz. Sizi anlayan siyahlardır, dedi.

Kendininkiler kömür gibi simsiyahtılar.

Hakkı Celis neye uğradığını bilemedi. ılk defadır ki, bir kadın eli onu bu kadar şiddetle kendine doğru çekiyordu. Bütün vücudu kuvvetli bir rüzgar hamlesine maruz kalmış bir dal gibi titredi. Genç kızlar, genç şairin sallandığını hissetmişler gibi biri bir koluna, öbürü öbür koluna girdi, her ikisi de iki tarafından kuvvetle bastırıyordu. Hakkı Celis, bü iki vücut arasında kendini adeta bir kıskaç içinde hissetti. Yürümesini ve sözünü

şaşırdı. Fakat onlar konuşuyorlar ve kendini sürüklüyorlardı: Ah, ne sevdavi (Sevda verici,sevda dolu) bir gece, ne sevdavi bir gece!..

Bu gece, Hakkı Celis için de pek sevdavi idi. Ayın her huzmesinden onun kalbine bir his giriyordu. Her iki şür arasında bir kere genç kızlara diyordu ki:

Bu gece kalbim Cemşid'in kadehi gibi, dolup boşalıyor, boşalıp doluyor.

Küçük şair, bütün coşkunluğunu önünde yürüyenden alıyordu. Gecenin bütün şiiriyeti Seniha'da tekasüf etmiş (Yoğunlaşmış) gibiydi. Beyaz yeldirmesinin içinde vücudu ne kadar narin, ne kadar seyyaldi: Sanki, ayın aydınlığından yapılmıştı. Belkıs Hanım da, endamı pek mütenasip kadınlardandı. Fakat Seniha'nın yanında adeta kısa ve tıknaz görünüyordu. Hareketleri ahenksiz, yürüyüşü ağırdı. Ve şimdi, o da yanındaki genç kızlar gibi yürürken Cemil'e asılıyordu; Cemil ise bir eliyle onu belinden tutuyordu. Hakkı Celis, Seniha'nın yanında, Cemil'in bu hareketini pek kaba buldu. ıçin için: Adeta birbirlerine sarılıyorlar;' dedi. Seniha görürse, kim bilir ne kadar utanacak! ve bir müddet için coşkunluğu geçer gibi oldu.

Dil'e yaklaşmışlardı; fakat Seniha, daha ileriye gitmek istemedi. Tozdan ve kalabalıktan şikayet etti:

şuracıkta, yoldan uzak bir yerde ağaçlar altında oturalım, dedi.

Nuriye ve Neyyire Hanımlar, Seniha'nın bu teklifini işitmemişler gibi, Hakkı Celis'i uzaklara götürüyorlardı. Seniha: Ayol, çocuğu nereye

götürüyorsunuz? diye seslendi.

Onlar, hala işitmiyorlarmış gibi, Hakkı Celis'i mütemadiyen çekiyorlardı.

Genç şair:

Dönelim... dedi.

Seniha'nın, Çocuğu nereye götürüyorsunuz? sözü, ta kalbine bir ok gibi saplanmıştı. Bu sözde ya bir istihkar (Aşağılama) manası veya bir sitem vardı.

Hep bir araya geldikleri zaman hala kollarına asılan genç kızlardan silkindi... Seniha'ya yaklaştı, gayet ölçüsüz bir sesle ve bir çırpıda; dedi ki:

Abla, bana çocuk, dediniz. Fakat ben, sizi bir büyük adam gibi seviyorum.

Son kelimeleri söylerken sesi boğazında kurumuştu. Herkes gülmeye başladı.

Hali o kadar acayip, sözü o kadar sadedilane (Safça) ve bu hareketi o kadar aniydi. Yanyana, gelişigüzel, yere oturdular. Hakkı Celis, yaptığı bu büyük işin tesiri altında şaşkın, ayakta duruyordu. Seniha, şuh bir kahkaha ile: Öyleyse, gel yanıma, itirafını tamam et; fakat yavaş sesle, dedi.

Hakkı Celis, kabahati affedilmiş muti (Uysal) ve mahcup bir çocuk tavrıyle gitti. Neyyire Hanımla Seniha'nın arasına sokuldu. Seniha, eliyle genç adamın ensesini okşuyor ve daima aynı acı şuhlukla: Haydi, başla bakalım;' diyordu.

Yanıbaşlarında Belkıs Hanım, bir tarafını gıdıklıyorlar gibi, fıkır fıkır gülüyordu. Hakkı Celis, yan gözle Cemil'e baktı. O, bu gülen kadının dizi dibinde, yarı yatmış, yarı oturmuş bir vaziyette, hareketsiz ve süküti görünüyordu. Fakat, Belkıs Hanım, hala o arka arkaya kahkahalarında devam ederek:

Hakkı Bey, Cemil Bey gibi yapınız. Mutlaka muvaffak olursunuz, diyordu.

O zaman genç kızların üçü birden başlarını çevirip dikkatle onlardan tarafa baktı. Cemil, bir kolu genç kadının beline sarılmış, diğer kolu ayaklarına dolanmış bir haldeydi; ikide bir başını arka tarafından Belkıs Hanımın ensesine doğru uzatıyor ve oraya üst üste hafif hafif öpücükler konduruyordu; her öpücük arasında:

ışte böyle, işte böyle... Hakkı, baksana! Sana öğreteyim diye yapıyorum, vallahi senin için!.. Yoksa hiç fena bir niyetle değil! diyor ve gülüyordu.

Hakkı Celis utancından yere geçiyordu, büsbütün sersemlemişti, yanında, Seniha'nın mevcudiyetini bile unutmuştu. Kadınlıktan; erkeklikten tiksiniyordu ve etteki sır, ona korku veriyordu.

Ertesi gün bu korkusu daha ziyade arttı. Faik Bey, ilk vapurla çıkageldi.

Onu, Hristos'ta bir kır yemeğine davet ettiler. Sofranın üstünde birçok bira ve şarap şişeleri vardı, bunların arasında taze balık ızgaralarının kokusu tütüyordu. Hava sıcaktı. Erkekler ceketlerini, kadınlar yeldirmelerini dallara astılar. Yalnız Necibe Hanım sıkı sıkı örtülü kaldı. ıhtiyar kadın bu kadar genç arasında ve bu kadar iştah verici bir sofra karşısında bulunmaktan son derece mahzuz görünüyordu. Yemekten evvel birkaç kadeh rakı istedi; fakat mecliste yalnız Cemil'le Belkıs Hanımdır ki, onun bu arzusuna iştirak etti.

Faik Bey viskiden başka aperitif' içemiyor Seniha'ya gelince, onun yemek arasında birkaç parmak şaraptan ve yemek üstüne bir iki kadeh likörden başka içki namına hiçbir şeye tahammülü yoktu. Bununla beraber, ilk defa olarak bu sofrada o kadar sık ve o kadar her şeyden içmeye başladı ki, bir köşede büzülmüş kalmış olan Hakkı Celis, nihayet kendini zaptedemedi: Ne yapıyorsunuz, rica ederim, hasta olacaksınız! diye haykırdı.

Seniha, yarı şaka, yarı ciddi bir tavırla:

Sen lakırdıya karışma!.. Dün akşamki kabahatini ne çabuk unuttun? dedi.

Ve herkes birbirinin yüzüne bakarak gülümsemeye başladı. Faik Bey, Seniha'nın yanıbaşındaydı; bir taraftan tabağında balık kılçıklarını

ayırmakta, diğer taraftan solunda oturan Belkıs Hanımın ayağına dokunmakla meşgul, Seniha'ya doğru eğildi; biraz da, onunla alakadar görünmek için, sordu:

Dün akşamki kabahat mi? O nasıl şey bakayım?

Seniha en şuh kahkahasıyle güldü ve cevap verdi: A, monşer, bu çocuk, bana mehtapta ilanı aşk etti , Faik Bey, balığı çiğneyen dişlerinin arasından ağzı kapalı: Ah, zavallı Piyero...diye mırıldandı. Bunun üzerine Faik Beyle Seniha'nın aralarındaki mükaleme gittikçe sessizleşerek, gittikçe hususileşerek devam etti:

Niçin zavallı?..

Zira akıbeti bir ağaç dalına asılmaktır; de Barnville'in mehtaptan daha solgun Piyero'sunun aşktan çektiğini bilmez misiniz? Piyero'lar hep mehtapta severler ve mehtapta ölürler.

Benim Piyerom neden mutlaka ölüme mahkum olsun?..

Çünkü, sizi seviyor. Siz... Dünyanın en egoist, en kendini beğenmiş...

Sizi benden böyle bahsetmekten menederim.

Görüyor musunuz, ne kadar mütehakkim ve zalimsiniz!..

Sizinle öyle olmak lazım. Çünkü pek yaramaz, pek inatçı ve pek dik kafalısınız...

Faik Bey, masanın altında hırçınlaşan bir ayağı teskin için uğraşıyordu.

Seniha'nın son sözlerine cevap vermekte biraz gecikti; Seniha bir kadeh şarabı bir yudumda içti ve şimdiden süzgün gözlerinin ucuyla Faik Beye bakarak:

Susuyorsunuz, neden? dedi.

Susuyorum; fakat bu sükutumun manası, bir tasdik değil, bir protestodur.

Protesto... Bu pek siyasi bir kelime... Benimle daha açık konuşunuz! , Ne kadar açık konuşsam, beni o kadar az anlayacaksınız ve... Yahut anlamak istemeyeceksiniz... Neye iyi...

Faik Bey, bu başbaşa muhavereye nihayet vermek istiyordu; zira, hem ağzı, hem ayaklan, hem de diliyle meşgul olmak ona biraz müşkül geliyordu. Bundan başka, sofradakilerin nazarı dikkatini celbetmekten de çekiniyordu. Genç

Hakkı'nın gözleri, hayret ve tecessüsle genişlemiş, bir saniye üzerlerinden ayrılmıyordu. Nuriye ve Neyyire Hanımların kendilerini fazla ihmal edilmiş

bulan bir halleri vardı, vakıa aksi bir tesadüf eseri olarak veyahut Belkıs'ın bir nisyanı (unutkanlığı) yüzünden iki hemşirenin arasına düşen Cemil, ara sıra kadehlerine bira koymak ve kulaklarına çok fazla açık cinaslı

sözler fısıldamak suretiyle onlan meşgul eder gibi görünüyordu; fakat, pek az edebi olan Cemil'in bu his ve hayalden ari arkadaşlığında ne Nuriye, ne de Neyyire aradıkları zevki bulamıyorlardı.

Hakkı Celis ise fazla susuyor, somurtuyordu. Onun bu halinde, herkesi iz'aç eden (Bıktıran, usandıran) bir şey vardı. Etrafındaki gençleri esasen kafi derecede neşeli bulmayan Necibe Hanımefendi ise, çocuğun bu hüznü önünde adeta öfkeleniyor ve onunla acı acı istihza etmek ihtiyacını duyuyordu; ikide bir:

A, hiç böyle dilsiz şair görmedim, diyordu.

Sonra yavaşça Belkıs'ın kulağına fısıldıyordu: Doğrusu çekilmez şey... Bu yaşımda bile; büyük sözüme tövbe...

Belkıs, beyaz dişlerinin dizisini ta uçlarına kadar gösteren geniş bir tebessümle gülerek soruyordu:

Yanımdaki için ne dersiniz?

Bak, ona canım kurban. Allah için çekirdekten yetişme; azasının her biriyle bir kadın idare ediyor.

Faik Bey de sözü işitti ve çapkın gözlerle ihtiyar kadına baktı: Yalnız size yetişemiyorum, dedi.

Hakkı Celis, sofranın bu köşesinde söylenen sözlerin veya yapılan hareketlerin manasını ancak tiksinecek kadar hissediyordu. Nihayet, sağında oturan Nuriye Hanıma eğildi ve dedi ki:

şairlerin sözleri hep yalan, sevda denilen şey, mutlaka bunların yaptıklarıdır.

Gözlerinin ucu ile, Seniha'dan itibaren sol tarafta fısıldaşıp gülüşenleri gösterdi. Elleri asabi, önündeki ekmeği ufalıyordu. Nuriye Hanım kim bilir kaç kadeh biradan sonra ve biraz da can sıkıntısından adeta uyukluyor gibiydi, lüzumsuz yere bir derin Ah! çekti ve ilk gördüğü bir insanmış gibi uzun uzun Hakkı Celis'in yüzüne baktı:

Benimle beraber gelir misiniz? dedi:

Esasen Hakkı Celis'in arzu ettiği şey, bu sofradan bir an evvel uzaklaşmak, kaçmaktı; hemen ayağa kalktı. Karşıdan, sağdan soldan deniz görünüyordu; tenha, durgun ve cilalı bir deniz... O kadar tenha ki, Hakkı Celis kendini gurbette sandı, o kadar durgun ki, ruhuna bir ölüm korkusu girdi ve suların bu uzak pırıltısından gözlerine nahoş bir kamaşma geldi. Önde Nuriye Hanım sendeleyerek, arkada o, kendisinden bezgin, çamlığın ücra ve gölgelik yerlerine doğru yürüdüler.

Nuriye Hanım:

Ben biraz uzanayım. Siz başımda şiir söyleyin. Olmaz mı? diyordu.

Genç adam bir otomat gibiydi. Her nereye çekseler oraya gidecek, her ne deseler onu yapacaktı. Ağaçlar altında, şurada burada oturanlara baktı.

Bunlar, dikiş diken kadınlar ve tavla oynayanlardı.

Bu durgun ve sıcak öğle saati hepsinde muayyen bir düşünce veya muayyen bir hisle muayyen bir gayeye doğru hareket etmek kabiliyetini eritmiş gibiydi.

Koruda sesi işitilen, fakat kendisi gelmeyen bir rüzgar vardı.

Nuriye Hanım, pembe ipekli maşlahını yere yaydı, üstüne uzandı, kollarını

başının altına geçirdi ve Hakkı Celis'e:

Geliniz şöyle, ta yanıma! dedi.

Hakkı Celis, genç kızın ayakları ucuna oturdu. Yer, üst üste birikmiş kuru çam dikenlerinden henüz cilalanmış parkeler gibi kayıyordu. Genç adam sırtını

ağaca dayadı ve dalgın dalgın önündeki vücuda baktı.

Nuriye Hanımın etekleri ta dizlerine kadar sıyrılmıştı; beyaz ipek çoraplarının bittiği ve etinin başladığı noktalar gözüküyordu: Hakkı Celis eğildi, eteklerini çekti, genç kızın bacaklarını örttü; o; yarı uykuda, yarı

uyanık gibiydi:

Hakkı Bey, bana Cenap'tan bir şiir okuyunuz, dedi.

Küçük şair, gözleri dalgın cevap verdi:

Hayır, hayır... Bugün içimde çok gam var; birtakım mağmum neşideler (Üzüntülü şiirler) birtakım matemli ilahiler bilip söylemek isterdim.

Zavallı çocuk, demek çok mustaripsiniz?

Hakkı, gözlerini yere indirdi. Nuriye Hanım, gözleri hala yarı kapalı, adeta mırıldanır gibi konuşuyordu:

Değer mi?.. Yazık değil mi ki sizin ilk aşkınız Fikret'in Nef'i için dediği gibi böyle, 'çorak yere akıp gitsin!' O sizi asla anlayamaz; asla!..

Siz, sevgiyi destanlarda, çoban muaşakası masallarında Romeo ve Juliette'te olduğu gibi anlıyorsunuz. O ise, ıngilizlerin flört dedikleri muaşaka tarzından başkasını bilmiyor. Flört muaşeret adabı icabatından (Görgü

kurallarının gerekliliklerinden) bir şeydir, halbuki aşk, sizin ve benim bildiğim aşk öyle mi? Bu bir vahşi kuştur ki, bir salonda, bir eğlence ve bir

süs gibi dizden dize, omuzdan omuza dolaşması şöyle dursun, gagasının dokunduğu yerde kanamadık et parçalanmadık kumaş; kanadının havasında devrilmedik eşya, kırılmadık saksı kalmaz. O kadar vahşi, serkeş ve haşindir.

Düşününüz. Seniha tarzında, Belkıs tarzında kadınlar için böyle bir kuşu eteklerine bağlayıp dolaşmak ne kadar kaba, ne kadar zarafete aykırı bir şeydir!.. Zira, bu haddizatında salona sığmayan bir mahluktur, yuvası yalçın kayalar üstünde veyahut çöllerin içindedir.

Hakkı Celis, mütehayyir (şaşırmış, şaşkın) dinliyordu; Nuriye Hanım, bir peri gibi gözleri önünde kıyafetten kıyafete giriyordu. Onu hiç bu kadar güzel görmemişti.

Hakkı Bey, dedi; siz, Seniha'ya gülünç görünüyorsunuz. Zira, başınızın üstünde bu kuşu taşıyorsunuz. Siz bu kuşu gayet beceriksiz bir tarzda ve pek büyük bir ıstırapla taşıyorsunuz. ıkide bir tepenize gagasını indirdikçe, yüzünüze bin türlü garip işmizazlar (Kasılmalar,buruşmalar) geliyor, gözlerinizi tuhaf tuhaf açıp kapayorsunuz.

Hakkı Celis:

Ne yapayım, söyleyiniz ne yapayım?

Tam bu sırada, küçücük kahkahalar, hafif çığlıklarla sofradakilerin kendilerine doğru geldiğini gördüler. Faik Bey, hala Seniha ile Belkıs'ın arasında yürüyordu; Cemil, Neyyire ve Necibe Hanımefendi arkadan geliyordu.

Hepsinin yüzü kıpkırmızı ve gözleri süzgündü. Seniha hiçbir zaman bugünkü

kadar güzel değildi. Gözlerinin etrafındaki esmer daire yanaklarına kadar genişlemişti; ağzında olgun, sulu, serin ve taze bir meyvenin cazibesi vardı.

Kızıla bakan saçları, başörtüsünün altından bir alev gibi fışkırıyordu; yeşil gözleri insana ta derinden ve bir pars bakışıyle bakıyordu. Nitekim, kendine mahsus şuh ve laubali tavrıyle gelip de Hakkı Celis'in göğsüne uzandığı

zaman biçare çocuk kucağına patlayan ve yanan cinsinden tehlikeli bir cisim düşmüş

gibi ürktü. şu saatte etraf tamamıyle tenha, onlar tamamıyle yalnız olsaydı

da Seniha ona: ışte kendimi sana verdim, ne istersen onu yap! deseydi, genç adam hiç şüphesiz bu vücudu silkip itecek ve haykırarak, bayırlardan tepelere, tepelerden sahillere kaçıp gidecekti. Bir kadın vücudunu zapt ve idare etmekteki müşkülatı adeta adaleleriyle hissediyordu. Faik Bey, Seniha'nın ayakları ucuna oturur oturmaz, içinden bir rahatlık duydu; bir tehlikenin önünde iki kişiydiler. Lakin, Faik Beyin oturmasıyle kalkması bir oldu. Belkıs Hanım, ta uzakta yalnız başına bir hasır üstüne uzanmış, genç

adama sesleniyordu. Seniha, yeşil gözlerinin en yırtıcı nazarıyle Faik Beyin yüzüne baktı:

Nereye? dedi.

Hakkı Calis, Faik Beyi ilk defa olarak şaşkın bir halde gördü. Seniha emretti:

Gitmeyeceksiniz!

Ve parmağıyle ayaklarının ucunu işaret verdi. Genç adam, tekrar yerine oturdu. Bütün nazarlar onun üzerindeydi. Nuriye, kirpiklerinin arasından yan gözle, Neyyire, Necibe Hanımın omuzunun üstünden hayretle ve Necibe Hanım iki genç kızın arasında mütebessim, Faik Beye bakıyorlardı Belkıs Hanımın, yattığı yerden onu çağırışı, Seniha'nın ona, Gitmeyeceksiniz deyişi, Faik Beye, birdenbire, iki dişi arasında paylaşılamayan bir erkeğin esrarengiz nüfuzunu verdi ve o andan itibaren bu genç adam, Ada'da eğlenen bu küçük grubun yegane ağırlık merkezi oldu. Onun bu hareketi, umumi muvazeneyi bozuyor ve bu vaziyeti, herkesi etrafına topluyordu. Kahkahalar ondan geliyor, yine ona gidiyordu, fısıltılar onun ismiyle başlıyor ve yine onun ismiyle nihayet buluyordu, o öfkelendiriyor, o yatıştırıyordu. Nafile yere Cemil, Belkıs Hanımı teselliye gitti; genç kadın, hasırın üstünde böğrüne kurşun yemiş bir geyik gibi gözleri yaşlı, ağzı kasık kaldı. Nafile yere genç kızlar Hakkı Celis'in şiirleriyle avunmak istediler; fakat, ne gözlerini, ne fikirlerini bir türlü Faik

Beyden başka bir yere çeviremediler; genç adamın bir saniyelik dikkatini celbetmek için bin türlü işveler ve cilveler yapmaya başladılar. Vücutlarının her hareketine bir maksat ve bir mana koydular.

Neyyire, ikide bir kollarını kaldırıp saçlarını düzeltiyordu: Ta ki kısa ve bol olan yenleri tamamıyle sıyrılsın da mevzun ve beyaz kolları ta omuz başlarına kadar görünsün diye; Nuriye, yattığı yerden muttasıl sağdan sola, soldan sağa dönüyordu: Ta ki kalçaları bir köpük kadar seyyal ve yumuşak kumaşı altında en sabit ve en mükemmel şeklinde çizgilensin diye... Necibe Hanımefendi bile yerinde duramaz olmuştu. Bu ihtiyar kurt, Faik Beyde kendisine, Gitmeyeceksin! Kalacaksın! denilen cins erkeğin kokusunu almıştı; mütemadiyen göz süzüyor, boyun kırıyor ve her fırsatta bir cinaslı

söz söylüyordu.

Faik Bey ise, muti, mütevazi, Seniha'nın ayakları ucunda oturuyor ve yalnız ara sıra ellerini bu ayakların üstünde hafifçe gezdirmekle iktifa ediyordu.

Seniha'da, serkeş bir atı zapt ve idare eden mahir bir binici gururu veyahut nadir bir avı pençesinde tutan bir yırtıcı mahluk hazzı vardı; ara sıra gözlerinde madeni parıltılarla genç adama bakıyordu.

Vakta ki gece mehtaba çıktılar. Seniha ile Faik Bey uzun bir müddet gözden kayboldular. Yırtıcı kuş, avını Ada'nın öyle bir köşesine götürdü ki, gündüz bile kimsenin bulup görmesi muhtemel değildi. Faik Bey, ömründe ilk defa olarak bir genç kızın ve hususiyle Seniha'nın elinde kendini bu kadar zayıf ve iradesiz buluyordu; vakıa bütün günün yorgunluğu, bütün günün sarhoşluğu sinirlerinde mukavemet ve muvazene namına ne varsa hepsini alıp götürmüştü.

Seniha önde, o arkada, yokuşlardan kayıyorlar, çitlerden atlıyorlar, küçücük yarlardan inip çıkıyorlardı; Faik Bey ikide birde: Beni nereye götürüyorsunuz? diyordu.

Yorgolu sırtının, tenha koylarından birine doğru iniyorlardı.

Seniha:

Ben de bilmiyorum, deyip gülüyordu. Bana hiçbir şey sormayınız, hiç

sesinizi çıkarmayınız. Bu gece bütün kaprislerime riayet edeceksiniz; işte o kadar!..

Böyle söyleyerek genç adamı, bazen elinden, bazen yakasından tutup sürüklüyordu. Epeyce dik ve tehlikeli bir yokuştan, elleriyle çam dallarına, ayaklarıyle taş parçalarına tutunarak, nihayet sahile indiler. ıkisi de soluk soluğaydı. Bununla beraber Seniha'da gittikçe artan bir neşe vardı; yerinde duramıyordu. Bir çocuk gibi denize taşlar atıyor, sonra dönüp Faik Beyin yakasından çekiyor:

Daha yüıvyelim, daha yürüyelim! diyordu; baksanıza, bu deniz değil, bu bir bahçe... Bu geniş, geniş nihayetsiz bir bahçe... Baksanıza, ne kadar çok sarı güller, ne kadar çok mor menekşeler, ne kadar çok beyaz papatyalar var.

Bu nihayetsiz bahçenin bölümlerinde türlü türlü çiçekler fışkırıyor; görmüyor musunuz, bu bölümler arasındaki yollar ki dolaşa dolaşa ta ufuklara kadar gidiyor. Bu yollarda yalnız ay denilen soğuk hayalet mi gezinecek? Yürüyelim, yürüyelim. Bir daha dönmemek üzere... Niye duruyorsunuz? O kadar yorgun musunuz? Ne çabuk, ne cabuk kuvvetten kesildiniz? Niçin nihayete kadar gidemiyorsunuz? Niçin?

Genç kız, bir müddet böyle söyleyerek denizi taşlamakta ve Faik Beyin elinden çekmekte devam etti; sonra birdenbire nefesi tükenmiş ve dizlerinin bağı çözülmüş gibi sahilin çakılları üzerine çöküverdi. Faik Bey, hala sessiz, ayakta duruyordu; Seniha'nın taşkınlıklarından bezmiş, sıkılmış bir hali vardı. Genç kız şimdi, mahzun ve dalgın görünüyordu; neden, sonra başını

kaldırdı, munis ve durgun bir sesle:

Niçin yanıma oturmuyorsunuz, Faik Bey? dedi.

Faik Bey, ağzını yüzünü buruşturarak taşların üstüne oturdu ve bir şey söylemiş olmak için:

Gecenin aydınlığı gökten mi iniyor, denizden mi çıkıyor... Belli değil, dedi.

Seniha cevap vermedi, sonra ikisi birden derin ve uzun bir sükuta daldılar.

Faik Bey, bir sürü ufak tefek işlerini, müddeti gelmiş borçlarını, Boter'e ısmarladığı kostümünü, oteldeki yatağını, isimleri unutulmuş bazı kadın ve erkek simalarını düşünüyordu. Neden sonra, yine bir şey Söylemiş olmak için dedi ki:

Bakınız karşı sahillerdeki ışıklar birer birer nasıl sönüyor.

Seniha yine cevap vermedi. Bir dua veya murakabe vaziyetindeydi. Vakıa bir salonda, bir musiki dinler gibi ayak ayak üstüne atmış ve ellerini dizinin üstüne kilitleyerek oturmuştu. Kolları lüzumundan fazla uzun, ince ve beyaz görünüyordu. Genç adam, yan gözle Seniha'yı süzmeye başladı ve içinden: Hiç de fena değil! dedi.

Seniha, bu mehtap gecesini teşkil eden tabii unsurlardan biri gibiydi.

Giyindiği esvap, sudan ve köpükten, eti ve derisi ay aydınlığından; saçları

ateştendi ve mehtabın bütün esrarı ondaydı. Faik Bey yarı can sıkıntısı ile, yarı tecessüs ve merak saikasıyla bu ışıldayan tayfa dokunmak, sokulmak ihtiyacını hissetti. Evvela, bastonun ucu ile genç kızın ayaklarına bir iki hafif darbe vurdu; diğer elini sırtında dolaştırmaya başladı, sonra eğildi, eteklerinin kıvrımlarını düzeltir gibi birtakım hareketler yaptı. Seniha yine kımıldamıyordu, genç adam, genç kızı yavaşça belinden kavradı ve onu kendine doğru çekti.

Tam bu sırada üst taraflarındaki korudan aşina sesler duyuldu.

::::::::::::::::::

VI

Senihaların Ada alemleri bununla nihayet bulmadı. Ertesi gün, Faik Bey, Yorgolu'da bir akşam ziyafeti verdi. Cemiyet aynı cemiyetti, fazla olarak Faik Beyin otelde tesadüf ettiği eski tanıdıklanndan Beyoğlulu bir genç kadın ve Ada'ya geldiği günden beri hastalıktan bir türlü baş alamayan Madam Kronski de vardı. O akşamki eğlenti bu iki yabancı kadın yüzünden

için için tedirgin ve üzüntülü geçti. Zira, Faik Beyi paylaşamayanlar, dörtken beş oldu ve Frenk kadınları önünde mümkün mertebe terbiyeli, temkinli, medeni durmak lüzumunu, fazla haykırışmalar, fazla gülüşmeler, coşkun ve laubali hareketler halinde dışarıya taşmak isteyen bütün bu ruhların, kaplarında sımsıkı kapalı

kalarak ekşimesine sebebiyet verdi. Ferdası akşam, Necibe Hanımefendinin köşkünde yarı alafranga, yarı alaturka bir alem daha yaptılar ve gece geç

vakit eşeklerle tur a çıktılar. Bu tur safası baştan başa, nihayete kadar hoş, tuhaf hadiselerle geçti. Hakkı Celis'in eşeği mütemadiyen arkaya kalıyordu. Kafile, çığlıklar, kahkahalar ve şarkılarla uzaklaşıp gidiyor, genç şair ikide bir gözden nihan oluyordu. O zaman: A, bizim şanso nerede kaldı, yıne nereye kaldı? deniliyordu.

Her ağızdan Hakkı Celis'e dair bir tuhaf söz çıkıyordu. Derken, çocuğun ta derinlerden sesi işitilmeye başlıyordu:

Hop, hop... Haydi, Aleksandra... Haydi hop, hop!

Bu ses kah tehditkar, kah yalvarıcı oluyor, kah yeis ve hiddetten kasılıyordu. Her merhalede kafilenin içinden biri ona kendi eşeğini veriyor, fakat yine geride kalmaktan kurtulamıyordu.

Seniha gülmekten katılıyordu:

Bu çocukta bir sır var, mutlaka mutlaka bir sır var. Fakat bunu, yalnız eşekler hissediyor diyordu.

Vakıa bu sözde biraz hakikat vardı, en tırıs giden eşek bile, üstüne Hakkı

Celis'in bindiğini hisseder etmez, derhal kısılıp kalıyor, başı önüne doğru uzanıyor, ayakları köstekleniyor, sanki bir baş dönmesine tutulmuş gibi, bir sağa, bir sola yalpa vurmaya başlıyordu. Hakkı Celis, yanında kah arabalar dolusu kadın erkek hep bir ağızdan Türkçe, Rumca ve Fransızca şarkılar söyleyerek, kah bir alay eşekli, bin türlü neşeli şamatalarla tozu dumana katarak, birer rüzgar hamlesi halinde gelip geçenlere çevrilmiş hayvanın üstünde yolun yegane meyus ve avare yolcusu kalıyordu. Gezintinin

sonlarına doğru artık onu aramaz ve beklemez oldular. Zavallı çocuk, Hristos'ta kendilerini bekleyen eşek sahiplerinin yanına gelinceye kadar neler çekti...

Fakat bütün bu meşakkatler, onun için eve girdiği zaman işittiği haberden daha elverişliydi. Nuriye Hanımla Neyyire Hanım, ona pencereden bağırıyordu: Hakkı Bey, Hakkı Bey, yalnız mısınız? Yolda Seniha ile Faik Beye rast gelmediniz mi?

Beraber değil miydiniz?

Viranbağ'a kadar beraberdiler, hatta yine Hakkı Celis'i beklemek niyetiyle orada bir müddet eşeklerden bile indiler ve biraz da kahvede oturmaya karar verdiler; fakat, tam kalkıp gidecekleri esnada, ortada ne Seniha'dan, ne Faik Beyden ve ne de eşeklerinden eser vardı.

O gece Hakkı Celis, büyük dayasının torununu Necibe Hanımefendinin bahçesinde ta fecre kadar bekledi ve akıbet, başı kolunun üstünde, bir tahta kanapede uyuyakaldı.

Ve Seniha için mehtaplı geceleri beyaz fecirler, beyaz fecirleri pembe akşamlar takip etti. Ne vakit oturuyor, ne vakit yatıyor, ne vakit istirahat ediyor, kimse bilmiyor, görmüyordu. Daima faaliyette, daima harekette, adeta kuş ve kelebek cinsinden bir acayip mahluk haline girdi. Ada'daki bu son hafta, onu tamamıyle değiştirdi; ortada, Cihangir'deki konağın o hodbin, hırçın, soğuk ve müstehzi kızından eser kalmadı. Hatta yüzüne ve gözlerine bile yeni bir mana, yeni bir ifade geldi.

Evvelden rengi yanaklarının uçlarına doğru hafifçe pembe ve şekli değişmeye yakın olan bu yüze sıcak bir solukluk ve narin bir uzunluk geldi, bütün kanı

dudaklarına toplanmış gibiydi. Eskiden ay aydınlığı gibi gözlerine ise, çok yıldızlı gecelerin rengini andırır laciverde yakın bir koyu gölge çöktü, fakat bu gölge, kirpiklerinin gittikçe çoğalan sürmesinden mi, yoksa gözkapaklarının adeta çürümüş gibi görünen esmerliğinden mi geliyor, bir türlü anlaşılmıyordu. Kendisi de bu değişiklikten hayrete düşmüş gibiydi; zira, çehresinde şaşırmış veya ürkmüş bir çocuk hali vardı; belki de

simasına bu ifadeyi veren şey, kaşlarının yukarıya doğru her vakitten ziyade çekik ve gergin durmasıydı.

Seniha, bazen de sarhoş gibi görünüyordu; bakışlarına sert bir süzgünlük ve yürüyüşüne, oturuşuna, kalkışına latif bir perişanlık geldi; rüzgarda kımıldayan dallar gibiydi.

Seniha, olur olmaz şeylere gülüyordu. Fakat, bu gülüşlerde ruhun saffetini rencide eden bir ahenk vardı; şuh, şehvetli ve aşifte bir ahenk... Seniha'nın kahkahalarında, bir sefahat sofrasında gıdıklanan bir fahişenin sesi duyuluyordu.

Seniha'yı böyle sesine varıncaya dek değiştiren şey neydi? Artık bu, kimseye meçhul değildi. Genç kızın etrafındakiler şöyle dursun, fakat bütün Ada halkı bu sırra tamamıyle vakıftı: Naim Efendinin torunu Seniha Hanım ile Kasım Paşanın oğlu Faik Bey sevişiyorlar. Bu sırrı ilk keşfedenlerden biri Necibe Hanımefendidir. Sonra öbürleri sezdiler. Vakıa, öteden beri, Faik Beyle Seniha arasındaki münasebetin bir arkadaşlık derecesinden fazla olduğunu genç kızın bütün erkek ve kadın arkadaşları bilirlerdi.

Fakat, buna da, hafıf bir flört manasını verirlerdi. Zira, Faik Bey, pek çapkın bir delikanlı ve Seniha, pek şuh bir genç kızdı. Aşka bu kadar kabiliyetsiz telakki edilen bu iki mevcut arasında ve bir haftalık kısa bir zaman içinde tutuşuveren sevda odununun alevi gözleri o kadar şiddetle kamaştırdı, gittikçe, günden güne, saatten saate o kadar tehlikeli görünmeye başladı ki bütün o havai ve şen dostlar, gizli bir endişeyle ürkek ürkek yerlerine döndüler ve ateşi tutuşturanları kendi hallerine ve yalnız başlarına bırakmak lüzumunu hissettiler. Hatta Cemil'le Hakkı Celis bile gittiler. Fakat, ne Seniha, ne Faik Bey, etraflarında hasıl oluveren bu boşluktan asla haberdar olmadılar. Bunlar, mizaçlarının soğukluğuna, terbiyelerinin saşiliğine, yaşlarının küçüklüğüne rağmen az zaman içinde sevda yolunun öyle bir merhalesine vardılar ki, oraya hiç kimsenin sesi gelmez ve oradan hiçbir şey gözükmez.

Seniha ile Faik Beyi yakından tanıyanlar, bu hale pek şaşıyorlar. Fakat, bilmiyorlar ki aşk, mucizeyle doludur, daha doğrusu aşk, bizzat mucizedir.

Bazı erkekler şu veya bu tarzda kadınlardan, bazı kadınlar şu veya bu biçimde erkeklerden hoşlandıklarını söylerler: Benim tipim şudur, benim idealim budur derler, halbuki, günün birinde söylediklerinin büsbütün zıddını

severler, aradıklarının büsbütün aksi bir insan arkasından koşarlar. Faik Bey için de böyle oldu; bu ana kadar zevkinin en doğru ölçüsünü olgun ve usta kadınların sinesinde bulan bu genç, birdenbire Seniha'nın ham ve sert göğsünde hiç tatmadığı müstesna bir lezzet duydu.

Vakıa Seniha, Faik Beyin önüne yalnız et ve kemikten müteşekkil bir mevcut halinde çıkmadı; ona en ziyade kaplayan ve nüfuz eden bir ruh ve sihir gibi yaklaştı; öyle ki genç adam neye uğradığını bilmedi. Bir hafta içinde kendini sanki on yıldan beri bu kızın aşığıymış gibi hissetti.

Her reziletin bir itiyat ve her itiyadın bir iptila haline girdiği maneviyatında Seniha'yı sevmek de birdenbire, vazgeçilemeyen itiyatlardan biri oluverdi. O, şimdi kumara ne kadar düşkünse, Seniha'yı da o kadar arıyor, Seniha'ya da kendini o kadar düşkün hissediyordu.

Seniha, Faik Beyin bu ani iptilasından nihayetsiz bir gurur duydu. Her kadında, yırtıcı bir avcı hayvanattan bir şey vardır. Kuşu yakalayan kedide nasıl nihayetsiz bir hazzın raşeleri ve dişlerini bir ceylanın etine geçiren aslanda ne kadar derin bir şehvetin emareleri görülürse, kadınlar da lalettayin herhangi bir erkeği kendilerine ram etmekte o kadar büyük bir haz ve neşat duyarlar. Bu cins sevmenin ve sevilmenin sırrı, yalnız bundan ibaret değildir. Denilemez ki, şuh ve müstehzi Seniha, çapkın ve havai Faik Beyi, Juliette'in Romeo'yu, Leyla'nın Mecnun'u sevdiği gibi sevdi; hayır... Buna inanmak için, bu genç kızın o genç adam tarafından bundan birkaç zaman evvel nasıl lakayt ve muhakkir bir muamele gördüğünü unutmuş olmak lazımdır.

Seniha'yı Faik Beye doğru iten şey, ne Ada'nın mehtaplı geceleri, ılık ve mahmur fecirleri, ne çamlıkta söylenen şarkılar, içilen içkilerdir. Onun ruhu, ayın ışığı ile, şarkı sesleri ve saatlerin renkleriyle beslenen coşkun ve iptidai ruhlardan değildir; Seniha, Ada'nın sevdavi gölgelerinde, Faik Beyin yanıbaşında yabani bir kedi gibi dolaştı ve aylardan beri kah yatağının

içinde, kah tuvalet masasının başında bilediği tırnaklarını nefret ve gayza yakın bir hırsla batırmak istediği etin en yumuşak tarafını, en gafıl anını

yoklamakla meşgul oldu. Ne vakit ki buna muvaffak oldu, avını başkalarından kaçırmak, uzaklara götürmek, yalnız ve asude kalmak ihtiyacını hissetti.

Sabahları, Madam Kronski'nin refakatinde Ada'nın tenha sahillerinde denize giriyorlardı. Seniha bir kayanın arkasında, Faik Bey diğer kayanın arkasında, gizlenerek soyunuyor, sonra biri kırmızı, öbürü siyah banyo kostümleriyle kendilerini yavaşça dalgalara bırakıyorlardı. Faik Bey, Seniha'ya yüzme talimleri yaptırıyordu; kah bir eliyle belinin altından, dirsekleriyle ayaklarının ucundan tutup sırt üstü yatmayı, kah karnı ile göğsü arasındaki noktayı avucunun içine dayayarak ve öbürleriyle ensesinden iterek dalıp çıkmayı; kah omuzlarından tutarak yarı oturmuş bir vaziyette yüzmeyi öğretiyordu. Kah yan yana yüzerlerken kendini takip etsin diye, onu yarı

yolda bırakarak geniş kulaçlarla uzaklaşıp gidiyordu. O zaman Seniha yalvarmaya, haykırmaya başlıyordu ve Madam Kronski sahilden ayağa kalkarak suni bir telaşla:

Dönünüz, dönünüz artık, çocuklar!.. diye sesleniyordu.

Denizden çıktıktan sonra uzun müddet yan yana yürüyorlardı; Faik Bey, ona Avrupa hayatına ait hikayeler anlatıyordu. Bu hikayelere genç kızı güldürecek, merakını celbedecek, hayrete düşürecek bir sürü acayip, hoş ve rindane tafsilat karıştırıyordu. Ara sıra bir gölgelikte durup susuyorlar ve göz göze bakışıyorlardı. Bazen ağaçların arasında küçük çocuklar gibi birbirlerini kovalıyorlardı. Genç adam, vücudunun adali taraflarını gösteren ve göğsünü

yarı açık bırakan beyaz tenis kıyafetiyle ,ve hafif beyaz ayakkabılariyle bir tazı gibi zarif ve çevikti.

Seniha'ya çok maharetli jimnastik hareketleri yaptırıyordu. Genç kız, düzgün cevval ve taze bir erkek vücudunun bütün sırlarını bu hareketlerde, bu oyunlarda öğreniyor hayran kalıyordu. Ekseriya öğle yemeğini, kah

Faik, Necibe Hanımın köşkünde kalmak, kah Seniha, Faik'in oteline gitmek suretiyle beraber yiyorlardı. Gerçi Seniha, Faik Beyin oteline gitmekte epeyce müşkülat çekiyordu. Fakat bu oteldeki yemek saatleri -bahusus akşam yemekleri- genç

kızın o kadar hoşuna gidiyor, o muhitin havasından bütün hulyalarını okşayan öyle bir koku buluyordu ki, her şeye rağmen bir hafta zarfında iki üç defa gittiği oldu. Faik, Seniha'nın ikinci ziyaretinde, sofralarına oteldeki Hıristiyan dostlarından bazılarını davet etti ve yemeğin sonuna doğru şampanyalar açtırdı. Sonra otelin hususi bir köşesine çekilip dans ettiler.

Bunun içindir ki Seniha, Faik Beye gitmeyi, Faik Beyin kendisine gelmesine tercih ediyordu; zira, halasının evinde sofra saatleri pek o kadar ferahlı

geçmiyordu. Necibe Hanımefendi, muttasıl söylüyor, kah hatıralarından, kah tasavvurlarından bahsediyordu; ne bu hatıralar, ne de bu tasavvurlar iki gence hiçbir alaka vermiyor, canlarını sıkıyordu.

Yemekten sonra, yumuşak ve geniş kanepelerde, gevşek gevşek uzanılan, tembel tembel konuşulan, veyahut dalgın bir tavırla ekarte ve piket partileri yapılan ılık gölgeli saatler geliyordu. En ziyade bu durgun saatlerdedir ki, Faik Bey, genç kızın önünde için için sarsıldığını hissederdi ve Seniha'nın mahmurlaşan gözleri, genç adama bakarken bazı karanlık geceler uzak ufuklarda çakan şimşeklere benzer pırıltılarla dolardı. Saatlerce ağızları susar; fakat gözleri, elleri, ayakları ve vücutları hiç dinmeyen bir hareketle konuşurdu.

Bu saatlerde her nedense, ne Madam Kronski, ne de Necibe Hanımefendi yanlarından hiç ayrılmazdı, vakıa ağyar önünde bu sessiz lisanı konuşmakta ve derinden derine birbirini istemekte olgun, arif ruhlar için serbest visallerden ve en geniş hasbıhallerden bin kat daha tatlı bir lezzet vardı.

Fakat bu iki genç, henüz bu sırra eremedikleri için sabırsızlanıyorlar, öfkeleniyorlardı. Akşam üstü olup da gezintiye çıktıkları veya geceleyin bahçede yalnız kaldıkları zaman, ölçüsüz bir coşkunlukla sarılıyorlar, öpüşüyorlardı. Kaç defa Necibe Hanımefendi, yarı karanlıkta, balkonun bir köşesinde, bunları bu halde seyretti; kaç defa Madam Kronski, Faik'in kolu

Seniha'nın beline dolanırken veya Seniha'nın başı Faik'in göğsüne yaslanırken üstlerine geliverdi.

Onları buna benzer vaziyetlerde görenler, yalnız evdeki ihtiyar kadından ibaret değildi. Necibe Hanımefendinin yakın ve uzak komşularından birçok kimseler, Nizam, Dil ve Hristos gezintilerine alışkın Ada halkından birçok mütecessisler, bu iki genç arasındaki maceranın bin türlü esrarına yakından, günü gününe vakıftır. Sevda işlerine, izdivaç entrikalarına dair dedikodular ora halkı arasında cereyan eden konuşmaların hemen özünü teşkil eder. Bu halk, ya sevişenlerden, ya sevişenlerle meşgul olanlardan müteşekkildir. Ne bundan, ne ondan olmayanlar ise, hayatından bezgin birtakım hastalarla, oyuna dalmış kumarbazlardır. Büyükada'da her mevsimin sonu, mutlaka birkaç izdivaç, birkaç talak veyahut da gayet meraklı birkaç macerayla nihayet bulur ve ıstanbul'un dört köşesinde bütün yıl bunlara ait yankılar duyulur.

Seniha ile Faik Bey arasındaki macera da bu mevsim sonunun en nadir, en tatlı meyvelerinden biri olmak istidadını gösteriyordu. şimdiden bunlara hayran kalanlar, düşmanlık besleyenler, şimdiden onları takip eden, ve kıskananlar vardı. Hele birinin Naim Efendinin torunu, diğerinin Kasım Paşanın oğlu oluşu, meseleye büsbütün başka bir ehemmiyet veriyordu. Zira, bu iki ismi ıstanbul'da bilmeyen, tanımayan yoktur. Bunun içindir ki, az zaman içinde Seniha ile Faik Bey arasındaki bu ateşli samimiyet ıstanbul'un bu iki büyük ailesine ait bir namus ve haysiyet davası halini aldı ve evvela Ada'nın Türk muhitinde başlayıp ıstanbul'un bütün büyük evlerine sirayet ederek kadın, erkek, genç ve ihtiyar herkesi başka türlü işgal eden hummalı bir dedikodu mevzuu olmaya başladı.

Naim Efendi ile Servet Bey, birçok imzasız mektuplar aldılar.

::::::::::::::::::

VII

Servet Bey, geniş satrançlı robdöşambrı ile kayınpederinin odasına girdi: Beni istetmişsiniz, efendim, dedi.

Naim Efendi, odanın bir tarafını kaplayan uzun bir erkan minderinin ucundan, yarı diz çökmüş, yarı bağdaş kurmuş bir vaziyette, kafesi kaldırılmış, fakat camı indirilmiş bir pencereden dışarıya bakıyordu. Arkasında beyaz pikeden iki sıra iri, sedef düğmeli, pamuksuz bir uzun hırka, başında aynı pikeden bir takke vardı. ınce uzun çehresi her vakitten ziyade solgun ve çizgili, gözleri her vakitten ziyade çukurlaşmış görünüyordu; damadı içeri girer girmez yerinden kalkmak ister gibi bir hareket yaptı ve eliyle önündeki koltuğu işaret ederek:

Buyurunuz rica ederim, dedi.

Dirseğini dayadığı bir uzun yastığın altından küçücük bir anahtar külçesi çıkardı. Yanıbaşında, minderin üstüne konmuş sedef kakmalı büyükçe bir çekmeceyi açtı, içinden üç tane mektup çıkardı. Bunları, bir şey söylemeksizin Servet Beye uzattı ve başını tekrar pencereye çevirdi. Servet Bey, ancak birer saniye devam eden bir müddet zarfında üç mektuba sırayla göz gezdirdi; sonra tıpkı kayınpederinin yaptığı gibi, kağıtları lakayt bir tavırla sedef kakmalı çekmecenin üstüne bıraktı.

Naim Efendi, göz ucuyla damadının mektupları okumadan iade ettiğini gördü

ve dedi ki:

Niçin okumadınız, efendim?

Servet Bey, dik dik ihtiyar adamın yüzüne baktı: Çünkü, dedi; bana verdiğiniz mektupların üçü de imzasızdır. Bendeniz, müddeti hayatımda ne imzasız mektup yazdım, ne de imzasız mektup okudum.

Terbiyem ve tabi olduğum prensipler buna müsait değildir.

Bunları söylerken acı bir tebessümle gülüyordu. Naim Efendi birdenbire yüzüne bir sille inmiş gibi şaşırdı kaldı; ne diyeceğini bilemedi: Vakıa ben de bu yaşıma kadar hiç kimseye imzasız mektup göndermedim, ne de kimse bana gönderdi. Bu husustaki taassubunuza iştirak etmemekle beraber, doğrusu prensibinizi şayanı takdir görürüm. Fakat bu sefer lütfen, benim hatırım için prensibinize mugayir bir harekette bulunuveriniz...

Servet Bey, kendisinden bir şey rica edilen bir adam tavrını takındı: Ne hacet efendim... Bu mektuplardan bana da geldi, dedi; derhal yırtıp attım. Fakat, şöyle bir göz gezdirmek dolayısıyle neden bahsettiklerine aşağı

yukarı vakıfim. Ne garip memleket! Herkes işini gücünü bırakmış, nelerle meşgul oluyor! Hey gidi, haysiyet, namus hey!.. Haysiyetli, namuslu adam, imzasız mektup yazar mı, rica ederim? ımzasız mektup yazan bir adamın haysiyet ve namus hakkında bir fıkri olabilir mi? ımzasız mektup yazıyorlar.

Kime, niçin? Bir genç kızın babasına, kızının bir genç adamla seviştiğini söylemek için... Lakin, bu nevi mektupları yazan kimseler bilmiyorlar, hissetmiyorlar ki kendi yaptıkları feci ve galiz hareketin yanında bir genç

kızın şaşırması, bir kadının fahişeliği, bir kumarbazın hırsızlığı, hatta bir katilin cinayeti hiç kalır. Bu gibi mektupları alır almaz yapılacak iş, birçok vesaite baş vurup aramak, taramak, sahibini bulmak ve cevap olarak, suratına bir sille indirmektir.

Naim Efendi, damadına uzattığı mektupları kendisi yazmış gibi, mahcup oluyordu; oturduğu yerde ezildi, büzüldü:

Rica ederim, hiddet buyurmayınız, rica ederim... dedi. Maksadım, sizinle ailemize müteallik bir mesele için hasbıhal etmekti. Ben de sizin gibi, çirkin bir dedikodudan ibaret...

ıftira deyiniz, tezvir deyiniz... Abdülhamit devrinin bu millete terk ettiği anane-i ruhiye...(Ruhsal gelenek.ruh alışkanlığı,psikoloji) Evet, evet, hakkı aliniz var. Bunun bir dedikodudan ibaret olduğuna zerre kadar şüphe etmiyorum. Fakat, anlamak istediğim şey şudur ki, acaba bu mektuplarda hakikate temas eden noktalar hangileridir? Mesela, bu mektupların birinde deniliyor ki...

Naim Efendi, yanındaki çekinecenin üzerinden bir uzun mahfaza aldı, içinden gözlüklerini çıkardı. ıki eliyle uçlarından tuttu, kemali ihtimamla kulaklarına taktıktan sonra, mektuplardan birini açtı, bir müddet sessiz sessiz kendisi okudu, tekrar yerine koydu; müteakiben bir diğerini aldı, ötesine berisine göz gezdirdi ve damadına:

Dinleyiniz rica ederim, dedi. Sabahları çırçıplak denize girmeleri, alameleinnas (Herkesin önünde) sarılıp öpüşmeleri yetişmiyormuş gibi, otelde her türlü kuyudu diniye ve milliyeyi (Dinsel ve ulusal kayıtları,kuralları, gelenekleri) ayaklar altına alarak birtakım ecanip (Ecnebiler,yabancılar) ile şampanyalar içtikleri ve badehu (Sonra) otelin salonunda dans ettikleri dahi vaki olmuştur.

Naim Efendi, mektubun yalnız bu kadarcık yerini okuduktan sonra tekrar gözlüklerini çıkardı, mahfazasına koydu. Mahfazayı tekrar çekmecenin üzerine bıraktı ve büyük bir saffetle adeta yalvarır gibi Servet Beyin yüzüne baktı: Ne dersiniz? Acaba bunu da yaptılar mı? dedi.

Servet Bey, müstehzi bir tavır takınmıştı:

Olabilir a, bunda o kadar harikulade ne var, efendim? diye cevap verdi.

Bunun üzerine Naim Efendi, ellerini kavuşturdu, gözlerini yere dikti ve damadı izahatını bitirip gidinceye kadar artık bir kelime söylemedi.

Servet Beyin izahatı ise hayli uzun sürdü. Fakat Naim Efendi dinlemiyor, işitmiyordu. Sanki idrak ve şuuru üzerine Servet Beyin, Olabilir a, bunda o kadar harikulade ne var? cümlesi bir yumruk gibi inmiş ve onu benliğinin ta içerilerine doğru itmişti. Artık harici hayatın bütün belirtileri, ses, söz, şekil ve renk, ona esasından değişmiş, anlaşılmaz, tanınmaz bir hale gelmiş

görünüyordu. Bir müddetten beri önünde, yerde intizamla yan yana konulmuş

terliklerinin uçlarına dikili nazarlarını şaşkın şaşkın odanın sair eşyası

üzerinde gezdirmeye başladı. Duvarlarda muhtelif tarzda birçok el yazısı

levhalar vardı. ıki pencere arasında bir büyük tablo, Naim Efendinin pederini yuvarlak Mahmudiye fesiyle, yeşil kaplı bir samur kürk içinde gösteriyordu.

Bu, şişman, top sakallı bir adamdı. Bir elini göğsüne sokmuş, diğerini vitrinin üzerine bırakmıştı. Bu elin orta parmağında, gayet iri bir yakut

yüzük vardı. Naim Efendi, gözlerini yağlıboya resimdeki yakut yüzükten, kendi parmağındaki yakut yüzüğe çevirdi. Bu, aynı taş, aynı yüzüktü. Fakat bu oda hala aynı oda, Naim Efendi hala aynı adam mıydı? Birkaç sene evvel, yatağının ayak ucuna seccadesini serip namazını kılan, sonra derinden birtakım dualar mırıldanarak köşesine oturan ve müteakiben sabah kahvesini yudum yudum içerken, üç gün üç gecedir kalıbının rahatını kaçıran bütün dedikodulara, o imzasız mektuplara dair damadıyle samimi bir hasbıhal ihtiyacını duyan bağrı

dolu ihtiyar aile reisi bizzat o muydu? Naim Efendi, kendisini babasının resmi karşısında, duvardan minderin üstüne yuvarlanmış bir ikinci resim zannediyordu, farkı neydi? iki pencere arasında yaldızlı kalın bir çerçeve içinde asılı duran bu Mahmudiye fesli adam gibi o da sesini çıkarmamaya, zamanın ve saatlerin değişimine tabi olmaya ve başkalarının elleri kendini nereye bırakırsa orada kalmaya mahkum değil miydi? Naim Efendi, kendi evi üzerindeki hakimiyetinin ne kadar sarsıldığını, ne kadar hiçe indiğini en ziyade bugün ve bu saatte hissetti ve kendi konağı içinde kendi çocukları

arasında varlığını o kadar yabancı buldu. Gönlü öyle derin bir gurbet acısıyle doldu ki az kalsın, gözlerinden yaşlar boşanacaktı.

Servet Bey, sözlerinin sonuna doğru her nasılsa, kayınpederinin halindeki melale dikkat etti; ihtiyarı çok hırpaladığını anladı: Mamafih, emredersiniz, hemen yarın Seniha'yı çağırtırız, dedi.

Naim Efendi, başını salladı. Seniha buraya gelmiş veya orada kalmış, neye yarardı? Olan oldu, biten bitmedi mi?

Kasım Paşanın sefih, hayasız ve rezil oğlundan artakalmış bir Seniha'dan burada olsun, orada olsun, artık ne hayır umulurdu. Naim Efendi, böyle düşünmekle beraber, yine için için Seniha'nın saffetine ve masumiyetine inanıyordu. Kendi kendine: Daha kaç yaşında; yavrucuk, daha kaç yaşında?

diyordu. Ve kendi kendine böyle söyleyerek yavaş yavaş, o da damadı gibi Seniha'yı, bu müfsit ve müfteri muhitin bir kurbanı halinde görmeye başlıyordu.

Nitekim Servet Beyle bu feci muhaverenin ertesi günü,akşam üzeri, Seniha, Madam Kronski'nin refakatinde konağa döner dönmez, büyük pederi tarafından öyle bir şefkat ve iştiyak tuğyanıyle (Özlem coşkunluğuyla) karşılandı, saatlerce o kadar okşandı, o kadar nazlandırıldı ki, kendini adeta ilk çocukluk devrine avdet etmiş zannetti. Esasen korulardan, denizlerden, tepelerden ve sevişmeden avdet eden bu kızın ruhu, kabına sığmayacak kadar taşkın ve sarhoştu. Eski, sessiz konağın içinde genç bir ceylan gibi, o odadan bu odaya, bu odadan o odaya koşup duruyordu. Mütemadiyen şarkı

söylüyordu ve kardeşi Cemil'le çocukluklarında yaptıkları gibi sofalarda bin türlü gürültülü oyunlar icat ediyorlar, birbirlerini kovalıyorlardı.

Naim Efendi, Seniha'nın konağa avdetinden sonra, birkaç imzasız mektup daha almakla beraber, bu sevinçli sesler ve bu neşeli gürültüler içinde kendinden geçmiş bir halde hiçbir şeye ehemmiyet veremiyordu. ıkide bir, kızı Sekine Hanıma diyordu ki:

Yavrum, ne iyi ettin de kızcağızı Ada'ya gönderdin. Sıhhati, neşesi yerine geldi; eski huysuzluklarından, eski buhranlarından eser kalmadı. Onu bu halde gördükçe ben bile yirmi yaş daha gençleşiyorum.

Sekine Hanım:

Hem de maşallah, ne kadar serpildi, toplandı, güzelleşti, diyordu.

Gitmezden evvel, bilekleri ipincecik, benzi sapsarıydı ve gözlerinde fer kalmamıştı. şimdi, bakıyorum, yanakları adeta pençe pençe pembeleşti, gözlerine can geldi.

Naim Efendi:

Bir şeye daha memnun oluyorum; diyordu. Dikkat ediyor musun bilmem.

Eskisi gibi olur olmaz kimselerle de düşüp kalkmıyor. O Nuriye Hanımlar, o Belkıs Hanımlar, Cemil'in o münasebetsiz arkadaşları, etrafından çekilir gibi oldular.

Servet Beyin haremi pederine mekşuf olmayan birçok hakikatlere vakıfmış

gibi esrarengiz bir tavırla başını sallayarak ilave ediyordu: Evet, evet. Ben de en ziyade buna seviniyorum. Doğrusu, kızın huyunu bozan bütün bu münasebetsiz kimselerdi. ılle o iki kız kardeşler yok mu? Ne sinsi, ne içlerinden iğnelidirler, bilmez misiniz? Sonra Belkıs, mebusun karısı

Belkıs Hanım... Nişantaşı'nda kiminle görüştüysem, bana, Seniha'nın bu kadınla düşüp kalkmasına hayret ettiğini söyledi. Meğer yapmadığı yokmuş.

Diyorlar ki nerede ise büyük bir rezaletle kocasından boşanacakmış. Evine girip, çıktığı saatler bile belli değilmiş. Adamcağız ağzını açıp bir şey söyleyecek olsa: 'A, ne yapayım, ruhumu besliyorum. ınsan yalnız vücuduyla yaşamaz ya!' diyormuş.

Naim Efendi:

şu Faik çapkınının da bir ayağını kesebilsek! diyordu.

Zira, Faik Bey hemen her gün konakta gibiydi ve o gelir gelmez, ihtiyar adamın rengi değişiyor, gönlüne endişe düşüyordu. Bütün aldığı imzasız mektuplardaki cümleler, onun karşısında birer birer hatırına geliyordu. Kaç

defa genç adam yanına girdiği vakitte selamını almamak, merdivende veya sofada tesadüf eder etmez başını çevirmek, hiçbir zaman hatırını sormamak, ara sıra yüzüne huşunet ve istihkar (Kabalık ve hoşgörü) ile bakmak suretiyle istiskal (Kovarcasına davranmak, kovumsama) kelimesinin tazammun ettiği (ıçerdiği) her şeyi yaptı; fakat, Kasım Paşanın oğlu aldırmıyor, anlamıyordu.

Dışarıda uşaklara, içeride hizmetçilere evin efendisi gibi muamele ediyor; Servet Beyle laubali bir arkadaşı tavrıyle konuşuyor ve Naim Efendinin elini adeta zorla tutup sıkıyor; Bonjur, efendim, nasılsınız bakayım? ıyisiniz, iyisiniz, maşallah! diyor, sonra Sekine Hanımın bazı safiyane hareketleriyle alay ederek, geçip bir koltuğa kuruluyor, ayaklarını kah birbiri üstüne atıyor, kah yarı yatmış gibi odanın ortasına kadar uzatıyor, bazen yüksek bir şeyin üzerine kaldırıp koyuyordu. Daima geveze, daima şakacı, kahkahalı ve şuhtu. Ekseriya, ağzında bir sürü yalanlar ve martavallarla gelirdi. Babıali caddesinden, Doğruyol'a aksetmiş birçok

siyasi şayiaların, şehrin hayatına dair birçok dedikoduların kaynağı ve kavşağı sanki oydu. ıkide bir gayet laubali bir tarzda; zamanın vükelasından bahsederdi; mesela bazen: Geçen akşam kulüpte, Cavit'le hayli konuştum, derdi. Azizim, başımızda bu kadar ağır bir harbiye bütçesi bulundukça maliyemizi ıslah etmenin ihtimali yoktur, diyor. Hakkında ne söylenirse söylensin, Allah için zeki çocuk...

Bazen de kendini devrin mühim şahsiyetlerinden biri şeklinde göstermek için:

Yakında, mühim bir misyon'la beni Londra'ya gönderecekler sanırım, fakat henüz düşünüyorum, derdi.

Bütün bu sözler, Naim Efendinin gayz ve nefret nedir bilmeyen kalbine bir zehir gibi damlardı. Ömründe hiç kimse ve hiçbir şey ona bu çocuk kadar tiksinme vermedi. Bazen konağın içinde avazı çıktığı kadar: Ya o, ya ben!

diye haykıracağı gelirdi. Seniha'yı adeta hırçın bir ihtiyar koca gibi ondan kıskanmaya başladı. ıkisini bir arada yalnız bilince ne rahatı, ne huzuru kalıyordu; içine müşiş bir vesvese giriyor ve tecessüsü ateşten bir gömlek gibi bütün vücudunu sarıyordu.

Fakat, ne çare ki tecessüsü tatmin eden yolların hiçbirini bilmiyordu. Ayak uçlarına basarak kapalı odalara doğru yürümenin; gözü veyahut kulağı anahtar deliklerine yerleştirmenin; gerilerden gizlene gizlene insan takip etmenin usullerine zerre kadar vukufu yoktu. Zevcesi zamanından beri kendi hizmetinde bulunan, kısmen Seniha'ya dadılık etmiş yaşlı ve emektar bir kadını iki gencin peşinde casusluğa sevk etmek istedi; fakat, bir türlü söylemeye dili varmadı. Bu yaşa kadar bu sınıf kimselerle, görecekleri hizmete dair sözlerden başka bir kelime konuşmaya alışmamıştı.

Bununla beraber, bir taraftan hakikate de vakıf olmak istemiyor, hakikatten korkuyor, ölünceye kadar şüphe ve tereddüt içinde kalmayı, Seniha'ya dair fena bir şey öğrenmeye bin kere tercih ediyordu. Nitekim günün birinde, kahyası Ragıp Efendi, gayet kederli ve esrarlı bir tavırla yanına girip: Efendim, müsaadenizle size gayet mühim bir şey arzedeceğim, der demez, zavallı ihtiyar, bunu mutlaka Seniha'ya dair bir mesele sanarak, adeta kalbinin durduğunu hissetti ve muhatabı daha ağzını açmaya vakit

bulmadan: Kuzum Ragıp Efendi, bu meseleyi kapa. Ne bilmek, ne işitmek isterim; dedi.

Halbuki Ragıp Efendi ona, sadece kendi işlerinden bahsetmeye geliyordu.

Naim Efendinin Vefa hanındaki marhun hissesi, birkaç zamandan beri tehlikedeydi. Esasen bu rehin muamelesi bey'ibilvefa (Satıcı bedeli geri verince müşterinin de satılan malı geri vermesi) usulüyle yapılmış olduğu için, bir seneden beri parasını bekleyen alacaklı, Ragıp Efendiyi ikide bir, intikal muamelesini kati surette yaptıracağını haber vererek tehdit ediyordu.

Naim Efendinin kahyasınca bu hissesinin elden gitmesi, büyük ziyandı: Ne yapıp yapmalı, buna bir çare bulmalı, diyordu. Zira, hanın istikbali büyüktür. Seneden seneye icarı artıyor. Günün birinde, Cenabı Hak müsaade eder de bir de tamir olunursa, yalnız sizin hisseniz beş aileyi müreffehen geçindirecek parayı getirir.

Naim Efendi, meselenin Seniha'ya ait bir şey olmadığını hisseder etmez geniş bir nefes aldı ve güya Ragıp Efendi, ona bir müjde getiriyormuş gibi beşuş (Gülen, şen) bir çehreyle:

O halde ne yapmalı? Sizin fkriniz nedir? dedi.

Ragıp Efendi, kırçıl ve dik kaşlarını çattı; bir müddet düşündü, sonra yavaş ve matemli bir sesle şöyle bir tasavvurdan bahsetti: Efendim, acizlerin fikrine kalırsa, yalıyı bu han için feda edivermeli!

Esasen yalıdan hiçbir istifadeniz yoktur. Bu sene fevkalade olarak mevsimi yüz liraya kiraya verdik; fakat her sene ele aynı fırsat düşmez. Bahusus ki Kanlıca'ya rağbet gittikçe azalmaktadır. Tarabya'da, Büyükdere veyahut Yeniköy'de olsaydı anlardım. Fakat bundan sonra Kanlıca'da koca bir yalının içinde kim gider oturur?

Naim Efendi:

O halde, dedi, bu kadar işe yaramayan mülkü kim satın alır ve kaça alır?

Acaba bunu satarak tedarik edeceğimiz para ile borcumuzu kapatabilir miyiz?

Ragıp Efendi:

Siz orasını bana bırakınız, dedi; yalnız, esasta mutabık kalalım, bu bendenize kafıdir.

Naim Efendi yalıyı satmaya karar veremiyordu. Çünkü, oraya ruhi bir irtibatı vardı, gençliğinin en hoş demleri bu yalıda geçmişti; ihtiyarlığının en sakin ve en rahat günlerini yine bu yalıya medyundu. Karşıdan görünüşünü; arka tarafındaki bahçesini; geniş ve aydınlık odalarını, denize doğru uzanan şehnişini daha birçok teferruatını adeta ulvi bir muhabbetle seviyordu. Vefa hanını görmemişti bile. Üçte bir hissesinin bu donuk 'renkli, kirli binanın hangi tarafına isabet ettiğini de bilmiyordu. Esasen bu müşterek temellükün (Mülk edinme,sahip olma) manası, onun beyninde öteden beri müphem, mecazi bir mefhum mahiyetindedir.

Bilmem neden, yalıyı satmaya bir türlü razı olamıyorum, dedi.

Mütaleatınız (Düşünceleriniz) doğru olabilir; fakat, bence acayip bir his meselesidir. Çemberlitaş'taki arsanın getireceği para ile hiç olmazsa bir müddet daha oyalamak kabil değil mi?

Ragıp Efendi, kızgın bir sükun içinde dinliyordu. Bütün emektar hizmetkarlar gibi, onda da efendisine karşı mütehakkimane bir tavır vardı: Bu, hisse müteallik (ılişkin) bir şey değil, efendim, dedi. Bu, bir hesap ve menfaat meselesi. Vakıa arsanın muamelesi bitmek üzeredir. Fakat, oradan alacağımız paranın nereye gideceğini biliyor musunuz? Bütün Beyoğlu esnafları bu arsanın satılacağı günü bekliyor. Hem, rica ederim, bendenize bu arsadan bahsetmeyiniz. Zira, içim kan ağlıyor, takrir günü yanınızda bile bulunamayacağım. Bilir misiniz, bugün bin iki yüz liraya sattığım bu yer biraz dişimizi sıksaydık, elektirikli tramvay işletmeye başlar başlamaz bize ne getirecektir?

Naim Efendi, mütevekkilane bir eda ile omuzlarını silkti ve: Ne yapalım, kader böyleymiş! der gibi boynunu büktü. O, yumuşadıkça Ragıp Efendi sertleşiyordu:

Affınızı rica ederim, size acı bir söz söyleyeceğim: Bu gidişle pek yakın bir zamanda, yalnız Kanlıca'daki yalıyı değil, fakat bu konağı... Evet, bu konağı da satmaya mecbur olacaksınız.

Naim Efendi tepeden tırnağa kadar ürperdi, minderin üzerinde çok oturmaktan dizleri uyuşmuş gibi, elleriyle bacaklarını oğuşturmaya başladı. Mahzun mahzun:

şuracıkta ne kadar ömrüm kaldı? dedi.

Ve dolgun gözlerle camın arkasından dışarıdaki aydınlığa baktı. ıki ihtiyar uzun bir müddet sükuta daldılar. Sonra Naim Efendi ta bağrından gelen bir sesle, yavaş yavaş:

Ne yazık ki bu zamanları da gördük, dedi; hiçbir tat ve bereket kalmadı.

Nefes almak bile güçleşti, kabahat bizde mi?

Ragıp Efendi, gittikçe merhametsiz oluyordu: Vallahi efendim, zamanın da pek o kadar kabahati yok, hiç şüphesiz, kabahat bizde, dedi; başımız sıkıya geldikçe zaman zaman, diyoruz. Fakat o zamane evlatlarına birer meram anlatmak kabilken...

Naim Efendinin kahyası, sözünü ikmal etmedi, lakin Seniha ile Cemil'in büyük babası, muhatabının bu yarım cümlesindeki maksadı kafi derecede hissetti. Ne garip! Han, yalı, arsa meseleleri bile dönüp dolaşıp bu iki çocuğa dair bir bahis haline giriyordu. Lakin, Naim Efendi, zamandan şikayet ederken hiç onları düşünmemiş, büsbütün başka şeyler kastetmişti.

Onun için zaman, bütün müesses şeyleri temellerinden sarsan inkılap rüzgarıydı; onun için zaman, kalplerdeki ihtilaç (Çırpınma, çarpıntı) ve yüzlerdeki endişeydi; herkes, arkasından mütemadiyen itildiğini hissediyor; fakat, ne iteni, ne de gittiği yeri biliyordu. Onun için zaman, mazinin bereketini, azametini, ismet ve nezahetini (Namus ve temizliğini) yapmış

bütün unsurları birer birer çiğneyen gizli ve obur canavardı. Halbuki, zaman, bir taraftan da Cemil ve Seniha'ydı, devrin bütün ihtilaçları, bütün hummaları herkesten ziyade onlardaydı. Mazinin bereketini, azametini,

ismet ve nezahetini çiğneyen obur canavar, Seniha gibi, Cemil gibi erkekli dişili binlerce, yüz binlerce mevcuttan müteşekkil bir şeydi.

Naim Efendi; ara sıra: Zavallı çocuklar, biz yine epeyce gün gördük, fakat onlar hiç göremeyecekler! derdi; kendi kendine böyle söyleyerek, onlara kızacağı yerde, acırdı.

Bir gece Cemil; konağa fena halde sarhoş geldi. Yürümek şöyle dursun, ayak üstünde durmaya mecali yoktu. Dışarıdan bir uşak koluna girmiş, adeta sürükleyerek bin bela alt katın mermer sofasında, bir kanepe üstüne oturtabilmişti. Cemil, bağırmakla hırlamak ve homurdanmak arasında birtakım sesler çıkarıyor ve muttasıl kusuyordu. Üst kattan bu gürültüyü işiten Naim Efendi, -zira o, geç vakitlere kadar uyumazdı- yavaş yavaş merdivenlerden indi, torununa yaklaştı ve işi anlar anlamaz, yanında duran uşağa gayet sakin ve tabii bir tavırla bir leğen ve ibrik getirmesini söyledi. Cemil bir taraftan inliyor, bir taraftan Fransızca şarkılar söylüyor, birtakım isimler söylüyor ve tekrar kusmaya başlıyordu. Arada bir: Dokunmayın bana, dokunmayın bana!.. diyor, kendisine uzanan kolları, başını tutmak isteyen elleri itiyordu. Naim Efendi; buna rağmen çocuğun başını leğene doğru eğdi. Bir iyi su ile yıkadı; sonra kuruladı ve uşak ayaklarından, kendisi kollarından tutarak yavaş yavaş yukarıya çıkardılar.

Naim Efendi mütemadiyen:

Sus, sus yavrum... Herkesi uyandıracaksın, ayıp değil mi? diyordu.

Soluk soluğa yatağına yatırdılar. Büyükbaba, o gece torunu uyanıncaya kadar bekledi. ıkide bir, mendilini kolonya suyu ile ıslatıyor ve çocuğun alnına koyuyordu. Onda, bu gibi işlere çoktan alışmış mahir bir hastabakıcı hali vardı. Halbuki şimdiye kadar ne bir hastaya bakmış, ne de bir sarhoşa bu kadar yaklaşmıştı. ışte o gece, ilk defa olarak bu çocuk, ona bir şeyin kurbanı gibi göründü; kendi kendine soruyordu: Acaba bir derdi mi var? Acaba birini mi seviyor? Kim bilir, kim bilir!

Zaman o kadar acayip, zamane kadınları o kadar fena ki!..

::::::::::::::::::

VIII

Asıl dertli olan, asıl birini seven Hakkı Celis'ti. Henüz bu yaşta, zavallı

çocuk gönül çekmek nedir bir büyük adam gibi biliyor ve bir büyük adam gibi yarasının acısını, kimseye sır vermeyerek taşıyor. Benzine bir tatlı solukluk, gözlerine bir derin bakış ve başına acayip bir dalgınlık geldi. Ne mektepteki derslerine bakıyor, ne de evindeki kitaplarını okuyabiliyordu. Büyükannesi Selma Hanımefendi, ikide bir sert ve kalın sesiyle evin içinde: Bu çocuğa bir hal oldu; bu çocuk avareleşti!.. diye haykırıyordu.

Hakkı Celis gittikçe herkesten uzaklaşmak istiyordu. Tıpkı o hayvanlar gibiydi ki, hastalandıkları zaman hemcinslerinden kaçarlar ve ölmezden pek çok evvel ortadan kaybolurlar. Hakkı Celis, hatta Seniha'nın meclisini bile aramıyordu. Eskiden her şeye rağmen, onun yanında bulunmak, onun sesini işitmek, etrafındaki havayı teneffüs etmek genç adam için bir büyük ihtiyaçtı. Fakat şimdi Seniha'yı görünce adeta kaçıyordu. Zira sevdiği Seniha değildi. Bu Seniha, onu korkutuyor, utandırıyor, acı, derin bir ümitsizliğe düşürüyordu. Bunu görünce öbürü için taşıdığı hasret yüz kat daha artıyor, tahammülfersa (Dayanılmaz) bir hale giriyor, bağrı onulmaz bir yerinden yaralanıyordu. Yoksa, Seniha büyük halasının oğluna karşı, bahusus son zamanlarda, hiç olmadığı kadar nazik ve müşfikti. Ona her tesadüfünde, bir büyük hemşire tavrıyla serzenişler ediyor, Seni bırakmam vallahi! diyor ve bazen gittiği yerlere bile onu sürükleyip götürmek istiyordu. Ne sözlerinde, ne bakışlarında, ne hareketlerinde o eski zalimliğinden, o eski huysuzluğundan eser kalmamıştı. Daima sakin, mütebessim bir hali vardı.

Fakat, için için bir gizli endişeyle meşgul ve dalgın gözüküyordu ve işte asıl bu halidir ki Hakkı Celis nazarında Seniha'yı yabancılaştırıyordu.

Tavırlarının her biri ayrı ayrı sahteydi. Hakkı Celis, dünkü hırçın kızın şimdiki sükunu altında kaynayan ihtiras alemini, bu yapma tebessümlerin gizlediği yüz ekşitmelerini ve okşamaların ancak zaptedebildiği tırnakları

içgüdü (ılk metinlerde insiyaki bir tarzda.Yalınlaştırırken bir sözcük düşmüş olmalı. Doğrusu içgüdüsel olarak) fakat şayanı hayret bir vuzuh (şaşılacak bir açıklık) ve isabetle seziyor, görüyordu. Kendi kendine; Ne kadar riyakar

olmuş; Yarabbim! Ne kadar riyakar olmuş! diyordu. Her gün ve herkes önünde taşımak lüzumunu hissettiği bu maskenin arkasındaki yüz, kim bilir, ne iğrenç bir şeydir! Ve genç adamın saf, taze kalbinde ilk defa olarak, muhabbetin balına nefretin zehri karışıyordu. Hakkı Celis, iyilikle güzelliğin birbirine ne kadar zıt olduğunu bu sefer Seniha'dan anladı ve sevda denilen şey, ona mütemadi bir ihtilaç gibi göründü. şiirdeki aşkla hayattaki aşk ne kadar birbirine benzemiyormuş.

şimdi, Hakkı Celis, Nuriye Hanımla Neyyire Hanım kendisine, şiirden bahsettikleri zaman bu iki kızı, hayat ve his işlerinde fevkalade görgüsüz ve yavan buluyordu. ıçinde edebi coşkunluk namına hiçbir şey kalmamıştı.

Sanki kinle kararmış sevdanın ateşi, ruhunun bütün tatlı usarelerini kurutmuştu.

Fakat, ne gariptir ki, Hakkı Celis'in zıddına olarak, Seniha'nın içinde yeni bir hislilik uyanıyordu. Yeşil gözlü kız, beş altı aydan beri adım adım dolaştığı kapalı bahçede, hayalata dalmayı, her düşen çiçeğe yaşlı gözlerle bakmayı ve karanlıklarda sesler dinlemeyi çok seviyordu. Güya, birtakım hissi ve hayali tavırlarla sevdanın hudutlarını açmaya, genişletmeye çalışıyordu.

Faik Beye manidar yadigarlar veriyordu ve ondan şairane hediyeler bekliyordu.

Birkaç zamandan beri genç adamın cepleri bir gözbağcının torbaları gibi manaları ve kıymetleri yalnız ikisi arasında malum bir sürü acayip ufak tefeklerle doludur. Fındık cesametinde (Küçüklüğünde) küçücük bir altın kutu, üstü işlemeli, mini mini ipekli bir kese, hiyeroglif işaretlerle oymalı bir madalyon, sapı fildişinden küçük parmak uzunluğunda bir hançer, Faik Beyin Seniha'yı sevmeye başladığı günden beri daima üzerinde taşımaya mecbur olduğu büyülü eşyadandı; bunların her biri Seniha'nın vücudundan esrarlı bir şey saklamaktadır. Faik Beyin kolunda bir de kızıl renkli bir bilezik vardı, bunu Seniha kendi saçlarından ördü.

Faik Bey, vakıa, bütün bunları canı gibi başkalarından saklı tutardı; fakat fırsat düştükçe ve lüzum hissettikçe herhangi bir dosta, adi bir bahaneyle bunlardan bir tanesini göstermekten çekinmezdi. Zira, bu şeylerin sihri,

ancak başkalarının gözü değdikten sonradır ki; hükmünü icraya başlıyor ve alemin nazarında Faik Beyi bir kahraman gibi gösteriyordu. Bununla beraber, o da Seniha'ya başka şeyler verdi.

Ezcümle, üzerinde boydan boya kendi eliyle birtakım tarihler, sözler, mısralar yazılmış ipekten bir beyaz kuşak ki, genç kız bunu, birkaç aydan beri belinde, eti üstünde sımsıkı bağlanmış taşıyor. Bazı coşkum demlerinde genç adama derdi ki:

Bu kuşak, senin kollarındır; beni, daima, gece gündüz ilk defa sardığın gibi sarıyorsun.

Bazen hiç lizzumu yokken ona sayfalarca mektuplar yazıyordu. Bunların çoğu, edebiyat kitaplarında aşk üslubuna numune olacak kadar şairane, selis (düzgün, akıcı) ve güzeldiler. Seniha bu mektuplarında, ekseriya, Fransa'nın aşk şairlerinden birçok uzun istinsahlar (Kopya etme,buradaalıntı anlamında) da yapıyor, kendi coşkunluğunu ancak onlar vasıtasıyle ve onların haliyle anlatabiliyordu. Hiçbir kap onun ruhuna göre değildi; her sözü dar ve az buluyordu.

Faik Beyle yan yana yürüdükleri yolun her merhalesinde: Daha ileriye, daha ileriye! diye haykırmak istiyordu. Lakin, Faik Bey, daha ileriye gitmenin lüzumuna kani değildi. Bahusus, Seniha ile münasebetlerinin şairane tarafını

hiç sevmiyordu; genç kızın coşkunluklarını vahşi ve zarafete aykırı buluyordu.

Bazı kimselere hayattaki manevra, gülünç ve kaba görünür; taşkın hareketler, ağlamalar, haykırmalar, bir ideale doğru soluk soluğa koşmalar bu kimseler için ya cinnet, ya avanaklıktır. Faik Bey de bunlardan biriydi. Bu genç adam, kendi hayatının ne kadar düzme, kendi ruhunun ne kadar iğreti olduğunu hiç

düşünmeyerek Seniha'yı fena halde suni buluyordu. Vakıa gönlüne, gittikçe daha geniş bir ufuk arayan bu genç kız, gayesine varmak için her vasıtadan fayda umuyordu.

Tavır ve hareketlerine heyecanlı bir üslup, sesine ve bakışlarına hissi bir ahenk verebilmek için her gün, her saat şekilden şekle giriyor, adeta kendi kendini bir bezin üzerindeki resim gibi silip yapıyor, yapıp siliyordu; Seniha, öteden beri giyinişinde olsun, yaşayışında olsun, herkese benzemekten korkardı. şimdi de herkes gibi sevişmeden korkuyordu. ıstiyordu ki, Faik'le münasebetlerine bir harikuladelik gelsin; büyük bir macera, şiddetli bir rüzgar gibi onları alıp, hiç kimsenin yetişemeyeceği kadar uzak bir yere sürüklesin, atsın. Seniha bazen de, esrarlı hadiseler ihtiyacını hissederdi ve ortada hiç yoktan birtakım vakalar icat ederdi. Mesela, on beş gün Faik Beye hiç görünmezdi. O, konağa geldiği zaman, kendisini yok dedirtirdi, üst üste mektuplar alıp, cevap vermezdi ve günün birinde genç adamla buluştukları

zaman, ona gaybubetini birtakım acayip sebeplerle izah ederdi. Randevularında saatlerce bekletmek mutadıydı. Vakıa Faik Bey, intizar esnasında fazla heyecana düşmezdi, ne de fazla can sıkıntısı hissederdi. Nitekim, Seniha, onu bir gün buluştukları evin arka odalarından birinde, yarı beline kadar pencereden dışarıya sarkmış bir komşu Rum kızıyla şakalaşırken gördü, diğer bir defasında, fesi başında, bastonu elinde gelir gelmez veya gitmek üzereyken, bir kanepenin üstünde uyumuş buldu.

Seniha, Faik Beyle münasebetlerine dramatik bir şekil vermek için, kah ihanet, kah lakaydiyi gösteren bir nevi hadiselerden azami istifadeyi bilirdi.

Müşiş bir tehevvürle (Kızgınlıkla) genç adamın üzerine atılmalar yüzükoyun yere yatıp saatlerce hüngür hüngür ağlamalar veyahut bazı yeni piyeslerin sonlarında olduğu gibi sesi ve gözleri dolgun, birkaç hazin söz söyleyerek çekilip gitmeleri, başlıca muvaffak olduğu rollerdendi.

Mamafıh bu rollerin hiçbiri Faik Beyi heyecana düşürmezdi. Seniha'yı daima bir küçük çocuk gibi avutmasını bilirdi. Bunun için ne fazla söze, ne fazla harekete lüzum vardı; Faik Beyin pişman bir aşık tavrı takınması en feci kavgaların derhal tatlıya bağlanmasına kafıydi. Genç adam, Seniha ile beraber iki ve hatta üç kadının bir arada idaresini o kadar müşkül bulmuyordu; onun belini büken şey; asıl kumardı. Bu rakip kabul etmeyen iptila yüzünden aşıkane hayatında çekmediği sıkıntı, girmediği üzüntü kalmıyordu; zira bu sahada çıkan hadiselerde daima mağlup düşen, perişan ve zelil olan (Aşağılanan, alçalan) kendisiydi. Bunun içindir ki, Seniha'nın

en ziyade korktuğu rakip, Faik Beyi, Faik Beyin üzerindeki nüfuzunu o kadar hiçe indiren bu kaba ve adi iptiladır. Kalbindeki sevginin hala nasıl ve neden devam ettiğine şaşıyordu. Bugüne ait en küçük teferruat bile genç kızın dimağında bir çivi gibi saplanmış duruyor.

Dört günlük bir ayrılıktan sonra bir sabah erkenden konağa gelmişti. Henüz herkes uykudaydı. Saat ona doğru, Seniha'ya kahvaltısını getiren hizmetçi, onun sekizden beri Cemil'in odasında olduğunu söyleyince, hayrete düştü.

Çarçabuk yatağından çıktı, yarım yamalak giyindi ve biraderinin odasına gitti.

Cemil, bir koltuğun içine gömülmüş ve ayaklarını bir sandalyenin üstüne uzatmış, düşünceli ve öfkeli bir tavırla sigara içiyor ve Faik Bey, o güne kadar kendisinde görülmemiş bir heyecanla odanın içinde bir aşağı bir yukarı

dolaşıyordu. Saçları karmakarışık, yüzü sapsarıydı, yanaklarını üç günlük bir sakal, toz renginde bir kir tabakası gibi örtüyordu. Seniha: Ne var? Ne oldu? demek isteyen gözlerle bir bunun, bir de kardeşinin yüzüne baktı.

ıkisi de bir şey söylemiyordu. Faik Bey, genç kızla hatta selamlaşmadı bile.

Odanın ortasında, dimdik durdu kaldı. Cemil, dudaklarının ucuyla hemşiresine bir Sus! işareti yaptı; sonra o da ayağa kalkıp dolaşmaya başladı.

Seniha'nın şaşkınlığı korkulu bir endişeye inkılap etti (Dönüştü) ve o da ayakta durmaya mecali kalmamış gibi, biraderinin yatağı kenarına ilişti.

Hatırına bir anda birçok vahim ihtimaller geldi. Fakat hiçbirini sormaya cesaret edemedi, yalnız alışık bir nazarla Faik Beyin gözlerinin içine baktı.

O zaman genç adam, yarı sahte, yarı samimi bir facia tavrıyla: Ah, tasavvur edemezsiniz, ne felaket! dedi.

Seniha, dudaklarının ucu ile aynı işareti yapıyor mu diye tekrar biraderinin yüzüne baktı; o, şimdi arkasını çevirmiş, pencereden dışarıya bakıyordu.

Genç kız sobası yarı sönmüş odada ürperdiğini hissetti.

Rica ederim, söyleyiniz, merakımdan çatlayacağım, dedi. Faik Bey, gözlerini yere indirdi, ellerini birbirine kilitledi, mahzun bir sesle söylemeye başladı:

Görülmemiş, işitilmemiş bir şanssızlık!.. Bir gecede tam üç yüz lira kaybettim. Oyunda hiç bu kadar müşiş ziyana uğradığımı bilmiyorum. Bir akşam evvel beş yüz liraya yakın kazanıyordum. Bunun üzerine kesmek lazımken...

Kör şeytan!.. Beni her şeyde berbat eden iradesizliğimdir; sonuna kadar kapılır, giderim.

Cemil, birdenbire başını çevirdi:

Canım, neyse olan oldu; şimdi bu parayı nasıl ödeyeceksin? Onu düşünelim, dedi.

Cemil'in bu sözü üzerine, odayı, bir mecliste kırılan bir potu müteakip hasıl olan sükuta benzer, ağır ve soğuk bir sükut kapladı. ışte bu sükut içindedir ki, Seniha, kalbindeki sevginin sendelediğini hissetti. Evvela Faik Beyi, Cemil'in bu, Nasıl ödeyeceksin? sözünü karşı protesto edecek, kızacak veyahut hiç değilse utanıp susacak zannetti. Lakin Faik Bey, asıl bu sözle mükalemenin ucunu bulmuş gibi, yarı hüzünlü, yarı müstehzi bir tebessümle gülerek, ıngilizce:

ışte asıl mesele bu! dedi.

Sonra yarı Fransızca, yarı Türkçe şöyle devam etti: Kabil değil, babamdan isteyemem; zaten istesem de veremez. Bazı

dostlarımızdan ödünç istemek ise pek ağrıma gidiyor... Asla; neyim var, neyim yok hepsini mezada götürür satarım, daha iyi! Allah belasını versin, borçlandığım adamlar, bari tanıdığım kimseler olsaydı, neyse!.. Biraz bekleyebilirlerdi, biraz laf anlatmak mümkündü. Fakat, bunlara karşı ne diyebilirim? Mutlaka yarına kadar ödemeli, veyahut...

Sustu, evvela Seniha'ya, sonra Cemil'e baktı: Veyahut, dedi elini gözle görülmez bir silah sıkıyor gibi şakağına götürdü; bundan başka yapacak şey kalmaz...

Genç adamın bu hareketi ve bu sözü, Seniha'yı heyecanlandıracak yerde, kızdırdı:

Mübalağa etmeyiniz, rica ederim, Faik Bey! dedi. Elbette bir kolayını

bulursunuz.

Ve bunları söylerken Faik Beyin boynundaki yakalığın kirden dalga dalga olduğunu gördü; hayalinde o kadar büyüttüğü bu adam, meğer ne zibidi bir şeydi! Onu daha ziyade görmek, dinlemek istemedi, arkasını döndü, çıktı gitti.

Fakat akşama doğru Cemil, Seniha'ya ondan uzun bir mektup getirdi. Altlı

üstlü yazılmış sekiz büyük sayfa teşkil eden bu mektupta genç adam, sevgilisinden muavenet (yardım) talep edıyordu ve aksi takdirde o gece mutlaka kendisini öldüreceğini söylüyordü. Seniha bu mektubu okuduktan sonra, hayretle kardeşinin yüzüne baktı:

Ben ne yapabilirim? dedi.

Büyükbabamdan isteyemez misin?

Büyükbabamdan üç yüz elli lira ne diye isteyebilirim, sen deli misin?..

O halde yapacak bir şey var; elmaslarını verirsin, rehine koyarız!

Seniha, dolabını açtı, içinden bir çekmece çıkardı, çekmecenin içinden birkaç tane mahfaza aldı ve birer birer Cemil'e uzattı: Bunlar bir şeye yarar mı, bilmem... dedi.

Ve hayatında ilk defa olarak ağır, ciddi düşündü, kaldı. Hayat bir an içinde, ona, en çıplak ve en kaba haliyle görünmüştü. Bu dünyada her şey ne bayağı, ne beyhude, ne kirliydi!.. Bu dünyada güzellik bir hayal, sezgi bir efsane, asalet ve zarafet, insanın üstünde hafif bir cilaydı.

En güzel bir yüze bir iskelet ifadesi vermek için iki gecelik bir uykusuzluk, bir sevgiyi bir alışverişe çevirmek için birkaç paket iskambil kağıdı, en zarif bir adamı bir dilenciye döndürmek için üç yüz elli liralık bir borç kafıydi. Giyinmiş, kuşanmış, terbiyeli, haysiyetli şahısların altında hiç değişmeyen ezeli mahluk, saçı, sakalı, dişleri ve tırnakları

uzamış her zamandan ziyade gürbüz ve kurnaz sırıtıyordu. Yapmacık ve göreneğin, biraz da tesadüfün eseri türlü türlü kalıplar içinde giden, gelen, düşünen, tahlil eden, seven ve sevilen hep o, daima oydu.

Seniha ilk defa olarak, o gün Faik Beyin muhabbeti yoluna kendi vücudundan ve kendi namusundan yaptığı fedakarlığa acıdı. Bir yaz gecesi orada, birkaç

kahkaha ile, birkaç buse arasında farkına varamayarak işlediği hatanın vahametini, genişliğini, derinliğini ancak o gün anladı, ne yapmıştı? Bugün merhamete avuç açmaya gelmiş şu tıraşı uzun, yakalığı kirden dalga dalga dilenciye, bundan sekiz ay evvel ihsan ettiği şeye, demek üç buçuk mahfaza içinde biraderine uzattığı şu taşlardan daha mı az kıymetliydi? Halbuki, Faik Bey bu taşlara malik olmak için daha ziyade yalvarmış, daha ziyade ağlamıştı!.. Nasıl ve hangi sihirle bu adam, ona bundan sekiz ay evvel, kendisine kurban verilmek ihtiyacı hissedilen bir ilah gibi göründüydü; nasıl ve hangi sihirli el değmemiş, körpe etini içi hiç titremeden onun önüne atmıştı?

Seniha, kalbinin bu bir günlük imtihanından epeyce değişmiş çıktı. Aşktan evvelki alaycı, havai, şuh ve işveli haline avdet etti. Cemil'in dostlarından Macit Beyle küçük bir macerası oldu. Pangaltı'daki ıtalyan ahbaplarına sık sık gitmeye başladı; orada bir genç adamdan dans dersi aldığını söylüyordu.

Yeniden Nuriye, Neyyire ve Belkıs Hanımlar her gün için konağa doldular.

Seniha'daki bu ani değişiklik pek ziyade meraklarını uyandırıyordu. Belkıs Hanımın gözlerinde kendisine bakarken: Zavallı! Nihayet bırakıldı mı? Oh olsun! diyen bir nazar vardı; Nuriye ve Neyyire ağzını aramak için yavaş

yavaş Faik Beyin aleyhinde bulunuyorlardı. Seniha bu zandan kurtulmak için elinden geleni yaptı, birbirini takip eden flörtlerine pervasiz bir aleniyet

verdi. Gizli kalan taraflarını da kendisi anlatmaya başladı. Bir gün Belkıs Hanıma dedi ki:

şu Macit Beyi de gören, aklı başında bir adam zanneder. Hayatımda bu kadar ahmak birini daha görmedim. Biliyorsun ya, iki seneden beri peşimde dolaşır, yalvarır, yakarırdı. Kaç defa tersledim, yine uslanmadı. Son günlerde birdenbire bu inadı hoşuma gidiverdi. Epeyce mülayim davranmaya başladım; anlamadı: 'Gel; hazırım!' diye işaret ettim, yine anlamadı. Daima aynı eda, aynı nezaketle bana yalvarmakta devam ediyordu. Geçen hafta tesadüfen, nasıl oldu; bilmiyorum, siz gelmeden evvel miydi, siz geldikten sonra mı, bu odada baş başa yalnız kaldık. Gözlerinin içine bakıyor ve gülüyordum. O, benden korkuyor gibiydi; elimi dizlerinin üstüne bıraktım, yavaş sesle: 'Beni artık sevmiyor musunuz?' dedim; tir tir titremeye başlamasın mı?

Diğer bir gün de Nuriye'ye dedi ki:

Doğrusu, şu Frenk erkeklerinin nezaketine, zarafetine gittikçe daha ziyade hayran kalıyorum. Sana söyledim mi, bilmem? Birkaç zamandır haftada üç defa Astori'lerin evinde bir genç ıtalyan'dan dans dersi alıyorum. Görmelisin, bana nasıl kur yapıyor. Sanki her hareketi aşıkane bir 'jest'tir. Sözlerinde o kadar tabii bir heyecan, bakışlarında o kadar okşayıcı bir ateş var ki, doğrudan doğruya insanın ruhuna giriyor ve ne tabiilik, ne sadelik, ne kolaylık!.. ınsanın: 'Ellerinde bile ne ince bir zeka var!' diyeceği geliyor. Kendimi güç zaptediyorum.

Seniha, boş zamanlarında Hakkı Celis'i yakalıyor ve onunla bir kedinin bir fareyle oynayışı gibi oynuyordu. Zavallı çocuk bir an geldi ki, adeta yeniden ümide düşer gibi oldu. Geceleri odasına kapanıp, yeniden Seniha'nın gözleri için, Seniha'nın dudakları için, Seniha'nın saçları için şiirler yazmaya başladı.

Faik Bey de herkes gibi Seniha'nın değiştiğini görüyordu. Kaç zamandan beri, Taksim'deki evleri bomboş kaldı. Bir gün Seniha'yı beşinci defa olarak beyhude yere orada beklediği esnada, kalbinin o ana kadar tanımadığı bir hisle sarsıldığını duydu. Bu his, biraz öfkeye, biraz da ye'se benziyordu.

Zaten o meşum hadiseden beri, Seniha'nın nazarında yaralanan vakarı hiç

durmaksızın kanıyor ve bütün vücudunu zehirliyordu. Bir gün ona dedi ki: Ne oldu? Niçin? Hayatında artık fazla mıyım? Yemin ederim, bundan: sonra istediğin gibi olacağım, kaç zamandır, nasıl yaşadığımı bilmiyorum. Her gün yeni bir zulüm icat ediyorsun! Söyle, bu cezaya müstahak olmak için ne yaptım?

Faik Beyin sesi böyle söylerken titriyordu. Bu genç adam, ömründe bu kadar samimi olmadı. Fakat, Seniha, onun bu sualine cevap vermiyordu; zira, kendisine ne yaptığını, bu cezaya neden layık olduğunu o da, lazım gelen vuzuhla (Açıklıkla) bilmiyordu. Yalnız gülüyor; Ne var? Değişen ne var? Ne yapıyorum? diyordu.

Aralarındaki sevgi, bir kördüğüm haline girdi, nafile yere bunu çözmeye uğraşıyorlardı. Seniha, kendi kendine: Beni kafi derecede sevmedi, onun için! diyordu. Faik Bey: Para istediğim günkü halimi gördü ve soğudu! diye düşünüyordu. Bittabii, hakikate en yakın olan da buydu. Fakat bu da zahiri ve arızi (Görünürdeki yapmacık ve geçici) sebeplerden biriydi. Hakikatte, eren aşk, büsbütün had (Hastalıklı, azgın) bir devreye girmek için bunların kalbinde buhranlı bir hadise geçiriyordu. Nitekim Faik Bey, Seniha'ya: Seni her gün daha ziyade seviyorum; seni hiçbir zaman bu kadar şiddetle sevmedim, dediği zaman, ne kendini ne de sevgilisini aldatmış oluyordu. ılk defa olarak bir kadın, onu kıskandırıyor, ilk defa olarak bir kadın, onun haysiyetiyle, gururuyla oynuyordu. Bir an geldi ki, Faik Beyin sevgisi, fazla tahammür etmiş (Mayalanmış) şaraplar gibi kalbinden isyan halinde taştı

ve Seniha'ya müşiş bir kin bağladı. Tekdire, tehdide başladı.

O kadar huysuz, o kadar haşin oldu ki, Seniha, eski havai ve şuh genci artık tanımıyordu. Gittikçe kabalaşıyor, tavrına bir külhanbeyi bıçkınlığı

geliyordu. Seniha, ona diyordu ki:

Senden korkuyorum; senden iğreniyorum. Ne kadar fena gözlerin var!

Ve genç adam, dişlerini sıkarak acı acı gülüyordu. Bir gün ona, Madam Kronski'nin refakatinde sokakta rastgeldi, gözlerinin akı kıpkırmızıydı, nefesi ispirto kokuyordu. ıhtiyar kadına ancak selam verdi ve müşiş bir tavırla Seniha'nın önüne dikilerek:

şimdi benimle beraber geleceksin! şimdi benimle beraber, şimdi!.. dedi.

Madam Kronski Türkçe anlamamakla beraber, vaziyeti derhal hissetti. Genç kız: Nasıl olur? Yanımdakini nasıl savabilirim; rica ederim , başka bir gün, rica ederim, yarın, yarın... diyordu.

Lakin Faik Bey laf anlamıyordu:

Söyle ona, eve dönsün; bugün, şimdi, mutlaka, mutlaka!.. diye adeta haykırıyordu.

O kadar ki, Madam Kronski söze karışmak lüzumunu duydu. ıkisi birden güç

bela genç adamı teskin edebildiler.

Bu hadise üzerine Madam Kronski bir uykudan uyanır gibi oldu. Konağa döndükleri zaman; Seniha'ya dedi ki:

Çocuğum, akıbet işi bu dereceye kadar mı getirdiniz?

Genç kız önüne baktı, cevap vermedi. ıhtiyar kadın sordu: O halde, niçin evlenmiyorsunuz?

Bu sual üzerine Seniha, derhal başını kaldırdı: Faik'le evlenmek mi? Asla! dedi.

Seniha, bir aşığı koca yapacak kadar adi değildi. Aşağı yukarı bir seneden beri devam eden bu münasebet esnasında, ne onun, ne bunun hatırına bir dakika evlenme fikri gelmemişti. Zira; Faik Bey, daima zengin bir dul hülyasını

besliyor ve Seniha, kendisine geniş ve muhteşem ufku açacak adamı bekliyordu.

Madam Kronski, yine sordu:

Demek ki birbirinizi kafı derecede sevmiyorsunuz, o halde bu kadar skandala ne lüzum vardı?..

Seniha:

O beni deli gibi seviyor, dedi; biraz düşündü; ben de onu... Ah, bilmezsiniz nasıl; bilmezsiniz ne kadar seviyorum, dedi ve ağlamaya başladı.

::::::::::::::::::

IX

ışte, bu hadisenin ve bu itirafın ferdası günüydü ki, Madam Kronski, gayet resmi ve ciddi bir tavırla Servet Beyin odasına girdi. Servet Bey henüz tıraş

olmuş; yüzü pudralı, aynanın önünde yakalığını takmakla meşguldü. Karısı

eğilmiş, gardrobun sürmesine birtakım beyaz çamaşırlar yerleştiriyordu. Madam Kronski sordu:

Vaktiniz müsait mi? Biraz görüşebilir miyim?

Servet Bey; onu birkaç aydan beri biriken aylıklarını istemeye geliyor sandı ve fuzuli bir nezaketle kadına yer gösterdi. ıhtiyar Lehli, yutkunuyor, bir türlü, söze başlayamıyordu. Naim Efendinin damadı, içinden: Canına yandığım Avrupalılar, ne kadar naziktirler; bak, alacağını bile ne güçlükle istiyor! dedi. Madam Kronski, oturduğu yerden bir Servet Beyin, bir de Sekine Hanımın yüzüne baktı:

Size Seniha'dan bahsetmeye geliyorum; dedi, biliyorsunuz ki, bir seneden beri Seniha ile Faik Bey sevişiyorlar.

Servet Beyle karısı hayretle birbirlerinin yüzüne baktılar. Seniha'nın babası:

Hayır, hayır, yemin ederim ki ilk defa işitiyoruz, bize pek yeni bir şeyden bahsediyorsunuz, madam... dedi.

Madam Kronski bu itiraza inanmak istemedi; bunu, kızına yakından nezaret edememiş olmak mesuliyetinden kurtulmak isteyen bir babanın kendine ve başkalarına karşı bulduğu bir mazeret gibi telakki etti: Nasıl olur? Buna ihtimal veremiyorum; dedi, bu, göze çarpmayacak kadar gizli kapaklı bir şey değildi ki... Herkes biliyor ve herkes görüyordu.

Doğrusu, şimdiye kadar size haber vermek lüzumunu hissetmeyişimin sebebi de, bu münasebetteki vuzuh ve sarahattir. Bununla beraber, şunu da itiraf etmeliyim ki, ben de düne kadar işin derecesini tayinden acizdim. Aralarındaki rabıtanın ne kadar sıkı olduğunu bilemiyordum.

Madam Kronski, bu mukaddemeden sonra, gayet samimi bir hasbıhal sesiyle, bir senelik macerayı baştan nihayete kadar hikaye etti. Pek iyi Fransızca anlamayan Sekine hanım, ikide bir zevcine sokulup, Ne söyledi? Nasıl olmuş?

Ne söyledi? diye soruyordu; zavallı kadının tombuI vücudu, heyecandan tir tir titriyor ve alnında iri iri ter taneleri peydah oluyordu. Servet Bey, hikayeyi sonuna kadar kemali metanetle (Soğukkanlılıkla) dinledi. Sonra, iki ellerini pantolonun ceplerine soktu ve omuzlarını kaldırarak dedi ki: Pekala, öyleyse evlensinler; bundan basit ne olabilir!

Madam Kronski acı bir tebessümle güldü:

Meselenin düğümü işte burada: Evlenmek istemiyorlar, dedi.

Servet Bey kulaklarına inanamıyordu; bir karısının, bir Madam Kronski'nin yüzüne baktı; birkaç defa üst üste şu cümleyi tekrar etti: Sevişiyorlar; evlenmek istemiyorlar!.. Sevişiyorlar; evlenmek istemiyorlar!..

Sekine Hanım, ağlamaya başladı. ıki hiçkırık arasında bir kere: Bari babam duymasa... Aman o duymasın, mutlaka bir yerine iner, diyordu.

Servet Bey, karışık işleri, müşkülatlı anları, hele heyecanlı, facialı

şeyleri hiç sevmezdi: Ruhu vücudundan daha tembeldi. Onun içindir ki, ne vakit başı sıkıya gelse, etrafındakilerden imdat istemek, başkalarının gayret ve muavenetine sığınmak, huyunun en şayanı dikkat hususiyetlerinden biriydi.

Bir zorluk önünde yalnız başına kaldığı vakit, fazla düşünmekten, fazla sıkılmaktan kurtulmak için, daima çarelerin ilk hatıra gelenine, tedbirlerin en basitine, en acelesine müracaat ederdi; yani hiçbir şeyi halletmez, fakat başından savardı. Bunun içindir ki, karısı Sekine Hanım: Aman, babam

duymasın! diye ağlamaya başlar başlamaz, adeta öfkelendi: Amma da yaptınız, hanım! dedi. Bu işi babandan nasıl saklayabiliriz?

Bugünkü günde ailenin reisidir, meseleyi halletmek bizden ziyade ona düşer.

Ve o akşam Naim Efendi, her şeye vakıf oldu. Bu ihtiyar adam, hayatında üç

facialı an biliyordu; bunlardan biri, annesinin, diğeri karısının öldüğü

gündü, üçüncüsü de, çoktan beri öğrenmekten korktuğu bu müşiş hakikate erdiği gün oldu. Vakıa ne fazla bir teessür, ne de fazla bir keder gösterdi. Fakat, kendi tabiri üzere, dünya başına yıkılmış zannetti. Kızı Sekine Hanıma dedi ki:

Allah canımı alsaydı da, bugünü görmeseydim; bu felaketi işitmeseydim!..

ışte, teessürünü yalnız bu sözle gösterdi. Bunu müteakip, derin bir sükuna daldı ve o gece, sabaha kadar neler çektiğini kimseler bilmedi. Fakat, sabahleyin kızı odasına girdiği vakit, onu on sene daha ihtiyarlamış buldu.

Hala nasıl nefes alıyor, nasıl konuşuyor, nasıl kımıldayabiliyor, şaşılırdı.

Gözlerinde bir damla fer kalmamıştı; boynu bir küçük çocuk bileği kadar ince ve narindi. Öyle ki, bu incecik boynun üstünde, başını güç bela tutabiliyor gibiydi. Yanaklarının ve göz çanaklarının harikulade çukurları da başını

tamamıyle bir iskelet kafasına çevirmişti. Oturduğu yerde iki kattı. Kızı

yanına gelir gelmez doğruldu. Elleri kansızlıktan ve zayıflıktan adeta şeffaftı. Sekine Hanım:

Hasta mısınız? dedi.

Hayır, hamdolsun bir şeyim yok. Hatta biraz sonra dışarıya çıkmayı

düşünüyorum.

Bu halde nereye gideceksiniz?

Bugün mutlaka Kasım Paşayı görmeliyim, mutlaka.

Gerçi, damadı Servet Bey, meseleyi doğrudan doğruya Faik Beye açmak ve annesi vasıtasıyle Seniha'nın fıkrini yoklamak taraftarıydı. Fakat Naim Efendi bir türlü kendinde bu cesareti bulamadı. Esasen bu kadar mühim bir aile davasının, bu kadar nazik bir namus ve haysiyet meselesinin kendi kendilerini idareden aciz iki çocuğun konuşmalarıyle halledilebileceğine ihtimal veremiyordu. Onlara ne sorabilirsiniz? Ne söyleyebilirsiniz? Bu iş

temizlenmeden yüz yüze nasıl gelebiliriz? diyordu; bu, kendisi için bir büyük düşüklük ve onlar için bir acıklı utanç olmaz mı? Bütün gece düşünüp taşındıktan sonra, nihayet en iyi tedbiri Faik Beyin babası Kasım Paşaya gitmekte bulmuştu. Vakıa kendisi, kızın tarafından olmak dolayısıyle bunda da nefsine ağır gelen pek çok şeyler buluyordu. Esasen, Kasım Paşaya ne hürmeti, ne de muhabbeti vardı; bu adam öteden beri kabalığı, kibir ve nahvetiyle (Gurur) tanınmış kimselerdendi.

Naim Efendi, o gün öğleden sonra bir arabanın içinde Faik Beyin babasının evine doğru yol alırken, idama giden bir mahkum gibi kendini manen bitmiş, boşalmış hissediyordu; kendi kendine, Yarab! Ne olur, şimdi bir kazaya uğrasam da, mahvolup gitsem! diyordu.

ışte Naim Efendi, Kasım Paşanın önüne böyle bir bozgun ruhuyle çıktı. ıkisi de çok zamandan beri birbirlerini görmemişlerdi. Sabık sefir: Vay efendim buyursunlar, buyursunlar, sizi böyle hangi rüzgar attı?

diyordu.

Naim Efendi:

Fena bir rüzgar, çok fena bir rüzgar! dedi. Kasım Paşa gülüyor: Fena rüzgar? Katiyen, katiyen!.. Benim için hayli zamandır bundan daha iyi bir rüzgar esmedi, diyordu.

Halbuki ihtiyar kurt, bu beklenilmeyen ziyaretin sebebini için için derhal keşfetmişti. Zira, herkes gibi Kasım Paşa da öteden beri kendi oğluyla Naim

Efendinin torunu arasında geçen şeylere vakıftı; hatta birkaç kere Faik'e yarı ciddi yarı alay tarzıyle demişti ki:

Oğlum, gözünü aç; çocukluğun lüzumu yok; bir kaza çıkarırsın, pişman olursun! Üzerinde beş paralık kalır. Sende yok, onda yok, sonra ne yaparsınız?

Bunun içindir ki, ona Naim Efendinin geldiğini haber verdikleri zaman kendi kendine: Hah! ışte korktuğum başıma geldi; mutlak bizim mahdum beyin desti izdivacını talep edecek! demişti. Kasım Paşa, çok rint ve hoşgü (Kalendar ve tatlı dilli) geçinir bir adamdı. Bütün terbiye, ahlak eksikliklerini birtakım babayani tavırlarla örtmeye çalışır, en fena şeyleri hoş görür ve iyilere karşı birden kıvrılırdı. Hiç sevmediği kimselerden biri de Naim Efendiydi; zira, bu vekarlı, dürüst ve kibar adam, onun taban tabana zıddı

bir şahsiyetti. Bununla beraber, ikisi de gayet dostça selamlaştılar. Kasım Paşa, ikide bir:

Vallahi efendim, müşerref olduk, müşerref olduk, ne iyi ettiniz de teşrif buyurdunuz... tarzında basmakalıp birtakım lakırdılar söylüyordu. Naim Efendi ise, bir türlü söze nereden başlayacağını bilmiyordu. Kasım Paşa ile yüz yüze gelir gelmez, dün geceden beri hazırladığı cümlelerin hepsi birer birer hatırından çıkmıştı. Konuşma uzun bir müddet, havai ve umumi mevzular üzerinde dolaştı. Kasım Paşanın birçok siyasi kinleri vardı. Devrin ricaline ağız dolusu sövüyordu:

Başımı alıp gideceğim; diyordu. Burası oturulur yer değil; birtakım eşkıya elinde kaldık. Trablusgarp hadisesine ne dersiniz?

Naim Efendi, az daha: Hangi Trablusgarp? diyecekti. Zihni, mütemadiyen sözünün ilk cümlesine vereceği şekilde meşguldü, kendi kendine; Nereden başlamalı? Nasıl söylemeli? Rabbim, metanet ver! diyordu ve tam ağzını

açacağı sırada, Faik Beyin babası bir ikinci bahse atlıyordu.

Naim Efendi dinlemiyordu, durmadan ellerini oğuşturuyordu. Kasım Paşa işin farkındaydı. Fakat, ihtiyarı üzmekte, şaşırtmakta, bekletmekte garip bir

zevk duyuyordu. Yalnız zevk duymak değil, bunu, aynı zamanda gayet akıllıca ve tedbirlice bir hareket telakki ediyordu; zira, Naim Efendiye söz fırsatı

verir vermez aralarında ne kadar tatsız bir bahis açılacağına zerre kadar şüphe yoktu.

Mamafih, Naim Efendi akıbet bu fırsatı zorla yakalamak lüzumunu duydu ve Kasım Paşayı lakırdısı ortasında durdurarak: Kerem ediniz, sözünüzü kesiyorum ama, zararı yok, kerem ediniz; dedi.

Zatıalilerine bazı mühim maruzatta bulunmaya gelmiştim..

Kasım Paşa suratını astı:

Buyurunuz, emrediniz efendim, dedi.

Bunun üzerine Naim Efendi, ikide bir teessürden boğulan bir sesle söylemeye başladı. Evvela Faik'in iki üç seneden beri hemen her gün konakta olduğunu, bu müddet zarfında hiçbir gün namus ve terbiyesinden şüphelendirecek bir hareketi görülmediğini, herkesin itimat ve teveccühünü kazanmış bir genç gibi tanındığını anlattı.

Kendisine karşı hissettiğimiz itimadın derecesini şuradan anlayınız ki, dedi; Faik Bey istediği gibi ve istediği saat doğrudan doğruya Seniha'nın odasına girer; saatlerce yalnız kaldıkları olur! Hiçbirimizin hatırına hiçbir dakika ne yaptıklarını ne konuştuklarını anlamak, görmek fikri gelmezdi.

Vakta ki, geçen sene Ada'ya gittiler. Birçok dedikodular oldu, hiçbirine inanmadık... Hele Servet Bey, adeta isyan etti. Bu hususta zerre kadar şüpheye düşenlere karşı düşman kesildi. Hatta bendenizle bile...-

Naim Efendi, ağır ağır, ne oldu, ne geçti, en küçük teferruatına kadar birer birer hikaye etti; söyledikçe açılıyordu. Zira, kaç zamandır bağrında kapalı kalmış dertlerini bu suretle dökmüş oluyordu. Lakin, hikayesinin bir gün evvel işittiği kısmına gelince, yavaş yavaş ifadesindeki bu duruluğu kaybetmeye başladı ve bahusus, her şeyi söyleyip bitirdikten sonra, ne vakit ki Kasım Paşadan bu namus davasının hallini rica etmek lazım geldi, zavallı

ihtiyarın çenesi, elleri ve sesi titremeye başladı: ışte efendim, meseleyi, duru-diraz (Uzun uzadıya) zatıalilerine izah ettim, artık verilecek hükmü vicdanınızdan ve asalet ve necabetinizden beklerim, dedi.

Lakin Kasım Paşa, gayet soğuk bir nezaketle şu cevabı veriyordu: Estağfurullah, estağfurullah efendim!.. Fakat bu işin bendenize ciheti aidiyeti, dolayısıyledir. Asıl hükmü ve kararı verecek olan, Faik'tir. Bir defa kendisine sormalıyız.

Naim Efendi, ümitsiz bir tavırla:

Nafile; ona sormayınız efendim, dedi; zannedersem istinkaf ediyormuş. (Çekiniyormuş, uzak duruyormuş)

Kasım Paşa, alafranga kesilmiş kırçıl sakalının gür taraflarını birkaç

saniye parmaklarıyle taradıktan sonra, düşünceli ve hakim: Hakkı da var a; dedi. Henüz ne olacağı belirsiz serveti yok, mesleği yok bir genç. Kaç zamandır sefaretlerin birinde bir üçüncü katiplik istiyor. Onu bile vermiyorlar. Halbuki -kendi oğlum olduğu için söylemiyorum- bugünkü

günde, haydi haydi bir müsteşarlığı bile idare edebilir. Küçükten beri yanımda dolaşmadığı yer, görmediği merasim, tanımadığı insan, öğrenmediği lisan kalmadı. Hariciye memurları içinde acaba ona benzer kaç kişi var? Öteye beriye tayin edilenleri görüyoruz; işitiyoruz. Ekserisi doğru dürüst Fransızca konuşmasını dahi bilmiyor. Halbuki Faik, bir Fransızdan farklı

konuşmaz. Sonra, Fransızca hitabeti harikuladedir. Neyse, mesele burada değil, ne diyorduk efendim?.. Evet, henüz bir meslek sahibi olmadan, aile teşkiline kalkışmak da karı akıl (Akıl karı) değildir. Vakıa, havai bir genç gibi görünür ama, için için pek tedbirli, pek hesabidir. Mamafıh, yine siz bilirsiniz. Çağırınız, söyleyiniz. O da sizin evladınızdır. Benim elimden gelen şey tarafeynin (Tarafların, iki tarafın) saadetini temenniden ibarettir.

Ne olsun, ne de olmasın derim...

Naim Efendi, akşama doğru, Kasım Paşanın evinden çıktığı zaman, ne yapacağını tamamıyle şaşırmış bir adamdı. Artık hiçbir şey hakkında hiçbir fikri yoktu. Arabasının penceresinden, geçtiği yerlere bakarken, kendini yabancı bir şehrin sokaklarında kaybolmuş, nereye gideceğini, kime başvuracağını bilmeyen bir garip sandı, gözleri bomboştu; bütün gördüğü

şeyler, ev, araba, hayvan, insan, telgraf direkleri, kaldırım taşları, hepsi aynı şekilde; aynı cinste, aynı mahiyette, aynı manada birtakım eşya gibi görünüyordu ve etrafındaki gürültüden korkuyordu. ılk defa sokakta geç kalmış

bir küçük çocuk gibiydi. Vakıa bir çocuktan farkı neydi?.. Her ikisi de kafı

derecede koşmaktan, kaçmaktan, en kısa ve en emin yolu bularak yerine varmaktan acizdir.

Naim Efendi, konağa vasıl olur olmaz, dünden beri ilk defa olarak bir geniş

nefes aldı. Hele çocuklarından hiçbirine tesadüf etmeksizin odasına girip kapanmayı büyük bir saadet telakki etti. Burası, hayatta onun yegane sığınağıydı. Asrın tepkileri onu ite ite evvela şehirden konağın içine, sonra konağın içinden bu odaya sürükleyip tıkmıştır. Buradan ötesi, biliyordu ki, artık yoktur ve sevince yakın bir hisle biliyordu ki, buranın ötesi, ahret denilen sessiz ve ilahi alemin ilk merhalesidir. Nitekim, pek neşeli zamanlarında, hoşlandığı bazı kimselerle konuşurken derdi ki: Bu oda, Azrail'in intizar salonudur.

Naim Efendi o gece yemeğe inmedi; erkenden yatağına girdi. Bütün vücudu titriyordu;,üstünü örten ihtiyar kalfa:

A, efendiciğim, bu yaz gününde bu kadar üşümek neden? Mutlaka keyfinizi bozdunuz; diyordu.

Naim Efendi cevap vermiyor, yalnız örtünmek istiyordu.

Ertesi gün, öğleye doğru odasına gelen kızı Sekine Hanım, onu yatakta, bu kat kat örtüler altında kaybolmuş buldu. Ancak sesi işitilebiliyor, ancak başı görünüyordu. Bu haliyle şimdiden maverai (Öteki dünyaya ait, dünya dışı)

bir mahluka dönmüştü. Kızını başı ucunda görünce, evvela bir yengecin bir dalganın içinden kıskaçlarını uzatışı gibi kollarını yorganlarından dışarıya çıkardı; sonra iki yanlarında dirseklerine dayanarak yarı beline kadar meydana çıktı, doğruldu ve kızına dedi ki:

Geçti, geçti; öyle bir terledim ki hiçbir şeyim kalmadı. Arkama hırkamı

verir misin?

Bunu müteakip yavaş yavaş, kesik kesik Kasım Paşaya müracaatını, onun cevabını, nasıl ümitsiz bir halde avdet ettiğini anlattı. Kendi sözlerini ve Kasım Paşanın cevabını tekrar ederken, sanki hala dünkü mubahasedeymiş gibi çenesi ve elleri titriyordu. Sekine Hanım:

Vazgeçtim anlatmayınız, vazgeçtim, çok sinirleniyorsunuz. Bırakınız, anlatmayınız, diyordu.

Zira, babasını hiçbir vakit bu kadar müteessir görmemişti. ıhtiyar adam, uzun ve hazin bir nazarla kızının yüzüne baktı ve dedi ki: şimdi ne yapacağız yavrum? şimdi ne yapacağız?

Tam bu sırada, odanın kapısı vuruldu.

Dışardan Seniha'nın sesi:

Girebilir miyim, büyükbaba? diyordu.

Naim Efendinin heyecandan dili tutulmuştu. Hele genç kızın kendilerine doğru yaklaştığını hisseder etmez tepeden tırnağa kadar dondu, kaldı. Seniha da telaşlı ve heyecanlıydı. Fakat, her vakitki gibi görünmeye çalışıyordu; geldi, yatağın ayak ucunda karyolanın demirine dayandı, durdu. Bir müddet, hiçbir şey söylemeksizin büyük babasının yüzüne, sonra annesine, daha sonra odanın içinde birtakım gayrı muayyen noktalara baktı ve nihayet heyecanını

güçlükle zaptedebilen bir sesle:

Anne, dedi. Bizi biraz yalnız bırakır mısın?

Naim Efendi, o kadar çekindiği kati ve mukadder saatin geldiğini hissetti.

Kabahatli bir çocuk gibi başını önüne eğdi. Nasıl? Her şeyi bizzat onunla münakaşa etmek kudretini kendinde bulabilecek miydi? Kendi kendisine, Biraz mütehakkim ve amir olmalı? diyordu.

Seniha:

Büyükbaba, dedi; dün Faik Beyin babasına gitmişsiniz, öyle mi?

ıhtiyar adam, başıyle iki defa evet işareti yaptı.

Büyükbaba! Dün Kasım Paşaya, Faik Bey beni alsın diye yalvarmak için gittiniz değil mi?

Naim Efendinin başı bu sefer anlaşılmaz bir hareketle kımıldadı.

Rica ederim, bana açıkça söyleyiniz, bu çirkin ve acayip hareketi yapmaya neden lüzum gördünüz?

Sesini çıkarmadı, önüne baktı. Seniha devam etti: Zira, bu hareketiniz için çirkin ve acayip sıfatlarından başka kelime bulamıyorum; vakıa bundan daha adi, daha zelil ne olabilir?.. Bu, sizce belki böyle değildir, her şeyde olduğu gibi bu meselede de belki siz başka türlü

düşünüyorsunuz, ben başka türlü düşünüyorum. Fakat rica ederim; durup dururken ne hakla, ne selahiyetle benim ismimi, benim haysiyetimi, hiç haberim olmaksızın, yalnız kendi kendinize makul bulduğunuz bir zaruret veya bir sebep için yerden yere sürüklemek zahmetine katlandınız?

ıhtiyar adam, eğile eğile iki kat olmuştu; genç kızın gözleri artık onu görmüyordu:

Ne Faik Bey beni almak için babasının emrine, ne ben Faik Beye varmak için sizin arzunuza tabiyiz. Ben yirmi yaşıma giriyorum. O otuzuna yaklaşıyor; birbirimizi sizin bizi tanıyışınızdan daha iyi tanıyoruz ve sevişiyoruz.

Naim Efendi titredi.

Evet, evet, sevişiyoruz. Bugün istesem ben ona varırım; bugün istesem o beni alır; dünya bir araya gelse, kimseler bizi ayıramaz. Fakat, ne çare ki istemiyoruz. Zira, evlenme hakkındaki fikirlerimiz sizinkilere hiç benzemiyor.

Bizim için evlenme bir kalp meselesi değildir. Ne de bir uzvi (Uzuvla ilgili, organik, burada cinsel,bedensel anlamında) zarurettir. Ben ve o, bu işi bir hesap ve akıl meselesi telakki ediyoruz; paraya müteallik (ılişkin) bir iş...

Naim Efendi, ilk defa olarak başını kaldırdı; hayretten ziyade korkuyu ifade eden gözlerle torununun yüzüne baktı; o, ağzının ucu hafıfçe yukarıya doğru çekilmiş, sırtı karyolanın direğine dayanmış, ayakta sözüne devam ediyordu:

Bunun içindir ki, bir gün Faik Beyle baş başa verdik, düşündük, taşındık; birbirimizle evlenmeyi pek fena bir iş bulduk: Onda benim arzularımı temin edecek kadar bir servet, bende ona muhtaç olmayacak kadar bir çeyiz yoktu.

Dedik ki: 'şimdi sevişiyoruz. Fakat, o zaman didişeceğiz; birbirimize ağır geleceğiz; birbirimizden nefret edeceğiz!' O bilir ki benim arzularım

-hırslarım dese daha iyi olur,- hadsiz hesapsızdır; evet, hırslarım, hadsiz hesapsızdır!..

ıhtiyar adam, aklını kaybetmekten korkuyordu; Seniha hep aynı vaziyette soğuk ve haşin söylüyordu:

Siz zannediyor musunuz ki, ben ömrümün sonuna kadar böyle bir evde kalacağım? Böyle bir memlekette, etrafımda böyle bir halkla? Bin güçlükle senede ancak beş on kat esvap yaptırarak, ara sıra Ada'ya misafirliğe giderek ve pazartesi günleri aşağıda salonda birkaç manasız ve yavan davetli bekleyerek yaşayıp gideceğim? Hayır! Büyükbaba, ben o kadar basit ruhlu bir kız değilim! Çok okudum; çok öğrendim; çok düşündüm, çok tahlil ettim.

Biliyorum ki, hayat denilen şey, içinde doğup büyüdüğüm bu hapishanenin dışında, gürültülü, geniş, aydınlık, acayip, hazin, neşeli, düz, yılankavi,

inişli yokuşlu, bitmez tükenmez bir sahadır. Oradan bin türlü sesler işitiyorum; bu sesler her biri başka tarzda, bir başka lisanda bana, 'gel'

diyor. Kendimi güç zaptediyorum. Fakat, bugün değilse yarın mutlaka bu seslerden birine doğru koşacağım. Mutlaka!..

Naim Efendi, torununun ne dediğini artık hiç anlamıyordu. Onun için bütün bu sözlerin deli saçmalarından; rüyalardaki sayıklamalardan hiçbir farkı

yoktu. Kendi kendine: Acaba kızcağızın sıtması mı var? Olabilir a; belki sıtması var diyordu. Birkaç defa: Yavrum, hasta mısın? diye soracak oldu.

Fakat, Seniha, sözüne bir lahza fasıla vermeksizin gittikçe artan bir ateşle söylüyor, söylüyordu:

Herkesin kendine mahsus bir hayatı vardır. Siz zannediyorsunuz ki, herkes, herkes gibi yaşayabilir. Annem nasıl sizin gibi bu konakta yaşayıp ihtiyarladıysa ben de onun gibi yaşayıp ihtiyarlamaya razı olacağım. Halbuki ben mutlaka kendi hayatımı yaşamak istiyorum. ışte bunun içindir ki, sevdiğim bir adamı kendime hayat yoldaşı yapmaktan çekiniyorum; zira bütün hazlarımda, zevklerimde, keder ve heyecanlarımda tamamıyle yalnız kalmak, tamamıyle benliğimi muhafaza etmek emelindeyim. Sevilen adam, bizi çağıran seslerden biridir; fakat hayat yoldaşı bizi o seslere doğru götüren kimsedir; bu kimse kah önümüzden, kah arkamızdan yürür, bizi birtakım kazalardan siyanet eder (Korur), birtakım zahmetlerden kurtarır, ettiğimiz hataları

tamire çalışır, masraflarımızı öder, tıpkı çocukluğumuzda bizimle beraber dolaşan lalam gibi bir şey...

Naim Efendi nihayet başını kaldırdı:

Kızım, ne demek istiyorsun? Anlamıyorum, dedi.

Seniha, gözlerinde sert ve madeni bir pırıltıyla büyükbabasının yüzüne dik dik baktı:

Size, hayat ve izdivaç hakkındaki fıkirlerimi söylüyorum; dedi; ta ki bundan sonra habersizce tekrar benim işlerime karıştığınız zaman dünkü

kırdığınız pot gibi bir pot daha kırmayınız... Bu seferkini tashih kabil olacak -zira, şimdi, gidip bir mektupla Kasım Paşaya izahat vereceğim, her şeyin nasıl benden habersiz yapıldığını söyleyeceğim- fakat günün birinde olabilir ki, düzeltilmesi kabil olamayacak bir hata daha işleyebilirsiniz; onun için size şimdiden söylüyorum; rica ederim, benim işlerime karışmayınız.

Seniha, bu sözleri söyleyerek çıktı, gitti. Genç kız şu son sözlerini söylediği esnada, Naim Efendiyi sürekli ve inatçı bir hıçkırık tutmuştu.

Güçlükle soluk alabiliyordu. Vaktaki kızı Sekine Hanım, tekrar yanına girdi ve kendisinden Seniha ile aralarında geçen muhavereye dair malumat almak istedi, biçare ihtiyarın bir kelime söylemeye gücü yetmedi.

Sekine Hanım, bir taraftan kendisini, diğer taraftan bu müz'iç hıçkırığı

teskine çalışıyor, fakat bir türlü muvaffak olamıyordu. Biraz sonra kalfa hanım da geldi; bu hıçkırığı dindirmek için ne kadar usul varsa hepsini birer birer Naim Efendiye tatbike başladı. Kah tavana baktırarak, kah nefes aldırmayarak su içirdi; odanın içinde heyecanını tahrik edecek, hayretini celbedecek şeyleri yaptı, sözler söyledi, sırtını, göğsünü oğuşturdu.

Midesinin üstüne sıcak bezler koydu. Hiçbiri, hiçbiri kar etmedi. Naim Efendi, durmadan hıçkırıyordu. Seniha'nın annesi:

Yarabbim, bu kız size ne yaptı? Bu kız size ne yaptı? Söyleyin, o mu sebep oldu? diyordu.

ıhtiyarın gözleri gayri muayyen bir noktaya dikilmiş, yüzü kıpkırmızı

kesilmişti; ağzından bir kelime almak mümkün olamıyordu.

Sekine Hanım:

Bari bir hekim çağırtalım, bir hekim... dedi.

O zaman Naim Efendi, gözlerini kızının üstüne çevirdi; eliyle bir hayır, istemem! işareti yaptı. Fakat, Sekine Hanım dinlemiyor: Kabil değil, mutlaka lazım. Biz bir şey yapamıyoruz, görmüyor musunuz?

Bizim elimizden bir şey gelmiyor; diyordu.

Hasta, nihayet, razı oldu. Hekime haber gitti. Sekine Hanım, bir aralık Seniha'nın odasına koştu; babasıyle kızı arasında vahim bir şey geçtiğini hissediyordu, anlamak, bilmek istiyordu... Lakin Seniha'nın oda kapısı

sımsıkı kapalıydı. Sekine Hanım vurdu, seslendi; vurdu, seslendi, içeriden bir cevap almak kabil olmadı. Müşiş bir telaşa düştü: Seniha dışafıya çıkmış

olsa kapısını açık bırakması lazım gelirdi, içerdeyse neden ses vermiyordu?

Nihayet, gürültüyü diğer bir odadan işiten Madam Kronski imdadına yetişti: Yazı yazıyor, dokunmayınız, pek sinirlidir, dedi.

Seniha için sinirlidir denildi mi, Naim Efendi konağında akan sular dururdu. Başta büyükbaba olmak üzere, anne, baba, kardeş, hizmetçiler bu kelime karşısında ne yapacaklarını şaşırır kalırlardı. Onun içindir ki, Seniha'nın, başı sıkıya geldiği zaman, siniri tutardı ve her defa bu buhran, onda azim ve iradesinin hadden fazla bir gerilişi halinde belirirdi; günlerce evin içinde her bir arzusunun bir çelik sesiyle amir, kuvvetli ve inatçı

çınladığı hissedilirdi.

Sekine Hanım, büyük bir perişanlık içinde babasının yanına döndü. ıhtiyar adam, hala hıçkırıyordu. Fakat bu hıçkırıklar, şimdi, daha fasılalı, daha muntazam bir hale girmişti. Akıbet hekim geldi. Servet Beyin haremi aklı

başından gitmiş, hekimin üzerine atılıyor:

Aman doktor; kurtarınız.

Hekim bir havlu istedi, Naim Efendiye:

Dilinizi çıkarınız! dedi.

Elindeki havlu ile dilinin ucundan tuttu, kuvvetle birkaç defa kendine doğru çekti, çekti. Sonra yanındakilere döndü: ışte, saatte bir kere böyle yapınız! dedi.

Sekine Hanım, şimdi, odanın bir köşesinde reçetesini yazmaya giden hekime yanaşıyor, üst üste:

Aman doktor, söyleyiniz, neden oldu? Buna sebep ne oldu? diye soruyordu.

Hekim kaygısız cevap veriyordu:

Bilir miyim ben!.. Ya mideden geliyor, ya kalpten. Zaten babanızın kalbi, birkaç zamandan beri hiç yolunda değil.

Nihayet, hekim odadan çıkar çıkmaz hastanın hıçkırığı diner gibi oldu.

Sekine Hanım, babasının yanına koştu:

şimdi, söyleyiniz, rica ederim; dedi. Sebep o mu, söyleyiniz. Seniha mı

sebep oldu?

ıhtiyar adam bir müddet önüne baktı, düşündü, düşündü; sonra titrek sesle: Kalbimi kırdı; kalbimi fena kırdı. Hiç ummazdım. Bu kadarına hiç ihtimal vermezdim, dedi.

Ve gözlerinden iri, berrak iki yaş damlası yanaklarının üzerinde yavaş

yavaş gezindikten sonra, ağır ve hazin, sakalının beyaz kılları arasına karıştı, gitti.

::::::::::::::::::

X

Son aylar zarfında Naim Efendinin konağında epeyce mühim şeyler oldu.

Seniha'nın büyükbabası Kasım Paşayı ziyarete gittiği günden beri, Faik Bey, artık konağa adımını atmıyor, artık ne Servet Beye, hatta ne de Cemil'e

görünüyordu. Eskisi gibi Seniha ile dışarıda, bir yerde buluşup buluşmadıkları da malum değildi. Zira, Taksim'deki müşterek evlerini çoktan bıraktılar. Bununla beraber, hiçbir gün, mektuplaşmadan duramıyorlar.

Seniha, çoğu vakitlerini yatakta geçiriyor. Durmadan sıhhatinden şikayetçidir; gittikçe zayıflıyor, sararıyor. Dünyadan bezmiş bir hali var, hiçbir şeyle avunamıyor. Hele büyükbabasıyle o günden beri bir kelime konuşmadılar.

ıhtiyar adam ağır hasta oldu. Tehlikeli günler, ümitsiz saatler geçirdi.

Böyle saatlerde bütün ev halkı Naim Efendinin etrafında toplanırdı; fakat Seniha bir kerecik olsun, bunlar arasında görünmedi, bir kerecik olsun başını

odanın kapısından uzatıp da en ziyade kendi yüzünden can çekişen bu ihtiyara hiç değilse gözleriyle: Nasılsın? demedi. Bununla beraber içi nedamet, azap ve endişe ile doluydu. Kaç defa gözleri yaşlı annesine yaklaştı.

Yanına giremiyorum, dedi, çünkü, utanıyorum. Kendisine o gün söylediklerim, kendisine o gün yaptığım hatırıma geliyor. Anne, ona bir şey olursa mutlaka ben de yaşamam.

Nitekim hasta iyiliğe döner dönmez, Seniha, hiç bilmediği bir kurtuluş

sevinci duydu. Her gün, her dakika, kendi kendine bundan böyle iyi, uslu ve şefkatli bir kız olmaya ahdediyordu. Hazin bir surette tatlı olan bu tövbe ve pişmanlık yolunda Hakkı Celis, ona misli bulunmaz bir yoldaş oldu. Saatlerce baş başa kalıyorlardı; birbirlerine, samimi bir hasbıhal edasıyle gönül denilen şeye ve onun tecelliIerine dair bin türlü saf ve derin sözler söylüyorlardı.

Celis, bazı akşamlar Seniha'yı yanıbaşında gözleri ve bağrı dolgun hissettiği anlar bir dua ve bir münacaat sesiyle ona Paul Verlaine'in Sagesse'inden parçalar okuyor, sonra James'e ve ondan Claudel'e geçiyordu.

Genç adamın ruhu, son zamanda, değişe değişe, dolaşa dolaşa epeyce yüksek zirvelere varmıştı. Seniha'nın yanına yaklaşamadığı bütün o hicran ve hasret demlerinde, ıstırabını, göğsü üstünde bir kedi gibi okşamanın ve kalbini parça parça edip tekrar toplamanın sırrına erdi. Kendi varlığından sızarak kendi varlığını kaplayan sıcak hava içinde bütün yeşil ve ham tarafları

sonbahar yemişleri gibi olgun ve pişkin bir hale girdi ve bulunduğu yerden uçarak yükselen veya koşarak uzaklaşan bir insan gibi arkasında bıraktığı

şeyler ona naçiz, adi, küçük ve gülünç görünmeye başladı. Eskiden taptığı

şairlerin hepsi ona yavan ve basit geliyordu. Bir odanın içinde mahpus kalmış

bir kuş nasıl ki kurtulmak için başını kah aynaya, kah cama vurursa Hakkı

Celis de, geniş ve derin gördüğü şeylere karşı koşarken daima başı bir maddeye çarpılıp yere düşüyordu. O ise gittikçe ne yeri, ne maddeyi seviyordu.

Hayatın gözle görülmez, elle tutulmaz şeffaf ve akıcı unsurları gece gündüz fikrinin aradığı ve ruhunun beklediği şeylerdi.

Genç adam, bu maneviyatını Seniha'ya da geçirmeye çalışıyordu. ılk zamanlar genç kız böyle bir tecrübeye müsait gibi göründü. Fakat, çok geçmedi, Hakkı

Celis'in alemi batından (Görünmeyen alem) sırrı maşukaya (Sevilenin sırrı.

Burada tasavvufi anlamda bir aşk sözkonusu) doğru uzanan elleri bir mermerden daha sert bir et parçasına dokunmaya başladı. Seniha'da ruh çarçabuk maddileşiyordu ve Celis, onu kendine doğru çekeceği yerde kendisinin ona doğru gittiğini ve onun mevcudiyetinde eriyip kaybolduğunu hissediyordu. Genç

adam, daima genç kızın yanında bulunmak şartıyle, her saat buna benzemez bin türlü manevi bozguna razıydı. Fakat ne yazık ki Seniha'nın bu tövbe ve

pişmanlık devresi çok uzun sürmedi. Bir küçük hadise her şeyi altüst etti.

Bir gün Belkıs Hanıın, etrafına kokular ve kahkahalar saçarak pürtelaş konağa geldi; çocukça bir sevinçle Seniha'nın boynuna atıldı: Senihacığım, Senihacığım; seninle vedaya geldim. Yarından sonra Paris'e gidiyoruz, dedi.

Ve Seniha'ya bu haberi hazmetmeye vakit bırakmadan kocasıyle birdenbire bu seyahate nasıl karar vermişler; nasıl hazırlanıvermişler, kendisi giyime kuşama dair neler ısmarlamış, daha neleri eksikmiş birer birer anlatmaya başladı:

Bize, hele bana, kahır yüzünden lütuf oldu, dedi. Biliyorsun ya, Mebusanı kapattılar. Birkaç güne kadar zannederim Kamil Paşa sadarete geçecekmiş. Bey 'o zaman halimiz yaman olacak!' diyor. Ortalık da o kadar karışıkmış ki... Daha ziyade karışacakmış... ıster istemez harp olacak diyorlar. Kocam düşündü, taşındı; kapağı Avrupa'ya atmaktan başka çare bulamadı. Hem de bana ne vakitten beri vaadi vardı, biliyorsun. Fakat o kadar hazırlıksız ki... Düşün adamakıllı bir akşam kıyafetim bile yok. ıncecik bir seyahat mantosuyla bir 'vualet' ve bir 'tok'la yola çıkıyorum. Bey, 'orada istediğin kadar alırsın, yaptırırsın,' diyor; tabii böyle yapmak daha iyi...

Arkadaşı anlattıkça Seniha'nın nefesi tıkanıyordu. Hasetçi değildi; fakat Paris'e gitmek üzere olan bu kadına, şiddetle imreniyordu. Öteden beri bütün hulyalarını, bütün arzularını çerçeveleyen emel, yegane emel bu değil miydi?

Belkıs, mebusan karısı, bayağı ve bön Belkıs, kendisinin senelerden beri gözetlediği gayeye bir hamlede, ne kadar kolaylıkla vasıl oluvermişti? Ah, Belkıs Hanım, ne kadar talihli ne kadar mesut bir kadınmış! Seniha, saadet denilen şeyin mahiyetini o gün ilk defa olarak Paris'e gidiyoruz! haberini veren bu insanın önünde hissetti. Belkıs Hanım, kendisinden daha talihli, daha mesut olmak için acaba ne yapmıştı? Yaradılışında harikulade ne vardı? Genç

kız, gittikçe iltihaplanan bir ruh ile kendi kendine: Zengin kocası var, zengin kocası var. Asıl mesele bunda diyordu. Niçin kendisinin de bir zengin kocası yoktu, bundan sonra olması da acaba ihtimal haricinde

miydi? Bu ihtimal hatırına gelir gelmez genç kızın yüreği sızladı. Ve Belkıs Hanımı

daha ziyade kıskanmaya başladı. Vücudu ne kadar hamhalat, tavırları ne kadar adi, giyinişi ne kadar kabaydı?

Belkıs Hanım gittikten sonra, Seniha, konağın ağır çatısını yavaş yavaş

başının üstüne iniyor sandı. Mevcudiyetini o derece kesif bir kasvet istila etmişti. Vakıa, sonbaharın ıslak raşeli ve külrenginde bir öğle sonuydu.

Odanın yekpare camlarından eşyanın üzerine kirli bir aydınlık sızıyordu. Bu aydınlığın altında, bu eşyanın sanki küflenen, dökülen bir hali vardı. Seniha kendisinin de bu kirli aydınlığın altında bu eşya ile beraber küflendiğini hissetti. Ayağa kalktı, alnını cama dayadı ve dışarıya baktı. Ağaçlar soyulmuş, havuz, dökülmüş yaprak tabakaları altında görülmez olmuştu. Sonbahar denilen mevsim ne hazin bir mevsimmiş! Bu, adeta yazın çürüyüşü, parça parça çürüyüp dökülüşü gibi bir şeydi. Seniha demin odanın içinde hissettiği küf kokusunun aynını, şimdi dışarıdan alıyordu. Kaç senedir, genç kız, konağın arka bahçesinde bu setlerin ve bu havuzun üstünde mevsimlerin bu müzmin ve yeknesak akıp gidişlerini kaç defa seyretti!

Bu yirminci sene, yirminci sonbahardı. Genç kız: Ben de, ben de bu bahçe gibi çürüyeceğim; dedi; günün birinde farkına varmaksızın ben de ansızın bir tabaka kuru yaprak yığını altında görülmez olacağım! Bir gün, mevsim ne çabuk geçti der gibi gençliğim de çabuk geçti; gitti diyeceğim! Ve her şey olup bitecek! Evet! Her şey olup bitecek, fakat bu bahçe, kim bilir daha kaç

defa dirilecek, kaç defa gençleşip pişecek, serilip serpilecek!

Seniha: Bu kuytu ve çukur bahçe, benim mezarım; dedi, bu rutubetli topraklara, bu yıkık setlerin altına, bu yosunlu havuzun suları içine ne arzular, ne emeller, ne hulyalar gömdüm! Bahçeden, nefretle başını çevirdi.

Ya bu oda, ya bu mobilyalar... şimdi simsiyah görünen şu koyu fesrengi halının üstünde küçükken kim bilir kaç defa emekledi. Tavandan sarkan şu

billur avizenin lambası kim bilir kaç defa, kaç sıkıntılı gecenin karanlığırida yarı

uykuda bir göz gibi açıldı. Genç kız öteye beriye süs diye konulmuş şeyleri, etajerleri, aynaları, duvardaki levhaları birer birer söküp atmak, kırıp parçalamak istiyordu. Bu evin içinde her şey ve herkes ona hiç bu akşamki kadar sevimsiz, eski ve tahammül edilmez görünmemişti. Bu konağın çivisinden, tahta budağından kapılarına ve damına varıncaya kadar her noktasından ayrı

ayrı nefret ediyordu.

Kalbini, hedefi muayyen olmayan bir kin, kör bir yılan gibi sarmıştı. Bu yılan her tarafını sanki mütemadiyen sokuyor ve sanki her soktuğu yer derhal iltihaplanıyordu. Öyle ki az zaman içinde bu iltihap bütün mevcudiyetini sardı; konuşması bir haykırma, kımıldanışları birer kıvranış halini aldı.

Konakta kavga etmediği kimse kalmadı. Her gözde kendine karşı bir hareket seziyor ve her sözde sinirlerini tırmalayan bir sitem buluyordu. Bir gün biraderi Cemil, safiyetle: Faik hiç görünmüyor, acaba nerelerde? diyecek oldu; Seniha, az kaldı çocukla dövüşecekti. Diğer bir gün babası Servet Bey, kendisine dair bir iki fikir söylemek istedi, neredeyse üstünü başını

parçalayacaktı. Başka bir gün annesi, ağzından Maşallah, şişmanlıyorsun, kalçaların öyle bir genişledi ki... tarzında bir söz kaçırıverdi, hemen döndü:

Allah göstermesin, size mi benzeyeyim istiyorsunuz?dedi.

ıki hizmetçi, küçük hanımın azarlamalarına tahammül edemeyerek ve ağlayarak çıkıp gitti. Büyükbabasının etrafında her an üstüne atılmaya müheyya (Hazır) bir yabani kedi gibi kabararak homurdanarak dolaşıyordu. Gözlerine hiç bu kadar fena bir bakış gelmemişti. Bu gözlerin gittikçe koyulaşan rengi altında yırtıcı kuşların bakışındaki vahşi huşunet seziliyordu.

Çok geçmedi, Seniha, bu ihtilalci, yakıcı ve kızgın halden sıyrılıp bir başka vaziyet aldı, bir başka tavır takındı. Dalgın, sinsi ve esrarlı oldu.

Yüzünde, gizli bir niyeti, bir düşüncesi olanlara mahsus gölgeler dolaşıyordu.

Saatlerce bir köşeye çekilip avurdunu ve dudaklarını kemiriyor, gözleri belirsiz bir noktaya dikilip kalıyor, sonra birden hatırına gayet mühim ve acele bir iş gelmiş gibi, hemen odasına koşuyor, çabuk çabuk giyiniyor ve tek başına, kimseye haber vermeksizin sokağa fırlıyordu. Sokakta ise, akşam geç

vakte kadar kaldığı oluyordu. Nereye gidiyor, kimden geliyor? Kimse soramıyor, anlayamıyordu. Seniha'nın bu hali o kadar kayıtsız, o kadar rahatına düşkün Madam Kronski'nin bile merak ve tecessüsünü celbetti; hareketlerini tahkike, tetkike koyuldu; hatta bir defa arkasından takibe bile çıktı. Fakat, belli başlı hiçbir şeyi anlayamadı.

Yalnız levanten dostlarından Madam Kraft'ın Pangaltı'daki evine sık sık girip çıktığını öğrendi. Bu, geçkin ve dul bir Avusturyalı kadındı; Madam Kronski onu, Naim Efendi konağına akrabalarından biri olarak tanıtmıştı. Pek rint, hoş, cana yakın neşeli bir kadın olmaktan başka dikkati çekici hiçbir hali yoktu. Evi, belki birtakım gizli kapaklı toplanışlara müsaitti; fakat nasıl? Ne dereceye kadar? Kimlere? Bunu anlamak kabil değildi. Madam Kronski, Madam Kraft'ın pek çok ağzını aradı; lakin işittiği şeyler merakını

fazlalaştırmaktan ziyade bir şeye yaramadı. Bu kadın mütemadiyen Seniha bahsini kapatıyor, sözlerini birtakım havai bahisler üzerine çeviriyor ve mesela pek yakında Trieste'ye gideceğini, aradan Viyana'ya geçeceğini söylüyordu.

Gerçi, Naim Efendinin hemşiresi Selma Hanımefendi son zamanlarda Seniha'nın ahvaline dair pek çok şeyler bildiğini söylüyor ve biraderine her gün birtakim acı haberler gönderiyordu. Fakat, bu haberler o kadar acayip, o kadar gerçeğe benzemez şeylerdi ki, hiçbirine inanmak kabil olamıyordu. Mesela Seniha'nın bir zengin Amerikalı ile münasebette bulunduğu ve pek yakında birlikte Amerika'ya kaçacakları söyleniyordu. Selma Hanımefendi:

Bana gözüyle görmüş birisi hikaye etti! Geçen gün Perapalas'ta bir hususi odada başbaşa yemek yemişler diyordu; Amerikalının ismi ve şekli hakkında da ayrıca malumat veriliyordu. Lakin bütün saffetine rağmen bu malumata karşı

Naim Efendi bile omuz kaldırıyordu. Günün birinde Selma Hanımefendi, biraderine bizzat kendisi anlatmaya geldi. Biçare kadının geçen seneden beri bu ilk sokağa çıkışı, hele yıllardan beri Cihangir'deki konağa bu ilk gelişiydi. Bir öğle sonu dört tarafı kapalı tek katlı, küçük, eski biçim bir kupa arabası içinden onun çıktığını gören bütün konak halkı tasvire sığmaz bir hayret içinde kaldı. Hele arabacının yanında oturan redingotlu uşak yerinden atlayıp bu büyük hadi seye uygun bir heybetle zile bastığı zaman hizmetkarlar birbirine girdi. Selma Hanımefendi; bir şeyler emreden bir kumandan tavrıyle her önüne çıkanın hatırını soruyor ve her adımda bir, tombul bacakları

üzerinde durarak mütecessis etrafına bakınıyordu. Arkasında çenesi kısık bir ihtiyar kalfa ona ait eşya ile dolu bir küçük çanta taşıyordu. Bu çantanın içinde Selma Hanımefendinin sigara takımları, terlediği zaman sırtına ve göğsüne konulmaya mahsus tülbentler, her ihtimale karşı bir taharet mendili ve bir tane de hasırlı gülsuyu şişesi vardı. şehir dahilinde bir saatlik bir ziyarete bile bir uzun sefere çıkar gibi giden bu muhteşem kadın, sokak kapısından itibaren her merdiven basamağında bir uzun soluk alarak, sofada kendisini istikbale çıkan Sekine Hanımla ayak üstünde bir hayli konuşarak, bin türlü merasim, bin türlü erkan ile ancak yarım saatte ağabeyi Naim Efendinin odasına vasıl olabildi. Evvela bir genç kız tavrıyle ihtiyar adamın elini öptü. Sonra tekrar o tantanacı tavırlarına avdet ederek ağır bir mindere kuruldu; çantasını yanına istedi; kalfasına: Haydi sen git! dedi.

Sekine Hanıma:

Sen dur! emrini verdi ve birkaç dakikalık bir sükuttan sonra nihayet gür sesini koyuverdi:

Beğendiniz mi bana yaptığınız işi! dedi. Beni akıbet yeminimi bozmaya mecbur ettiniz; kefaretini vereceğim; günahı kalırsa boynunuza olsun! Evinize geldim, çünkü, gelmeseydim beni hafakanlar boğacaktı. Haber

haber üstüne gönderdim. Bir cevap vermezsiniz. Yanınızda sözümün o kadar da mı hükmü

kalmadı, bilmem ki... Ayol, rezaletiniz ayyuka çıktı. ıstanbul çalkalanıyor, sizin vazifenizde değil... Ne yapmalı? Ne demeli? Sizi ikaz için...

Söyleyiniz. Ta boğazınıza kadar çamur içine batmışsınız, neredeyse boğulacaksınız. Size haber veriyorum, haykırıyorum. Başınızı döndürüp bu kadın da ne diyor diye bir kere bakmıyorsunuz bile. Günün birinde şıppadak gözünüz açılacak amma, iş işten geçmiş olacak.

Müşiş, iri siyah gözlerini Sekine Hanıma çevirerek: Yine nerede o? Nereye kaçtı? Nereye gitti? Kiminle? Söyle bakayım!

Sekine Hanım kıpkırmızı kesildi. Selma Hanımefendi: Neye kızarıyorsun? Cevap versene. Kızın nerede? diye sordu. Bari akşama dönecek mi? Onu da bilmiyorsunuz. Maşallah ne ana, ne baba... Ne büyükbaba!..

Sonra yavaş yavaş, tane tane, küçük bir çocuğa nasihat veren bir insan sesiyle, kaç aydan beri Seniha'ya dair işittiği şeyleri hikaye etmeye başladı.

Bunların bazısı en hayali masallardan farklı değildi; bazısı şeytanca uydurulmuş iftiralara benziyordu; bazılarında ise epeyce hakikat kokusu vardı.

Fakat Selma Hanımefendi bunları öyle bir katiyet ve ciddiyetle anlatıyordu ki, ne Naim Efendi, ne Sekine Hanım bir dakika şüpheye düşmeksizin hepsine birden iman edercesine inandılar.

::::::::::::::::::

XI

Acayip şey, acayip şey!.. Bu saate kadar nerede kalabilir!.. Çıkarken hiç

kimseye bir şey söylemedi mi? Odasını da mı kilitledi? Niçin?.. Her zaman kilitler miydi?

Sus, sus. Babam duymasın. Merakından çıldırır. Mutlaka ahbaplarından birinin evine gitmiş, bırakmamışlardır. Nerede ise bir haber gelir. Nafile bu kadar telaşa düşmeyelim.

Servet Beyle karısı Sekine Hanım, gece, saat onda; konağın büyük sofasında, ayakta yavaş yavaş, telaşlı telaşlı böyle konuşuyorlardı. Seniha o gün sabahtan çıkmış ve henüz konağa avdet etmemişti. ıki saatten beri şehnişinden sokağı gözetleyen Madam Kronski, yüzünde büyük bir endişeyle konuşanların yanına geldi:

Daha görünürde kimseler yok, merakımdan çatlayacağım, dedi. Bari uşaklardan birini aramaya göndersek...

Bunun üzerine Servet Bey, dışarıya seğirtti. Uşaklardan birini Seniha'nın bulunması muhtemel olan evlere, diğerini sokaklarda, dolaşmaya, köşe başlarında beklemeye gönderdi.

Fakat, gece yarısına doğru bu adamlardan her ikisi de Seniha'ya dair ufacık bir malumat elde etmeksizin şaşkın ve ümitsiz avdet ettiler. Bermutat o kadar kayıtsız olan Servet Bey, yerinde duramıyordu; ikide bir sokağa fırlıyor, gecenin sessizliğini dinliyor, uzaktan uzağa aksi duyulan ayak seslerine kulak veriyor ve sonra: Acayip şey! diye söylenerek tekrar içeriye giriyordu. Saat ikiye doğru Cemil geldi. Kapı çalınır çalınmaz hepsi birden Seniha zannıyle aşağıya koşmuşlardı. Vaktaki karşılarına Cemil çıktı; Servet Bey hiddetinden sesi kısılmış, oğlunun üzerine atıldı: Söyle, ablan nerede? diye haykırdı.

Genç adam şaşırdı kaldı. Nihayet belki bir şey öğrenebiliriz fıkriyle Seniha'nın oda kapısını kırmaya karar verdiler. Bu fikir evvela Cemil'e geldi ve nitekim kilidi söken de o oldu. Servet Bey, elinde bir büyük lamba odasına girdiler. Her şey yerli yerinde duruyor ve dikkati çekecek hiçbir şey görünmüyordu. Cemil, hemşiresinin yatağını karıştırdı; masaların üzerine baktı, koltukları, sandalyeleri yerlerinden oynattı. Genç adam, gecenin bu ilerlemiş saatinde kendisine bir polis hafiyesi rolü oynamak fırsatını veren hadiseden memnun ve eğlenmiş görünüyordu. Dedi ki: şimdi dolabı ve sürgüleri açalım.

Servet Bey, endişeli gözlerle, oğlunun yüzüne baktı.

Neden? Niçin?

Zira, o anda, her ikisinin de aklına aynı zan, aynı şüphe gelmişti. Cemil eğildi, aynalı dolabın altındaki uzun sürgüyü açtı; burada Seniha'nın ayakkabıları dururdu. şimdi bunlardan hiçbir tanesi görünmüyordu. Genç adam gittikçe artan bir telaşla dolabın yan taraflarındaki küçük gözleri birer birer çekmeye başladı. Hepsi de bomboştu ve bu gözler her çekilişte Cemil'in elinde sallanıp kalıyordu.

Madam Kronski:

Aman, mücevher çantasına bakınız! dedi.

Bu mücevher çantası aynalı dolabın iç gözünde bir rafın üstündeydi; fakat Cemil sapından tutup da yere indirince içini açıp bakmaya bile lüzum görmedi.

Zira, çanta o kadar hafifti.

Sekine Hanım ayakta duramadı, bir koltuğa yıkıldı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Servet Beyin elinde lamba titriyordu. Madam Kronski, son iki ay zarfında, Seniha'yı pek çok defalar birtakım irili ufaklı paketlerle çıkarken gördüğünü şimdi hatırlıyordu. Kendi kendine: Ne budala kadınmışım ki hiçbir şey anlayamadım, dedi. Cemil, en son çektiği boş sürgü elinde, şaşkın şaşkın odadakilerin yüzlerine bakıyordu.

O gece bir ölüyü bekler gibi Seniha'nın boş yatağı önünde, aydınlığı

gittikçe azalan lambanın etrafında sessiz ve gamlı sabahı ettiler. Servet Bey, fena halde düşkün, yorgun ve ümitsiz görünüyordu. Sekine Hanımın ağlamaktan gözleri şişmişti. Yalnız Cemil'le Madam Kronski ara sıra, birkaç kelime, konuşuyorlar ve birini uyandırmaktan korkar gibi birdenbire susuyorlardı.

Madam Kronski:

Yarın her şeyi öğreneceğim; mutlaka... mutlaka... diyordu. şimdiden elimde birçok ipucu var. şimdiden, kiminle gitti, nasıl oldu, yavaş yavaş

anlıyorum.

Cemil birdenbire:

Ha! dedi. şimdi ben de hatırlıyorum. Bir gün Ferdiye Hanımın evinde Madam Kraft'la baş başa konuşuyorlardı, kulağıma ara sıra bazı vapur ve şehir isimleri çarpıyordu. ıki defa Madam Kraft'ın 'Niçin? Ne mani var? Benimle beraber evvela Viyana'ya kadar gelirsiniz' dediğini işittim. Seniha gözünün ucuyla beni gösterdi -ve ona parmağıyle 'sus!' işareti yaptı idi.

Madam Kronski:

Benim de yarın ilk baş vuracağım yer Madam Kraft'tır; dedi. Bugünlerde Trieste mi? Hah hah! O gün konuşurlarken birkaç defa Trieste dediklerini işittim. Trieste'ye gitmek!. Ne acayip fikir!..

Servet Bey bu sözleri işitmiyor, dinlemiyor gibiydi. Gözkapakları şişmiş, ağzının iki uçları aşağıya doğru çekilmiş, bir gecede on sene ihtiyarlamış

görünüyordu. Bu alafranga adam birkaç kere Madam Kronski'yi tersledi ve: şimdi babama ne söyleyeceğim? diyerek hıçkıran karısının yüzüne: Ey sen de! diye bağırdı; o kadar kabalaşmıştı.

Sabahleyin Seniha'nın kaçışı havadisi konağın içine bir ölüm gibi yayıldı.

Bu haberi Naim Efendiden ne kadar saklamak istedilerse de, kabil olmadı. O da, ertesi gün, akşama doğru bütün felaketi öğrendi. Fakat, bu felaketi, ekseri asil ruhlarda müşahede olunan sakin ve sarsıntısız bir elemle karşıladı ve kızıyle damadını teselli eden o oldu.

Bir hafta Seniha'dan ses seda çıkmadı. Fakat, yapılan tahkikattan epeyce şey öğrenildi. Madam Kronski'ye göre Seniha'nın Madam Kraft'la beraber Trieste'ye gittiği muhakkaktı. Zira, genç kızın ortadan kayboluşu ile, bu kadının ıstanbul'dan ayrılışı bir güne tesadüf ediyordu. Cemil, bu esrarlı

maceraya dair Faik Beyden daha vazıh şeyler öğrendi.

Kasım Paşanın oğlu hemen hemen başından beri işin içinde gibiydi. Seniha, iki aydan beri Avrupa'ya gitmek için hazırlanıyormuş; ne kadar elmasları

varsa hepsini satmış; eline bin beş yüz liraya yakın bir para geçmiş; bu paranın bir kısmıyle giyime süse dair birçok eşya almış, hatta bu alışverişlerin ekserisinde Faik Bey de onunla berabermiş; genç adam Cemil'e demiş ki:

Bütün bunlardan bahsetmeye lüzum görmediın. Zira doğrusu hepinizin haberi var zannediyordum. Hatta kendisine kaç defa bekle beraber gidelim,

dedim, dinlemedi. Çünkü; ben de nasıl olsa on beş güne kadar gidiyorum. Haberin yok mu? Brüksel Sefaretine birinci katip tayin edildim.

Faik Beyin, Cemil'e verdiği malumat işte kapalı bir taraf bırakmıyordu, fakat Seniha hakikaten Madam Kraft'la beraber mi gitti? Nereye gitti? Niçin gitti? Gittiği yerde ne kadar zaman kalacak? Ne yapacak? Bu noktalar bir türlü aydınlanamadı.

Servet Bey Hariciye Nezareti vasıtasiyle Akdeniz'in bütün ecnebi limanlarındaki Osmanlı Konsoloshanelerine birer haber göndertmek istiyordu.

Fakat, ne diye? Ne yapmak için? Bilemiyordu.

Naim Efendi, resmi mahafili (Makamları) bu işe karıştırmanın hiç taraftarı

değildi; hadisenin vukuundan ziyade şuyuundan (Olmasından çok yayılmasından) korkuyordu. Hele iş matbuata düşecek diye içi titriyordu. Bekleyelim, sabırlı ve mütevekkil olalım diyordu, bekleyelim, elbette gelir! Fakat ihtiyarın bütün sükun ve ihtiyatına rağmen ıstanbul'da Naim Efendinin torununun kaçışından haberi olmayan kalmadı. Cihangir'deki konağa kimisi mütecessis, kimisi şaşkın ve mahzun birçok kadın misafir geliyordu; bunların Sekine Hanımın yüzüne bir acayip bakışları, bir Nasıl oldu? Nasıl geçti?

diyen tavırları vardı ki, insanda tırmalanmayan asap bırakmıyordu. Alem nazarında Seniha'nın bu hareketi türlü türlü tefsirlere yolaçtı. Bazı

kimselerce bu, büyük bir rezalet, bazılarınca hazin bir felaketti: Mesela Seniha'nın arkadaşları, başta Nuriye ve Neyyire Hanımlar olmak üzere bu hadisenin bütün ayıp taraflarını görüyorlardı ve diyorlardı ki: Seniha, Madam Kraft gibi bir kadının elinde, oralarda ne olacak? Mutlaka fuhşa düşecek. Zaten son zamanlarda bir fahişeden ne farkı kalmıştı? O ne giyiniş, o ne sürme çekiş! Nasıl gülüş, nasıl yürüyüştü!

Seniha'nın kaçışı üzerine en müşiş darbeyi yiyen kalp, Celis'in kalbi oldu.

Bu vakanın biçare çocukta hasıl ettiği şey tasvire sığmaz derecede trajikti.

O, büyük amcasının torunu çirkin bir ölümle ölmüş zannediyor ve kaç defa sesini dinlediği, etine dokunduğu, yanında günlerce yaşadığı bu kız, ona şimdi, bu hadisenin etrafında hasıl olan dedikoduların, zanların, iftiraların, şayiaların dokunduğu esrar perdesi arkasında şekli daima değişen acayip bir hayalet gibi görünüyor. Hakkı Celis, Seniha'nın bir zamanlar hakikatte mevcut olduğundan şüpheye düştü; bu kız, genç adam için kitaplarda tanıdığı hayali kızlardan biri gibiydi; muhayyilesinde, Desdemona'ların, Juliette ve Madam Bovarylerin arasına karıştı. Bununla beraber Seniha, Hakkı Celis üzerindeki nüfuzundan bir şey kaybetmedi; zira, muhayyilesiyle ve muhayyilesi için yaşayan bu genç için kitaplardaki kızlar hayattaki kızlardan daha az canlı ve daha kudretsiz değildir; belki eliyle tutmadığı, gözüyle görmediği, fakat ruhlarını öğrendiği bütün o sahne ve roman örneklerinin kalbi ile alakaları adi hayatta görüp tanıdığı et ve kemikten mahlukların alakalarından pek çok ziyadeydi. Bahusus, Seniha'nın Faik Beyi ıstanbul'da bırakıp gidişi, bütün eski yaralarının üstüne tatlı bir teselli merhemi sürüyordu ve hatta Faik'i bir eski dert yoldaşı gibi seviyordu. Onu görmek, gidip onunla genç

kıza dair konuşmak Hakkı Celis için en deruni ihtiyaçlardan biri haline girdi. Bir hafta içinde üç dört defa eski rakibini aramaya gitti; fakat yalnız son defasında bulmaya muvaffak oldu. Evvela hiç Seniha'ya taalluk etmeyen birçok havai şeyler konuştular. Hakkı Celis, Faik Beye niçin geldiğini bir türlü söyleyemiyordu. Neden sonra canını dişlerinin arasına aldı ve dedi ki:

Geçen gün konaktaydım. Seniha ablamdan hala haber yok!

Nasıl haber yok? Ben dün bir telgraf aldım, Trieste'den... ışte bak, dedi ve ceketinin cebinden yavaş yavaş çıkardığı bir deste mektup ve kağıt arasından bir telgraf ayırdı. Celis'e uzattı; Celis, heyecandan dumanlanmış

gözlerle sarı bir kağıdın siyah çizgileri üzerinde Fransızca şu mealde bir şey okudu:

Triste'ye vasıl olduk. Yarın Viyana'ya hareket ediyoruz. Orada on beş gün kalacağım. Adresimi bildiririm.

Hakkı Celis bu telgrafı sahibine iade ederken artık biraz evvelki Hakkı

Celis değildi. Faik Beyden, eskisinden bir kat daha nefret ediyordu ve Seniha onun için muhayyel olmak sihrini çoktan kaybetmişti, bütün eski yaraları

tazelenmişti. Faik Beyin yanından nasıl çıktığını bilmedi. O sokaktan bu sokağa sapıyor ve her adımda bir kere kendi kendine şu cümleyi tekrar ediyordu: Demek onu hala seviyor, demek hala sevişiyorlar!

Hem de ne sevişme; anasına babasına bir haber göndermek lüzumunu hissetmeyen bu kız, ilk firsatta aşığına telgraf çekiyor, adresini bildireceğini söylüyor ve denizlerin, dalgaların, uzun mesafelerin arkasından ona seslenmek imkanını buluyordu. Hakkı Celis, zihni böyle karmakarışık, oradan buraya, buradan oraya yürüyerek akşama doğru farkına varmaksızın ta şişli'den Cihangir'e nasıl geldiğini hissetti. Niyeti konağa mı uğramaktı?

Belki öyleydi, belki değildi. Uğrayıp ne yapacaktı? Uğramayıp nereye gidecekti? Hayatta hiç bu kadar gayesiz kaldığını bilmiyordu. Ona bulunduğu yolun önü uçurum, arkası uçurum gibi geliyordu. Yalnız bu akşam, ilk defa olarak, yalnız bu akşam iki seneden beri ömrünün mihveri olan sevgili varlığı

ebediyen, çaresiz ve avdetsiz kaybettiğini duydu. Ümit ve teselli kapısı

yirmi yaşında bu gence ilk defa olarak bu akşam kapandı; bu ilk felaket duygusunun önünde hissettiği şey acı bir şaşkınlıktı.

Bir yol dönümünde anşızın tuzağa düşmüş bir adam gibiydi; şu fark ile ki, hiç çırpınmak ihtiyacı duymuyor ve kendini mazlum bir teslimiyete terk ediyordu.

Konağın civarında maksatsız ve avare bir hayli dolaştıktan sonra, nihayet meçhul bir itilişe kapılarak içeriye girdi. Seniha gittiği günden beri konağın içine yaslı bir hüzün çökmüştü. Hiçbir mezarlığın içi bu kadar kasvetli değildi. Pencereler kapalı, perdeler inik, sofalar ıssız, merdivenler tenhaydı; hizmetçiler birer yorgun hayalet gibi dolaşıyorlar.

Naim Efendi artık hiç odasından dışarıya çıkmaz olmuş; ihtiyar adam bu odanın içinde bir müzenin hücresinde acayip bir mahlukun müstehasesi

(Fosil) halini almış. Sekine Hanım gittikçe Flamandiye ressamlarının yaptığı o semiz Maşer Dollorosalara benziyor, böğründe bir gizli yarası var gibi çenesi tutulmuş, gövdesi kalçaları üzerine yığılmış, kendini güç taşıyor. Servet Beye gelince, o bir histerik kadın gibi huysuzdur. Evin içinde mütemadiyen kavga edecek adam arıyor. Kır ve kırpık bıyıklarının altında dudaklarının gittikçe şişen ve uzayan bir hali var. Yemeklerden sönra Havana sigarasının kutusuna elini uzatmıyor bile, geniş sofada bir aşağı, bir yukarı dolaşıyor, ara sıra önüne tesadüf eden eşyaya bir tekme vuruyordu. Cemil ise artık eve hiç uğramıyordu; haftada bir iki defa gömleğini değiştirmeye ve para istemeye gelirdi. Madam Kronski'yi hiç sormayınız? O sabahtan akşama kadar bir yığın eşyanın başında gözyaşı döken seferi bir kadındır. Birikmiş aylıklarının ancak bir kısmını

alabildi ve artık memleketine gitmek için yola çıkmak üzeredir. ıkide bir sesi hıçkırıkla dolu, Servet Beye diyordu ki: ıster misiniz, onu gidip bulayım? Size namusum üzerine söz veriyorum, on beş gün içinde nerede ise bulurum.

Servet Bey evvela öfkeli bir baba tavrı takınıyor: Cehenneme gitsin, diyor; o benim için artık ölmüştür.

Sonra dönüp ihtiyar kadına bakarak ilave ediyor: Yalnız bir defa bilsek ki nerededir? Bize bu kafı.

Çok geçmedi, nerede olduğunu bildiler; zira, Seniha, Faik Beye çektiği telgrafın bir aynını da babasına göndermişti. Hakkı Celis'in, konağa girer girmez ilk öğrendiği şey bu oldu ve genç adam Faik beyde okuduğu cümleleri burada tekrar okudu; gönlüne biraz inşirah (Feralık) geldi, hatta ümide ve feraha benzer bir şey bile duydu; kendi kendine: Eve gittiğim vakit ben de kendi namıma böyle bir telgraf bulacağım! dedi ve bunun üzerine artık konakta fazla kalamadı; bir an evvel evine gitmek istedi. Genç adam sokağa çıkınca adeta koşmaya başladı.

Vakit geçti ve devir ıstanbul'un en fena devirlerinden biriydi. O meşum bozgundan sonra payitahta dökülen aç, çıplak, hasta kafilelerini, şimdi Çatalca'nın yaralıları takip ediyordu. Gecenin ilk karanlığı çöker çökmez Sirkeci garından itibaren şehrin muhtelif taraflarına doğru uzanan

sokaklarda birtakım başlar, kanlı yüzler, sarkık kollar taşıyan ve birer tabuttan hiç

fark edilmeyen araba dizilerinden başka bir şey görülmüyordu. Her kalpte, bu arabaların sayısına göre son huduttaki mukavemete dair ümitler azalıyordu.

Herkes, birbirine: Bugün; yarın! diyordu ve ufuklarda geceleri bile top sesleri hiç dinmiyordu. Hakkı Celis, şu saatte ne o top seslerini işitiyor ve ne yanıbaşından geçen arabaları görüyordu; fikrinde bir düşünce, kalbinde bir emel vardı: Eve gidip Seniha'dan bir telgraf bulmak!.. Bunun haricinde onun için hiçbir şey mevcut değildi.

:::

Naim Efendiler, ilk telgrafın arkasından, bir ay içinde, Seniha'dan üç

telgrafla iki kart ve bir mektup daha aldılar. Telgrafın biri Viyana'dan, ötekisi Paris'tendi. Mektupla kart ise Berlin'den gelmişti. Genç kız telgrafında varış ve ayrılış haberlerinden başka kendine ait bir şey söylemiyordu. Kartında büyükbabasına ihtiramlarını (Saygılarını) ve annesine muhabbetlerini söylüyordu, fakat mektupta uzun uzadıya içini açıyordu; diyordu ki:

Baba, bir çocukluk ve bir delilik yaptım, fakat, kendi hesabıma hiç pişman değilim; sizi endişeye düşürmüş olmaktan başka bir elem hissetmiyorum. Kaç

senedir beni Avrupa'ya götürmek vaadiyle avuttunuz, oyaladınız. Düşündüm ki, hayatımın sonuna kadar böyle boş vaatlerle avunup oyalanacağım ve ömrümün yegane gayesine vasıl olmadan öleceğim. Sizin yapamadığınızı ben kendi kendime yaptım; zira bu arzu içimde kalmış olsaydı beni mutlaka zehirleyecekti. Bu muvakkat yokluğum, ebedi bir ayrılışa tercih etmez misiniz? Zira, orada kalmış olsaydım, muhakkak intihar edecektim; son zamanlarda kalbimi ne kesif bir kasvet istila etti, beynime ne vahim, ne korkunç bir fikir saplandı bilmezsiniz. Gözünüz önünde aylarca yalnız başıma, çarmıhımı omzumda taşıdım da biriniz farkına varmadınız, bu kızcağıza da ne oluyor demediniz. Bu yaptığım işten

hissenize düşen keder, emin olunuz ki, kendi hatanızın cezasıdır, tabii onu yalnız siz çekeceksiniz. Her şey sırayla... Aranızda acıdığım bir kimse varsa o da büyükbabamdır; zira o, hepinizden daha az günahkardır; aramızda senelerin yığını ve bir sürü yanlış

fikirlerin, batıl akidelerin, manasız ananelerin perdeleri vardı; bu yığının arkasından benim ruhumu görebilmesi ve bana karşı ona göre hareket etmesi kabil değildi; ben onun için halledilmez bir muammaydım. O beni yalnız sevmesini bildi; hepinizden ziyade sevmesini bildi. Hiç şüphesiz son hareketim onun için öldürücü değilse bile pek fena, pek ağır bir darbe olacaktır. Rica ederim, kendisine dikkat ediniz.

Epeyce uzun süren bu mektubu Sekine Hanım okur okumaz hüngür hüngür ağlamaya başladı; Servet Bey ise kızdı, köpürdü; hele büyükbabası için yazdığı cümleler o kadar iradesini elinden aldı ki, az kaldı, ihtiyarın üzerine atılacak, öfkesini ondan alacaktı; karısının yüzüne haykırmaya başladı:

Utanmadan, utanmadan söylediğine bak! Biz onu büyükbabası kadar sevmezmişiz, anlamazmışız, öyle mi? Onu senelerden beri birtakım yalanlarla avutmuşuz... Onun Avrupa'ya gitmesine şimdiye kadar kim mani oldu? Söyle, kim mani oldu? Baban değil mi? Rica ederim, baban değil mi? Babanın hasisesi (cimriliği) inadı, hodbinliği, asırdide fikirleri, gülünç endişeleri değil mi? şimdi küçük hanım, içimizde yalnız onu haklı buluyor ve biz, ve biz...

Sekine Hanım, sızlayan bir sesle:

Bey, mektubu bir daha oku! Kızın maksadını anlamadın zannederim, bir daha oku... O bunu söylemek istemiyor, maksadı asla bu değil! diyordu.

Biçare Naim Efendi, bu mektuptan haberdar edilmedi. O, zaten Seniha'dan artık hiçbir şey beklemiyordu; gittiği günden beri bir defa ismini ağzına almadı. Bununla beraber için için, gizliden gizliye yine hep onunla meşguldü.

Ömründe şehir içinde bile yalnız dolaşmaya alışmamış bu adam için bir genç

kızın tek başına Avrupa seyahatine çıkışı akıl durdurucu bir şeydi.

Muhayyilesi, onu, kah batmak üzere olan bir gemide ımdat! diye bağırırken, kah yoldan çıkan bir trenin enkazı arasından yarı ölü bir halde çıkarırlarken, kah bir şehrin kalabalığı içinde yolunu şaşırmış, kendini kaybetmiş, oradan buraya baş vururken, kah bir otel odasında ya parasına, ya iffetine taarruz eden bir cani ile alt alta üst üste boğuşurken tasavvur ediyordu. Ve ekseriya pencereden karla karışık yağan yağmura bakarak kendi kendine: Yarabbim, bari bu kış kıyamette gitmeseydi! diyordu.

Seniha'nın kaçtığı günün ferdası gayet şiddetli bir fırtına oldu. Naim Efendi, o gece içinde adeta kızgın bir demir saç üstünde kıvranan bir mahkum gibiydi; bir sağına bir soluna dönüyor, bir tarafı sancıyormuş gibi inliyor, ruhuna kuvvet vermek için birtakım sureler okuyor ve bazen rüzgar fazla bir hamleyle camlar sarstığı vakit yatağı içinde doğrulup Allahım, Seniha kulunu sen koru! diyordu.

Bütün bu ıstırap ve ihtilaç gecelerinden kimsenin haberi olmadı; zira Naim Efendi azabını bir ayıp gibi başkalarından saklardı; vakıa bu son yaptığı

rezalete rağmen hala Seniha'yı anmak, hala Seniha'yı şefkatle düşünmek sıhhati ve hayatı için meraka, endişeye düşmek ve aleme karşı hala onun büyükbabası görünmek sadece bir ayıp değil, bir zillet, belki bir günahtı.

Lazım geliyordu ki, Seniha, Naim Efendi için artık ebediyen mevcut olmasın, günün birinde dönse bile artık yüzünü görmesin.

Bir gün, Sekine Hanım ona kızından bahsetmek istedi; ihtiyar adam eski putperestlerin selamına benzer bir hareketle kolunu havaya kaldırdı: Açma o bahsi, açma o bahsi, dedi.

Sekine Hanımın gözleri doldu ve dedi ki:

Sizin için neler yazdığını bilseniz, onu affederdiniz, mutlaka affederdiniz.

Naim Efendi, cevap vermedi ve kendini ağlamaktan güç zaptederek kuru gözlerle yere baktı.

Bunun için, Sekine Hanım kocasına diyordu ki: Babam ne kadar huysuz olmuş!

Servet Bey ise, her zaman kaynatasının aleyhinde bulunmaya hazırdı. Hele Seniha'nın kaçış hadisesinden sonra sanki buna yegane sebep oymuş gibi, bütün hiddeti, bütün ceberutu ile suçu zavallı ihtiyarın üzerine yükledi. Daima ona çatmak için fırsat arıyordu. Servet Bey, Madam Kronski'nin yola çıktığı gün bu fırsatı yakalar gibi oldu. Fakat Naim Efendinin ağır, vakur, kibar tavrı

önünde tecavüze azmetmiş bu adam zelil bir ricata uğradı. Mesele bir para meselesiydi. Madam Kronski'nin kendilerinden birçok alacağı kalıyordu, gideceği günün sabahı bn hesabın mutlaka tesviyesini talep etmişti. Bunun üzerine Servet Bey soluğu Naim Efendinin yanında aldı ve adeta kahyasına emreden bir irat sahibi tavrı ile bu paranın derhal ödenmesi lüzumundan bahsetti; ihtiyar adam, başını çevirip damadının yüzüne bakmadı bile. Yalnız dedi ki:

Rica ederim, bu işler için Ragıp Efendiye müracaat ediniz.

Kaynatasının bu mağrur ve azametli cevabı Servet Beyi büsbütün çıldırtmıştı.

Birkaç gün sonra onu tazip (Üzmek, eziyet etmek) için bir fırsat daha yakaladı. Bir sabah sokağa çıkmak üzereyken elinde bastonu, sırtında pardesüsü, ağzında bir kalın sigarayla ihtiyarın odasına girdi: Dün Faik Bey, Cemil'le haber göndermiş,dedi.Brüksel'e gidiyormuş, bittabi Paris'e uğrayacak, 'Seniha'ya bir diyeceğiniz var mı?' diye soruyor.

Naim Efendi, gayet kuru ve düz bir sesle:

Hayır, hiçbir şey! dedi.

O zaman Servet Bey odanın ortasına doğru birkaç adım daha atarak: Hiçbir şey mi? diye sordu: Sizin nahvetiniz (Gururuz) yüzünden şerefi, haysiyeti feda olmuş bir kıza hiçbir şey diyeceğiniz yok öyle mi? Doğrusu hodbinliğinize hayranım. Vakıa insan ihtiyarladıkça kendi hayatına, kendi

menfaatine, kendi rahatına, hulasa kendi nefsine düşkünlüğü artar ama bu derece değil! Hiç değilse aleme karşı biraz zevahiri muhafaza etmek lazım.

Naim Efendi, cevap vermedi; zira, çenesi heyecandan titriyordu. Servet Bey önüne dikildi; bir müddet acayip bir şey seyreder gibi ihtiyarın yüzüne baktıktan sonra bastonunu yere vurdu:

Hiçbir şey, öyle mi? Peki! dedi ve kapıyı şiddetle çarparak çıktı, gitti.

Naim Efendi, damadının hışmından kurtulmak için odasının içinde tariki dünya (Dünyayı terkeden, dünyadan elini eteğini çekmiş) bir dervişe dönmüştü.

Oturduğu yerde saatlerce ne konuşuyor, ne kımıldanıyordu; bir minderin üzerinde yarı diz çökmüş, yarı bağdaş kurmuş bir vaziyette mütemadiyen bir şeyler mırıldanıyordu. Gerçi, ara sıra o mahut hıçkırığı tuttuğu veya nefesi tıkanır gibi olduğu için, Kalfa Hanım, yanından hiç eksik olmuyordu, fakat, aralarında bir kelime söz edilmiyordu; Kalfa Hanım söylese bile Naim Efendi cevap vermiyordu. Bazen de Ragıp Efendi, ona işlerinden bahsetmeye geliyordu.

Naim Efendi bu bahislere de -bütün dehşet ve ehemmiyetlerine rağmen- pek o kadar kulak asmıyordu. Ragıp Efendi gittikçe meyus, gittikçe küskün, kah bir haciz muamelesinden, kah vadesi gelen bir senetten, kah yok pahasına satılan bir şeyden haber veriyordu. Naim Efendi her fena habere mukabil: Ne yapalım? Pekala! Ne yapalım? Pekala! demekten başka bir şey söylemiyordu. Vakıa handaki hisseleri henüz satılmamış, fakat Kanlıca'daki yalı ile, Çemberlitaş'taki arsalar çoktan elden gitmiş ve paraları bitmişti.

Ragıp Efendi her gelişinde aynı tehdidi tekrar ediyordu: Günün birinde sıra bu konağa gelecek! Bu gidiş böyle devam ederse mutlaka, mutlaka.., Hem pek yakında.

Ve Naim Efendi, bu sözün her tekrarlanışında etine bir hançer saplanmış gibi bağırmamak için, dişlerini sıkıyor, yüzünü ekşitiyordu.

Birkaç zamandan beri huzurundan hoşlandığı, daha doğrusu muazzep olmadığı (Sıkıtı duymadığı) yalnız bir kişi vardı: O da hemşiresinin torunu

Hakkı Celis... Birkaç aydır genç adam hemen daima konakta gibiydi ve konakta bulunduğu zamanlar büyük dayısından başka kimsenin yanına sokulmuyordu. Bu yirmi yaşındaki gençle yetmişlik ihtiyar arasında birdenbire acayip bir dostluk teessüs etmişti. Dünyada eş yüzler olduğu gibi, eş ruhlar da vardır. Bunlar diğer ruhların kalabalığı arasında mütemadiyen birbirini ararlar, yaştan münezzeh oldukları için yılların açtığı mesafe buluşmalarına mani değildir. Naim Efendi ile Hakkı Celis için de böyle oldu. Bu felaket günlerinin karanlığı içinde birbirlerini çağırdılar, buldular. Seniha'nın büyükbabası, bir zamanlar kendi torunlarına karşı duyduğu derin muhabbeti şimdi hemşiresinin torunu yanında hissediyordu ve Seniha'nın sevdalısı da büyük dayısında aynı derdi, aynı sessiz ıstırabı çeken insanı buluyordu.

Seniha'dan hiç bahsetmiyorlardı, fakat, ikisinin de gözleri onu söylüyor, ikisi de soluk soluğa aynı gam yokuşunu tırmanıyordu.

Naim Efendi, genç adam yanına girer girmez:

E, küçük şair, söyle bakalım; alemde ne var, ne yok? diyordu ve Hakkı

Celis, dereden tepeden ona birçok haberler veriyordu. Zaman türlü türlü

şayialara müsaitti; Balkan Harbi bitmiş, sulh aktedilmişti. Vücudunun en kuvvetli uzvu kesilmiş Türkiye'de için için hummalı bir devir başlamıştı. Her yerde birtakım suikast veya ihtilal tertibatından bahsediliyor, bir kısmı

Avrupa'ya kaçan muhaliflerin er geç iktidar mevkiine gelecekleri söyleniyordu.

Çatalca'daki asker ıstanbul üzerine yürümeye hazırmış. Birçok genç zabitler, Mutlaka Nazım Paşanın intikamını alacağız! diyorlarmış. Kıbrıs'ta bulunan Kamil Paşanın ıngiltere'ye müracaatı üzerine büyük devletler tabanca ile mevkii iktidara gelen bir hükümeti tanımamaya karar vermişlermiş.

Hakkı Celis, büyük dayısına hep buna benzer ağır havadisler verirdi. Fakat ne bu söylerken, ne o dinlerken bütün bunlara zerre kadar ehemmiyet

vermezlerdi. Naim Efendi, küçük yeğeninin sözlerini bazen hiç işitmezdi bile.

Hakkı Celis'e gelince, o, ekseriya konuşurken evvelce ne dediğini unutuverir ve en can alacak bir cümlenin ortasında birdenbire durarak bön bön dayısının yüzüne bakardı.

O zaman Naim Efendi, zoraki bir tebessümle gülümseyerek: Küçük şair yine daldın. Yine hayalata daldın! derdi.

Bu dalgınlıklar çok kısa, Seniha'dan taze bir haber geldiği günler vaki olurdu. Yeni bir mektup geldiğini, Hakkı Celis, konağın içine ilk adımında hissederdi. Nereden? Nasıl? Bunu kendisi de bilmezdi. Evin havasında değişen bir şey sezerdi ve Sekine Hanımın karşısına çıkar çıkmaz, kadıncağız daha bir kelime söylemeden:

Teyze mektup aldınız değil mi? derdi.

Bu mektupların bazıları ona gösterilirdi; fakat birçoğundan yalnız bahsedilirdi. Hakkı Celis, bu mektupların hiçbirinde kendine dair bir kelime bulunmadığını bilmekle beraber hepsini ayrı ayrı, uzun uzun okumak ihtiyacıyle yanardı. Zira, bu mektuplarda Seniha'yı hiç değilse hayaliyle adım adım, merhale merhale takip etmek imkanını bulurdu. Genç kız Paris'te mütevazi bir pansiyona yerleştiğini ve meşhur bir musikişinastan piyano dersi aldığını yazıyordu:

Burada hayat su gibi akıyor; diyordu. Saatlerin nasıl geçtiğini bilmiyorum. Sabahları Luxembourg bahçesinde dolaşmaya gidiyorum. Tenha bir yere çekilip elimde bir kitap bir kanepenin üzerine oturuyorum ve beyaz heykellerin omuzlarına düşen yaprakları seyrediyorum. Akşamları gelişigüzel herhangi bir caddede birkaç adım yürümek bana dünyanın bütün neşvelerine denk gibi geliyor. Buranın taşını, toprağını kendi memleketimden ziyade seviyorum.

Ahalisi ne kadar nazik, ne kadar zinde, ne kadar iyi insanlar!

Seniha son mektuplarında biraz parasızlıktan şikayet etmeye başladı. Hatta birinde Sekine Hanım epeyce telaşa düştü; elmaslarını rehine vermeye karar

verdi; fakat Servet Bey: Bırak biraz burnu sürtülsün! dedi ve mani oldu.

Bir ay sonra Seniha önce bir mektup, sonra bir telgrafla doğrudan doğruya Naim Efendiye başvurdu:

Mektupta: Büyükbaba, aç kalmak üzereyim. ımdadıma yetiş! diyordu.

Telgrafında ıstanbul'a dönmek için yol harçlığı istiyordu. Naim Efendi, hemen Ragıp Efendiyi çağırttı. Aralarında saatlerce müzakereler oldu; günlerce öteye beriye başvurdu; para bulmanın imkanı yok gibiydi; Naim Efendi neredeyse maaş senetlerini yüzde otuz faizle sarrafa kırdıracaktı. Nihayet, hanın kiracılarından iki senelik bedeli icara (Kira bedeli) mahsuben bir avans alındı.

Seniha'nın mektuplarında Hakkı Celis'i alakadar eden şeyler bu para meseleleri değildi. Paris'teki hayatını en küçük teferruatına kadar anlatan bu kız Faik Beye' dair bir kelime yazmıyordu. Halbuki herkes Faik Beyin orada, onunla beraber olduğunu biliyordu. Geçenlerde, Nuriye ve Neyyire Hanımlarda Paris'teki bu garip buluşmaya dair söylenilmeyen hikaye ve yapılmayan ima kalmamıştı.

::::::::::::::::::

XII

Servet Beyin, kaynatasına karşı hissetmeye başladığı kin ve gayz son zamanlarda had bir devreye girdi, araları gerginleştikçe gerginleşti. ıkisi de bir çatı altında yaşadıkları halde aylardan beri birbirlerini görmüyorlardı.

Servet Bey, ikide bir zevcesine ayrı eve çıkmaktan bahsediyordu.

Hayatımın sonuna kadar böyle her günümü zehir edemem; diyordu. Biraz da müstakil, hür ve kendi fikrime, zevkime göre yaşamak, evimin hakiki sahibi olmak isterim. Gücenme ama bu içgüveyliği canıma tak dedi; son zamanlarda baban da çekilmez bir hale girdi. Anlamıyor değilim beni; istiskal (Kovarcasına davranmak) ediyor. Her tavrı, her hareketiyle bir an evvel başından defolup gitmemi istiyor.

Sekine Hanım itiraz edecek oluyordu; Servet Bey sert bir hareketle onu susturuyor:

Efendim, tevile (Sözü çevirmeye, başka anlam vermeye) ne hacet; işte vaka meydanda. ıki aydan beri bana yüzünü göstermeyen bir adamın evinde bundan fazla nasıl oturabilirim? Hem doğrusu, bu evde bir türlü rahat edemiyordum; senelerden beri bu geniş odalarda altı ay kış bir türlü ısınmanın, senelerden beri altı ay yaz bir taraftan nefes almanın imkanını bulamadım. Bu ne çok pencere, bu ne çok kapı... Kanunusanide (Ocak ayı) duvarların arasından bile hava işliyor. Nasıl döşesek, ne yapsak nafile. Daima her tarafında bir sığıntı gibisin. Sana öteden beri söylerim. şişli'de, o mükemmel ve yeni apartmanlar dururken burada bir göçebe halinde yaşamanın manasını

anlayamıyorum. Koca evde adamakıllı bir banyo odası bile yok. O hantal hamamı

yakmak için üç gün evvel hazırlanmak, üç çeki odun yakmak, ikide birde kazanını sıvattırmak, ikide birde kurnalarını tamir ettirmek lazım geliyor.

Bu şerait dahilinde ayda bir kere bile yıkanmak müyesser olamıyor.

şişli'nin yeni usul, eletrikli, banyolu, apartmanları Servet Beyi, gittikçe çekiyordu. Ara sıra boş vakitlerinde bunlardan birkaçını görmeye gitmek onun için en müstesna zevklerden biri yerine geçti. Doğduğu günden beri aradığı havayı nihayet ıstanbul'un bu mahallesinde ve bu yeni evlerde bulabilmişti. Vakıa bu apartmanların merdivenlerinden çıkarken: Ne yazık asansör yok! diye hayıflanıyordu, fakat, üzerinde zarif beyaz bir plaka Türkçe ve frenkçe numarası yazılmış, zil düğmesi parıl parıl parlayan kapılardan içeriye girip de burnu boyanmış parkenin kokusunu alır almaz adeta içi açılıyor; ocağı çini taklidi frenk tuğlalarıyle döşenmiş mutfaklarda dakikalarca kalıyor, sonra o odadan bu odaya fesi elinde hayran hayran dolaşıyordu. Kendi kendisine: Burası 'Salle a menger' burası 'fumoir', burası salon, burası kütüphane, burası budvar, bıirası yatak odası; ikinci bir yatak odası! diyor ve nihayet alafranga apteshane ile banyo odasının tokmağına elini uzatır uzatmaz çıkıp caddeye bakıyordu; cadde, genişliği, gürültüsü, telgraf, telefon, tramvay telleri, otomobilleri, ortasından geçen rayları,

duvarlardaki ilanları ile onun beyninde tamamiyle bir Avrupa şehri manzarasını canlandırıyordu.

Hele yeni işlemeye başlayan elektrikli tramvay arabalarının çıkardığı

sesler ona adeta bir bando mızıka gibi geliyordu. Bu apartman ziyaretlerinde, konağa döndüğü akşamlar Sekine Hanım kocasını adeta bir sefahat yerinden henüz çıkmış kadar neşeli buluyordu. Ekseriya suküti olan Servet Bey, böyle akşamlarda susmasını bilmiyordu. Karısına uzun uzun, inceden inceye, en küçük teferruatına kadar o gün gördüğü apartmanları birer birer tarif ediyordu.

Sekine Hanım kocasını o zamana kadar hiç bu derece hoş sohbet görmediğini düşünürdü. Filvaki, Servet Bey, apartman bahsinin haricinde hala ya hiç

konuşmaz, ya pek fena konuşur bir adamdır. Fakat bahis bu yeni aşkına dokunur dokunmaz dünyanın en mükemmel bir hatibi kesiliverirdi: Tramvay tam kapının önünde duruyor, diyordu: ıniyorsunuz, birkaç adım ya yürüyor, ya yürümüyorsunuz, büyük, muhteşem bir demir kapı önünde bulunuyorsunuz... Fakat, demir kapı denilince, rica ederim, şu bizim mahzenin demir kapısını hatırlama! Bir dantela gibi oymaları var; üst kısmının arkasına buzlucamlar konulmuş; iki tarafında her gün silinen, parlatılan bir sarı

topuz... Bir kanadı daima açık duruyor. Giriyorsunuz; hemen 'concierge' başını

odasından dışarıya çıkarıyor. Elinde anahtarlar önünüze düşüyor; yavaş yavaş

merdivenlerden çıkmaya başlıyorsunuz. Bu merdivenler tertemiz, bembeyaz; tırabzanların tahta kısmı mavun boyalı ve demir kısmı haiıf yaldızlıdır. Her dirseğe bir yol halısı serilmiştir. Her katta karşılıklı iki daire vardır; benim gezdiğim üçüncü kattaydı.

Servet Bey, işte bu eda ile, geviş getirir veya ağzının içinde bir macun çiğner gibi kelimeleri eze eze tada tada saatlerce anlatır dururdu. Sonra bu

tatlı apartman bahsi kapanır kapanmaz üzerine bir derin hüzün çöker, garip garip etrafına bakınır:

Burada nasıl yaşanır? şu duvarlara bak, şu tavana bak! Bu ne oda! Bu ne sofa! Allahım, sen kurtar, bir an evvel sen kurtar!

Nihayet, günün birinde, Servet Bey, kendi tabiri vechile canına tak diyen içgüveyliğinden kurtuldu ve gönlünün son emeli olan şişli apartmanlarından birine taşındı. Bu, cadde üzerinde, bir sokak köşesinde gayet muhteşem, yeni yapılmış bir apartmandı; içi henüz boya, alçı ve demir kokuyordu. Bu yeni bina kokusu içinde Servet Bey on sene daha gençleşti; sabahtan akşama kadar adeta sarhoş gibiydi. Döşemecilerle beraber eşyayı kendi yerleştirdi; perdeleri kendi eliyle taktı, halıları serdi; karısı ikide bir ona: Bey, yorulacaksın! Bu kadar adam var, bırak yapsınlar! dedikçe: Canım, bu benim zevkim, bu benim zevkim! diye cevap veriyor ve ağzının içinde birçok alafranga havalar mırıldanarak, kolları sıvanmış, başı açık, elinde bir çekiç, kulağının arkasında bir kurşunkalemi oradan buraya, buradan oraya koşup duruyordu. Yemek odasını Fransız tarzında döşedi; fümüvarla kütüphaneye ıngiliz üslubunda kanepeler, masalar aldı; salon biraz melez oldu; zira, bütün, konaktan getirilmiş eşyadan teşekkül etti. Yalnız Cemil'le, Seniha için iki yatak odası ısmarlandı. Zira, Seniha bugüne yarına bekleniyordu. Konağın öyle birdenbire terk edilişinin sebebi de biraz bu olmuştu. Naim Efendi, Seniha'nın geleceğini işitir işitmez Sekine Hanıma demişti ki:

Beni mazur tut! Beni mazur tut, kizım; badema (Bundan böyle) katiyen yüzünü

göremem, katiyen! Sağ olsun, var olsun, fakat benden uzak olmak şartıyle...

ışte bu söz üzerinedir ki, Servet Bey, apartmana çıkmak emelini ciddi bir tasavvur halinde ortaya atmıştı; güya bu tasavvur aynı zamanda Naim Efendi hesabına bir hal çaresiydi: Servet Bey:

Ne yapalım, mademki ne beni görmek istiyor, ne kızımı; mademki bizim huzurumuz onu bu evin içinde mütemadiyen rahatsız edecek. O halde bir başka eve çıkmaktan başka çaremiz kalıyor mu?

Naim Efendi, Sekine Hanımın ağzından kendisine anlatılan bu çareyi öfkesiz ve elemsiz kabul etti:

Nasıl bilirseniz öyle yapınız! dedi.

Fakat, ne vakit ki kızı Sekine Hanım:

Ya siz, baba! Ya siz, burada yapayalnız ne yapacaksınız? dediği zaman gözleri doldu ve başı mutattan ziyade titremeye başladı.

ıhtiyar adam:

Ben mi? dedi. Kızım, siz beni düşünmeyiniz, şurada kaç günlük ömrüm kaldı ?

Sekine Hanım hüngür hüngür ağlıyordu:

Vakıa Cenan Kalfa size benden iyi bakar. Ragıp Efendi de gelip karısı ile burada oturacak. Hasan, Dilaver daima yanınızda bulunacaklar. Ben de her gün size uğrarım. Fakat yine içim razı olmuyor. Babacığım, gözüm arkamda gidiyorum. Yüreğim parçalanıyor.

Naim Efendi, kızının teessürü karşısında gözyaşlarını tuttu ve kendisi o kadar teselliye muhtaçken ona dedi ki:

Belki ben hemşiremin yanına giderim veyahut oradan birini yanıma alırım.

Yalnız kalacağım diye hiç merak etme!

Daima büyük felaket günlerinde metanetini hiç kaybetmeyen Naim Efendi, bu sefer de sonuna kadar vakarlı ve sabırlı kaldı. Hatta işin en garibi şişli'de tutulan evin altı aylık kirasını bile kendisi vermekten çekinmedi ve göç

masrafının mühim bir kısmını cebinden ödedi. Lakin, akşam olup da ilk defa koca evin içinde yapayalnız kaldığını hisseder etmez, gözlerinden yaşlar sessizce akmaya başladı; pek acayip bir teessür içindeydi. Adeta kendi ölümüne ağlayan, kendi yasını tutan bir adam gibiydi. Naim Efendi, bazı

müşkül demlerde benliğimizde hasıl olan çiftliğin (ıkilik anlamında) en marazi bir şekline duçar olmuştu. Kendi kendine, mütemadiyen: Hey gibi Naim! Hey gidi Naim! diyordu. Bahtın ne kadar karaymış zavallı

Naim! Daha ne bekliyorsun? Daha ne duruyorsun? Yetmedi mi? Yetmedi mi?

ılk akşamdan beri yanından ayrılmayan Hakkı Celis onu ekseriya böyle kendi kendine konuşurken buluyordu. Bir defasında adeta korktu; büyük dayısını

aklını oynatmış sandı; kapının eşiğinden geri geriye çekildi. Oda yarı

karanlıktı ve Naim Efendinin büzüldüğü köşeden yalnız sesi duyuluyordu. Hakkı

Celis, sesi titreyerek sordu:

Dayı, kiminle konuşuyorsunuz, kiminle?

ıhtiyar adam hafıfçe güldü:

Kendimle, yavrum, kendimle! Benim derdimi benden başka kim anlar? dedi.

Ve bu saatten itibaren Naim Efendi ile Hakkı Celis adeta arkadaş oldular.

Öyle ki, genç adam, ara sıra, büyük dayısına, Seniha'dan bile bahsediyordu.

Bir gün dedi ki:

Üç aydan beri gelecek, gelecek diye işitiyoruz. Fakat hala gelmedi!

Naim Efendi:

Evet, dedi. Geçen gün yine teyzen geldi; söyledi, bir telgraf almışlar, yola çıkmak için yine para bekliyormuş. Bulduk, gönderdik: Bu, bilemem ki kaçıncı defadır, böyle yol harçlığı istiyor; geliyorum, diyor ve arkası

çıkmıyor.

Hakkı Celis:

Seniha ablam çok müsriftir; kim bilir ne tuvaletler yaptırıyor, diyordu.

Naim Efendi, acı acı gülüyor:

Öyle amma. Olsun da yaptırsın, olsun da yaptırsın! Yoktan ne çıkar! Yok, yok... Hiçbir şey kalmadı evladım! diye cevap veriyordu.

Hakikaten, Naim Efendinin mali vaziyeti gittikçe müşiş bir devreye giriyordu. şimdiden denilebilir ki, tekaüt maaşından başka bir geliri kalmadı.

Kaç senelik adamı olan Ragıp Efendi bile bu hal karşısında ümitsizliğe düşüp işten el çekti ve konağa gelip yerleşecek iken, Naim Efendinin başına çöken sıkıntılardan kendine bir hisse düşmesin diye, Cihangir'den mümkün olduğu kadar uzağa gitti. Esasen konağın ve sahibinin işlerini çevirmek için bir vekilharca hiç lüzum kalmamıştı. Son haddine inen bu işleri bir uşak pekala idare edebilirdi; nitekim, evin emektar uşağı Hasan, her aybaşı Naim Efendinin maaşını almaya gitmek ve her gün bir miktar etle bir iki türlü

sebzeden ibaret olan gündelik yemek masrafına bakmak için lüzumundan fazla kafi geliyordu.

:::::::::::::::::

XIII

Hakkı Celis Bey, Hakkı Celis Bey!

Genç adam, arkasına döndü; Neyyire ve Nuriye Hanımlar, caddenin kalabalığı

içinden kendisini çağırıyorlardı. Görmemezliğe gelip yürümek istedi; zira vakit geç ve vücudu yorgundu. Bugün iki saat talim etmiş ve altı saat yol yürümüştü; ayak üstünde duracak hali kalmamıştı; bir an evvel eve

yetişmek ve esvaplarını çıkarmadan yüzükoyun yere atılıp rüyasız bir uykuya dalmak istiyordu. Genç kızlar gülerek yaklaştılar:

Seniha'dan mı geliyorsun? dediler.

Seniha mı, ne Senihası?

A, sakın haberiniz yok mu? Dün, Seniha geldi.

Hakkı Celis kulaklarına inanamadı:

Kabil değil, nasıl olur? dedi.

Kızların ikisi birden:

Neden kabil değil? Biz kendisiyle görüştük bile... dediler.

O zaman, güya birkaç kalbi varmış gibi her tarafından çarpıntılar içinde kalan gövdesinin altında yorgun bacakları bükülür gibi oldu: Tuhaf şey, böyle habersizce, tuhaf şey...

Vakıa, Seniha'dan haber alınabilecek yerlere epeyce günden beri hiç

uğrayamamıştı. Seferberlik ilanının ilk gününden itibaren kendini bir mengeneye kaptırmış gibiydi. Ahzıasker şubelerinin (Askerlik şubelerinin) o dürüşt (Kaba,sert) muameleleri bu içli ve hayali genci dört gün zarfında düşünce ve duygudan mahrum mihaniki bir varlık haline sokmuştu. Bu şubelerin kapıları önünde bekleyen koyu kalabalık arasında evvela bir sürünün içinde bir koyuna, sonra odadan odaya, daireden daireye dolaşırken kirlenmiş ve buruşmuş

bir kağıt parçasına döndü. Amerika'da bazı makineler varmış ki, bir tarafından canlı olarak giren bir hayvanı beş on dakika sonra diğer tarafından sucuk halinde çıkarırmış; Hakkı Celis için de askere kaydediliş ve ihtiyat zabiti mektebine giriş böyle oldu. Genç adam hala ne olduğunu bilmiyor, başında bir garip sersemlik bütün idrakini altüşt ediyordu. Günlerce Seniha'yı bile hatırlamaya vakit kalmadı. Bu ona üç dört yaşına ait uzak ve müphem hatıralardan biri gibi geliyordu ve kendinden birkaç ay

evvel vakalara bile dönüp bakmak kudretini bulamıyordu. Büsbütün başka bir adam değil mi idi? O

solgun benizli, uzun saçlı genç kimdi ki, kah bir koruda, mehtaplı bir saatte, kah bir odada bir öğle zamanı yeşil gözlü bir kıza bakıp içini çeker ve birtakım tatlı hayalata dalardı? Kimdi, o genç adam ki, hafıf akşam karanlıklarında beyazlığı daha ziyade artan, kokusu daha ziyade sarileşen (Bulaşıcı hale gelen, burada yaygınlaşan) büyülü bir mevcuda, Verlaine'den, Claudel'den birtakım büyülü sözler söylerdi? Hafızasının ancak tespit edebileceği bu ufuk, ona bir yığın bulut altından güçlükle görünebiliyordu. Kendi kendine: Belki bunların hiçbiri olmadı! diyordu.

Fakat talimden döndüğü o akşam üstü Seniha'nın avdeti haberini alır almaz, biraz evvel kendisine o kadar uzak görünen bu geçmiş, iki bin metre yüksekten hızla inen bir tayyarenin içindeki yer nasıl yaklaşırsa öyle yaklaşmaya başladı ve Hakkı Celis iki bin metre yüksekten düşen bir adamın baş dönmesine tutuldu.

Evine nasıl geldi, geceyi nasıl geçirdi; bilmedi. Sabahleyin erkenden talime gitmesi lazım gelirken soluğu Naim Efendinin yanında aldı. Acele yürümeden nefesi tıkanmış ve heyecandan yüzü kıpkırmızı kesilmiş bir halde ihtiyarın yanına girdi ve ilk söz olarak dedi ki:

Büyük dayı, Seniha ablam gelmiş. ışittiniz mi?

Naim Efendi, mahzun bir tebessümle gülerek başını salladı: Biliyorum, dedi; bugün teyzen buradaydı. Yolda çok zahmet çekmiş; bereket versin Paris Sefareti erkanından birisi kendisine refakat etmiş.

Yoksa, tren bulmanın, vapura girmenin imkan ve ihtimali yokmuş. Avrupa'da bütün garlar ve bütün limanlar mahşer gibi halkla doluymuş.

Naim Efendi, böyle anlatırken Hakkı Celis yerinde duramıyor, bir an evvel şişli'deki eve koşup Seniha'yı görmeye can atıyordu. ıhtiyar adam neden sonra sözünü bitirdi:

Bugün gidip onu görecek misin? diye sordu.

ıçi içine sığmayan Hakkı Celis:

Belki, vakit bulursam... dedi.

Bittabii hiç vakti yoktu; bugün Kağışane tepelerinde endaht talimleri yapılacaktı. Fakat, genç adam, her şeyi göze aldı ve Cihangir'deki konaktan çıkar çıkmaz doğruca şişli'deki apartmana gitti.

Servet Beyin evi pek acayip, adeta ihtilaçlı bir sevinç içindeydi. Herkes birbirine karşı fazla neşeli görünmekten korkuyor gibiydi. Seniha, Hakkı

Celis'i kendisinden çok yaşlı ve nadir görülen bir teyze tavrıyle karşıladı.

Toplanmış, uzamış, ağır ve mağrur görünüyordu; genç adamın onda şimdiye kadar hiç tesadüf etmediği bir yüksekten bakışı ve bir alaycı tebessümü vardı.

Japonkari bir sabah esvabı içinde kolları ta omuzlarına ve göğsü oldukça harim (Gizli, kapalı olması gereken) noktalara kadar açık duruyordu. Saçları

yüksek, fakat aynı zamanda dağınık bir tarzda düzeltilmişti. Her hareketinde dizlerine kadar sıyrılan bacakları incecik ipek çoraplar içinde canlı, zeki ve harikulade şeyler gibi gözüküyordu. Hakkı Celis'e, Seniha'nın ağzı ve gözleri genişlemiş gibi geldi; zira genç kız dudaklarına kırmızılık sürmüş ve gözlerinin sürmesini hadden bir kat ziyade fazlalaştırmıştı.

Hakkı Celis, Seniha'da bir şeye daha dikkat etti; vücudu eski kımıldanışlarını, eski ahengini, eski manasını kaybetmişti; bu çevik ve kıvrak bir kızdan ziyade, olgun ve yorgun bir kadına benziyordu. Bunun içindir ki, zavallı çocuk büyük dayısının torununa nasıl hitap edeceğini, ne yapacağını

bilemedi. şimdi efendim!, siz derken, şimdi abla!, sen diye konuşmaya başlıyor, sonra Seniha'nın yukarıdan bir bakışı üzerine yüzü kızararak büsbütün ne söyleyeceğini şaşırıyor, efendimli, sizli içinden çıkılmaz diğer bir konuşma tarzına düşüyordu.

Ona, laf olsun diye, son zamanlarda başından geçen askerlik meselelerini hikaye etti; şimdi nerededir? Nasıl talim ediyorlar? Saatlerce nasıl yürüyorlar? Nasıl bir karavanada yemek yiyip, nasıl bir koğuşta, kimlerle beraber yatıp kalkıyor? Bunları anlattı. Seniha ekseriya dinlemiyor gibi görünüyor ve zavallı çocuk o kadar hararetle anlatırken bahisle hiç alakası

olmayan bir sual soruyor, bir hareket yapıyordu.

Hakkı Celis, hayatını ikiye ayıran bütün o ahzıasker şubelerine ait vakaların hiçbiriyle Seniha'nın dikkatini çekemedi. Genç kız ara sıra, aklı

başka yerlerde:

Vah! Vah! Demek çok yoruluyorsun, neden o kadar yoruluyorsun? Vah Hakkı

vah! diyordu.

Bir kere olsun gözleri gözlerine isabet etmedi. Seniha'nın gözleri siyah gölgeler altında rengini ve nazar denilen ifadeyi kaybetmiş gibiydiler.

Hakkı Celis dedi ki:

Çok değişmişsiniz Seniha abla!

Seniha:

Sen de epeyce büyümüşsün! dedi.

Genç adam kalbinin ağzına kadar geldiğini hissetti; kendinin çocukluktan ne kadar uzak olduğunu bağırarak söylemek ve Seniha'nın bütün o suni olgun hanım tavırları altındaki çiğliğini, boşluğunu, hiçliğini, anlatmak istedi.

Yalnız büyümek değil, ihtiyarladım bile, Seniha Abla, dedi. Siz çok gezdiniz, çok gördünüz. Fakat ben çok düşündüm, çok hissettim. O kadar ki, bütün fikirler, bütün hisler bana şimdi yavan geliyor. Siz bu bezginliğe vasıl oldunuz mu? Nerede? Her tarafınızdan arzu, emel, gençlik fışkırıyor, şimdi 'haydi!' deseler bir seneden beri yaptığınız seyahatleri aynı iştiha ile

tekrar edebileceksiniz. Fakat, ben düşündüklerimi tekrar düşünmek, hissettiklerimi tekrar hissetmek istemeyeceğim. Seniha abla, bizi pişiren ıstıraptır; gezip görmek değildir. Sizden evvel kaç kişi Avrupa'ya gitti geldi. Bunların bazılarının kıyafetlerinde epeyce değişiklik gördüm, fakat ruhlarında ne değişti; bilmiyorum. Bunlar bize oradan, başlarında bir acayip sarhoşluk ve gözlerinde safiyane bir hayretle avdet ettiler. Seniha abla, siz de bunlardan biri misiniz?

Seniha zoraki bir kahkaha ile güldü:

Ooo, daima felsefe! Sen hiçbir zaman hayat adamı olamayacaksın, hiçbir zaman, zavallı Hakkı!

Bunun üzerine genç adam acı acı gülümseyerek yarı ciddi, yarı şaka cevap verdi:

Öyleyse ölüm adamı olurum.

Hakkı Celis bu sözleri düşünmeyerek, bir şey söylemiş olmak için söyledi: Esasen bunun hırçın bir sitem olmaktan başka bir manası yoktu. Hatta, o kadar ki, bu sözün boşluğundan, soğukluğundan genç adamın kendisi bile ürperdi.

Fakat ekseriya dilimize dolaşan ve günlerce ağzımızdan hiç düşmeyen bazı

manasız lakırdılar gibi bu da, nedendir bilinmez, birdenbire Hakkı Celis'in beynine ve diline saplandı. Seniha'nın yanından çıktıktan sonra sokakta yürürken kendi kendine mütemadiyen bunu tekrar ediyordu: Öyleyse ölüm adamı olurum.

Bu ne demekti? Ölüm adamı olmak ne demekti? Ölüm adamı etrafına ölüm saçana mı yoksa ölüme doğru gidene, ya da ölmeye mahkum olana mı denilirdi? Hakkı

Celis, bunların her ikisi değil miydi? Birkaç zamandan beri ya ölmeye ya öldürmeye hazırlanmıyor muydu? Bu önü parlak düğmeli, yakası işlemeli veston, bu belindeki kemer, bu bacaklarını sıkan dolaklar ne içindi? Nereye gitmek içindi? Biraz sonra omzuna neden bir silah yüklenecekti? Birkaç

zamandan beri, memleketin havasında, ağızdan ağza dolaşan pek mebzul bir söz, şimdi, onun nazarında ulvi bir belagat alıyordu; Hakkı Celis ancak, şimdi, kaç zamandan beri halkın: Ya gazi, ya şehit! diye bağırışlarının manasını anlıyordu. Ya gazi, ya şehit! Evet, kendisi de bunlardan biri olmak için hazırlanıyordu.

Tevekkeli biraz evvel:

Öyleyse ölüm adamı olurum! dememişti.

Bu, bir hakikatti. Hakkı Celis şimdiden bir ölüm adamıydı.

Bu saate kadar askerliğin ölümle bir münasebeti olduğu hiç hatırına gelmemişti. Kendini alelade yorucu bir işe ve bir angaryaya çatmış

zannediyordu. Meğer bu iş ne mehabetli ve bu angarya ne büyük bir şeymiş!

Hakkı Celis giydiği asker esvabının içinde ilk defa olarak bir kahraman gururunu hissetti; kendi kendine, göğsü kabararak: Ben bir ölüm adamıyım, ya ölmeye, ya öldürmeye gidiyorum, dedi.

Meğer kader ona neler hazırlıyormuş da o farkında değildi, bu cömert kadere karşı ne kadar nankör, ne kadar küçüktü! Hayatın hangi gayesi bir cenge doğru gidişten daha yüksekti? Bahusus ki, onun gideceği cenk, cenklerin en büyüğü, bir cihan cengiydi. Böyle bir cenkte bir küçük zabit olmak, o eski orduların başında bir serdar olmaktan daha ehemmiyetli değil miydi? Genç nefer: Ben bir ölüm adamıyım, dedi.

Ve ilk defa olarak şair Hakkı Celis'e karşı kalbinde bir nefret uyandı. Loş

bir odada saatlerce Verlaine şiirlerini inşat eden ve yamru yumru bir kalemle kirli bir kağıt üstünde birtakım topal mısralar sıralayan o cılız, o solgun çocuk neydi? Bu genç askerin topukları demir çivili çarıklarla tırmanmaya hazırlandığı sarp, yüksek ve tehlikeli tepenin yanında, bu solgun benizli çocuğun çıkmak istediği serin ve gölgeli yokuş ne adi bir yerdi!

O tepede al bayrağın çırpınışları, yüz bin kişinin haykırışları, ateşin söylenişleri, çelik sesleri ve kıvılcımlı dumanlar vardı; bu yokuşta ise birkaç yeşil defne dalından, biraz su şırıltısından ve melul bir ıssızlıktan başka ne vardı? Hakkı Celis kendi kendine:

Eve döner dönmez, şimdiye kadar yazdığım yazıları ve bütün kitapları

yakacağım! dedi.

Ve bunu söylerken birden coşup havada salladığı elinden burnuna hafif bir koku geldi; bu, Seniha'nın elinden onun eline sinen kuvvetli bir kokunun artığıydı. Hakkı Celis içinin titrediğini hissetti ve hala bu kadar boş

şeylerin tesiri altında kaldığına şaştı. Birtakım yapma tavırlar, sahte bakışlar ve isteksiz gülüşlerle Avrupa'dan avdet etmiş saşi (Yüzeysel) ve kokulu bir mahlukun ateşe, dumana ve kör kurşun yağmurlarına doğru ağır ağır ilerleyen bir adam üzerinde hala hüküm sürüşü pek gayri tabii bir şey, adeta bir ayıp değil miydi? Hakkı Celis kendi nefsine karşı Seniha'yı sevmiş

olmaktan ve belki hala sevmekte devam etmekten utanıyordu. Sakın o da tanıdığı

birçok gençler gibi, sakın o da şu havai Cemil gibi hayata yalnız etiyle mi merbuttu? (Bağlıydı) Varlığının bütün o yüksek heyecanları, sakın biraz evvelki tavırları, bakışları ve gülüşleri gibi birtakım düzme ve yapma şeylerden mi ibaretti? Zira, deminki kahramanca düşüncelerle, Seniha'nın kokusunu duyar duymaz hissettiği ürperiş, birbirinin tamamıyle zıddı iki türlü ruhiyete alametti. Hakkı Celis kendi kendine diyordu ki; Ya o düşünceler, ya bu ürperiş doğruydu. Acaba hangisinde samimiyim?

Genç adam, bütün gün kendini böyle tahlil etti; fakat bir türlü ne olduğunu anlayamadı. Kalbi bir muamma halini aldı. Onun için şüphesiz olan bir şey varsa, o da Seniha'yı sevmenin, dünyanın bütün boş, saşi ve şehvani hazlarına mağlup olmaktan başka bir şeye delalet etmediğidir. Zira Seniha, bu hazların özü ve timsaliydi. Onu ölümlere sürükleyen, onu ulvi divanelikler yaptıran büyük ve derin bir aşkla sevmek bile kabil değildi. Bu acı hakikat, ona genç kızı şişli'deki apartmanda ziyaretinden sonra tamamıyle ayan (Belli,açık) olmuştu.

Günler gittikçe birbirini takip eden birçok vakalar genç adama bu hissinde ne kadar yanılmadığını ispat etti. Gerçi, Hakkı Celis, o ilk ve son ziyaretinden sonra Seniha'yı tekrar göremedi ve yeni yaşayışına, yeni ahbaplığına dair yakından hiçbir hadiseye şahit olmadı. Fakat, ağızdan o kadar sözler işitti, o kadar birbirini te'kit eder (Doğrular, pekiştirir) şeyler öğrendi ki, genç kızın yeni hayatına dair kendi gözüyle müşahedelerde bulunmasına lüzum bile kalmadı.

Diyorlar ki, Seniha Avrupa'dan gayet şüpheli bir yoldaşla avdet etti, vakıa bu, haddizatında kırkını geçmiş, basit, saşi bir sefaret memurundan başka bir adam değildi ve Seniha ile tanışması yolda kendisine refakat ederken oldukça samimi bir dostluk halini almıştı; öyle ki, şimdi, Servet Beyin evinden hemen hiç çıkmıyor gibidir. Seniha'nın eski arkadaşları bu yeni dost için:

Tıpkı bir zamanlar Faik Bey, nasılsa öyle... diyorlardı.

Vakıa, Seniha'dan birkaç ay evvel ıstanbul'a dönen Belkıs Hanım, Seniha ile Faik Bey arasındaki münasebetin asıl Paris'te ciddi ve ateşli bir devreye girdiğini söylemişti. Faik Bey, hemen her akşam ta Brüksel'den Paris'e onu görmeye gelirmiş; birlikte yapmadıkları sefahat kalmamış; bir gece yarısı, Belkıs Hanım kocasıyle beraber tiyatrodan çıkıp bir kahveye yemek yemeye girmişler; bir de ne görsünler! Seniha, yanında Faik Bey, kadın erkek bir alay serseri refakatinde sarhoş olmuşlar, çalgıcıları ortalarına almışlar, avazları çıktığı kadar hep bir ağızdan şarkı söylüyorlar. Belkıs Hanım, yerin dibine geçiyormuş, koeasına demiş ki: Aman, buradan savuşalım!

Hakkı Celis, Seniha'nın Paris hayatına dair böyle yüzlerce hikaye dinlemişti. Fakat bunların hiçbirisi son aylarda ıstanbul'daki yaşayışı

hakkında söylenen sözlerden daha müşiş ve daha feci değildi: Ara sıra, talim dönüşü, Neyyire ve Nuriye Hanımlara tesadüf eden Hakkı Celis, bu iki hemşireden büyük dayısının torununa dair en taze havadisleri alıyordu; genç

kızlar diyorlardı ki:

Hakkı Celis Bey, doğrusu, Seniha'ya eskisi gibi sık sık gidemiyoruz. Bilir miyiz, bin türlü şeyler söylüyorlar. Güya Nedim Bey isminde biri varmış

-şu kendisiyle birlikte gelen sefaret memuru, olacak- evden hiç çıkmıyormuş, vakıa Seniha zevahiri kurtarmak için nişanlı olduklarını söylüyormuş; fakat bu adamı tanıyanlar var, kendine sormuşlar, katiyen inkar ediyormuş: 'Ben sadece evin dostuyum!' diyormuş. Evin dostu... şu Fransızların Ami de la maison dedikleri gibi cins ahbap yok mu? ışte öyleyim demek istiyor.

Neyyire Hanım, susup Nuriye Hanım başlıyordu: Bunlara kim inanır? Herkes işin iç yüzünü pekala biliyor. Seniha'nın bütün tuvaletlerini bu adam ödüyormuş. Geçen gün Belkıs'la bizim terzi madama gitmiş; kadın kendi anlattı; on beş gün evvel üç kat elbise yaptırmış, üç gün sonra parasını, gelmiş bizzat Nedim Bey vermiş.

Bütün bu dedikoduların Hakkı Celis üzerindeki ilk tesirleri söylenenlere karşı bitmez tükenmez bir hiddet ve bir nefretti: Her defasında, iftira ediyorsunuz, susunuz! demek isterdi. Seniha'nın hayatında, bu kadar pisliğe, bu kadar adiliğe ihtimal veremezdi. Seniha bu hayata kapılsa bile, Servet Bey bütün o ahlak ve namus prensipleriyle, bütün o titizlikleriyle, Sekine Hanım bütün o melekane iffetiyle bu hale nasıl razı olabilirdi, nasıl tahammül ederlerdi? Hakkı Celis evvela böyle düşünürdü. Fakat, sonra yavaş yavaş her şeyi mümkün ve tabii bulmaya başladı.

Servet Bey, bütün o alafranga namus ve haysiyet prensiplerinin arkasında, daima toplanıp dağılan dalgalı, değişken bir şahsiyetten başka bir şey değildi. Sekine Hanıma gelince, bu zavallı kadın, kim ne derse ona inanan, kim ne yaparsa ona kapılan, iyiliği budalalık derecesine varan biçarelerden biriydi. Bahusus, bu kadın yeni eve çıktığı günden beri, babasıyle kocası

arasında ne yapacağını, ne söyleyeceğini, ne düşüneceğini tamamıyle şaşırmış

bir haldedir.

ıki günde bir, kalbi heyecandan tıkanmış, Cihangır'deki konağa koşuyor ve sesi hıçkırıklarla boğularak, babasından, Seniha'nın affını rica ediyordu:

Geldiği günden beri her gün sizi anıyor, diyordu. Yavrucak vallahi, yemeden kesildi. 'Günahım ne ise yüzüme söylesin; beni istediği gibi tekdir etsin, sesimi çıkarmayacağım; fakat bir defa yüzünü göreyim' diyor. Kaç kere kapıya kadar gelmiş, bir türlü içeriye girmeye cesaret edememiş. Ne olur, babacığım, affediniz, affediniz.

Naim Efendi, hiç cevap vermiyor; dik dik yere bakıyordu. Zavallı ihtiyar, kaç zamandan beri gönlü ile pençeleşmektedir. Seniha'nın hasreti, onun için, bütün ömründe duyduğu ıstırapların en büyüğü oldu. Yanındaki sedef kakmalı

çekmecede Seniha'nın her yaşta resimlerinden bir büyük deste vardı. Bunları, odasında kimse olmadığı zamanlar yavaşça çekmeceden çıkarır; bir müddet titrek elleri arasında evirir, çevirir, sonra gözlüklerini takar, herbirine uzun uzun, derin derin bakar, öper, koklar, göğsü üstüne basardı.

Bazı kasvetli yalnızlık günlerinde oturmaktan, yatmaktan, ibadet etmekten, okumaktan bıkıp da konağın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlar başlamaz, ilk uğradığı yer Seniha'nın odası olurdu. Güya içeride birisi varmış gibi bir müddet kapıyı dinledikten ve etrafına bir hayli bakındıktan sonra, eli heyecandan donmuş bir halde topuzu çevirirdi. Seniha'nın odası, konağın diğer metruk odaları gibi, perdesiz, eşyasız, bakımsız, toz ve toprak içindedir. Tavanın köşe yerlerinden, pencerelerden camla kafes aralarından külrengine girmiş örümcek ağları sarkıyor. Yalnız bir eski koltuk, yatağı

kaldırılmış bir karyola ve ayağı kırık bir masa bu odanın yegane eşyasını

teşkil ediyor. Naim Efendi bu eski, tozlu eşyada Seniha'dan taze bir şey sezerdi ve ona dair doğduğu günden bugüne kadar hafızasında kaç tatlı hatıra kalmışsa, hepsini birer birer canlandırırdı.

Naim Efendi, Seniha'yı görmeye çoktan razıydı. Avrupa'ya gidiş macerasından sonra yediği darbenin acısını çoktan unutmuştu.

Fakat, her gün Seniha'ya dair yeni bir şayia çıkıyor; ona, bu hususta kendisini bile şaşırtan, büyük bir inat ve mukavemet kudreti veriyordu. Kime karşı, ne için? Bilmiyordu. Zira, kalbi daima kinsiz, garezsiz, nefret

ve hiddetten uzaktı. Fakat, ta içinden, bir ses, ona, her dakika: Hayır, Seniha'nın yüzüne bakılamaz! diyordu. Ve Naim Efendi sebebini hiç

aramaksızın bu sesin emrine tabi oluyor, söylediğine inanıyordu.

Vakıa o, bu meselede, biraz da, hemşiresi Selma Hanımefendinin tesiri altında kalıyordu. Zira, bu hanımefendi, son zamanlarda, kah bir adam göndermek, kah kendisi gelmek şartıyle biraderini bir gün yalnız bırakmıyor, onu adeta sıkı bir nezaret altında bulunduruyordu. Naim Efendinin böyle nezaret altında bulunmaya ihtiyacı vardı; zira, o şimdi yalnız kimsesiz bir ihtiyar değil, aynı zamanda alil ve sefil bir adam haline de girmişti. Çok güçlükle yürüyebiliyordu ve o müziç hıçkırığı en azı, haftada birkaç defa hançeresinden yakalıyor, onu saatlerce ateş üstünde bir kıl gibi kıvrım kıvrım kıvrandırıyordu.

Selma Hanımefendi; onu bir gün böyle bir nöbet esnasında geldi, buldu ve tenha konağın içinde avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı: Kardeşim, kardeşim, nihayet seni dertli ettiler, gördün mü bir kere başımıza gelenleri! şimdi ne yapalım Kalfa? Allah aşkına çabuk bir çaresini bul! Aman bana da fenalıklar geliyor. Hay Allahtan bulasıcalar, buna can mı

dayanır? Nasıl içlerine sinmiş de bunu, böyle yalnız bırakmışlar? Ayol, insanın kalbi nasıl rahat eder? Nasıl eğlenir, nasıl gezer tozar? Hele o yangın gecesi, hele o yangın gecesi... ıstanbul'un dört köşesinden yedi kat yabancılar koştu geldi de onlar bir uşak göndermek lüzumunu bile hissetmediler. Benim aklıma bakın ki hala nelere şaşıyorum. Vah kardeşim vah, neyin var, neyin yok hepsini, hepsini onlara verdin; şimdi de onlar için hıçkıra hıçkıra can veriyorsun! Bari biliyorlar mı? Bari neden bu hale geldiğini biliyorlar mı? Ne gezer, ne gezer! Vallahi vazifelerinde bile değil.

Orada gece gündüz vur patlasın, çal oynasın!

Naim Efendi, hemşiresi böyle haykırdıkça daha ziyade hıçkırmaya başladı; zira, gittikçe heyecanı artıyordu. Öyle ki, hastanın ne kadar süküna muhtaç

olduğunu pek iyi bilen Cenan Kalfa, ihtiyar adamın hıçkırığından evvel Selma Hanımefendinin bağırmalarını durdurmaya çalıştı. Fakat, esasen pek yaygaracı

olan Hanımefendi, kendi sesinden başka bir şey işitmiyor, söyledikçe coşuyor, söyledikçe coşuyordu:

ınşallah, bir gün gelecek, o kız, bahası önde, kendisi arkada sokak sokak sürünecek, dilenecek! Cenabıhak kimsenin yanında koymaz! Fakat, neye yarar?

Biz göremeyeceğiz! diyor ve ellerini dizlerine vuruyordu; biraz sesini alçalttı:

Gene bir tane yenisini bulmuş! dedi. Bu bir nazırmış, şimdiki vükeladan biriymiş! Aman Yarabbim! şimdiki vükeladan biriymiş!

Nihayet, Naim Efendi, sabredemedi; suda boğulan bir adam gibi iki kollarını

hemşiresine uzattı; yalvaran gözlerle baktı; sus! demek istedi; muvaffak olamadı, bulunduğu yere yığıldı, kaldı. Bayılmıştı.

Kendine geldiği, zaman ev halkını başına toplanmış buldu. Bunların arasında bir de doktor vardı; emektar uşağı Hasan Ağa, kapının önünde duruyordu; hekim ona bir şeyler ısmarlıyordu. Naim Efendinin, gözlerini açmasıyle kapaması bir oldu; zira karşısındaki minderde, yüzü ağlamaktan kıpkırmızı kesilmiş

hemşiresinin bir şey söylemek için kendisine baktığını gördü.

Gerçi, Selma Hanımefendi söz söylemekten vazgeçmemişti.

Ağabey, dünya bir araya gelse, bu halini gördükten sonra mümkün değil, seni burada bırakamam, hem bu koca konağın içinde türbe bekçisi gibi, tek başına senin işin ne? Vallahi ne söylesen, dinlemem. Yarından tezi yok, seni alır, götürürüm. Uğursuz konağı da düşünmeden ya satar, ya kiraya verirsin!

Naim Efendi, korkulu bir rüya görmüş gibi ürkek ürkek gözlerini açtı, bir ameliyat masası üstüınde cerrahın elindeki alete bakan bir hasta nazarıyle hemşiresine baktı; hıçkırığı tamamıyle dinmişti. Selma Hanımefendi: Kuzum, ağabey, itiraza filan kalkışma! Sen adeta çocuk gibi olmuşsun;

kendine malik değilsin! Dünyanın bin türlü hali var. Bak demincek, gitti gittiydin, dedi.

Odanın içinde dolaşan hekim, Selma Hanımefendiye döndü: Rica ederim... şimdi bu bahislerin sırası değil! diye ihtar etti.

::::::::::::::::::

XIV

Konağı kiraya verip hemşiresinin yanına taşınmak bahsi çıktığı günden beri, Naim Efendinin rahatı, huzuru büsbütün kaçtı. Selma Hanımefendinin kararı o kadar katiydi ki, hiçbir mazeretle bunun önüne geçmek kabil olmuyordu.

Naim Efendi:

Burada doğmuşum, burada yaşamışım, ihtiyarlamışım! Nasıl bırakır giderim?

diyordu.

Hemşiresi cevap veriyordu:

Göreceksin, bu konaktan çıkar çıkmaz her şey öyle bir yoluna girecek ki!

Bütün uğursuzluklar bu evden geliyor.

Naim Efendi konaktan çıkmamak için daha mühim sebepler buldu. Dedi ki: Ben buradan çıktığım gün ölürüm. Kabil değil, dayanamam ölürüm.

Selma Hanımefendi buna karşı şöyle cevap verdi: Burada, fareler, örümcekler ortasında yapayalnız öleceğine, benim yanımda benim gözüm önünde ölürsün!

Biçare ihtiyar, bu çelikten irade karşısında ne yapacağını bilemedi, mukavemeti kırılmak üzereydi; birden hatırına bir hile geldi; sonuncu defa olarak büyük bir lando içinde kendişini almaya gelen hemşiresine dedi ki:

Hemşire, birkaç zaman daha burada oturmaya mecbur olacağım zannederim.

Ciheti askeriye ne kadar boş ev bulursa derhal işgal ediyormuş; şimdi burasını da boş bırakırsak diğer evler gibi hemen askerler yerleşecek. Ondan sonra ise evin ne satılmaya ne de kiralanmaya hayrı kalacak. Binaenaleyh ben düşündüm, taşındım. Bizam Hasan Ağa ile de uzun uzadıya görüştük. Nihayet şu an karar verdik: Evvela konağı el altından iyi bir fiyatla kiraya vereceğiz, sonra size taşınacağım.

Bu kuvvetli mantık ve bu maddi zaruret önünde her şeyden evvel tedbirli ve hesaplı bir kadın olan Selma Hanımefendinin iradesi kırılıverdi: Ha, bakınız, buna diyeceğim yok! buna akan sular durur, dedi, fakat çarçabuk bir kiracı bulmalı, çarçabuk.

Naim Efendi hemşiresini bu suretle başından savdıktan sonra geniş bir nefes aldı; adeta neşelendi; kapıdan Cenan Kalfaya seslendi: Bana Hasan Ağayı çağırınız!

Biraz sonra Hasan Ağa da kapısının eşiğindeydi.

Selma Hanımefendinin biraderi dedi ki:

Hasan, evladım Hasan! Bugünden itibaren bu konak kiralıktır; fakat, senden rica ederim; kapıya müşteri geldikçe bir bahane ile savıver!

Naim Efendinin, müddeti hayatında bu, ilk yaptığı hileydi.

Fakat ne yazık ki, bu hileyle her şey yoluna girmiş ve Naim Efendi, yakayı

tamamıyle sıyırmış olamadı. Selma Hanımefendi, bir şeye karar verir de, sonuna vasıl oluncaya kadar, hiç durur mu? Derhal, her önüne rast gelene Cihangir'deki konağın kiralık olduğunu söylemeye, adamlarını öteye beriye saldırmaya; bütün ev arayanlara orasını salık vermeye; devrin zenginlerine alttan alta haber göndermeye başladı.

Bunun içindir ki, bir hafta ya geçti, ya geçmedi; ıstanbul'da ev bakmaya gezenler hep birden Cihangir'deki konağa sökün etti. Büyük kapının

çıngırağı

sinirli bir kadın çığlığı gibi günde hiç olmazsa üç dört defa iç avlunun sükununu tarumar ediyordu. Hasan Ağa, iki gün zarfında, kapıyı mütemadiyen açıp kapamadan, her gelene bir yalan söylemeden bıkıp usanmıştı. Bu gelenlerden bazıları söz dinlemiyorlardı:

Nasıl olur? diyorlardı. Bizi Selma Hanımefendi gönderdi. Daima içerde adam vardır, girer, gezebilirsiniz, dedi.

Hasan Ağa:

Fakat efendim, bugün harem dairesi kapalıdır. Anahtarını kim aldı, bilmiyorum, her halde Efendi Hazretleri...

Tarzında birtakım perişan cevaplar vermek istiyordu. Fakat kimi Çamlıca'dan, kimi Sarıyer'den, kimi şehzadebaşı'ndan, kimi Ayastafanos'tan kalkıp gelen bu kiracılar hiç olmazsa selamlığı, hiç olmazsa iç avluyu görmeden gitmek istemiyorlar ve adeta uşağın göğsünden itip girmeye çalışıyorlardı. Gerçi o zamanlar mesken buhranı henüz başlamamıştı; fakat; geçim şartlarının birdenbire değişmesi, ekmeksizlik, arabasızlık o zamana kadar yazı kışı

sayfiyelerde geçiren birçok aileleri şehrin merkezi yerlerine doğru itiyordu.

Hasan Ağa, bu hücum önünde yavaş yavaş mukavemetini kaybetmeye başlamıştı.

Gelenleri evvela avluya, sonra selamlık dairesine bıraktı. Daha sonra, Naim Efendinin yanına girip, kadınlı erkekli bir aile heyeti için konağın her tarafını gezmeye müsaade istedi.

Günün birinde Selma Hanımefendinin, bizzat kendisi,bir araba dolusu ev bakıcıları getirdi ve bunları ta biraderinin yatak odasına kadar soktu.

Zavallı Naim Efendi, o gün haysiyetinden büyük bir şeyin kırıldığını

hissetti; kendini adeta bir hancı, bir bezirgan ya da bir dilenci derecesine inmiş sandı ve ziyaretçiler gittikten sonra bütün bir gece sabaha kadar

teessüründen hıçkırdı, durdu.

Birkaç zamandan beri bu hıçkırıklar, bu ıssız ve koca evin içinde işitilebilen yegane seşti ve bu ses etrafı yangın harabeleriyle çevrilmiş, bu eski, metruk konağın bir nevi nabız vuruşu gibiydi.

Naim Efendinin hıçkırığı aşağıdaki taşlıktan itibaren duyuluyordu; insan, evvela başının üstündeki tavana iri damlalar halinde bir su aktığına hükmederdi; fakat daha ziyade yaklaşınca, bu ses, iri su damlalarının bir tahta üzerine düşüşüne benzemekten çıkardı ve büyük, bozuk bir saatin tiktaklarını andırırdı. Daha yaklaştıkça, daha başka manalar, feci ahenkler alırdı ve insanın kalbine bu derinden gelen yeknesak sesler bir hüzün, bir ürperti, bir korku verirdi. Hele sofayı geçip de, hastanın oda kapısına yaklaşıldı mı, mutlaka sekeratta (Komada, can çekişir durumda) bir adamın yanıbaşına gelindiği sanılırdı.

Bir gün, Selma Hanımın uşağı konağa birtakım yeni müşteriler getirdi. Bunlar çok süslü ve zengin kimselerdi; erkeğin parmaklarında yüzükler ve kadınların kulaklarında küpeler, Hasan Ağanın gözlerini kamaştırdı. Esasen kapıyı açar açmaz burnuna çarpan bir koku onu sarhoş etmişti; ürkek bir tavırla Selma Hanımın uşağına yaklaştı:

Bunlar da kim? diye sordu.

Öbürü kulağına eğildi:

... Mebusu Necip Bey, haremi, hemşiresi ve annesi!

Bunların gözlerinde insanlara ve eşyaya karşı tahkir edici bir bakış vardı.

Kadınların en genci ayağını kunduralarının içinde bile yere basmaktan iğreniyor gibiydi. Her adımda bir kere durup etraflarına bakınıyorlar ve dudaklarını büküyorlardı, içlerinden biri, taşlığı geçerek merdivenlerden çıkarken:

Aman burası ne bakımsız, ne pis! dedi.

Hasan Ağa az kaldı, bir şey söyleyecek, kaba bir harekette bulunacaktı; kendini güç zaptetti. Yukardaki sofaya çıkılınca, Mebus Bey yanındaki kadınlara evin yapılışı hakkında bir uzun konferans vermeye başladı: Bu tereddiye (Yozlaşmaya) uğramış bir nevi tarzı mimaridir, (Yozlaşmaya) diyordu. O kadar ki, menşelerini bile bulmak kabil olamıyor. Eski ecdadımız bütün taş binalarda otururlarmış; Tanzimat devrinden sonra bir ahşap ev, ahşap konak modası başlamış. şu çerçevesi birer parmak ayrılmış koca koca pencerelere bakınız, bunlar neyi ifade ediyor; hangi ihtiyaç, hangi lüzum üzerine yapılmıştır?

Necip Bey öyle bir hayli söylendikten sonra kendisi önde, kadınlar arkada Naim Efendinin odasına yönelen koridora doğru yürüdüler. Kadınlardan biri dedi ki:

Ne soğuk, ne kasvetli ev!

Naim Efendi, yatağı içinde evvela ayak seslerini, sonra bu sözü işitti; yüreği hopladı, kendi kendine:

Yine kiracılar, yine kiracılar... Kim bilir... Ve sözünü tamamlayamadı; şimdi günde birkaç defa tutan o müziç hıçkırık birdenbire boğazından yakalamıştı. Dışarıda bu hıçkırığı duyanlardan birisi: A, aman, nedir o! Bu ses de nereden geliyor? dedi.

Bir diğeri ilave etti:

Tıpkı birisini boğazlıyorlarmış gibi... .

Kadınlardan en genci ürkerek geri geri çekildi: Anne, anne, o kapıya yaklaşma. Mutlaka ölen oradadır.

Naim Efendi bu sözlerin hepsini işitiyordu. Cenan Kalfayı çağırıp kapıyı

içinden kilitlemek istedi, fakat sesi çıkmıyordu, birkaç defa elini birbirine vurdu, geçme kapı ile ayrılmış bir odada daima emrine amade duran ihtiyar kalfa, ya bulunduğu yerde uyumuş kalmış, ya başka bir yere çıkıp gitmişti.

Naim Efendi, bin zahmetle yerinden kalktı, yatağının kenarlarına, karyolasının demirlerine tutunarak kapıya doğru yürümeye çalıştı; fakat tam bu sırada kapı açıldı, birçok başlar bir anda içeriye uzandı. Naim Efendi beyaz pike takkesi, beyaz entarisiyle boylu boyuna ayakta duruyordu. Kadınlar hep bir ağızdan bir çığlık kopardılar; kapıyı açmalarıyle kapamaları bir oldu; şimdi koridordan şu sesler duyuluyordu: Üstüme iyilik sağlık, bir mevta, kefeni içinde dimdik ayakta duruyor.

Ayol, ne diyorsun, mevta değil, tıpkı mezardan çıkmış bir kadit...

Evet, sanki bir kadite beyaz bir entari giydirmişler.

Lakin, ben gördüm, kımıldıyordu; kımıldıyordu, vallahi kımıldıyordu.

Naim Efendi, can evinden vurulmuş bir halde, yatağına atıldı. Evet, o, bu terbiyesiz ve izansız kadınların, bu çığlıklarla birbirlerine anlattıkları

gibiydi. Hala kımıldanişı, hala ses çıkarışı, bakışı, gülüşü, ağlayışı, nihayet hala düşünüşü, hissedişi tabiatın en şayanı hayret, hatta en korkunç

hadiselerinden biri değil miydi? Kendi kendine: Cebin herif, cebin herif! Artık ölsene! dedi ve hıçkırıkları birbiri ardı

sıra boğazını tıkadı.

Naim Efendinin son senelerdeki bu fecaatini herkesten ziyade gören, hisseden Hakkı Celis'ti. Hayatta şöyle dursun, bütün okuduğu romanlarda bile bu kadar trajik bir ihtiyar simasına tesadüf etmemişti; bu adam, ona, gittikçe bir şeye alamet veya bir şeyin timsali gibi görünmektedir. Eski müverrihlerin hayatında zuhur edecek büyük hadiselerin gökte ve yerde birtakım alametlerle belirdiğini söylerler. Eğer bu doğru ise, Naim Efendi de yeni başlayan devrin eşiğindeki korkunç hayaletlerden biridir. Hiç şüphesiz arkamızda bıraktığımız mazinin son feryadı ve önümüzde hissettiğimiz uçurumun ilk ürpertisi Naim Efendidir. Bundan başka, Hakkı Celis'e göre Seniha'nın büyükbabası aynı zamanda, hem bir ceza, hem de bir cezalıydı. Bir cezaydı, arkasında bıraktığı aleme karşı; bir cezalıydı, kendisini karşılayan bedbaht ve avare zürriyet (Yozlaşmaya) önünde... Bugün Naim Efendinin damarlarında işleyen zehir, dün kendinin ve kendi

gibilerin elleriyle kendi bahçelerine ekilmiş zakkumun tohumundan ve özündendi. ıstanbul'da, parmakla sayılmaya başlayan o Osmanlı konaklarından birini, Naim Efendinin konağını, böyle hafif bir ökçe darbesiyle ta temellerinden yıkıveren mahluk, hiç şüphesiz herkesten ziyade Naim Efendinin eseriydi.

O kadar necabet ve salabetle (Soyluluk ve sağlamlık) başlayan o büyük Tanzimat cereyanı, döne dolaşa, nihayet ıstanbul'un ortasına Seniha gibi bir kadınla, Faik Bey gibi bir erkek örneği bırakıp geçmişti. Türk dehasının yaptığı bu son medeniyet tecrübesi de gelmiş ve gelecek nesillere acı bir imtihan olmaktan başka bir şeye yaramamıştı.

Hakkı Celis kendi kendine diyordu ki: Naim Efendinin hıçkırıklarıyle Seniha'nın kahkahalarındaki mana bir değil midir? Bu, her iki ses de biten bir şeyi ifade etmiyorlar mı?

Bu genç, yığınlarla yaşamaya başladığı giinden beri milletlerin hayatını, bahtını, kendi hayatından, kendi ruhundan ve kendi bahtından bin kat daha ziyade tetkike şayan bulmaktadır. Gittikçe görüyor ve anlıyor ki, ne Benim sevincim, ne Benim elemim, dediği şeyler ona kendi kalbinden gelen şeyler değildir; kendi kalbi bir boş kadehtir ki, binlerce eller, onu bin kere doldurup, bin kere boşaltıyor; bir koğuşta yüzlerce kişiyle yatıp kalkmak, bir karavanada yüzlerce kişiyle yiyip içmek ve bir tabur içinde saatlerce yürümek ona en hakiki şahsiyetini öğretti ve bir ferdin başlı başına bir keyfiyet olmayıp, bir kemiyet içinde bir adet olduğunu hissetti. Onun gözünde münferit hadiselerin artık hiçbir kıymeti yoktur. Bunun içindir ki, Seniha'yı

son senelerde türeyen yeni bir kadın neslinin muayyen bir örneği ve Naim Efendiyi memleketin sallanan toprağı altında, ürkerek, bağırmak için çıkmış

bir acıklı müstehase (Fosil) telakki ediyor. Ya kendisi neydi?

Kendisi bu bin çehreli, bin cepheli büyük ve esrarlı varlığın hangi tarafını ve nesini temsil ediyordu? Hakkı Celis, kendi kendine diyordu ki: Havada değişen bir şey var. Başlarımız üstünde nereden geldiği bilinmeyen yeni bir yel esiyor. Bu yel kızgın çöllerin içinden çıkmış gibi ateşindir; alnımızı bir alev gibi yakıyor. Bu yel yüksek ve karlı tepelerden inmiş

gibidir; bize her temas edişinde derimiz biraz daha sertleşiyor; kemiklerimiz biraz daha katılaşıyor; bu yel, bazen denizlerde esen hafif rüzgarları, sıcak yaz günlerinin sonundaki serin meltemleri andırıyor; bin türlü karmakarışık sıtmalarla yanan göğsümüz üstünde tatlı ve teselli verici bir öpücük halinde dolaşışları var. ışte, ben, bu yolun önüne katılanlardanım! Fakat, nereye gidiyorum, bilmiyorum. Bir garip heyecan içinde sarhoş gibi yürüyorum ve korkmuyorum. Çünkü koyu, uzun ve sayısız bir kafilenin içindeyim, yolumuzun sonunda belki bir uçurum da olsa yürüyeceğim; zira benim için hiçbir şey geriye dönmekten daha fena değildir!

Hakkı Celis, şimdi böyle düşünüyordu ve onun için şimdi, geride kalan alem, Senihalardan, Faik Beylerden, Naim Efendilerden, Sekine Hanımlardan müteşekkil olan karışık, mayasız ve çürümüş alemdi. Bununla beraber, biraz merhamete, biraz da nefrete benzeyen bir his onu hala aleme bağlı tutuyordu; Naim Efendiye gidişlerinde, Seniha'ya uğrayışlarında, işte, bu iki zıt histen bir şey vardı. Zira, Hakkı Celis son günlerde eskisi gibi sık sık Naim Efendiyi ziyarete gidiyor ve ara sıra Seniha'yı gördüğü oluyordu. Esasen Seniha'yı

görmeye gitmek biraz da bu ziyaretleri tamamlayıcı bir şeydi. Naim Efendi, genç adamla Seniha'ya dair konuşmaktan başka bir şey yapmıyordu.

Son zamanlarda torununa karşı duyduğu muhabbet onu adeta bir sıtma nöbeti gibi sarmıştı... Hakkı Celis kapının eşiğinde görünür görünmez, yüzüne acayip bir neşenin aydınlığı vururdu. Bakışlarına yeni bir can gelir: E, ne haber; söyle bakalım, bugün ne haber? diye sorardı.

Hakkı Celis bu istenilen haberin harp cephelerine dair olmadığını pekala bilirdi. Ne Almanya'nın şark ve Garp taarruzları, ne bizim müdafaa hatlarımız, hatta ne de son günlerde müşiş bir safhaya girdiği söylenilen Çanakkale Harbi, Naim Efendinin vazifesinde değildi. Bunun içindir ki, ihtiyar adam: E, ne haber, söyle bakalım, bugün ne haber? diye sorduğu vakit, Hakkı

Celis, derhal Seniha'ya dair son işittiği ve son gördüğü şeyleri zihninin içinde toplamaya çalışırdı. Bittabii, büyük dayısına fazla elem vermesi hatıra gelen tafsilat ve teferruatı mümkün mertebe sükutla geçerdi; mesela derdi ki:

Dün, akşam üstü Doğruyol'da ona rastladım. Mükellef bir araba içindeydi, yanında... Yanında tanımadığım bir hanım, pek tuhaf giyinmiş bir hanım vardı.

Beni görür görmez arabasını durdurdu: Ben görmemezliğe gelip geçmek istedim, arkamdan seslendi, gittim. Konuştuk. Dargın dargın: 'Bize niye gelmiyorsun?

Bu hafta hiç görünmedin? Niye?..' dedi. şimdi perşembeleri onun günüymüş.

Birçok Alman ve Avusturyalılar geliyormuş. Saatlerce musiki yapıyorlarmış.

Başka günlerde de misafir eksik olmuyormuş. Bazı, gece yarılarına kadar süren eğlenceli saatler geçiriyorlarmış. 'Mutlaka gel!' dedi, sonra sizi sordu.

Büyükbabamı görüyor musun? dedi. Sıhhati nasıldır? Yine sık sık hıçkırıyor mu?

Bari, iyidir, hiçbir şeyi yok; hıçkırıkları durdu, diyeydin.

Öyle söylemedim. Fakat dedim ki: Teyzem konağa sık sık geliyor, ondan haber almıyor musunuz? Dudaklarını büktü: 'Sağ olsun, annem o kadar mübalağa eder ki, hiçbir sözüne lazım geldiği kadar inanmam.' Sonra bana elini verdi; eli beyaz güderi eldivenler içindeydi, koyu nefti bir çarşafı vardı. Arabanın içi çok iyi kokuyordu.

Başka bir gün de böyle söylerdi:

Cemil işini uydurmuş. Viyana'ya gidiyor. Vakıa Viyana'da açlık müşiş bir dereceye varmış: Fakat Cemil bir kolayını bulur oradan ısviçre'ye geçerim diyor.

Naim Efendi:

Canım, bu ne biçim askerlik! derdi. Ne vakit talim etti ne vakit öğrendi? Ne vakit zabit oldu; ne vakit (...) Paşanın yaveri... şimdi de Avrupa'ya seyahate çıkıyor. Mutlaka bir misyonla... Mutlaka, öyle değil mi?

Yok efendim, zannetmem. Öyle bir şey olsa söylerdi. Anlaşılan, apartmana devam eden Avusturyalı zabitlerden biri ile işi uydurmuş, o alıp götürüyor.

Esasen Seniha ablam da Viyana tarikiyle bir ısviçre seyahatine hazırlanıyormuş.

Ne diyorsun? Ne diyorsun? Yarabbi sen ıs]ah et! Bu kız ne durmak, ne dinlenmek biliyor.

Hakkı Celis esefle başını sallıyor:

Son zamanlarda öyle bir zayıfladı ki... diyordu. Hiçbir zaman bu kadar zayıflamamıştı. Onu Avrupa'dan geldiği vakit görenler şimdi tanıyamazlar.

Mamafıh; bana bu haliyle daha güzel, daha zarif görünüyor. Kendisi de pek memnun. 'Büyük bir tehlike atlattım, az daha şişmanlayacaktım,' diyor. Geçen gün onu yakası ve kolları açık bir ropla gördüm. Boynu ne kadar narin, göğsünün çizgileri ne kadar seyyaldi. Kolları etten ve kemikten değil; bunlar oluklardan akan sular gibiydi. Yeni dikkat ediyorum. Seniha ablamın ne uzun parmakları var!

Naim Efendi konuşmasının bu şairane tasvir cihetlerini pek iyi anlamıyordu.

Mütemadiyen diyordu ki;

Acaba neden zayıflıyor? Bir tarafından rahatsız mı? Bir kederi mi var?

Hakkı, bir gün yalnız kaldığınız zaman bana şunu kendisinden anlayıver.

Fakat, Hakkı Celis onunla yalnız kalmak imkanını bulamıyordu. Bir gün, genç

adam, Naim Efendiye Seniha'nın salonunu şöyle anlattı: ıç içe oda ağzına kadar doluyor. Birçok şarkvari köşeler yapmışlar, bunlar üstünde bağdaş kurup oturmuş Alman zabitleri, ellerinde bir tambur veya bir gitara ile yan yatmış Viyanalı kadınlar; duvardan indirilmiş bir uzun çubuğu tüttürmeye uğraşan Beyoğlulu gençler var. Herkes kendi havasında gülüp eğleniyor. Seniha, ayakta olsun, oturmuş bulunsun, daima hiç çözülmeyen bir

çemberle çevriliyor. Dört muhtelif lisanla konuşan, dört muhtelif cinsten, dört muhtelif yaşta, en az yedi sekiz erkekten müteşekkil bu çember, Seniha ayağa kalktığı vakit onunla beraber kalkıyor. Seniha yürümeye başlar başlamaz onunla beraber yürüyor ve bir tarafa çekilip oturunca o da beraber çekilip oturuyor.

Hakkı Celis'in yarım yamalak tasvir ettiği bu alem, Naim Efendiye; bazı

seyahatnamelerde okuduğu garaib ahvali (şaşırtıcı haller, olaylar; yabansı

durumlar, gariplikler) hatırlatıyordu, gözünün önüne Çin'e dair bazı resimler geliyordu. Hele Seriha'yı Zenciler diyarında, kiminin elinde tavus tüylerinden yapılmış yelpazeler; kiminin elinde at kuyruğundan uzun sineklikler, birtakım köleler ve cariyeler ortasından yavaş yavaş ilerleyen barbar bir melikeden hiç ayıramıyordu; diyordu ki: Seniha, etrafını bu kadar sıkıya alan bu adamlardan hiç sıkılmıyor mu?

Eskiden sabırsız bir çocuktu. şimdi anlaşılan sinirlerine daha ziyade sahiptir.

Sıkılmak mı? Bilakis yalnız bununla eğleniyor. Bu adamlardan herbiri ona kendi dilinde bir şey söylüyor ve o derhal gülerek cevap veriyor. ıçlerinde öyleleri var ki, bir çocuğa masal anlatan eski dadılar gibi sihirli bir belagate maliktir; birbiri ardınca birçok hikayeler anlatıyor. Bu hikayelerin bazıları hayret ve bazısı hüzün verici; bazıları insanı kahkahadan kıvrandıracak derecede güldürücüdür. Seniha'nın peykleri arasında bir tanesi de var ki, emsali bulunmaz derecede mukallittir; muhtelif lisanda, muhtelif milletlere dair bir uzun taklit repertuvarı taşıyor. Numaralarını kah ayağa kalkarak, kah oturduğu yerden yapıyor. Bir diğeri, gülünç ve manidar menkıbeler anlatıyor, öbürü mütemadiyen cinaslı sözler söylüyordu. Ben, hiçbirinin ne dediğini işitmiyordum; fakat, uzaktan, Seniha'nın halinden konuşmaların nev'ini tayin edebiliyordum.

Naim Efendi, hakikatin bu derece acayip ve harikulade olacağına ihtimal veremiyordu; için için diyordu ki: şair çocuk, mübalağa ediyor!

Halbuki, zavallı Hakkı Celis, göri:ip işittiği şeylerin yarısını bile anlatmıyordu. Mesela bütün bu halkın içinde Asyai bir hükümdar gibi

salınıp dolaşan, oturup kurulan ve her tavrı ile: Bu salon, bu süsleri, bu şa'şaası

ve etrafında kölelerle dolaşan bu kadın bütün bu cazibesi, bütün bu zarafetiyle benimdir, benim malımdır! diyen o adamdan, o şüpheli aile dostundan hiç bahsetmiyordu.

Naim Efendi, ara sıra: Böyle zamanda, bu kıtlıkta, bu pahalılıkta, bu kadar halkı izaz ve ikram için ne yapıyorlar? Ne kadar masraflara giriyorlar?

Bu masrafları etmeye nasıl imkan ve ihtimal bulabiliyorlar? dediği vakit, Hakkı Celis kulaklarına kadar kıpkırmızı kesilerek ve güya yapılan pislikte kendisinin de bir payı varmış gibi utancından yerin dibine geçerek: Servet Bey, diyordu; birtakım işler yapıyormuş. O meşhur (...) Mebusunun şerikiymiş. Bu adam milyonlar kazanmış, bittabii Servet Bey de epeyce istifade etmiş olacak... Öyle diyorlar...

Naim Efendi, tiksinerek yüzünü buruşturuyor: Aman Yarabbi, şu Servet bey ne derekelere düşmüş! Ne derekelere! diyordu.

Ve bu ihtiyar ile bu genç adam böyle konuşurlarken yavaş yavaş akşam oluyor, oda gölgelerle doluyordu. Hakkı Celis hiçbir yerde, akşamın bu kadar kasvetle, bu kadar fena bir şeyi haber verir gibi geldiğini hatırlamıyor, bilmiyor, denizin dibine batan bir adam gibi tıkandığını hissediyordu.

Geç vakit, ruhu bir ağır kederle yüklü, eve dönüyordu. Karanlık ve tenhalık içinde, ıstanbul'un sokaklarında yürümekle ıstanbul denilen şeyi daha iyi anlıyordu. Bu, ne bir ülke, ne bir şehir, ne de bazılarının dediği gibi, büyük bir köydü; ıstanbul'un güzelliğini, çirkinliğini, ihtişamını ve sefaletini yapan şeyler neydi? Ne tepeleri üstündeki camileri, ne sokaklarının bakımsızlığı ve pisliği; ne şark'ın en büyük saltanatına payitaht oluşu, ne Fikret'in dediği gibi alay alay Efvahı kadide (ıskelet ağızlar, bir deri bir kemik kalmış insanlar) ile meskun bulunuşudur.

Harbin başından beri bir haile (Trajedi) perdesiyle örtülen ıstanbul'un ta derinliklerinden çıkan bu boğuk boğuk sesler, bu çılgınca vaveylalar, bu at ve araba gürültüleri yalnız bir büyük zehrin sefahat veya sefaletine ait bir şey söylemiyordu; Hakkı Celis'in gözleri bu perdenin arkasında açlıktan,

yoksulluktan daha büyük bir haile görüyor; Hakkı Celis'in kulakları bu istimdat ve istihkar (Yardım isteme ve hor görme) seslerinin maverasında (Ardında, ötesinde) daha suzişli (Acılı) bir feryadın aksisedasını duyuyordu.

ıstanbul, hudutları malum olmayan bir alemdi, genç adam, gecelerin ıssız karanlıklarında, tek başına yürürken ıstanbul'un böyle bir alem olduğunu her adımda daha ziyade hissediyordu. Bazen bir türbe önünde, bazen bir cami kapısında durup, içi korkuyla dolu etrafını saran bir sükütu dinliyordu.

Biraz ötedeki kanlı gürültünün bu sükuta hiç tesiri yoktu, bu sükut ikliminin kapısında o kanlı gürültü, hiç şüphesiz her şeyden mukaddes olan bu sükutu muhafaza etmek içindi, zira bu sükut, dünyanın en ulu evliyalarıyle en kahhar (Kahredici,yokedici) cihangirlerinin uyudukları son uykunun yegane bekçisiydi.

Ve bu ikinci defa idi ki, şanlı ve mübarek uyurların uykusu tehlikeye giriyordu. Hakkı Celis, bundan iki üç yıl evvel yine bu sokaklardan, bu türbeler, bu camiler arasından geçiyor, yine Cihangir'deki konaktan dönüyordu; sağında, solunda karanlıkta yalnız başlarının beyaz sargıları

görünen yaralıların birer tabuttan daha matemli arabaları hareket ediyordu.

Hakkı Celis, o zaman ne başını çevirip bu yaralılara bakıyor, ne kulak verip o derinden gelen sesleri dinliyordu. Bütün varlığını manasız ve adi bir sevdanın alevi sarmıştı. Genç adam, kendi kendine: Ne kadar değişmişim?

dedi. Gerçi, bugünkü Hakkı Celis, dünkü Hakkı Celis'e tamamıyle yabancıydı.

O zamandan beri yeni bir sevdanın alevi içinde, dünkü küçük adam, balmumundan bir bebek gibi eriyivermişti. Bu sevda neydi? Kim içindi? Bu sevda, milli ideal diye birkaç seneden beri ağızdan ağza dolaşan ve kısmen sahte olan müphem ve sari (Bulaşıcı,salgın) duygu muydu? Hakkı Celis, o kadar süslü ve muattar (Kokulu) Seniha'nın yerine şimdi, millet denilen şeyi, o koyu, karışık varlığı mı seviyordu? Genç adam, millet denilince Naim Efendiler gibi müstehaselerle (Fosillerle) Senihalar ve Faik Beyler tarzında sefil iştahlı yaşarları hatırlıyordu. Millet, ona bazen kilometrelerce toprak üzerinde yığılmış bir kocaman ceset halinde göründü. Bu cesedin

üzerine dünyanın dört köşesinden çıkmış bir sürü haşarat hücum ediyor ve kendi kıyafetinde alay alay insan bu haşaratları dağıtmaya koşuyordu. Her ceset gibi, bunun da bitmesi lazım gelirdi. Hakkı Celis, bu müşiş fikir ve bu korkunç şüphe ile bir hafta sonra Çanakkale'ye sevk edileceğini düşündü. Evet, bu genç adam, istemeyerek, bilmeyerek, Naim Efendi hıçkırıklarında devam etsin ve Seniha Almanyalı, Avusturyalı zabitlerle rahat rahat çay ziyafetleri verebilsin diye, bir hafta sonra Çanakkale'ye, hayatına doymadan ölüme gidecekti!

Hakkı Celis, biraz evvelki o şanlı rüyadan hakikat denilen bu mezbeleye düşer düşmez bir müddet muvazenesini kaybeder gibi oluyor ve sendeliyordu.

Fakat bu ani buhran çok sürmüyor, genç adam, türbelerden, sebillerden, camilerden sızan hava içinde derhal kendini topluyordu: Hayır! Hayır! Millet denilen şey Naim Efendi gibi müstehaselerle, Senihalar ve Faik Beyler gibi sefil iştahlı insanlardan mürekkep bir varlık değildi. Bunlar milletin çürüyen ve dökülen tarafıydı. Ve havaya kalkan sekiz yüz bin kılıç, işte, bu kangren olmuş uzvu kesip atmak içindi.

::::::::::::::::::

XV

Hakkı Celis, veda ziyaretlerine, hareketinden birkaç gün evvel başladı.

Evvela Belkıs Hanıma, sonra Nuriye ve Neyyire Hanımlara gitti. Belkıs Hanım, tombul tombul bir kadın olmuştu ve gittikçe eli o kadar yumuşamış ve iradesi o kadar azalmıştı ki, yanına bir genç erkek yaklaşır yaklaşmaz başı dönüyor, hemen bulunduğu yere düşecek gibi oluyordu. Nitekim Hakkı Celis'le bir odada baş başa kalınca o kadar ne yapacağını şaşırdı, hareketlerine öyle bir perişanlık geldi ki, genç adam az daha tersyüzü dönüp gidecekti. Fakat Belkıs Hanım birdenbire kendini topladı ve büyük bir hemşire tavrıyle Hakkı Celis'in iki elinden iki eliyle tuttu.

Neden böyle birdenbire kalkıverdin! Ne acayip çocuksun, dedi. Hakkı

Celis'e genç kadının bu samimi ve laubali hali biraz emniyet ve sükunet verdi.

Tekrar oturdu. Bir müddet Seniha'dan bahsettiler. Belkıs Hanım, eski arkadaşına karşı pek o derece azılı değildi; hatta Faik Beyi paylaşamadıkları

zamana nispetle biraz daha iyi, daha dosttu. Esasen gittikçe hayvani zevklerin en basitine doğru inen bu kadın için karışık, güç ve ince rabıtaların bir manası kalmamış ve kalbi her türlü kinden, garazdan boşalmıştı. Bununla beraber Hakkı Celis'e büyük dayısının kızına dair bazı

yeni havadisler vermekten kendini alamadı:

Senihacık, çok müşkül bir mevkide, dedi. Nerede ise Faik Bey gelecekmiş.

O gelir gelmez mutlaka bir kıyamet kopacak. Deli çocuk bittabii gördüğü hale tahammül edemeyecek, birtakım çılgınlıklar yapmaya kalkışacak, ıstanbul'un içinde yeniden bir gürültüdür kopacak. Bilir miyim ben... Vallahi şu kıza acıyorum...

Hakkı Celis:

Faik Beyin ne söylemeye hakkı olabilir? dedi. Seniha ile (...) Mebusu Necip Bey arasındaki münasebet yarın resmi bir şekil almak üzeredir. Hatta, zannederim, çarşambaya nikah merasimi oluyor.

Belkıs Hanım, hayretle yerinden fırladı ve geldi ta genç adamın yanına sokuldu:

Gerçek mi? Gerçek mi? Bize neden haber vermediler? şaşılacak şey! dedi.

Ve bunları söylerken güya farkına varmaksızın yapıyormuş gibi dizlerini genç adamın dizleri arasına soktu ve bir elini elinin üstüne bıraktı. Ağzı, kesilirken sulanan bir meyve gibiydi; fakat, gözlerinde ve elinde hala bir çocuk saffeti vardı; Hakkı Celis bu sefer ürkmedi ve kadını kendi haline bıraktı.

Hakkı Celis, Belkıs Hanımdan sonra Nuriye ve Neyyire Hanımlara uğradı. Genç

kızlar sokaktan henüz avdet etmişlerdi; çarşafları henüz başlarındaydı; arkalarından Hakkı Celis girer girmez ikisi birden bir çığlık kopardılar: Ne tuhaf, biz de, şimdi sizi konuşuyorduk, dediler.

Sonra ilave ettiler:

Haberiniz var mı? Faik Bey geldi... şimdi, şimdi beraberdik.

Hakkı Celis Neme lazım! der gibi omuzlarını silkti. Nuriye ve Neyyire Hanımlar haki ve seferi elbisesinin içinde dimdik duran ve adalelerinin sertliği hissedilen bu genç askerden dünkü dal gibi cılız Hakkı Celis'i güç

tanıdılar. Tüylü geniş ve az çok barbar kalpağının altında bir yıl evvelki sarışın yüzlü, bakır rengini almiş, bir Tatar simasının ifadesini bağlamıştı.

Nuriye Hanım dedi ki:

Aman Yarabbi, ne kadar, ne kadar da değişmişsiniz, Hakkı Celis Bey! Acaba ruhunuz da yüzünüz gibi değişti mi? Sakın o da bu kadar haşin olmasın... O

pürhulya ve pürşiir ruh! (Hülya ve şiir dolu) Neyyire Hanım:

Ah bu askerlik;' dedi, en hassas; en rakik kalpleri bile bir çelik haline sokuyor. Vah, vah, Hakkı Celis Bey; artık hiç şiir yazmıyorsunuz, değil mi?

Hakkı Celis gülerek başını salladı:

Çoktandır, ne okuduğum var, ne yazdığım! dedi. Bütün eski meşguliyetlerim bana şimdi yavan geliyor. Esasen sanat sunilik demek değil mi? şairler birtakım suni adamlardır.

Genç kızlar ikisi birden kulaklarını tıkadılar: Aman susunuz, aman bari işitmeyelim; diyorlardı. Zavallı şairler! Onlar ki, bize ruhlarının ıstırabından...

Hakkı Celis genç kızların sözünü kesti:

Onların ruhundan bize ne! dedi. Hiç tanımadığım, bilmediğim bir adamın ıstırabından, neşatından (Sevincinden), aşkından, bilir miyim daha nelerinden bahsetmesine ne lüzum var! Kimisi hatıralarını anlatır, kimisi endişelerini söyler, kimisi şu veya bu mesele hakkında ne kadar herkesten başka düşündüğünü

anlatmaya çalışır. Niçin, niçin efendim? Onlara soran var mı? Herkesin kendi derdi, kendi başından aşkın... şair denilen birtakım meçhul kimselerin elemlerini de çekmeye hiç değilse dinlemeye mahkum olmakta biraz fazla fedakarlık bulmuyor musunuz? Hele son zamanın şairleri... Bize gündelik hayatının hurda intibalarını, birtakım adi teferruatını, cetlerinden kendilerine miras kalmış küflü bir aletle anlatmadan başka bir şey bilmeyen bu küçük ve hodperest (Bencil, kendini beğenmiş) adamlar...

Nuriye Hanım sordu:

Bir zamanlar o kadar sevdiğiniz Fikret için de mi böyle düşünüyorsunuz Genç adam:

Aman, dedi; bana hassaten bizim şu son şiirimizden, şu son şairlerimizden hiç bahsetmeyiniz! Geçen gün bir eski mecmuanın sayfalarını

çeviriyordum; yan yana bir mensur, bir manzum şiir gözüme ilişti; bunlardan birisi 'ıntizar' unvanlıydı ve unvanın altında 'pembe yeldirmeliye' diye bir işafı vardı: Gayet yanlış ve yavan bir Türkçeyle yazılmış bu mensurenin meali bir cümleyle şuydu: 'Dün akşam, güneş batarken ufukları bir pembelik istila etti; siz geliyorsunuz sandım ve bekledim.' Manzumenin serlevhası

'ıftirak'dı ve 'E. C.' Hanıma diye işaf olunmuştu; kırk mısraı mütecaviz bu uzun manzumede, şair, hulasatan diyordu ki: Siz gittiniz. Arkanızdan mendilimi salladım ve ağladım.

Genç kızlar, kendilerini tutamayarak gülüşmeye başladılar. Hakkı Celis sözüne devam etti:

Bu yavan, bu tuzsuz ve mayasız edebiyata -affedersiniz- bir tek isim bulabiliyorum: Zampara edebiyatı. Otuz yıldan beri kah 'Edebiyatı Cedide',

kah 'Fecriati', şimdi de 'hece vezni cereyanı' adları altında hep bu çığır devam ediyor duruyor. Mecmualar hala birtakım mahalle çocuklarıyla doludur.

Bu mecmualar bu gibi muaşakalara açık muhabere varakası (Aşklar, sevişmeler için açık haberleşme sayfası, aracılığı) vazifesini görmekten başka bir şeye yaramıyor. Doğrusu bütün bunlar, beni asıl şiirden, asıl edebiyattan bile nefret ettirdiler.

Neyyire Hanım hemen söze atıldı:

Demek ki asıl şiir, asıl edebiyat da var, dedi; demek umumiyetle şiirden edebiyattan değil, fena şiirden, fena edebiyattan müteneffirsiniz.(Nefret ediyorsunuz, tiksiniyorsunuz)

Hakkı Celis gülerek cevap verdi:

Ona şüphe mi var! Mensup oldukları milletin itikatlarını, gazalarını, hezimetlerini, elem ve neşatını terennüm eden o büyük halk ve millet şairleri benim için daima mübarektirler. şair denilen mahluk biraz evliya ve kahraman arasında bir şey olmalıdır; Garbın ve şarkın eski şairleri böyleydi. Onun içindir ki, hala hepimize tükenmez birer membadırlar. Son devrelerin ortaya çıkardığı cüceler, birtakım dolaşık yollardan sürüne sürüne bu membalara doğru gidiyorlar ve bize, oradan kah bir tas, kah bir avuç, kah bir katre su getiriyorlar. Bütün bu cüceler bizim nazarımızda bu getirdikleri suyun, miktarı derecesinde aziz ve kıymetlidirler.

Kendilerini bildikleri günden beri, şiirle şairlerden başka bir şeyle meşgul olmayan genç kızlar, Hakkı Celis'in bu yeni şiir ve şair tarifini anlayamıyorlardı; vücudu gibi ruhunun da sertleşip kabalaştığına hükmettiler ve bir an evvel kalkıp gitsin diye beklediler.

Hakkı Celis, genç kızların evinden çıktıktan sonra, Seniha'ya da gidip gitmemek hususunda bir müddet mütereddit kaldı. Zira Seniha'yı her görüşünde cinsini, mahiyetini tayin edemediği bir şey oluyor ve günlerce hayatı

zehirleniyordu. Yalnız günlerce hayatı zehirlenmekle kalmıyor, bütün fikirleri ve bütün hisleri sarsılıyor, ruhu meşkuk (Kuşkulu) bir hale giriyor, azim ve iradesinin kuvvetini teşkil eden bütün unsurlar dağılıyor, kayboluyordu. Hakkı

Celis, birdenbire kendini bir boşlukta asılı kalmış zannediyordu. Mamafıh, bütün bu tehlikelere rağmen bu sefer mutlaka gitmek lazımdı, gitmemek kendi tarafından affedilmez bir kabalık olacaktı; bundan başka Seniha, buna kendince gülünç bir mana verecek, dudaklarının ucunu yukarıya doğru kaldıran o müstehzi tebessümüyle gülümseyerek:

Bana; bir aşık gibi kafa tutuyor! diyecekti. Halbuki, Hakkı Celis artık Seniha'yı sevmekten veyahut sevmiş görünmekten tiksiniyordu.

Seniha, apartmanda yalnızdı. Sekine Hanım, Cihangir'e gitmiş ve Servet Bey, daire dönüşü bermutat Cercle d'Orientda kalmıştı. Cemil, çoktan Viyana'daydı. Genç kızın yarı kocası olacak adama gelince o da mühimce bir iş

için Sofya'ya kadar küçük bir seyahate çıkmıştı. Seniha ise, birkaç zamandan beri onun evde hazır bulunmadığı zamanlar misafir kabul etmekten çekiniyordu.

Bununla beraber, bugün müstesna ziyaretçilerden birini bekleyen bir hali vardı. Lacivert ve düz eteklik üstüne beyaz bir ipekli erkek gömleği giymiş

ve uzun örme bir boyunbağı takınmıştı; saçları gösterişsiz, muntazam, adeta -tabir caizse- resmi taranmıştı. Bir derin koltuğa gömülmüş, kitap okuyordu. Başını kaldırıp birdenbire karşısında Hakkı Celis'i görünce, yüzünde hayret ve şaşkınlıkla karışık bir memnuniyetsizlik belirdi: A sen misin? dedi.

Bir başkasını mı bekliyordunuz? diye sordu.

Seniha, kitabını yere fırlattı:

Hayır, hayır, dedi. Yalnız, Faik... Faik Bey gelecekti de...

Sonra birdenbire kendini topladı; genç adamı baştan aşağıya bir süzdü: Bu ne kıyafet, bu ne hal! Bir Kazak kadar vahşisin! dedi.

Genç adam, gülerek, cevap verdi:

Mamafıh, yarın, Kazakların almak istedikleri bir şehri müdafaaya gidiyorum.

Seniha:

Nasıl Çanakkale'ye mi! diye haykırdı. A, çocuk, niçin bana evvelce söylemedin, seni oraya göndertmemenin bir kolayını bulurduk.

Hakkı Celis, kibirli bir tavırla, dudaklarını büktü: Bu esvabı giydikten sonra, dedi; herhalde bir yere gitmek lazımdı.

Kısmet Çanakkale'ye çıktı. Hiç müteessir değilim. Bilakis pek memnunum, ilk defa adamakıllı bir harp göreceğim; adeta içim içime sığınıyor.

Genç kız, müstehzi:

Hey, koca kahraman! dedi.

Tam bu sırada kapının zili çalındı. Seniha, kendi kendine söylenir gibi: ışte bu, mutlaka Faik Bey olacak! dedi.

Doğrusu, bir taraftan da Hakkı Celis'in yanında bulunduğuna memnundu; zira, bu suretle Faik Beyle kendi aralarında vukuu çok melhuz bir izah ve istizaha (Olması beklenen bir açıklama ve bunu istemeye) imkan kalmayacaktı.

Birkaç zamandan beri, uzaktan, mektuplarla kendisini bir gün rahat bırakmayan bu eski sevdalı, kim bilir, şimdi, yüz yüze gelince hırıltı ve zırıltılarını

ne kadar fazla bir dereceye çıkaracaktı. Seniha, hayatını ikiye ayıran bu maceranın içinden kolayca sıyrılıp çıkmak istiyordu. Bununla beraber, Faik Bey odadan içeriye girer girmez, Hakkı Celis ikisinin de sapsarı kesildiğini gördü. Seniha, ellerindeki ve sesindeki titremeyi güç zaptediyordu. Bu,

şimdiden, için için heyecanlı, tehditkar ve sitemkar sessiz bir aşk sahnesiydi. Onun içindir ki, Hakkı Celis; Faik Beyle selamlaştıktan sonra hemen kalkıp gitmek istedi. Fakat Seniha bırakmadı: Gitme, bu akşam yemekte kalacaksın! Faik Bey de kalacak, dedi.

Bunun üzerine Faik Beyin benzi daha ziyade sarardı, adeta dudaklarına kadar bembeyaz oldu:

Ben, maalesef, yemeğe kalamayacağım. Biraz sonra gideceğim, diye söylendi.

Seniha:

A, nasıl olur; söz verdiniz. Davet edildiniz. Kabil değil bırakmam! dedi.

Ve genç adama o kadar tuhaf gözlerle baktı ki, onda cevaba kudret kalmadı, başını eğip sustu.

Fakat Hakkı Celis, odanın havasında, hala gizli şimşekler seziyordu, ikide bir: şimdi tutuşacaklar, şimdi kavga başlayacak, diyordu ve bu ihtimal önünde kendi mevkiini ziyadesiyle nazik buluyordu.

Mamafıh, korktuklarının hiçbirisi olmadı. ıkisi de yavaş yavaş kendilerini zaptetmeye ve soğukkanlılıklarını bulmaya başladılar. Faik Bey, kaygısız bir eda ile seyahatini anlattı; geçtiği yerlere dair malumat verdi. Sonra Servet Bey ve Sekine Hanım geldiler. Yemek saati gayet sessiz, ağır ve biraz da mağmum (Sıkıntılı) geçti. Faik Bey, yemekten evvel üst üste dört viski ve sonra da bir hayli şarap içtiği halde, yine bir parça neşelenemedi; gittikçe kasvetli, gittikçe sükuti bir tavır aldı. Seniha, ürkek ve endişeliydi; doğru dürüst yemek bile yiyemedi; göğsü daimi bir heyecan içindeydi. Koridorda ufacık bir gürültü onu yerinden hoplatıyordu; her kapı çalınışında kalkıyor, dışarıya bakıyordu.

Faik Bey, yemekten sonra çok kalmadı; saat henüz ondu, Hakki Celis'le beraber çıktılar. Seniha'nın eski aşığı, Seniha'nın eski sevdalısına dedi ki: Beyoğlu'na kadar yürürüz; olmaz mı?

Hakkı Celis, Faik Beyin hiç bu kadar iyi bir çocuk olduğunu hatırlamıyordu.

Kendisine ilk defa akran muamelesi ediyordu; sesinde kalbi okşayan bir şey vardı. Bir müddet yan yana sessiz yürüdükten sonra tekrar söze başlayan o oldu:

Demek yarın gidiyorsunuz, dedi. Bilmem size acımalı mı, sevinmeli mi?

Zira cephenin arka tarafı pek de ferahlı bir şey değil.

Aralarına yine bir sükut çöktü. Osmanbey'den Pangaltı'ya kadar birbirlerine tek bir kelime söylemediler. Hakkı Celis'in yoldaşı dalgın ve hızlı yürüyordu.

O kadar ki, Hakkı Celis ihtara mecbur oldu:

Böyle koşarak nereye gidiyoruz?

Faik Bey gülerek cevap verdi:

Sahi, dalmışım. Sizi yordum, affedersiniz.

Hava ağır ve ılıktı. Fesini eline aldı ve hiç şüphesiz bir şey söylemiş

olmak için deminki sözünü tekrar etti:

Demek yarın gidiyorsunuz?

Yürüdükleri cadde gittikçe kalabalıklaşıyordu. Birbiri ardı sıra birçok otomobiller geçiyordu. Faik Bey:

Ben görmeyeli, her şey epeyce değişmiş, dedi. Acaba Beyoğlu'nda bu saatte gidilecek yer neresidir?

Hakkı Celis, hiç bilmiyordu. Yalnız bazı arkadaşlarının Tepebaşı'nda bir bardan bahsettiklerini işitmişti. Faik Bey dedi ki: Bu gece sizi bırakmayacağım, yarın gidiyorsunuz. Biraz eğleniriz.

Hakkı Celis, Beyoğlu'nda eğlenmenin ne demek olduğunu hep başkalarının hikayelerinden biliyordu. Belki de birkaç defa kendisinin de bu hayata bir kenarından katıldığı olmuştu.

Bu kıyafetle nereye gidebilirim?

Faik Bey babayani bir tavırla omuzlarını silkerek cevap verdi: Adam sen de, o kadar zabit var, her yere girip çıkıyorlar, yapmadıklarını

bırakmıyorlar.

Biraz sonra, Tepebaşı bahçesinin barındaydılar. Faik Bey, Hakkı Celis'e sordu:

Ne içersiniz?

Genç adamı içerdeki gürültü ve kalabalık biraz şaşırtmıştı.

Hiçbir şey! dedi.

Olmaz; mutlaka bir şey içeceksiniz. Garson, iki viski, iki viski.

Sahnede bir Viyanalı kadın Almanca bir şarkı söylüyordu. Bazı Avusturyalı

zabitler, hep bir ağızdan, aynı şarkının nakaratını tekrar ediyorlardı.

Locaların birinde, kıyafetlerinden dışarlıklı veya harp zengini olduğu anlaşılan iki şişman adam yanlarında saçları ve suratları boyalı yarı çıplak kadınlarla mütemadiyen şampanya içiyorlar, meyve yiyorlar ve mütemadiyen sırıtarak birbirlerine bakıyorlardı. Hakkı Celis, oturdukları masanın yanında kendi gibi bir ihtiyat zabitini, masadan masaya her türlü vasıtalık vazifesini gören dilsiz adama elleriyle, gözleriyle, dudaklarının ucuyle bir şeyler anlatırken gördü; nihayet, eline bir kağıt verdi, salonun sigara dumanları

arkasında yarı kaybolmuş bir köşesini gösterdi ve dilsiz o tarafa gitti.

Biraz sonra o dumanlar arasından siyahlar giyinmiş, kolları omuz başlarına kadar açık ve sarı saçlı, uzun ince bir kadın belirdi; yavaş yavaş o genç

zabitin yanına geldi ve otuz iki dişini birden gösteren bir tebessümle, elini uzattı:

Guten Abend.

Biçare genç ne yapacağını, ne söyleyeceğini şaşırmıştı; kadına sigara paketini uzatıyor, gayet fena olduğu anlaşılan bir Almanca ile ne istediğini soruyor, güya yüzlerce iğnenin üstünde gibi iskemlesinde bir türlü rahat oturamıyordu.

Buraya girdikleri dakikadan beri hiç konuşmayan ve yarım saat zarfında üç

tane viskiyi susuz, sedasız üst üste yuvarlayan Faik Bey, birdenbire yumruğunu masanın mermerine vurdu:

Dünyada kadın kadar berbat bir mahluk var mı? dedi.

Hakkı Celis, derin bir uykudan uyanır gibi silkindi. şaşkın şaşkın arkadaşının yüzüne baktı. Faik Beyin gözlerine sert ve haşin bir ifade gelmişti:

Bakınız, şunlara bakınız; sarışın, siyah ve beyaz yılanlar ki, etrafımızda, kıvrana kıvrana kımıldanıyorlar.

Ve elinin hafif bir hareketiyle soldaki kadınları gösterdi; bir viski daha içti ve büsbütün genç adama doğru çevrilip:

Zanneder misin ki, diye sordu; bunlar hakikaten bizden, bizim cinsimizden olsunlar? Hayır... Bunlar insanlarla hayvanların haricinde, başka bir cinsten acayip ve korkunç birtakım mahlukattır. Bizim gibi söz söylerler, tebessüm ederler ve ağlarlar, bizi anlar gibi bakan gözleri vardır. Fakat asla, asla bizden değildirler; ne damarlarında işleyen kanların, ne göğüslerinin altında çarpan kalbin bizim kanımız ve bizim kalbimizle münasebeti vardır. Erkeklerin en büyük hatası ve felaketlerinin başlıca sebebi onları da kendilerinden telakki etmeleridir. Onlara beşeriyetin nısfı (Yarısı) demişiz; onların kucağında ana diye yatmışız, onları karı diye evimize almışız; onlara sevgili diye kollarımızı açmışız, işte, o zamandan beridir ki, ne vücudumuzda rahat, ne evimizde sükun, ne kollarımızda kuvvet kalmış.

Haberimiz olmaksızın bize sokuluvermişler, zehirlerini gizli bir tarafımızdan şah damarlarımıza akıtıvermişler.

Faik Bey, Hakkı Celis'e daha ziyade yaklaştı, şimdi, bir çelik rengi alan gözlerini genç adamın gözlerine saplayarak:

Bir kadına hiç tutuldunuz mu? dedi. Ben, sizin yaşınızdayken epeyce kadınlarla münasebete girmiş, aldanmış ve aldatılmıştım. Yirmi beş yaşıma girdiğim zaman artık bıkmış, usanmış bir adam gibiydim; kadınlığın benim nazarımda hiçbir sırrı kalmamıştı; kendi kendime diyordum ki: 'Adam sen de, işte evveli de bu; ahiri de bu!' Hele aşk, sevda, filan gibi sözler bana vız geliyordu; bunlar hep romancıların uydurduğu martavallar diyordum; fakat bir gün... Yirmi beşimi geçmiş ve hiç olmazsa yirmi beş kadın tanımıştım, birdenbire ne oldu bilmem... On sekiz yaşında bir çocuk gibi... Siz kaç

yaşındasınız?

Hakkı Celis:

Yirmi iki, dedi.

Faik Bey, bir susuz viski daha içti ve sözüne şöyle devam etti: Yirmi iki... Fakat siz de günün birinde on sekiz yaşındaydınız; o yaşta nasıl sevilir, bilirsiniz; mutlaka bilirsiniz. Zira, hatırlıyorum ki, siz de sevdiniz; siz de benim gibi... Siz de onu sevdiniz.

Hakkı Celis, sapsarı kesildi ve kalbi şiddetli şiddetli çarpmaya başladı.

Faik Bey:

Evet, evet, biliyorum, dedi. Fakat, monşer, hiç o sevilir mi? Ne kadar zaman kendisinden kaçtım; ne kadar zaman bana uzanan elleri ellerimle ittim.

Ben istemedikçe o arkamdan koştu; uzun uzun anlatmaya ne hacet... Herkes gibi siz de gördünüz, siz de öğrendiniz; benim karşımda ne kadar zelildi.

Birdenbire gözleri meçhul bir noktaya daldı. Dakikadan dakikaya dağılan zihnini toplamak istiyormuş gibi başını silkti ve kendi kendine söylenircesine:

Fakat, vaktaki o benden kaçmaya başladı, ben kovaladım, dedi. Hem nasıl kovalayış, monşer, hem nasıl kovalayış! Hudutlar aşıyordum, memleketten memlekete koşuyordum ve yanına vardığım vakit de nefesim tıkanıyor, soluk soluğa kalıyordum, bir şey söyleyemiyordum, yalnız diyordum ki: 'Bırak seni seveyim. Bırak seni seveyim. Sen istediğini yap, istediğini sev; fakat, müsaade et ki, ben daima yanında bulunayım.' Zira, onun yanından ayrılır ayrılmaz, sanki havasız kalıyordum, tıpkı sudan çıkarılan balık gibi can çekişmeye başlıyordum. Bilseniz bu ıstıraptan kurtulmak için ne zilletlere katlandım, ne zilletlere... Herkes sanıyordu ki, ben bilerek, ben isteyerek göz yumuyorum; vallahi billahi herkes böyle sandı... O kızıl saçlı kız, bir ateşin önünde duran bir cadı gibi, beni yerden yere, çukurdan çukura sürüklenir gördükçe, otuz iki dişini birden gösteren bir gülüşle gülüyor ve memnuniyet mesamelerinden fışkırıyordu. Azizim, aşk, bir izzetinefıs meselesi, bir izzetinefıs yarasıdır. Ondan, mutlaka intikamımı alacağım, mutlaka...

Ve yumruğunu tekrar tekrar masanın üstüne vurdu. Hakkı Celis etrafını hiç

görmüyordu. Faik Beyin anlattığı şeyler, ondaki zaman ve mekan mefhumunu tamamıyle kaldırmıştı; şimdi, tamamıyle, Seniha'dan ve Faik Beyden yapılmış

ateşten bir feza içinde yaşıyordu.

Titreyerek dedi ki:

Unuttunuz! En iyi intikam bu değil mi?

Faik Bey acı acı güldü:

Unutmak, unutmak! Ah, öyle ise sizin hiçbir şeyden haberiniz yok, dedi.

Onu unutmak için neler yapmadım... Hiçbir şey kar etmedi, hınzır kız beynimin içinde burgulu bir çivi gibi saplanmış kaldı. Ondan daha çok güzelleriyle düşüp kalktım, ondan bin kat daha seçkinlerini tanıdım; fakat hiçbiri, hiçbiri, onu bana unutturamadı, hiçbiri bir dakika için onu hatırımdan silemedi. Bazen kendi adımı unutacak kadar sarhoş oluyordum. Lakin onun adı her vakitten daha canlı, daha manalı, dilimden hiç

düşmüyordu. Bazen bir kumar masası başında kendimi kaybediyordum, fakat onun hayalini daima yanıbaşımda hazır, kağıtların üzerine aksetmiş ve yeşil çuhanın ortasında raksederken görüyordum. Niçin bu kız benim izzetinefsimle oynadı. Beni çamurdan çamura sürükledi. Vallahi billahi intikamımı alacağım, göreceksiniz.

Mutlaka...

Ve yumıuğunu tekrar vurdu; bu sefer kadehlerden biri devrilip yere düştü.

Faik Bey:

Garson, bir kadeh ve bir viski daha! diye bağırdı.

şimdi, sahnedeki danslar bitmiş, masalar, iskemleler kenara çekilmiş ve salonun ortası umumi dans için hazırlanmıştı.

Hakkı Celis'in yanındaki genç zabit kadına mütemadiyen bir şeyler alıyordu.

Masalarının üstü çiçekle ve birtakım ufak tefek eşya ile dolmuştu. ıkide bir eğilip kadının kulağına bir şeyler fısıldıyor ve kadın daima, o geniş

tebessümüyle gülerek, yarı anlamış yarı anlamamış bir kimse tavrıyle, gözleri hayretten büyümüş, başını sallıyordu. Locadaki harp zenginleri oturdukları

yerde gittikçe ağırlaşıyorlar, yalnız bazen yanlarındaki kadınlara, bazen aşağıdaki halka sırıtmakla iktifa ediyorlardı. Sağdan soldan birçok ecnebi zabitler kadınların bellerinden yakalayarak dans meydanına atıldılar. Bazı

Rum ve Ermeni gençleri de onları taklit etti. Fakat, bu kadınlar dansa başlamadan evvel yorgun ve solgun görünüyorlardı; öyle ki, kavalyelerinin boynuna adeta bir eski esvap gibi asılmıştılar. Hakkı Celis, içinden dedi ki:

Ne acayip alem! Burada, herkes kendini eğleniyor zannediyor; fakat, hepsi de can sıkıntısından ne yapacağını şaşırmış, tepinen, bağıran ve bir an evvel sızıp uyumak için sarhoş olan birtakım biçarelerdir. Zavallı insanlar kendi

kendilerini nasıl aldatıyorlar! Ve bir hayaliham (Gerçekleşmeyecek bir düş) peşinde ne çok para, ne çok vakit, ne çok sıhhat sarfediyorlar.

Yüzünün çizgileri gittikçe aşağıya doğru çekilen ve ağzının içinde dilini güçlükle döndürebilen Faik Bey, Hakkı Celis'e saçlarına temas edecek kadar sokuldu:

Aşk işlerine bu kadınların hiçbiri kadar da vakıf değildi! dedi. Ne öğrendiyse benden öğrendi; bununla beraber daima soğuk ve heyecansız kaldı, mizacına şu kadarcık bir hararet gelmedi, bu kız hep kafasıyle hareket eden bir kızdır; her hareketi bir hesap üzerinedir ve bence kadınların en müşişi işte böylesidir; esasen insan olmayan bu mahluk, bir de akıl denilen şeyle silahlandı mı, adeta dişli, tırnaklı bir canavar haline giriyor; kanınızla beslenmeye başlıyor ve tırnaklarını etinize geçirmek yegane zevkini teşkil ediyor.

Faik Bey, viskiden bir yudum daha aldı ve üst üste birkaç nefes sigarasından çekti; gözleri süzüle süzüle adeta yarı kapanmış, kaybolmuştu; dedi ki: Canlı şeylerin hiçbirini sevmez. Ne insan, ne köpek, ne kedi, ne civciv.

Sevdiği şeyler hep kumaş, taş, boya, rahat ve muntazam odalar, araba, kundura ve çoraptır. Bütün bunları kendisine temin eden adam nazarında bir ilah kesilir; zira bu adam bütün taptığı putları avcunun içinde getiren harikulade bir mahluktur. şimdi bunlardan bir tanesini bulmuş... Varacağı adam çok zenginmiş, öyle mi?..

Hakkı Celis başıyle evet! dedi. Faik Bey, vahşi ve acı bir gülüşle: Çok zengin, öyle mi? dedi; ah, ben ona gösteririm. Ben ona gösteririm.

Zengin bir adamla evlenmek... O, buna asla muvaffak olamayacak; asla! Nikah çarşambaya diyorlar, değil mi? Çarşambaya hah! hah! hah! Çarşambaya...

Bileklerimi şurdan keserim, eğer Seniha çarşambaya evlenebilirse... Vallah billah!

Hakkı Celis:

Nasıl mani olabilirsiniz? diye sordu.

Nasıl mı mani olabilirim? Nasıl mı mani olabilirim? Hah! hah! Monşer, senin de hiçbir şeyden haberin yok...

Faik Beyin sesi, yüzü, konuşması, hareketleri bütün muvazenesini kaybetmiş, mevcudiyeti karmakarışık bir hale girmişti. Hakkı Celis, artık hem ondan, hem etrafındaki nafile gürültüden rahatsız olmaya başlamıştı. Hele tango denilen muhtelif dans silsilelerinin hayvani ve iptidai manzaralarını seyretmekten bıkmış ve usanmıştı... Faik Bey de, yavaş yavaş kendisiyle konuşmaktan yorulmuş ve yanındaki kadınlara sarkıntılık etmeye başlamıştı; birdenbire ayağa kalktı:

Ben gidiyorum, yarın sabah çok erken kalkmaya mecburum! dedi.

Faik Bey, onu alıkoymak için pek çok ısrar etti; fakat genç adamın kararı

önünde fazla mukavemete imkan göremedi. Yalnız Hakkı Celis elini sıkıp ayrılırken:

Göreceksiniz; o evlenmez, o evlenemeyecek! diye bağırdı ve bulunduğu yere yığıldı, kaldı.

Hakkı Celis, dışarıya çıkar çıkmaz geniş bir nefes aldı. Ne kadar güzel bir gece sonuydu. Gökyüzünde nereden geldiği bilinmeyen bir aydınlık geçtiği yerlere beyaz ve tatlı bir gölge salmıştı. Gündüzün o kadar adi ve manasız görünen Galata'nın o sıra sıra evlerine bile esrarlı bir hal gelmişti. Genç

adam, günün bütün vakalarını düşündü; Belkıs Hanımdan itibaren, bütün gördüğü

çehreler, dokunduğu eller, işittiği sözler hep birden, karmakarışık beynine hücum etti. Bu ne kadar çok, acayip şeylerle dolu bir gündü.

Hakkı Celis, on iki saat zarfında on iki senelik bir hayat tecrübesi yapmış

gibiydi. Belkıs Hanımın, yalvaran ve titreyen etinde, ona, behimi (Hayvani) hazların ne kadar esrarı varsa bir anda açılıvermişti.

Nuriye ve Neyyire Hanımlar gibilerin iğreti ruhlarında tecelli eden bir nevi zoraki içliliğin ne gülünç sevaikten (Güdülerden) çıktığını öğrenmişti.

Seniha'dan, kendisine ulvi, yüksek, derin, hudutsuz, ince, dolaşık görünen şeylerin ne kadar aşağılık, düz, dar, kaba ve basit olduğunu hissetmişti ve Faik Beyden aşkın her türlü tecellilerinden şifa bulmaz bir tarzda iğrenmişti; bardaki alemde ise, sefahat denilen şeyi iğrenç ve müşiş

olmaktan ziyade yavan ve boş bulmuştu. Bütün insanların o kadar coşkunlukla, o kadar humma ile tırmandıkları hayat, hep bu yavan ve boş unsuzlardan mürekkep değil miydi? Bu unsurlar ki, Belkıs Hanımın titreyen vücudundan, Nuriye ve Neyyire Hanımların iğreti ruhlarındaki içlilikten, Seniha'nın arzu ve tamahlarından, Faik Beyin öfkesinden, bar halkının o zoraki neşvesinden ibaretti. Hakkı Celis'in aklına, zavallı Faik Beyin bir sözü geldi: Cephenin arkasındaki hayat daha iyi değil! Bu avare adam belki bu sözü bir şey söylemiş olmak için söylemişti. Fakat, ne dereceye kadar bir hakikatin tarifiydi...

Hakkı Celis, kendi kendine bu sözü tekrar etti: Cephenin arkasındaki hayat daha iyi değil!

::::::::::::::::::

XVI

Naim Efendinin konağı hala kiralıktır. Fakat, henüz bir kiracı zuhur etmedi.

Çok bakanlar, çok gezenler oldu; kah bunların şartları Naim Efendininkine, kah Naim Efendinin şartları bunlarınkine uymadı. Konak büyük, viran ve kasvetliydi; burada, şimdiki hayata göre ancak üç aile bir arada yaşayabilirdi; bunun için de konağı birtakım bölüklere ayırmak lazım geliyordu. Halbuki Naim Efendi, buna asla razı değildi: Ben öldükten sonra, isterseniz, yıkınız, diyordu. Fakat, ben sağken hiçbir tarafına el dokundurtmam, hiçbir tarafına el dokundurtmam, hiçbir tarafına el dokundurtmam, hiçbir tarafına...

Hastalıktan, yalnızlıktan, biraz da yoksulluktan, son zamanlarda, huyu çok değişti; hırçın, hiddetli bir ihtiyar oldu. O kadar ki, Selma Hanımefendi bile,

artık ona laf dinletemiyordu. Hele Sekine Hanım, babasının yanında ağzını açıp bir tek kelime söyleyemez oldu; bütün hayatında usluluğu ve yumuşaklığıyle tanınmış bir adamda bu hiddet ve şiddet, adeta, bir ateh veya bir cinnet alameti olarak telakki edilmekteydi. Bunun içindir ki, herkes, önünde boyun eğmek mecburiyetini hissediyor ve bütün huysuzlukları bir delinin buhranları gibi, mazur görülüyordu. Bununla beraber etrafındaki boşluk derinleştikçe derinleşti; evvelce hemen her gün gibi konağa gelen Sekine Hanım, yavaş yavaş haftada bir iki defa gelmeye başladı, bu da ekseriya babasının yanına girmeyerek ve Cenan Kalfa ile eşyasız, soğuk odalarda, ayakta fısıl fısıl görüşmeye mecbur olmak şartıyle... Selma Hanımefendi ise, bir aydan beri, bir defa ayağını konağa atmadı; ara sıra adamlarından birini göndermekle iktifa ediyordu. Zavallı Naim Efendi bu suretle büsbütün yalnız kaldı; yalnız kalmaktan da sıkılıyordu. Her saat, her dakika Hakkı Celis'i arıyordu. Adeta bu çocuğun tiryakisi olmuştu. ıkide birde: Hiçbir haber yok mu? Daha gelmeyecek mi? Bu ne uzun harp, ne uzun!

Artık bir nihayete erse; lehimizde yahut aleyhimizde, nasıl olursa olsun, bir nihayete erse!.. deyip duruyordu.

Vakıa Hakkı Celis'ten kah doğrudan doğruya kendine, kah hemşiresine sık sık haberler geliyordu. Fakat Naim Efendinin ona ihtiyacı en ziyade kendi derdini dökmek, kalbini boşaltmak içindi.

Gerçi, yavrucak, ne kadar gönlüne göreydi; kendisini de ne kadar iyi dinler; ne kadar iyi anlardı; ailesi içinde hiç kimse ne hemşiresi, ne kızı bu çocuk gibi cana yakın değildi. ıkide bir Cenan Kalfaya derdi ki: Cenan, bu çocuğa bir şey olursa, rica ederim, benden saklayınız; zira, işitir işitmez, dayanamam, mutlaka derhal ölürüm!

Herkese karşı kapanan kalbi, yalnız bu çocukla Seniha'ya karşı açık kalmıştı; hayatta o kadar birbirinden ayrı duran bu genç kızla, genç adam, akıbet bu can çekişen ihtiyarın gönlünde birleşmişti. Resimleri de bir arada başı ucunda duruyordu. Kah birine, kah öbürüne bakıyor, bazen ikisini birden yan yana tutup şaatlerce dalıp kalıyordu.

Nihayet, bir gün Hakkı Celis çıkageldi. ıki gün için mezuniyet almıştı. Bu hadise, Naim Efendi için hayatının son sevinçli saatlerinden biri oldu. ıkide

birde yatağın içinden ince uzun kollarını uzatıyor, genç adamın başını

okşuyordu. Hakkı Celis ona şişmanlamış, uzamış, genişlemiş görünüyordu.

Muharebe sana yaradı; maşallah, maşallah evladım... diyordu.

Genç adam, ona, Çanakkale Harbinin bazı müheyyiç (Heyecan verici) safahatını

anlatmak istedi. Fakat, Naim Efendi bunların hiçbirini dinlemedi; Hakkı

Celis'e baka baka ve arada bir elleriyle başını okşaya okşaya bir hal oldu.

Sonra birdenbire ona kendi derdini anlatmak ihtiyacını duydu.

Semtime uğrayan kalmadı, dedi. Bir ay var ki, ninenin yüzünü görmedim, haftalardan beri teyzen bir kerecik olsun gelip hatırımı sormadı. Bilmem ki, onlara ne yaptım, evladım? Kabahatim nedir? Burada yalnız başıma çektiklerimi sana anlatamam; diri diri bir mezara gömülmüş gibiyim. Geceleri Hasan'la Cenan'ı karşıma alıp konuşmaya mecbur oluyorum. Kimsesizlik o kadar canıma tak diyor... Seniha'nın izdivacı kalmış işittin mi?

Ve genç adama cevap vermeye vakit bırakmaksızın sözüne devam ediyordu: Yalnız kimsesizlik olsa ne ise evladım; ya bu yoksulluk... Geçen gün ekmeksiz kaldım... Yemeği ekmeksiz yedim. Vallahi evladım; bu da başıma geldi... Bazı geceler, karanlıkta kalıyoruz. Gaza para yetiştirmek ne mümkün... Bir gün Cenan'a dedim ki: 'Bari yatağımı sokak üstündeki odalardan birine nakledelim, hiç olmazsa caddenin fenerlerinden biraz aydınlık alırız.'

Cenan acı acı güldü ve o gece tabağın içine biraz zeyinyağı koydu, etrafına pamuk ve bez parçaları sıraladı: Ben karanlıkta kalmayayım diye bu acayip kandili yaktı. Çoktandır kahvenin, çayın tadını unuttum... Diyorlar ki Servet Beyin evinde kemafissabık (Eskisi gibi) eğlentiler, ziyafetler devam edip duruyormuş!

Söylendikçe sesi titriyor; gözleri sulanıyordu: Mamafıh bu sözler aramızda kalsın evladım, dedi, zannetmesinler ki, kendilerinden muavenet istiyoruın, hayır, hayır. Allah göstermesin, ben burada her türlü felakete, mahrumiyete, zarurete katlanırım; fakat istemem ki kimseler halime vakıf olsun, sana söylüyorum, çünkü sen başka bir çocuksun, büsbütün başka bir çocuksun.

Tekrar kollarını uzatıp, genç adamın başını okşadı: Her gün evin eşyalarından bir şey satıyorum, dedi. Evvela fuzuli mobilyalardan, tatlı takımlarından, büfelerden, masalardan, kanepelerden başladık; şimdi sıra yataklara, yorganlara geldi. Sofadaki o güzel halıların hepsi gitti evladım, girerken dikkat etmedin mi?

Hakkı Celis, Çanakkale'ye gitmezden evvel, bütün bu halıların, bu masaların birer birer mezada gittiğini biliyordu. Kaç kere biçare Naim Efendiyi bu sefaletten kurtarmak için büyük ninesinin ayaklarına kapanmıştı; fakat, bu sert kalpli kadın demişti ki:

Satmak, onun eski adetidir, eski illetidir; bırakmalı satsın, satsın, ta ki satacak bir şeyi kalmayıncaya kadar... Ancak o vakit rahat edecek ve söz dinleyecek... Niye yanıma gelmiyor, niye bin türlü bahane ile o baykuş

yuvasında sakalını Hasan Ağa denilen o hırsızın eline vermiş oturuyor?

Konak, Naim Efendiyle beraber, her gün biraz daha yıkılıp gidiyordu. Vakıa sağı solu yangın viraneleriyle çevrilmiş olan bu evin harici manzarası pek mağmum bir şeydi, fakat asıl içine girildikten sonradır ki insanın kalbine korku ile karışık derin bir kasvet çöküyordu. Zili bozulan sokak kapısı ağır bir tokmakla vuruluyor ve birçok gıcırtılarla, mustarip bir hayvan gibi sarsıla sarsıla açılıyordu. ıçeriye atılan ilk adımda göze tesadüf eden manzara kırık dökük, yırtık pırtık birtakım eşya yığınları, buruna çarpan koku bir nevi toz ve küf kokusuydu; kımıldamaktan ve söz etmekten bıkmış, yarı derviş, yarı meczup kıyafetli bir uşak arkasından ve bu eşya yığınları

arasından iç avluyu geçip de harem dairesine varıldı mı, insanı istila eden hüzün daha ziyade artıyordu; burası tıpkı yer altında bir mahzen gibiydi, sanki, senelerden beri hiçbir tarafından ne hava, ne ziya almıştı; bununla beraber, divanhaneler ve dehlizler çepeçevre geniş, perdesiz ve pervazları

sökülmüş pencerelerle muhattı (Çevrilmiş, kuşatılmış) ve bu pencerelerin camlarından birçoğu kırıktı; bu kırık camları örten örümcek ağlarının arkasında kış, yaz nutubetten, adeta bozulmuş birtakım su yolları gibi sızan yüksek bahçe duvarlarının esmer şekilleri görünüyordu; her basamağı bir ayrı

ses çıkaran merdivenlerden çıkıp da eskiden, büyük otellerdeki holler tarzında Psalti'ye döşetilmiş büyük sofaya varılır varılmaz en hafif bir ses bile boş bir kubbenin altında gibi aksisedalar çıkarıyordu. Bu sofada, şimdi her tarafından pamukları fırlamış iki eski otoman ile bir ayağı kırık ceviz bir orta masasından başka eşya namına bir şey kalmamıştı. Bu cevizden masanın üstünde çok zamandan beri işlemeyen pirinçten bir antika saat duruyordu.

Yerde her tarafından yırtılmış bir eski keçe her adımda insanın ayağını

çeliyordu; sonra loş ve çıplak bir dehlizden boş odaların kapalı kapıları

önünden geçiliyordu. Bu odaların bazılarında kuşlar yuva yapmıştı; bazılarında ise -Cenan Kalfanın iddiasına göre- periler ve cinler oturuyordu. ıhtiyar kadın:

Vallahi, geceleri adeta bizim gibi konuşuyorlar, gülüşüyorlar, şarkı

söylüyorlar, tepinip oynuyorlar. Bazı da bir kavga, bir dövüştür, gidiyor, diyordu.

Perilerle cinlere yuva olan bu odaların kapıları hiç açılmazdı ve karanlık basar basmaz Cenan Kalfayı öldürseler önlerinden geçmezdi.

Konakta yalnız Seniha'nın odasıdır ki, zamanın ve nisyanın (Unutmanın, unutuşun) kahrına uğramadı; burası Naim Efendinin bir kapalı bahçesi halinde kaldı. Hala ayağa kalkabildiği günler, duvarlara tutuna tutuna oraya kadar gidiyor ve genç kızdan kalmış eşya döküntüleri arasında saatlerce murakabeye (Kendi iç dünyasına dalmak) dalıyordu. Burası bir mabet gibi daima süprülüyor, temizleniyor ve eşyanın hiçbirine dokunulmuyordu.

Naim Efendi, Hakkı Celis'e biraz evvelki sözünü tekrar etti: ızdivaç kalmış diyorlar, öyle mi?

Genç adam:

Zannederim, dedi; zira, ben gitmezden evvel birkaç güne kadar nikah olacağı söyleniyordu, ben gittim, geldim, ortada hala olmuş bitmiş bir şey yok... Demek ki...

Naim Efendi, Hakkı Celis'in sözünü kesti:

Acaba bu işin bozuluşunu neye hamledersiniz evladım?

Hakkı Celis, Faik Beyle bir ay evvelki konuştuklarını hatırladı ve içinden: Buna sebep mutlaka odur! dedi.

Halbuki, Seniha'nın izdivacına mani olan sebep ne o, ne bu idi. Bundan bir ay evvelki bir iş için Sofya'ya gittiği söylenen (...) Mebusu Necip Bey, hala ıstanbul'a dönmemişti, bir haber de göndermemişti. Bazı kimseler, Viyana'da bulunduğunu, bazıları Münih'e gittiğini söylüyorlardı. Seniha, Berlin'le Viyana arasında mekik dokuyan biraderi Cemil'den üst üste, ona dair malumat sordu, fakat hiçbir şey öğrenemedi. Bu, her cihetten esrarengiz bir gaybubetti ve bin türlü faraziyeye meydan açıyordu. Mesela Belkıs Hanım diyordu ki:

Bey söylüyor, bu adamın adeti böyleymiş. Her rast geldiği kıza izdivaç

vadeder, bir müddet eğlenir, sonra vazgeçer, bırakır, gidermiş. Berlin'de böyle kaç Alman ailesi, Viyana'da kaç Avusturyalı kız bu zengin nişanlının yolunu bekliyormuş. Bu, ıstanbul'da ilk macerası olduğu için bize hayret veriyor, vakıa, (...) Mebusu Necip Beyin oynadığı oyunların bu en cüretlisidir. Bakalım, bu sefer işin içinden nasıl sıyrılacak!

Nuriye ve Neyyire Hanımlar ise, bu hadiseden dünyanın en hayali romanlarını

yapıyorlardı. Diyorlardı ki:

Bu adam ne mebus, ne de zengindi. Kendisine mebus ve zengin süsü veren acayip ve esrarengiz bir serseriydi. Belki de 'Arsen Lüpen' tarzında zarif ve kibar bir hırsızdı. Seniha'nın evindeki tantana ve alayişi (Gösteriş) gördü, mühimce bir şey çalabilirim sandı, bir yolunu buldu, sokuldu; baktı, tetkik etti; sonra anladı ki, çalmak zahmetine değer bir şey yok, başını aldı; çıktı

gitti...

Bu iki genç kızın bu garip gülünç hikayelerini dinleyenlerden bazıları bir tuhaflık olsun diye:

Çalacak bir şey bulmadı mı? Neden? Seniha'nın kalbini çaldı, bundan daha kıymetli ne bulabilirdi? diyorlardı.

Vakıa, Seniha için, bu gayet ağır bir darbe oldu, ve belki hayatta yediği darbelerin en ağırı bu idi; zira bu sefer tamam can alacak yerinden, hulyalarının, hesaplarının, tasavvurlarının merkezinden, gurur ve nefsaniyetinden yaralanmıştı. Fakat bu felakete o kadar vakar ve metanetle tahammül etti ki, hiç kimse eleminin derecesine vakıf olmadı, hatta kendisini pek yakından tanıyanlar bile: Ne kadar kayıtsız kız! Ne kadar havai ve geniş

yürekli dediler. Bunlar arasında yalnız Faik Beydir ki, sevgilisinin yüreğinde açılan yarayı bütün çirkinliğiyle gördü ve ona gördüğünü

hissettirdi. O günden beri, genç kız, eski aşığının amansız düşmanıdır ve ona her vesileyle hakaret etmekte vahşi bir haz duyuyor. Hakkı Celis, Naim Efendiyi ziyaretinin ertesi günü, gidip Faik Beyi bulmak arzusunu bir türlü

yenemedi. Onu evinde aradı. Tokatlıyan'a, Lebon'a baktı, nihayet, akşam üstü, Doğruyol'da gezinenler arasında tesadüf etti. Faik Bey, o bar gecesindeki kadar geveze değildi; ne de Seniha'ya dair birtakım yeni hasbıhallere meyilliydi; yalnız için için birçok mühim şeyler yapmış, birçok mühim şeyler öğrenmiş gibi manidar bir ketumluğu ve izdivacın bozuluşunu kendine atfettirmek isteyen esrarlı bir tavrı vardı. Arada bir diyordu ki: Zavallı Seniha Hanım; en son emeli de mahvoldu. Senelerden beri o kadar itinalarla kurduğu bina iskambil kağıdından yapılmış şatolar

gibi bir nefeste yıkılıverdi. Ne kadar mustarip, ne kadar mustarip... Bilmezsiniz. Suratından düşen bin parça oluyor. Gidip gördünüz mü?

Hayır; belki bu akşam... Çünkü yarın erken yine cepheye dönüyorum, dedi.

Faik Bey sözüne devam etti:

Aman, bir defa olsun görünüz, küçük hanımın cephesi Çanakkale cephesinden daha müşiş bir hal aldı. Güya işin bozulmasına sebep bizmişiz gibi...

Bunu söylerken bıyık altından: Benim ya, ne ise! diyen bir tebessümle gülüyordu.

Hakkı Celis'le Faik Bey, Doğruyol'da böyle konuşarak yürürken, birdenbire ta yanlarından lastik tekerlekli bir arabada Seniha geçiverdi. Genç kız, onları görmüştü, fakat, görmemezlikten geldi, kalabalığın arasında Tünel'e doğru uzaklaştı, gitti.

Biraz sonra Faik Beyle Hakkı Celis, Seniha'yı yine aynı araba içinde yukarıya doğru dönerken gördüler. Fakat bu sefer, genç kız onların önünden geçerken arabasını durdurdu ve tavrıyla onları çağırdığını anlattı. ıkisi birden yaklaştılar. Faik Beye elini bile uzatmadı ve derhal Hakkı Celis'le konuşmaya başladı; genç adamı güya senelerden sonra ilk defa görmüş gibiydi, yüzüne hayret, şefkat ve sevinçle bakıyordu. Sesi okşayıcıydı: Haydi, arabaya bin, eve gidelim, dedi.

Ve Hakkı Celis'in tereddüdü üzerine:

Kuzum, rica ederim, mademki yarın gidiyorsun, diye yalvardı.

Faik Bey, sapsarı kesilmiş, kaldırımın bir kenarında duruyordu; genç adam, ona selam verdi ve arabaya atladı. Seniha ise hafifçe başını eğdi. Eski çocukluk arkadaşını ve büyük halasının oğlunu böyle yanıbaşında hissetmekten pek memnun görünüyordu.

Seni kaçırdım, seni kaldırdım; ne iyi oldu, değil mi? Bu akşam çok eğleneceğiz, göreceksin... diyordu.

Ve bir öpücükten daha tatlı bir tebessümle genç adamın yüzüne bakıyordu.

Birdenbire dedi ki:

Demincek o serseri sana neler anlatıyordu? Mutlaka benim aleyhimde bir şeyler söylüyordu, mutlaka... Siz ne vakitten beri bu kadar dost oldunuz?

Hakkı Celis kızararak başını önüne eğdi:

Bir tesadüf; dedi. Gerçekten caddede rast geldim, birkaç adım beraber yürüdük ve gayet havai birkaç şey konuştuk, işte o kadar...

Bunları söyleyerek gözünün ucuyla Seniha'ya baktı, ona da birdenbire mahcup bir tavır gelmiş, yarı kapanmış;,uzun, kıvırcık ve sürmeli kirpiklerinin altında gözlerindeki mana seçilemiyordu; fakat yüzünün çizgilerinde zorla gizlenmek isteyen hareketler ve ifadeler vardı. Her ikisi de bir müddet sükuti kaldılar. Seniha silkindi ve deminki müşfik, memnun ve okşar gözlerle genç adama bakıp:

Ne kadar memnunum, seni bulduğuma ne kadar memnunum; bu akşam yalnız, yapayalnızdım; ne yapacağımı bilemiyordum, dedi ve çıplak elini laubali, samimi bir tavırla Hakkı Celis'in dizi üstüne bıraktı. Hakkı Celis bir şey söylemiş olmak için sordu:

Neden o kadar yalnızsınız, teyzem, eniştem yok mu?

Seniha:

Sahi, sana söylemeyi unuttum, dedi. Zavallı büyükbabam bu sabah birdenbire çok ağırlaşmış. Hepimiz gittik, vakıa ne ben, ne babam yanına giremedik; fakat annem odasından ağlayarak çıktı; bir dakika yanından ayrılamayacağını söyledi.

Hakkı Celis:

Daha dün akşam orada yanındaydım; her vakitten pek farklı değildi; ne tuhaf! dedi.

Seniha, yarı suni, yarı hakiki bir teessürle: Bugün içim çok fena oldu o konak ne hale girmiş. O ne sefalet, ne harabi...

Biraz düşündü, daldı, dudaklarını ısırdı ve küçük bir kız tavrıyle Hakkı

Celis'e sokulup dedi ki:

Bu gece, eski şeylerden bahsedelim; uzun uzun konuşalım; ben sana anlatayım, sen bana anlat! Olmaz mı?

Böyle konuşarak apartmana vasıl oldular. Genç kız, kapıdan içeriye girer girmez ilk sorduğu şey bu oldu:

Mektup var mı?

Hizmetçinin menfi cevabı üzerine biraz sinirlenir gibi oldu; boynundaki kürkünü bir tarafa, manşonunu bir tarafa attı ve acele acele çarşafının pelerinini çıkardı, sonra Hakkı Celis'e dönüp: Gel, odama gidelim, dedi.

Seniha'nın odası büyük muhteşem bir paravana ile yatağa ve tuvalete mahsus iki kısma ayrılmıştı; o kadar ki, bir tarafta oturan kimse diğer tarafta neler olup, neler geçtiğini göremezdi. Yere yumuşak, kadifemsi bir kırmızı

halı döşenmişti, mobilyanın rengi bu halının biraz daha koyusuydu, perdeler güvez ipektendi ve tavandan sarkan elektrik lambasının abajuru ala yakın, üzerine Japonkari resimler işlenmiş bir kumaştandı. Öyle ki bu da daimi bir gurup kızıllığı içinde gibiydi ve havasına keskin kokular sinmişti.

Renk ve koku Hakkı Celis'i sarhoş eden şeylerdendi ve ne gariptir ki en çok sevdiği renk bu renk, en hoşlandığı koku bu kokuydu; bilaihtiyar (Elinde olmayarak) içini çekti:

Oh, ne güzel bir odanız var, dedi; bu rengi pek severim; zannederim ki, geçmiş zamanın meşhur maşukaları hep bu renkte giyinirlerdi. ıspanya'yı bu renkte tasavvur ederim; bu renk bana çok ateşin, hummalı, zorlu mehib (Heybetli, korkunç) ve müşiş şeyleri hatırlatır; Barres'in cümleleri, d'Annunzio'nun mısraları, boğa güreşleri, Don Joze'nin macerası... ışte hatırıma hep böyle şeyler gelir.

Bir müddet gözleri kamaşmış gibi etrafına bakındı ve bir taburenin üstüne oturdu:

Hele bu koku, dedi. Pek iyi bilmiyorum, bu koku nelerden hasıl oluyor, karanfil çiçeğinden, diş tozuna ve bazı çok kullanılmış ve biraz kirlenmiş

kadın çamaşırlarına kadar hep bu kokuyu sezerim.

Seniha, genç adamın bu son cümlesine kahkaha ile güldü; o, kendinden geçmiş

bir halde, sayıklar gibi, sözüne devam etti: Hangi sihirbaz size bu kokuyu hazırladı? Ve kimi büyülemek için? Zira en müşiş büyülerin kokusu mutlaka bu kokudur. Bunun içinde, birer kekik ve mercanköşk gibi baharatlı nebatlardan bir şey var; fakat mutlaka bir cadı

bütün bu nebatları kaynattığı imbiğe, fevkattabiiye (Doğaüstü) bir şey kattı, belki bir şeytanın terinden veya bir cinin tükrüğünden birkaç damla karıştırdı. Zira, bu koku en sakin, en rakit (Durgun), en berrak ruhları bile derhal bulandıracak bir kuvvettedir. Ben bile bunu duyduğum zaman büsbütün başka bir adam olurum.

Seniha bir taraftan seviniyor, bir taraftan soruyordu: Ne olursun? Söyle bakayım, ne olursun, ne olursun?

Genç adamın gözleri birdenbire paravananın üzerindeki resme daldı; bu resim, bir ağacın altında yarı dişi, yarı erkek bir delikanlı uzanmış uyuyor gösteriyordu. Arkasından, elinde küçük bir lamba ile uzu çıplak kollu bir Psychee gülerek, yavaş yavaş ona doğru yaklaşıyordu. Genç adam, gözleri bu levhaya dalmış, kendi kendine söylenir gibi: Mutlaka, dedi; Psychee'nin lambası tüterken böyle kokardı.

Ve Seniha tekrar kahkaha ile güldü. O zaman Hakkı Celis, gözlerini onun çıplak omuzlarına çevirdi; zira, Seniha, şimdi, arkasında hafif bir ipekli kombinezonla tuvalet masasının önüne oturmuş, tekrar toplamak için saçlarını

çözüyordu.

Seniha'nın Hakkı Celis önünde bu ilk soyunuşu değildi. Lakin Hakkı Celis bu haliyle onu ilk defa görüyorum sandı.

Ne kadar narin ve aynı zamanda ne kadar yuvarlak ve dolgun kolları vardı; şimdi, bir yığın kızıl saç altında örtülü duran ensesi ve omuzları demincek ne harikulade, ne zarif hatlarla kımıldıyordu. Aynanın içinden vücudunun daha harim (Gizli) ve daha ziyade baş döndürücü tarafları görünüyordu, saçlarına doğru kaldırdığı kolları göğsüne ve koltuklarına keskin bir ifade vermişti.

Hakkı Celis, birden genç kızın aynadan kendisine gülerek baktığını gördü ve kabahat esnasında yakalanmış çocuklar gibi kızardı, ne yapacağını şaşırdı, başını önüne eğdi. Seniha:

Niye birdenbire sustun? Ne güzel şeyler söylüyordun, dedi.

Ve Seniha bunları söylerken, Hakkı Celis'e, öyle bir tavırla ve o kadar derinlere giden bir nazarla baktı ki; zavallı çocuk neye döndüğünü bilemedi, o ana kadar hiç bilmediği bir şiddetli heyecana tutuldu; birdenbire boğazına birçok hıçkırıklar hücum etmişti, kendini tutmak istedi, muvaffak olamadı, oturduğu yerde, dirseklerini dizlerine dayadı, başını elleri içine aldı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Seniha, bu ani hadise karşısında ne fazla hayrete, ne de fazla telaşa düştü; güya Hakkı Celis'in uğradığı hal pek tabii bir şeymiş gibi şuh bir eda ile başını çevirdi.

O yaptığın ne? Ağlıyor musun? dedi: Niçin? Niçin? Niçin?

Ve yerinden kalktı, yavaşça genç adama yaklaştı, yüzünün üstünde kilitlenmiş ellerini açmak istedi.

Ne çocuksun! Hala ne kadar çocuksun! Ayol durup dururken böyle ağlanır mı?

Neden, söyle bana! Söyle bana! diyordu ve bir taraftan da gülüyordu. Masanın üstünden büyük bir kolonya şişesi aldı, turuncu mayiden genç adamın başını

ıslattı:

ıster misin, bir pencere açayım? diye soruyordu. Belki oda, çok sıcak...

Belki deminden beri o kadar meşettiğin koku başına vurdu; belki sinirlerini bozan odanın rengidir... Söyle hangisi, söyle hangisi?

Hakkı Celis hiç cevap vermiyor, mütemadiyen ağlıyordu. Genç kız, ağlayan çocuğun ta yanına sokuldu. Dizlerinin dibine oturdu ve beyaz kollarını onun göğsüne doğru uzattı; askeri kostümünün düğmelerini çözmeye çalışıyordu.

Genç:

Bırak, bırak! diyordu.

Seniha, birdenbire bir büyük abla tavrı takınmıştı, ilacını almaktan imtina eden (Çekinen) bir hasta çocuk gibı Hakkı Celis'i azarlamaya başladı: Sen delisin, mutlaka delisin! diyordu ve saçlarını okşayarak, bu kafanın içine bin türlü acayip fikirler, bin türlü divanelikler tıkıyorsun, tıkıyorsun; adeta beyninden bir hazımsızlığa uğruyorsun. Bütün varlığın bulanıyor, sinirlerin altüst oluyor ve nihayet, tahammül edemeyip böyle boşanıveriyorsun...

Hakkı Celis müselsel (Zincirleme, birbirini izleyen) hıçkırıkları arasında , hayal meyal anlaşılabilir bir sesle:

Bu ilk defadır ki ağlıyorum, dedi. Ne kadar... Ne kadar zamandır, ta çocukluğumdan beri hiç böyle kana kana ağlamamıştım... Bırak beni... Bilsen ne kadar tatlı bir şey... Bilsen ağlamak ne kadar tatlı...

Ve daha ziyade hıçkırmaya başlıyordu. Seniha, Hakkı Celis'i kendi haline bıraktı, tekrar tuvaletine avdet etti. Bir taraftan saçlarını topluyor; giyinmeye hazırlanıyor. Diğer taraftan kendi kendine söyleniyor gibi: Mutlaka bir sebebi olacak; diyordu. Hiç böyle sebepsiz ağlanır mı?

Mutlaka bir sebebi olacak...

Bunun üzerine genç adam, yaşla sırsıklam yüzünü Seniha'ya çevirdi ve gözlerinin üstüne doğru düşen saçlarını iki eliyle arkaya doğru iterek: Niçin ağladığımı bileceksin, mutlaka bileceksin! diye haykırdı. Seniha, Hakkı

Celis'e ta yüreğe saplanan bir nazarla baktı ve işveli bir sesle: Demek beni hala seviyorsun! dedi.

Genç adam, ne cevap vereceğini bilemedi; o da Seniha'yı hala sevmekte olduğunu bugün ve bu saatte anlamıştı. Kalbimiz ne kadar beklenmeyen şeylerle doludur; kendi heyecanlarımız önünde ekseriya kendimiz hayrete düşeriz.

Deruhi varlığımız hudutsuz ve karanlıktır. Bu hudutsuz karanlıkta yol alabilmek için ya çok cesaretli, ya çok tecrübeli ve bir ilhama mazhar olmuş

kadar ermiş bulunmak lazım gelir.

Vakıa Hakkı Celis, son zamanlarda, ruhunun teşrihini (Otopsi, burada çözümleme anlamında) yapmaya epeyce alışmıştı; lakin elinde bir milden başka aleti olmayan bir cerrah gibi, daima muayyen bir fıkre inip çıkmaktaydı.

Benliğinin gizli bir köşesinde çoktan beri kapanmış sandığı yaranın böyle birdenbire tekrar açılıvermesi onu epeyce şaşırttı, kendi kendine: Evet, demek hala seviyormuşum! Demek hala seviyormuşum! dedi. Fakat, bu hakikati keşfediş, biraz evvel onun için bir tatlı hayretken Seniha'nın son işvebaz ve müstehzi tavrı önünde birdenbire acı bir kanaate inkılap etmişti. Onun içindir ki, genç kızın: Demek beni hala seviyorsun! suali üzerine o kadar saffetle, o kadar coşkunlukla hatta o kadar haz ve neşve ile akan göz yaşları

bulanarak, bozularak, yudum yudum zehir halinde içine döküldü ve keskin kokulu, ateşin renkler içinde hıçkıran deminki genç birdenbire soğuk, süküti ve çekingen bir çocuk haline girdi.

Seniha, nafile yere onu tekrar açmak, söyletmek, ağlatmak istedi; fakat bütün emekleri boşa gitti. Hakkı Celis, genç kızın sözlerine ancak bir iki kelime ile cevap veriyordu. Seniha ona, çocukluklarına dair bir sürü müşterek hatıralardan bahsetti; beş altı yıl evvelki Ada alemlerini yada getirdi; kah şefkatli, kah zalimane tavırlar takındı; kah bir küçük hemşire gibi göğsüne sokuldu, kah bir genç anne gibi onun başını göğsüne dayadı; hiçbiri, hiçbiri kar etmedi. Bunun üzerine Seniha tavrını büsbütün

değiştirdi; Hakkı Celis'e basit,,adi ve dümdüz bir kadın gibi göründü: Mutlaka, dedi, bu akşam üstü beraber dolaştığın serseri, sana benim hakkımda bir şeyler söyledi. Ne dedi bakayım? ınkar etme; neden başını öyle eğiyorsun? Mademki bir şey söylemedi, neden utanıyorsun, neden çekiniyorsun?

Seni de benim aleyhime çevirdi, değil mi? Kim bilir, aleyhimde ne feci, ne pis iftiralar, ne caniyane yalanlar uyduruyor. Mutlaka beni senelerce bir metresi gibi kullandığını söylemiştir, kendisine bir nevi baş belası

olduğumdan bahsetmiştir ve nihayet hayatının intizamını bozduğumu, istikbalini mahvettiğimi, bilir miyim, daha neler yaptığımı, belki de parasını yediğimi iddia etmiştir.

Hakkı Celis Hayır! demek istedi. Seniha sinirli bir hareketle sözünü

kesti:

Evet, evet. Söylemiştir, evet parasını yediğimi de iddia etmiştir. Halbuki, iş ne kadar aksine, ne kadar tersine... Bilemezsin!

Sesine samimi, tatlı ve sıcak bir hasbıhal ahengi verdi, dedi ki: Hakkı, kardeşim, Faik Beyin bana ettiği fenalıklar sayısızdır. Beni bu hale sokan, hayatımı, istikbalimi berbat eden odur; Faik Bey bana bundan daha büyük bir fenalık daha etti; kalbimin temizliğini, safiyetini aldı, bende ne iyiliğe, ne doğruluğa itimat bıraktı, hodbinliğime en kaba ve en galız şekli verdi. Faik Bey, benim şeklimi bozdu. Onun elinde manen yamru yumru bir insan oldum. Bu yamru yumru kalıp içinde ruhum rahatsızdır, yeni şahsiyetim dar ve biçimsiz bir esvap gibi beni sıkıyor. Hakkı; Allah aşkına söyle, ben bütün çılgınlıklarıma, hoppalıklarıma rağmen, yine iyi bir kız değil miydim? Hiç

değilse gönlümün iyiliğe ve doğruluğa tabii bir meyli yok muydu? Faik Bey bende işte bu meyli, bu istidadı mahvetti. Demin sen ağlarken benim gözlerim kupkuruydu, belki sen dikkat etmedin, fakat ben kendi kendime dikkat ettim.

Eskiden bir küçük çocuğu bile ağlarken görmek; benim de hüngür hüngür ağlamama kafı gelirdi. O derece şefkatli bir kalbim vardı. şimdi, bu kalp, taş kesildi, kardeşim Hakkı! Taş kesildi. Halbuki ben ta çocukluğumdan beri daima kalbimle ve kalbim için yaşamasını isterdim. Zaten bunun için değil midir ki, günün birinde Faik Beye doğru koştum; ona doğru koşarken maksadım sevmek ve sevilmekten başka neydi? On altı yaşımdan beri kendi kendime derdim ki: 'Dünyada hiçbir şey sevip, sevilmeden daha tatlı ve daha mühim olmasa gerektir!' Ve sevmek, ıstırap çekmek isterdim! Vallahi olmadı, vallahi olmadı, onunla geçirdiğimiz zamanlar bütün azap, bütün kahır, bütün işkenceydi.

Birden her şeyden o kadar yoruldum, o kadar iğrendim, usandım ki, şimdi biraz rahat etmekten başka bir şey istemiyorum. Biraz rahat, biraz refah... Hayatta beklediğim şey bundan ibarettir. Biraz refah, biraz rahat ve o, bunu bana çok görüyor, beni daha ziyade yormak, beni daha ziyade harap etmek istiyor.

Bu son sözleri söylerken sesi heyecandan titremeye başladı; o kadar ki, Hakkı Celis, Seniha'yı ilk defa olarak ağlayacak sandı ve yüreği çarptı.

Seniha devam etti:

Beni arkamdan ite ite, elimden çeke çeke nihayet, getirdi, bir uçurumun kenarına bıraktı. Zira, -neden saklamalı- ben uçurumun kenarında duran bir kadınım. Evet, Hakkı, evet, bunu herkes bilir ve kendim de hissediyorum.

Hakikati niçin görmemeli, neden inkar etmeli? Bir romanda görmüştüm: Bütün ahlak düsturlarının hulasası şudur diyordu: Hakikat için, hakikati söyleyebilecek bir tarzda yaşamak. Ben vakıa anama, babama, hasseten büyükbabama çok fenalık etmiş bir kızım; pek çok kusurlarım var, fakat bütün bunlara mukabil bir tek meziyetim var ki, o da, hiç riyakar olmayışımdır; her zaman, bilmeden; kendiliğimden açık sözlü, açık özlü, bir kızdım. Hiç

kimsenin ne dediğine, ne diyeceğine zerre kadar ehemmiyet vermedim ve harekatımı herkesin arzusuna uydurmaya lüzum görmedim. Bütün bunlar birer fazilet değil midir? Bahusus böyle bir memlekette, batıl akidelerin,

riyanın, korkunun bu kadar şiddetle hüküm sürdüğü böyle karanlık bir memlekette...

Hakkı Celis ilk defa olarak genç kızın sözünü kesti: Memleketi ne karıştırıyorsunuz? Zavallı memleket, o sizin dışınızdadır, dedi.

Genç kız ne olursa olsun, içini dökmek istiyordu; Hakkı Celis'in ihtarına ehemmiyet vermedi:

Ne ise, ne ise... Diyordum ki, ben ta uçurumun kenarına gelmiş bir kadınım; bir yanlış adım daha, ufacık bir hesapsızlık beni bu uçurumun ta dibine yollamaya kafı gelecek... ışte, Faik Bey ne yapıp yapıyor, bana bu adımı

attırmak ve bu hatayı işletmek istiyor... Niçin, niçin, ben ona ne yaptım?

Ona gençliğimin en güzel kısmını ve en kıymetli şeylerini vermekle bir fenalık mı ettim? Sana (...) Mebusuyla kararlaşan evlenmemizi bozacağını

söyledi, değil mi? ınkar etme, ben bilirim, ben bilirim. Zira, bana yazdı.

Bana bizzat kendisi yazdı ki, ne yapıp yapıp evlenmeme mani olacak... Ona hacet kalmadı, işte izdivaç kendiliğinden bozuldu... Kendiliğinden...

Ve sesi bağrında kaldı. O zamana kadar lakayt ve sükuti duran Hakkı Celis, Seniha'nın bu inhizam (Hezimete, bozguna uğrama) manzarası önünde biraz merhamete, biraz da nefrete benzer bir şey duymaya başladı: Sahi, evlenmeniz tamamıyle kaldı mı? Ondan kati bir cevap mı aldınız?

Seniha, ruhunun soyunmak istediği hararetli bir saatteydi. Bütün kadınlık kibir ve gururunu şöyle bir tarafa atmıştı, dedi ki: Doğrudan doğruya kendisinden bir haber gelmedi, fakat, başkalarından işittiğime göre Peşte'de öyle bir hayat sürüyormuş ki, evlenmek üzere olan bir adamın yaşayışına hiç benzemez. Bundan anladım ki, vazgeçmiş... Arkasından koşacak değilim ya. (Biraz durdu, düşündü.) Mamafih, bunu yaptım, dedi Evet, arkasından da koştum, her gittiği yere mektup mektup üstüne yolladım.

Hiçbir cevap vermedi mi?

Hayır... Esasen pek kaba saba bir adamdır. Fakat ben sanıyordum ki iyi bir kalbi vardır; meğer o da yokmuş... Zaten iyi kalplilik biraz zarafet icabı

değil midir? Sonra beni çok sevdiğine inanmıştım. Ne olacak, diyordum.

Taşralı, saf, görgüsüz bir adam... Bende her şeyi birden buldu, gözlerini kamaştırdım. Meğer bu da değilmiş; Faik Bey, diyordu ki, ben daima kafasıyle hareket eden hesabi bir kızım... Belki... Fakat daima yanlış düşünen ve bozuk hesaplar yapan bir kızım. Faik Beyi tanıdıktan sonra bütün erkekleri tanıdığımı sanmıştım. Meğer kaç bin türlü erkek varmış. ışte, sen de bir erkeksin; lakin onlardan ne kadar başkasın! Zavallı Hakkıcığım, beni yalnız sen sevdin...

Seniha'nın sesi yumuşadıkça yumuşadı. Belki bu dakikada yine bir hesap yapıyordu, belki sesini bu kadar yumuşatmadan maksadı konuşmanın iptidasından beri soğuk ve sükuti duran Hakkı Celis'i kendi dertlerine iştirake sevk etmek veyahut Faik Beye dair ağzından bazı şeyler kapmak içindi. Fakat, genç adamın birdenbire soğuyan ateşini tekrar uyandırmak bir türlü kabil olamıyordu.

Seniha, şimdi de dargın bir çocuk tavrı takındı: Fakat, bir saatten beri sen de beni artık sevmiyorsun, dedi. Evet, evet... Kalbinde bana karşı taşıdığın hislerin hepsi, demincek göz yaşları

halinde akıp gittiler. şimdi kendini boşalmış, rahat ve sakin hissediyorsun!

Nafile, başını sallama! Benden belki nefret bile ediyorsun! Sana demin vücudumun güzel taraflarını gösterirken beni seviyordun. Fakat, ne vakit ki hayatımın çirkin taraflarını göstermeye başladım; benden tiksindin. Gençken ve güzelken vücudu soymak iyidir, fakat hiçbir yaşta ruhu soymaya gelmez, ve herkes önünde, hatta kendi önümüzde bile daima giyimli durmalıdır.

Hakkı Celis, Seniha'nın bu son sözlerinde derin bir hakikat buldu, kendini tutamadı:

Ne kadar doğru! dedi.

O zaman genç kız, derhal kendini topladı, derhal açık saçık maneviyatına kıyafetindeki düzgünlüğü verdi.

Ve kibar bir ev hanımı tavrıyle ayağa kalkarak: Yemeğe gidelim. Acıkmadın mı? dedi.

Ve Seniha önde, Hakkı Celis arkada, keskin kokulu, kırmızı odadan çıktılar.

Servet Bey Cercleden yemeğe gelemeyeceğini telefon etmişti. Sofrada karşı

karşıya yalnız kaldılar. Yemek saati başından sonuna kadar sessiz geçti. Ne Seniha söyletmek lüzumunu, ne Hakkı Celis söylemek ihtiyacını duydu. Her ikisi de dalgın ve mahzundu. Genç adam giderken dedi ki: Yarın tekrar cepheye dönüyorum. Allaha ısmarladık!

Ve genç kız, ona öpsün diye elini uzattı.

:::::::::::::::::

XVII

Seniha ile Hakkı Celis'in son mülakatlarından on beş gün sonra bir akşam, Servet Beylerde düğün gecesini andıran mutantan bir ziyafet oldu. Yirmi, yirmi beş kişilik uzun bir sofra baştan aşağı, çiçeklerle donanmıştı.

Erkekler smokinli, kadınlar dekolteydi. Yalnız iki Türk ve Alman zabiti seferi elbiseleriyle gelmişlerdi. ıki Türk zabitinden biri Seniha'nın yeni sevdalılarındandı. Bu, ince, uzun bir erkanı harp kaymakamıydı ve Suriye'den henüz avdet etmişti: Siyah kadife renginde gözlerini bir dakika olsun, genç

kızın üzerinden ayırmıyordu ve genç kız onu, herkese kısaca Azmi Bey diye tanıtıyordu. Fakat, bazı samimi dostlarına yavaşça, Azmi Bey, nişanlım!

diyordu. Piyanoda mütemadiyen biri çalıyordu ve kalabalık büfenin önünden ayrılmıyordu. Bu ziyafette Seniha'nın dostlarından hemen hiçbiri yoktu: Ne Belkıs Hanım, ne Nuriye ve Neyyire Hanımlar davetliydiler.

Servet Beyin haremi Sekine Hanım da, bir haftadan beri ölüm halinde olan babası Naim Efendinin yanındaydı, biçare adamın can çekişmesi uzun sürmüştü.

Nitekim Servet Beyin misafırlerinden biri ona: Kayınpederiniz nasıl? diye sorduğu vakit o epeyce gülmüş: Maatteessüf, hala ölmedi; biçare adam, bir türlü Azrail bile alıp götürmek istemiyor! demişti.

Servet Beyin işleri son zamanlarda epeyce yoluna girdiği için sekerattan (Koma, can çekişme) ve ölümden bahsederken bile neşesini muhafaza etmektedir.

ışte, nerede ise, iki seneden beridir ki gece gündüz işadamlarıyle düşüp kalkıyor, nazırların yanına girip çıkıyor ve koltuğunun altında yazı

makinesinde basılmış deste deste projelerle zengin yabancıların peşinde dolaşıyor, akşam eve dönünce karısının kulağına eğiliyor ve diyor ki: Para yapmalı, para yapmalı ve bir an evvel kapağı Avrupa'ya atmalı. Başka türlüsü çıkar yol değil.

Bununla beraber Servet Beyin ne kadar para yaptığı henüz belli değildi.

Zira geniş iş projelerinden hiçbirisinin ne muvaffakiyete erdiği ne de bir vagon ticareti yaptığı görülmedi. Vakıa harbin ikinci yılından itibaren yaşayışına bir harp zengini şatafatını verdi; fakat bu şatafatın nereden, hangi yollardan hasıl olduğunu bilenler gözlerini kırpıp, bıyık altından gülüyorlardı.

Nitekim, bu akşam şerefine ziyafet çekilen zat, son şeker vurgununu vuranlardan, gayet mühim bir tüccardı. Servet Bey, bunun şeriki olduğunu söylüyordu. Lakin işin içyüzünü bilenler, bu şeker tacirinin, gözlerini Seniha'dan hiç ayırmayan Kaymakam Azmi Beyin rakibinden başka bir kimse olmadığını pekala görüyordu. Vakıa Servet Beyle herkesten uzak bir köşeye çekilmiş gayet ciddi bir tavırla işten konuşuyorlar, ara sıra ceplerinden bir uzun kağıt çıkarıp tetkik ediyorlar ve sigara paketlerinin arkasına birtakım rakamlar çiziyorlardı. Fakat şeker tacirinin yüzüne dikkatle bakanlar derhal seziyorlardı ki, biçare adam bir mengeneye sıkışmış kalmış gibidir, gözleriyle etrafında bir kurtuluş çaresi arıyor ve

arada bir yerinden kalkıp büfeye doğru gittikçe geniş bir nefes alıyor, derhal Seniha'nın yanına yaklaşıyor, bıyıklarının üstünde son içtiği kadehin bıraktığı nemle dudaklarını genç kızın göğsüne uzatır gibi konuşmaya başlıyordu. Her davranışından anlaşılıyordu ki, bu adam işten daha ziyade kadınla alakadardır.

Nitekim, büyük şeker tacirinin bu halini uzaktan tetkikle meşgul Kaymakam Azmi Bey, silah arkadaşı Binbaşı Hüsnü Beye yaklaşıp: Hele şuna bak! Hele şuna bak! Nerede ise kızcağızı yiyecek! diyordu; sonra hiddetle başını sallayarak:

Biz bu alçaklar için mi harp ediyoruz? Bunlar yesin içsin; göbekleri ile yanaklarını şişirsin diye mi?

Arkadaşı cevap veriyordu:

Ne yaparsın, diyorlar ki, her yerde böyleymiş. Cephelerin arkasında bir alay hırsız varmış; düşün Almanya'da bile...

Azmi Bey sinirli bir tavırla Hüsnü Beyin sözünü kesiyordu: Almanya'da bile... Lakin azizim, orada para yapanlar böyle ciğeri beş para etmez adamlar değildir. Çekirdekten yetişmiş işadamlarıdır, parayı yaparlar, tutmasını da bilirler; fakat bunun gibiler... Bunlar yaptıkları işin farkında bile değildirler, yarın farkına bile varmaksızın ellerine servet namına ne geçtiyse hep birden kaybediverecekler. Görürsün!

Mütemadiyen piyano çalınıyordu ve bir Alman zabiti ortada dolaşıyor, sık sık kadınları dansa davet ediyordu. Azmi Beyle Hüsnü Bey konuştukları esnada bu Alman, büyük şeker tüccarıyla ayakta duran Seniha'ya yaklaştı ve mihaniki bir reveransla onu dansa davet etti. Hüsnü Bey, Azmi Beye: Vallahi şu Avrupalılar başka şey! dedi. Bak, kızı ne nezaketle herifin elinden aldı.

Azmi Bey, bıyıklarını ısırdı:

Adam sen de, Almanya'da da nezaket olur muymuş!

Zavallı Azmi Bey, ancak yemeğe oturdukları zamandır ki, geniş nefes aldı; zira Seniha'nın sol tarafında, ta yanıbaşında oturdu ve onu kendi sohbetine ram etmesini bildi. Büyük şeker tüccarıyle Alman zabitinin yerleri ise, Servet Beyin yanında, karşılarına düşmüştü. Seniha bazen, insanları

tabiatlarına göre idare etmesini bilirdi. Nitekim, bu vaziyette Azmi Beyin kıskançlığı biraz sükunet bulmuş ve şeker tacirinin arzusu daha ziyade artmış

bulunuyordu. Diğer misafirlerini de aşağı yukarı arzularına göre oturtmuştu.

Yalnız biçare Hüsnü Bey ihmale uğramıştı. Zira, sofranın ta bir ucunda, çirkin bir kadınla, akşamdan beri bir tek kelime konuşmayan ve hiç kimseyi dinlemez görünen acayip bir adamın arasına düşmüştü.

Ve uzaktan uzağa diğerlerinin konuşmalarıyle meşgul olmaktan başka yapacak bir şey bulamıyor, herkesin sözüne kulak kabartıyor ve bazen kendisine hiçbir şey sorulmadığı halde yüksek sesle başkalarının bahsine karışıyordu. Nitekim, yemeğin sonuna doğru Seniha, birdenbire Azmi Beye eğilip de: Nasıl öldüğünü arkadaşınız görmüş. Öyle mi? diye sorduğu vakit, Azmi Bey evet yahut hayır demek fırsatını bırakmayarak hemen söze atıldı: Evet Hanımefendi, gözlerimle gördüm, gözlerimle... dedi. Benim elimde, benim kucağımda teslimiruh etti. Bir esvabım vardır ki, onun üstünde hala kanının lekeleri duruyor. Pek çok kahramanca ölenler gördüm, fakat bu, büsbütün başka bir şeydi. Biri omzunda, biri de ta göğsünün ortasında üç

yarası vardı; vurulurken görmedim, lakin görenler söylüyorlar, o gün Anafartalar'da ilk süngü hücumunu yapanların arasındaymış, kurşunu ilk defa sağ kolundan yemiş; hiç sesini çıkarmamış, bir saniye bile tevakkuf etmemiş (Durmamış, duraksamamış), derhal silahını sol eline almış, yürümüş; bu sefer omzundan vurulmuş ve yere yuvarlanmış, fakat çok geçmemiş

bir de bakmışlar ki, iki kollarını göğsü üstüne kavuşturmuş, düşe kalka koşanların arkasından geliyor. ışte zannederim, bu sırada son kurşunu yemiş.

Kolundaki ve omuzundaki yaralar ehemmiyetsizdi; fakat göğsünün ortasından giren bir kurşun, alimallah, kaburga kemiklerini parçalayarak sırtından çıkmıştı.

Seniha bir tarafı sancımış gibi yüzünü ekşitti ve deminki suali sorduğuna pişman, önüne baktı. Hüsnü Bey devam etti:

Bu çocuğun sizin akrabanızdan olduğunu biraz evvel Azmi Beyden öğrendim ve iki kat müteessir oldum. Kendisini kim bilir, ne kadar severdiniz; ben müddeti hayatımda, bu kadar vakur, bu kadar kibar bir genç daha görmedim. Lakin, nedendir, bilmiyorum, içimize girdiği ilk günden beri fevkalade mağmum ve düşünceli bir hali vardı. Ekseriya siperde; yanında bulunanlar diyorlar ki, en büyük emeli şehit olmakmış. ıkide birde yarı beline kadar siperden dışarıya çıkarmış, halbuki siperden dışarıya serçe parmağınızı bile çıkarmaya gelmez; hemen, kurşunu yersiniz.

Seniha'nın sinirlendiğini hisseden Azmi Bey, arkadaşına gözünün ucu ile artık susmasını işaret etti. Fakat, Binbaşı Hüsnü Bey bu işaretin farkına varmadı:

Akşam üstü, geç vakit, bir sedye içinde karargaha getirdiler. Gurubun kızıllığı arasında gözlerinin acayip bakışı vardı. Bu gözler, arka taraflarında suni bir alevle parlatılmış iki cam parçasına benziyordu; benzi sapsarıydı. Mütemadiyen su istiyordu. 'Yanıyorum, yanıyorum!' diyordu. Fakat bu kadar ağır yaralıya hiç su verilir mi? Maazallah, bir katresi bir yudum zehir gibidir. Yanına yaklaştım, dedim ki: 'Suyu içersen, ölürsün!' O, acayip gözlerle yüzüme baktı; hazin bir tebessümle güldü: 'Daha iyi ya, bir an evvel kurtulurum!' dedi ve bu sözü söylerken ağzının yan taraflarından pembe bir köpük aktı. Teneffüsü bir hırıltı halini almıştı. Ondan sonra hiç söz söyleyemedi. Yalnız gözleriyle konuştu, gittikçe alevi artan bu gözlerde evvela korkunç ve gayri insani bir ifade vardı; sonra yavaş yavaş o kadar tatlılaştı, o kadar insanileşti ki, eğilip öpeceğim geldi, alnını okşadım; dedim ki: 'Mukavim ol, evladım, mukavim ol!' Gözlerinde hazin bir tebessüm belirdi: 'Benim yerimde sen olsan daha ziyade mukavemet gösterebilir miydin?'

demek istedi, sonra tekrar: 'Su!' diye yalvardı. Diğer yaralıların başında dolaşan doktora koştum, elimle Hakkı Celis'i gösterdim; sordum: 'Rica

ederim, eğer nasıl olsa bu çocuk kurtulamayacaksa bari ölmezden evvel bir yudum su verelim!' dedim, doktor: 'Hayır, hayır katiyen, daha yarasına bakmadım, olmaz!' dedi. Arkama döndüğüm vakit baktım ki, yavrucak gözleriyle beni takip ediyor. 'Biraz daha sabret, şimdi doktor sana istediğini verecek!' dedim.

ıptida korkunç olan gözleri şimdi korkuluydu; bütün etrafında dolaşanlar, kendisine bir fenalık etmeye geliyor zanneden bir tavrı vardı, ürkek ürkek bakınıyordu, yalnız gözleri bana dönünce tavrına biraz sükunet ve bakışlarına biraz emniyet geliyordu. Artık boğazını tıkayan hırıltılardan bir tek kelime söylemesine imkan kalmamıştı.

Seniha, üst üste su içiyordu: Servet Bey, bu uzun ölüm tarifinden pek çok canı sıkılmış ve suratını asmıştı. Vaziyetteki soğukluğu hisseden Azmi Bey, arkadaşına sussun diye hala işaretler ediyor, fakat bir defa konuşmak fırsatını yakalayan Binbaşı Hüsnü Bey, artık kendinde susmak kudretini bulamıyordu:

Nihayet, doktor geldi; uzun, derin ve şüpheli bir nazarla genç yaralıya baktı; sonra başını sallayarak bana döndü, yavaşça: 'Bitmiş, yapacak bir iş

kalmamış!' dedi. Zavallı Hakkı Celis'in gözleri doktordan bana, benden doktora gidip geliyordu; mutlaka onun bana ne söylediğini anladı; zira, yüzüne melul bir tevekkül geldi ve gözlerini kapadı. Koştum, büyük bir maşrapa su getirdim; bir elimle yavaş yavaş başını kaldırdım, diğer elimle suyu dudaklarına uzattım: 'Hakkı Bey, Hakkı Bey! Kardeşim, işte su!' dedim; hemen gözlerini açtı ve doğrulmak istedi; fakat, muvaffak olamadı. Başı

tekrar avucumun içine düştü. Suyu yudum yudum ağzına akıtmaya çalışıyordum; fakat ne mümkün... Su olduğu gibi dışarıya akıyor ve boğazından geçebilen birkaç yudum da biraz sonra burnundan fışkırıyordu.

Seniha tahammül edemedi. Azmi Beye doğru eğildi: Aman, ne yaparsanız, yapın. Arkadaşınızı susturunuz, dedi.

O zaman Azmi Bey, yarı emreden, yarı yalvaran bir tavırla arkadaşına seslendi:

Azizim Hüsnü Bey, yeter artık, dedi; görmüyor musunuz, Seniha Hanım fazla müteessir oluyor. Böyle bir sofrada bu hazin şeyleri tekrara ne lüzum var?

Bu ihtar üzerine, ister istemez, susmaya mecbur olan Binbaşı Hüsnü Bey, mahcup, başını önüne eğdi. Kadınlardan bazılarının gözleri yaşarmıştı. Büyük şeker tüccarı bile biraz mahzun oldu; filozofça başını salladı: Bu harp çok fena şey vesselam! dedi. Böyle ne kadar gençler, gençliklerine doyamadan gittiler.

Sonra Hüsnü Beye dönüp:

Azizim, dedi; lütfen bana bir gün bu çocuğun medfun olduğu yeri gösteriniz; ona bir muhteşem mezar yaptıralım.

Ve gözünün ucu ile Seniha'ya baktı; bu civanımerdane fikrinin genç kız üzerinde yapacağı tesiri görmek istedi.

Fakat, Seniha sadece güzel ve süslüydü.

SON

::::::::::::::::::

TÜRK EDEBıYATINDA KıRALIK KONAK

Kiralık Konak Yakup Kadri'nin Yaban'dan sonra en çok baskı sayısına ulaşan romanı olmasına karşın 60'lı yıllara dek eleştirmenlerden gerekli ilgiyi görmemiştir. Gerçi yayımlandığı yıldan başlayarak gerek Yakup Kadri'nin, gerekse Türk edebiyatının en önemli romanlarından biri sayılmıştır; ama bu yargı edebiyat tarihlerinde, Türk romanını konu alan incelemelerde kalıplaşmış sözcüklerle yinelenegelmiş, salt Kiralık Konakı konu edinen eleştiri ya da inceleme yazıları hemen hiç yayımlanmamıştır. Kanımca romanın içeriğine ve o yılların eleştiri anlayışının yetersizliğine bağlanabilir bu.

Nur Baba'nın aynı yıl yayımlanmış olması ve uyandırdığı tepkiyle Kiralık Konakı ikinci plana ittiği de düşünülebilir. Ama dönemin koşulları ve o

döneme egemen dünya görüşü gözönüne alınırsa asıl nedenin içerikten kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. Sonraki baskılarda da durum değişmemiştir çünkü.

Değişemezdi de. Kurtuluşu Batılılaşmakta arayan aydın kadroların, önceki örneklerde olduğu gibi Batıya öykünen züppe tipini yüzeysel biçimde yansıtmakla yetinmeyip sorunu toplumsal bir olgu olarak gündeme getiren romanı nesnel bir tutumla değerlendirmeleri beklenemezdi. Üstelik böylesi bir eleştiri anlayışından da yoksundular. Osmanlı yanlıları ise, Batılılaşmanın yarattığı yozlaşmayı işlemekle birlikte, buna koşut olarak Osmanlılığın çağdışı kalışını, gücünü monarşiden alan bir sınıfta çöküşünü anlatan romanı

benimseyemezlerdi. Ama her iki grup da romanın değerini yadsıyamadı, bunu belirli sözcükleri yineleyerek kısaca belirtmekle yetindi. Bu nedenle hemen hemen ilk sayabileceğimiz eleştirel değerlendirmelerin 1960'tan sonra gelişi şaşırtıcı sayılmamalı.

şimdi, romana bakışı ve değerlendirme biçimi nesnelliğin ötesinde bir tutumu sergileyen ısmail Habib Sevük'ten örnek bir alıntı yaptıktan sonra bu değerlendirmelere geçelim:

Kiralık Konak, dışa bakan Yakup'la içe bakan Yakup'un çarpıştığı bir eserdir. Bu romanda dışta sendeleyen zaaf ile içte kudretleşen kıymet bocalayıp duruyor. Eşhası, bariz ve tek vasıf üzerinde tutamıyoruz. Seniha seven bir ihtirasken adi bir alüfte oluyor. Acıyalım derken iğreniyoruz. Faik, bir şey olacakken gammaz bir serseriye dönmüştür. Hassas, olgun ruhlu ve nihayet kahraman gösterilmek istenmesine rağmen Hakkı Celis de hep tuhaf, gülünç, beceriksiz bir çocuk olmaktan ileriye geçemiyor. Müellif, eşhası

döndürüp durmaktadır. Bazan bir beyazlık, bir leke; şimdi bir tümsek, şimdi bir çukur görüyoruz. Neticede hepsi birbirine karışıyor; romanın kahramanları

silik ve uzak eriyip gidiyorlar. Eserde yer yer Erenlerin Bağında saklanan Yakup'un sesi ve çehresi meydana çıkıyor. Fakat romanın aksak afakiliği üstünde enfüsi parçalar da yerini yadırgamış birer yama gibi kalmaktadırlar.

(Tanzimattan Beri Edebiyat Tarihi, c. 1, 6'ncı bas., 1944) Niyazi Akı, romanın yayımlanmadan önceki oluşumu üzerinde durarak bu oluşumun evrelerini açıklar, işlenen temi kısaca özetler: 1920'de basılan romanın hareket noktaları çok gerilerdedir. ılk izlere 1913'te rastlanır. Miss Chalfrin'in Albümünden'de, yazar, devri, cemiyetin müesseselerini tenkit eden ve maziden hale doğru daima kayıplara geldiğimizi belirtir. Romanın çekirdeğini teşkil eden bu tenkit ve umumi hükümler yanında bazı tiplerin doğuşuna esas olacak unsurlara da rastlanır: Miss Chalfrin'in Albümünden'de ... nakiselerimizi bu pis ve havasız muhitten aldık diyen ve bütün zarafet ve inceliklerin okunan romanlardan geleceğine inanan genç kız 1920'de Kiralık Konak'ın Seniha'sı olacaktır. Küçük Zabit'teki (1916) çelimsiz delikanlı ve Rahmet'teki (1917) Emin bilahare Hakkı Celis'in bazı

taraflarını teşkil edeceklerdir. Rahmet'te, gözleri aşkla perdelenen Emin, Balkan Savaşının yaralılarını görmeyecek kadar kördür; lakin bu gözbağı

düşmekte gecikmez. Kiralık Konak'ta Hakkı Celis de aynı durumdadır; Seniha'nın aşkı etrafini görmesine mani olur, fakat o da bu körlükten kurtulur. Muhtelif zamanlarda şuraya buraya serpilen fikirler ve hisler birleşerek romanı

hazırlamağa başlar. Bu hazırlık romanın intişarından iki buçuk ay evvel hikaye şekline girer ve kısmen planlaşır. Masum Katiller adını taşıyan bu hikayenin mütekait ricalden Necip Beyefendisi, sefih damadı, lakayıt kızı, soysuzlaşmaya yüz tutan torunları, Kiralık Konak'ın doğumunu haber verirler.

Bu tiplerde Naim Efendiyi, Servet Beyi, Sekine Hanımı, Seniha ve Cemil'i hatırlatan hususiyetler vardır.

Kiralık Konak, yazarın kafasında aşağı yukarı on yıllık bir oluş devresi geçirmiş, bu oluşun zaman zaman belirtilerini vermiş, nihayet 1920'de doğmuştur. Anlaşılıyor ki roman bu yıllar boyunca bir fikir ve kanaat etrafında gelişmiş ve yazılmadan önce bir oluş devresi yaşamıştır. Romanın temi, Osmanlı deyletinde, garbın çeşitli tesirleriyle, nesiller arasında fikir, his ve dünya görüşü bakımından meydana gelen ayrılıklar ve bu yüzden ailenin çüzülüşüdür. Cemiyetin tarihi gelişmesine ve devrin hayatına uyan

bu müşahade köklü ve sağlam görünüyor. Romanın zaman içindeki devamı 1906'dan 1918'e kadardır. (s. 113-114)

Yakup Kadri'nin romanlarında önce kişilerin, sonra bu kişiler arasından kurulan ilginin ve gelişen entrikin birbirini izlediği bir planın sözkonusu olduğunu belirten Akı, yazarın roman planına örnek olmak üzere Kiralık Konak'ın planını çıkarır. ılk üç bölüm Takdim Sahnesidir. IV-X'uncu bölümleri Hadiselerin Örülüşü başlığı altında topladıktan sonra şu yargıyı

verir:

Bu bölümlerde görülen muhtelif meseleler üzerinde şahısların görüş ayrılığı

entriğin esasını teşkil eder. Her bölüm bu müteaddi safhasında ton kreşandodur.

XI-XVII'inci bölümler ise çözülüş biçiminde nitelenir.

Bu bölümde şahıslar teşebbüsü kaybetmiş, kaderin eline düşmüşler.

Hadiseler, sebeplere uygun neticelere giderler. Romanda Hakkı Celis ölür; Seniha moral düşüş yolundadır. Naim Efendi anlamadığı ve kendisini anlamayan bir dünyada hayatını tamamlayacaktır.

Yeri gelmişken Kiralık Konakın iki sembolünü işaret edelim: Tanzimat devrinin duygu, zevk ve düşünüş tarzının, kısaca, kendine mahsus hayat anlayışının mahsulü olarak bir sosyal müessese halinde doğan konak, devrin değişmesi ve büyük hadiselerin sarsıntısiyle nihayet bir apartman dairesi hayatında sona erer. Konak mensupları ise, eski terbiyeyi tam manasiyle almış

yekpare psikolojiye sahip olanlar hariç, Birinci Cihan Savaşı yıllarının kozmopolit sofrasını kurarlar: Roman, bir devrin maddi ve manevi düşüşünü

Konak ve Sofra gibi iki sembolde hulasa eder. (s. 153-155) Daha sonra Akı, Madam Bovary ile Kiralık Konak arasındaki ilişkiye değinir: Kiralık Konak'ta şöyle bir pasaj vardır: Hakkı Celis, Seniha'nın bir zamanlar

hakikatte mevcut olduğundan şüpheye düştü; bu kız, genç adam için kitaplarda tanıdığı hayali kızlardan biri gibiydi; muhayyilesinde Desdemona'ların, Juliette'lerin, Virginie'lerin ve Madame Bovary'lerin arasına karıştı.

Diğerleri değil ama Seniha'nın Madame Bovary'ye ve Madame Bovary'deki entriğin Kiralık Konak'a karıştığı aşikardır. Bu karışma Emma ile Seniha'nın ve entriğin bazı benzerlikleriyle açıklanabilir.

Emma ile Seniha arasındaki benzerlik iki romandan yapılan alıntilarla kanıtlandıktan sonra bu düşünceler sıralanır: Emma Bovary ile Seniha arasındaki yakınlıklar gösteriyor ki her ikisi de declasse olmanın ıstırabı içindedir. Yerlerini yadırgayan, bulundukları

yerden memnun olmayarak başka yerlerin hasretini çeken, saadeti oralarda arayan bu tipler dıştan gelen tesirlerin kurbanıdırlar. Madame Bovary'nin tesiri Yakup Kadri'nin Kiralık Konnk'ını çok aşar; onun bütün şehirli kadın tiplerinde bir parça Emma'yı bulmak mümkündür.

Her iki roman arasında bu iki tipin benzerliğinden başka entrik münasebeti de vardır. Romanların her ikisinde de kadın kahramanlar para sıkıntısı

duyarlar; her iki eserde de bir kadına karşı iki erkek vardır: Biri (Rodolphe -Faik) pişkin; diğeri (Leon -Hakkı Celis) toy; Hakkı'nın ve Leon'un sevgileri birbirine benzer, Rodolphe Emma ile ilk defa göl kenarında sevişir; Seniha ile Faik de deniz kenarında sevişirler. Her iki romanda da sevgi tabiatın kucağında tutuşur; Emma Leon'dan ve Rodolphe'ten para ister; Faik Seniha'dan para ister.

Emma ölünce, kocası Charles, Emma'nın aşığı Rodolphe'a hiç kızmaz, bilakis ahbab olur; Seniha Avrupa'ya kaçınca iki rakip, Faik'le Hakkı Celis dert ortağı olurlar. Romanın birinde kadın (Emma) ölür; diğerinde erkek (Hakkı Celis) ölür. Emına ve Seniha önceleri gayelerine ulaşmak için ellerinden geleni yaparlar; lakin hadiselerin insafsızlığı yüzünden mukavemetleri kırılır; yenilgiyi kabul edip kendilerini bırakırlar.

Flaubert Emma'nın okuduğu eserlerden bahsettiği sayfalarda zımnen romantizmi hicveder. Yakup Kadri ise Hakkı Celis'in ağzından Edebiyat-ı

Cedide'ye, Fecr-i Ati'ye, hece veznine hücum eder.

Yukarıda gösterdiğimiz yakınlıklar Kiralık Konak üzerinde Madome Bovary'nin ve Yakup Kadri'nin sanatında Flaubert'in tesirine bir delildir. Yeri gelmişken Germinie Lacerteux (Goncourt Kardeşler'in) ile Kiralık Konak'ta rastladığımız ufak bir benzerliği, bir vakitler yaşamış, ölmüş, fotoğrafta insanlarla onların mizaç ve beden hususiyetlerini devam ettiren hayatta insanların münasebetine dair bir noktayı işaret edelim. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, s. 186-187, 1930)

Feşi Naci, Yakup Kadri'nin romanları arasında en çok 'Kiralık Konakı

beğendiğini söyler ve bunu toplumsal gerçekliğin kişilere indirgenerek roman düzeni içinde verilebilmiş olmasına bağlar:

Yakup Kadri, romanlarında tipik bir devri, bir çevreyi anlatmak isteyen bir romancıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için edebiyat bilgisinin dışında başka bilgilerin de gerekli olduğunu bilir. Düşünen, araştıran yanı çok kuvvetli bir iki romancımızdan biridir Yakup Kadri; kendini anılarına, yaşantılarına bırakmakla yetinmez.

Kiralık Konak'da da çok önemli bir tarihsel devreyi ele almış; üç ayrı

kuşağın aracılığıyla bu geçit devresini anlatıyor. Üç ayrı cildi doldurabilecek şeyleri tek cilde sığdırmanın doğurduğu aksamalara rağmen Kiralık Konak önemini uzun bir süre sürdürecek bir roman, bence. Yakup Kadri'nin, bütün romanlarında görülen düşünen aydın yanı romancılığıyla en uyumlu bileşime Kiralık Konak'da varmış; anlattığı toplumsal gerçekliği kişilere indirgeyerek roman düzeni içinde verebilmiş.

... Konağın dağılıp satılığa çıkarılmasıyla biten roman, bir zümrenin çöküntüsünün üç kuşaklık hikayesidir. O kadar necabet ve selabetle başlayan o büyük Tanzimat cereyanı döne dolaşa, nihayet ıstanbul'un ortasında Seniha gibi bir kadınla, Faik Bey gibi bir erkek örneği bırakıp geçmişti. Türk dehasının yaptığı, bu son medeniyet tecrübesi de gelmiş ve gelecek nesillere acı bir imtihan olmaktan başka bir şeye yaramamıştı. Hakkı Celis kendi kendine diyordu ki: Naim Efendinin hıçkırıklarıyla Seniha'nın kahkahalarındaki mana bir değil mi? (3. bas. s. 131). Kiracıların

konak için söyledikleri ilgi çekicidir: Aman burası ne bakımsız, ne pis!. Ne soğuk, ne kasvetli ev! Konağı yeni insanlar devralacaktır. Ama, nedense, Yakup Kadri bunu toplumsal bir oluş olarak göstermiyor. Oysa Çehov, Vişne Bahçesi'nin sonunda, uzaktan uzağa gelen balta sesleriyle bunu pek güzel belirtmişti.

... Romanda olumlu bir gelişim gösteren tek kişi Hakkı Celis'tir.Benim için hiçbir şey geriye dönmekten daha elim değildir, der. O çürüyen çevre içinde birtakım gerçeklere yaklaşan tek kişi Hakkı Celis'tir: Onun için şimdi, geride kalan alem, Senihalardan, Faik Beylerden, Naim Efendilerden, Sekine Hanımlardan müteşekkil olan karışık, mayasız ve çürümüş alemdi. Evet, romanda olumlu bir değişim gösteren bir Hakkı Celis vardı; romanın sonunda Yakup Kadri onu da öldürdü. Böylece o zümreden işe yarar tek adam kalmamış

oluyor. Bu son yargının tarihsel bakımdan doğruluğu tartışılabilir; ama bu, romanın gücünden bir şey eksiltmiyor.

(1960, On Türk Romanı'ndan, s. 29-31, 1971).

Rauf Mutluay, Naim Efendiyi odak aldığı yazısında (Yeni Ufuklar, s. 203-204), romanındaki tarihsel dönemi saptayarak 1908 hareketini eleştiren yazarların geçmişini yücelten tutumlarını sergiler. Özellikle Samiha Ayverdi'nin ıbrahim Efendi Konağı üzerinde duracak tutucu görüşleri belirlemek amacı taşıyan alentılarla Meşrutiyet i ıstanbul Medeniyetine son vermekle suçlayanların yanılgısına değinir. Mutluay'a göre bir yıkılışın son aşamasında Batı dünyasının lordluk malikanelerine özenen ıstanbul kapıkulluğunun kendi sömürü birikintisini 'ıstanbul medeniyeti' sanması

yanlıştır ve bu tür 1908 eleştirisinin altında Atatürk kurtuluşunun köklerine saldırmak amacı yatmakta, Osmanlı nitelikleri her fırsatta yüceltilerek, geleneklerimizi yitirmeye sebep olmakla suçlanan devrimler uyanışı yargılanmaktadır.

Mutluay'in Yakup Kadri'yi ve 'Kiralık Konakı hangi kefeye koyduğu yazıda açık seçik belirmiyor. şiirimizde, romanımızda görünen 1908 eleştirisinin yukarıdaki biçimde değerlendirilişinde genellemeye gidildiği için Yakup Kadri'nin de aynı kefeye konulduğu düşüncesine varmak doğal. Ama

romanda toplumsal bir gerçekliğin yansıtıldığını anlatmayı amaçlayan şu satırlar da tersini düşündürtüyor:

Naim Efendi, konağın ölümüdür: Yüksek memur zenginliğinin; kapıkulu bereketinin; fütuhat yüzyıllarından sonra maaş darlığına düş müş Babıali azınlığının, dış borçlar komisyonculuğu ve rüşvet ikramiyeleriyle yeniden rahat israflara olanak bulan payitaht keyfiliğindeki son dönemin ölümü.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'da, bir konağın çatısı altında üç kuşağın hayat ve ölçülerine eğilmiştir. Bu ailelerin tel tel çözülüşü, dağılışı, kopuşu; meşrutiyet sonrasının karışık beğeniler çatışmasında kuşakların birbirinden kesinlikle ayrılışı Kiralık Konak'ın (1922) sağlam örgüsünü verir. Bu az kişilikli ilk roman, Karaosmanoğlu ustalığının olgun toplum dikkatinden doğar. O sağlam konağın toprağa kök salmış gibi sürekli görünen yaşaması, birkaç yılın sonunda bir içki sofrasının züppelik özentilerinde kökünden ayrılır. Naima okuyan Naim Efendi suskun ve yenik yalnızlığı içindeyken, kendini Çanakkale şehitliğine adayan Hakkı Celis coşkusuyla Seniha düşüşü, ayrı yönlere doğrulmuş yeni kuşakların kaderlerini özetler. Naim Efendi, ölü

konağın yalnızlık nöbetinde bütün umutlarını, bağlarını, değerlerini yitirmiş

sonsuz bir yorgunluktadır. Sanırım en az bir yüzyıl boyu yaşlı insanlarımızın dramı hep bu düğümle sonuçlanır.

Romanın ilk cümlelerini alıntılayan Rauf Mutluay şöyle sürdürür: Naim Efendinin hüzünlü serüveni, kahramanı olduğu kitabın adından başlar: Bir konak kiralık olabilir mi hiç, konak oldukça? Ya padişah cebinden, ya devlet kasasından akıp gelen hesapsız zenginliklerle bu yirmi, otuz, kırk odalı selamlık-harem karışıklığında birikmiş nice insanı besleyen keyif harcanışına sahip çıkacak hangi yeni müşteri vardır? Aslında kitap, daha ilk satırlarıyla, değişen düzenin yarattığı üst kat bunalımından ustalıkla haber vermekle başlar.

... Bu ilk cümleler bile Naim Efendinin namusunu, dürüstlüğünü, sonraki aşamalarda hep suçlanacak olan iffetli Abdülhamit nazırlığını temize çıkarmak için söylenmiş gibidir. Gerçekten Naim Efendi konağı, dağılıp yıkılışına hiç

karşı koymamakla, kayıtsız bir seyirci kalmakla nitelenebilir. Yazar, o kadar gerilerde sakladığı baş kahramanının acıklı yalnızlığını, kuşaklar arası

anlaşmazlıklardan doğan o iyileştirilmez hastalığını, bu sonucu gerektiren bütün nedenlerle besleyip yoğunlaştırmaya çalışır.

... Seniha'nın Avrupa kaçışlarıyla Servet Beyin alafrangalık züppeliklerinden yaralanan Naim Efendi ne kadar dirense boşunadır. Bu çözülüş, ta Tanzimat romanının ilk örneklerinden başlayarak bize anlatılmıştır. Ali Bey'in ıntibahsız konağı (Namık Kemal), Bihruz Bey'in ana harçlığını biraz daha fazla koparabilmek için sık sık satacağından söz ettiği Baba yurdu (Araba Sevdası), Asaf Paşa'nın ancak zengin bir izdivaçla ayakta durabilecek Moda israfi (Sergüzeşt), Felatun Bey'in bırakıp gittiği Cihangir evi (Felatun Beyle Rakım Efendi), Dehri Efendi'nin (Mürebbiye), Meftun Bey'in (şıpsevdi), Adnan Bey'in, şeyh Salih'in (Turfanda mı Turfa mı), Hüsnü Paşa'nın (Sinekli Bakkal)... konakları sonunda Ayaşlının kira odalarında sığınacak devlet kullarının son miras savruklukarıdır. Kimi satılarak, kimi kiralanarak, çoğu yıkılarak ömürlerini bitirecek bu Tanzimat ve nihayet Abdülhamit dönemi yaratıkları 20'inci yüzyıl başında bütün ömürlerini tamamlarlar.

Selim ıleri romanı değişik açılardan irdelemeyi amaçlayan dört ayrı

yazısından ilkinde (Yeni Ufuklar, s. 257) Kiralık Konakın edebiyatımızda bir dönem açtığını belirterek bunun nedenlerini şöyle açıklar: Kiralık Konak, Yakup Kadri'nin en başarılı yapıtlarından biri. Tek başına Kiralık Konak'ın edebiyatımızda bir dönem açtığını ileri sürebiliriz. Yakup Kadri ilk romanında Servet-i Fünun romancılarını aşar. Halit Ziya'nın gerçekçi olma çabası, dil açısından da, ruhsal çözümlemelerde de sürekli tozarmıştır. Tozanlarına ayrılmış bu yapay gerçekçiliği Kiralık Konak'ın bütünlediğini, yapaylıktan kurtardığını belirtmeli... Hele Mehmet Rauf ve benzeri yazarlarla karşılaştırıldığında Yakup Kadri romanının getirdiği zenginlik ortaya çıkar.

Kiralık Konak'ta Osmanlı ımparatorluğu'nun çöküş dönemindeki toplumsal yapısı, çöküşü hazırlayan toplumsal nedenler dile getirilir. Sorunları

olayları kişiler çevresinde irdeleyen; dolayısıyla kişisellikten, kişisel serüvenlerden bir türlü kurtulamayan Servet-i Fünun romanı büyük açılımı

Yakup Kadri'de bulur. Milli Edebiyat Akımı'nın başarısı da bu olsa gerek.

Roman kişilerini tanıtarak düşüncelerini temellendiren ıleri Yakup Kadri'nin tutumuna değinir:

Yakup Kadri, eskiyen ahlak değerleri karşısında Naim Efendi gibi üzülmez, kaybolmuş bir yaşamın özlemini çekmez. Kuşkuculuğuna karşın, geleceğe yönelik bir dünya görüşünü savunur. Bu ilginç, kendine özgü, zaman zaman ülkücü, zaman zaman maddeci dünya görüşünün ipuçlarına rastlarız Kiralık Konak'ta.

... Yakup Kadri ne eski savunucusudur, ne de köksüz yeniliklerden yanadır.

Türk romanında eleştirel gerçekliğin ilk ustaca kullanımıdır Kiralık Konak.

... Yazar acımasız eleştirileriyle toplum yaşamına yön vermeye çalışmış.

Gerek Servet-i Fünun dönemi, gerekse öbür Milli Edebiyat Akımı romanları

arasında Kiralık Konak apayrı bir odak noktasını oluşturuyor: Acımasız bakış, iyimserlikten kaçınma.

Daha sonra Selim ıleri, Hakkı Celis'le Mai ve Siyah'in Ahmet Cemil'ini karşılaştırarak Servet-i Fünun kötümserliğinin, aydın umutsuzluğunun aşıldığını belirtir, ikisi arasındaki ayrımın Yakup Kadri'nin bakış açısından doğduğunu vurgulayarak romanın önemi üzerinde durur: Ahmet Cemil'le Hakkı Celis arasındaki farklılaşma, Servet-i Fünun romanıyla Kiralık Konak arasında da sürer gider. Yakup Kadri aydınların ağlatısal yaşamlarına yüz vermemiş. Daha doğrusu aydınların sorumsuzluğunu, bilinçsizliğini, işe yaramazlığı sergilemiş.

Savaş, Hakkı Celis'e yaşama olanağı tanımayacaktır. Bu savaş bile simgeleşir Yakup Kadri'de. Türedi-varlıklı zümrelerin Hakkı Celis'i ölüme nasıl sürükledikleri anlatılır. Kiralık Konak'ın büyük başarısı buradadır.

Romanın son epizodu olağanüstü güzelliklerle, inceliklerle örülüdür. Hakkı

Celis'le Çanakkale savaşı ya da tek başına savaş kavramı kurcalanır. Hakkı

Celis'in şehit düştüğü savaş kimlerin yararına sonuçlanmıştır? Savaşların ardında yatan gerçek nedir? Yakup Kadri inanılmaz bir kurguyla, vurucu görüntülerle soruları yanıtlar.

... Kiralık Konak'ın eleştirel gerçekliğinde Hakkı Celis'in geçici yenilgisini, savaşın iç yüzünü, büyük şeker tüccarlarının sürüp gidecek gibi görünen egemenliklerini kavrarız. Çok önsezili, çok ileri görüşlü bir bakıştır bu... Yakup Kadri romanının, örnekse Kiralık Konak'ın niçin eskimediğini anlamak istiyorsak yazarın düşüncelerini irdelemeliyiz.

Kavramları enine-boyuna tartmış, ölçüp biçmiş bir romancı Yakup Kadri.

Kiralık Konak çağına tanık olmuş bütün yapıtlar gibi günümüzü de ilgilendiren bir roman.

Bir başka yazısında Selim heri (Yeni Ufuklar, s. 264) Kiralık Konak'ın çeşitli sorunları içerdiğini belirterek, roman kişilerini irdelemeye girişir ve Yakup Kadri'nin ruhsal çözümlemelerdeki başarısına değinir: Seniha, bir bakıma, Türk romanında ilk bireyselleşme sayılabilir. Halit Ziya'nın kişisel istemleri çerçevesinde, iyiyle kötü arasında gezinirken ve toplumsal olgulardan yararlanmazken, Yakup Kadri, Seniha'yı toplumsal istemin yönetimine terketmiş. şunu söylemek istiyorum: Aşk-ı Memnu'da Bihter'i var eden, temelde, kişiliğin yönsemeleridir. Kişilikten yola çıkmıştır. Halit Ziya, romanının kurgusunda Bihter kimliğini yaratmaya karar vermiştir. Bihter, romancının kafasında beliren ve yaşamla bağ kurmayan bir kimlik. ıntihara sürüklenirken hep zaaflarının tutsağı oluyor. Toplumsal koşullarla belirlenmiyor Bihter. Oysa Seniha'nın iç kargaşasını hazırlayan başlıca etken, içinde yaşadığı topluluk, o topluluğun yaşama biçimi, hayata bakış

tarzı. Dolayısıyla Seniha, romancının yaratım dünyasında çizilmiş biri değil.

Tersine çizilmek istenen, daha doğrusu ustaca çizilen topluluğun bireylerinden.

... Yakup Kadri'nin insanı şaşırtan ruhsal çözümleme bilgisinden söz etmeli.

Seniha'nın konuşması, kısa yoldan gerçeğin soyutlanmış açılımlarını somuta indirger. Bir-iki çizgiyle durumun anatomisine girişilir. (Türk romanında bu soy çabalara pek rastlamıyoruz. Ya eritilmemiş, yapıta yedirilmemiş ruhsal sarsıntılarla karşılaşıyor okur; ya da psikolojiyi, toplumsaldan kaynaklanan ruh dünyasını hiçleyen yazarlarla...). Kiralık Konak'ta Naim Efendi'yi, Hakkı

Celis'i ve Seniha'yı olumlulukla olumsuzluk arasında götürüp getiren öge, bu psikolojik çizgi sanımca. Psikolojinin inandırıcı olması da toplumsal görünümden kopmamasıyla açıklanabilir.

... Kiralık Konak üç ayrı insanın gözünden görülmüş bir ortamı çiziyor.

Naim Efendi'nin erden Osmanlı dünyasıyla Hakkı Celis'in coşkun duygusallığı

ve Seniha'nın bireyselleşme çabası... (Selim ıleri, Çağdaşlık Sorunları

adlı yapıtında (1978) Kiralık Konak incelemelerini geliştirir.) Doğan Hızlan, 'Kiralık Konakın TVye uyarlanması nedeniyle romanın içeriğini, kişiliğini tanıttığı yazısında (Cumhuriyet, 6 Ocak 1979) Yakup Kadri'nin toplumumuzun bir dönemini yansıtırken unutulmayacak karakterler çizdiğini özellikle vurgular:

Halit Ziya Uşaklıgil'in Aşk-ı Memnu'sundan sonra, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Kiralık Konak romanı da bir TV dizisi olarak bu akşam ekrana geliyor. Kiralık Konak, imparatorluğun çöküş çanlarının kulak yırtan sesleri içinde kuşaklar arasındaki değişen değer yargılarının, buna bağlı

olarak da yaşama biçimlerinin çelişkisini sergileyen bir roman.

... Seniha -Faik -Hakkı Celis üçgeni romanın yapısının iskeletidir.

Tedirgin, yerleşememiş bu insanlar topluluğunun ortak ruh hallerine karşılık aradıkları nedenler, buldukları gerekçeler farkldır. Naim Efendiye göre bunun nedeni bütün kurulu düzeni temellerinden sarsan inkılap rüzgarıydı.

Seniha'ya göre para ve çevreydi. Hakkı Celis'e göre ruh bayağılıkları.

Toplumsal rüzgarların savurduğu bu insanlar birer yaprak gibi uçuşuyorlar, hiç toprağa düşmüyorlar. ıçlerinde Hakkı Celis asker olup Çanakkale'ye gidince, ülkesinin siyasal sorunlarına ilgi duymuş, böylece de bireyselden toplumsala giden yolda emeklemeye başlamıştır.

Kiralık Konak'taki kahramanların ortak özelliklerinden biri de düşündükleri, hayal ettikleri dünya ile gerçek yaşamları arasındaki bağlantısızlıktır.

Onlar için yaşamın her gerçeği birer beklenmeyen darbedir.

Naim Efendinin dışında herkes bir kaçışın, bir kurtuluşun ardına düşmüşlerdir. Seniha ne demişti bir gün:

Siz zannediyor musunuz ki, ben ömrümün sonuna kadar böyle bir evde kalacağım? Böyle bir memlekette, etrafimda böyle bir halkla? Toplumlarından, çevrelerinden kopan insanın ruh halini yansıtır bu sözler.

... Seniha kaba çizgileriyle paranın ve zevkin ardında tükenen biri gibi görünebilir. Oysa o da arayışların sürüklediği, toplum koşullarının biçimlendirdiği bir insandır.

Kiralık Konak, çöken bir imparatorluğun, değişen bir ekonomik düzenin romanını sunarken, unutulmayacak karakterler koymuştur ortaya. Belki de bütün bu çöküşte hepsi de bilinçsiz birer oyuncudurlar.

Kiralık Konak, toplumumuzun bir dönemine ayna tutuyor.

Ama TV uyarlaması düş kırıklığı yarattı, tepkilere yolaçtı. TV gibi milyonların izlediği bir iletişim aracında sergilenen romanın okumayanların belleğinde bırakacağı olumsuz izlenimi düşünerek ve sanata, sanatçıya saygısızlık biçiminde nitelenebilecek bir tutumu belgelemesi açısından ilgili yazılardan ikisini alıyorum:

Bir kere uyarlama ne demektir ve ünlü bir yazın yapıtının diyelim bir romanın, televizyona uyarlanmasında amaç nedir? Yazın tarihinde yeri olan,

birçok kişinin okuyup sevdiği bir yapıtı özüne, kişilerine, diline, çağına bağlı kalarak 'temsil' etmek, okumamış olanlara da tanıtmak, sevdirmek, hatta okumaya özendirmek değil mi? Okunmak için yaratılmış bir yapıtı

görselleştirmek kolay değildir elbet. Türkiye gibi hızla değişen bir toplumda, Türkçe gibi her gün gelişen bir dili kullanarak elli altmış yıl öncesinin romanlarını canlandırmak daha da güçtür kuşkusuz. Ancak temel kurallar vardır ki, bunların gözönüne alınmamasını ne parasal ne de teknik olanakların yetersizliği açıklayabilir. Birtakım şeyleri doğru yapmak yalnızca sevgi, saygı, bilgi ve bilinç gerektirir. Bu saydıklarımın olmadığı yerde ise dünyanın parası dökülse gülünçlükten ve ihanetten kurtulunamaz, gülünçlük ile ihanet sözcükleri yanyana tuhaf kaçıyor belki ama, bizim TRT böyle olmadık tuhaflıkları başarıyor işte. Hem ele aldığı yapıta ihanet ediyor, hem de gülünç oluyor.

En yakın örnek olduğu için, şu günlerde gösterilen Kiralık Konak'a bir bakalım. Modernliğe özenen şımarık, ama aslında duygulu, duyarlıklı bir genç

kızın, (sözüm meclisten dışarı) bir fahişeye benzetilmesi ihanet değil de nedir? O zamanki 'aşırılık'ların günümüzün seks filmlerine alışık seyircisine

'aşırı' gelmeyeceği düşünülerek mi yapılmış bu acaba? O zaman günümüz aşırılıklarını sergileyen özgün bir yapıt getirsinler ekrana, Yakup Kadri'yi de rahat bıraksınlar. Yazarın yarattığı kişiyi bozmaya ne hakları var? Üstelik o çağın yazınını ve o çağın dünyasını tanıtma çabası içinde görünerek!

Koskoca Naim Efendi ile Seniha'nın aynı tek kişilik pirinç karyolada yatmaları; eski kostümlerin altına çağdaş ayakkabıların giyilmesi; arabada giden iki kişiden biri ileri geri gümbür gümbür sallanırken ötekinin sağlam oturması daha neler neler... TRT'nin iki ayrı karyola alacak ya da oyunculara eski tip ayakkabı yaptıracak parası yoksa, çekimde bunların böyle açık seçik göze batmaları önlenemez mi? Yönetmen arabada giden iki oyuncunun ya her ikisinin de sallanmasını, ya da ikisinin de doğru oturmalarını

söyleyemez mi? Bir Osmanlı paşasının (Giysileri bugünkü bir otel kapıcısınınki kadar görkemli değil, o başka) kendi evinde konuk karşılarken

fes giymeyeceğini bilmemek için değil o çağın, bugünün görgü kurallarından bile habersiz olmak gerekir.

Peki, ya kullanılan dil? Madem ki belli bir çağı ve çağın yazınını

yansıtmak amacındayız, yazarın diline bağlı kalmak zorunluluktur. Evet, bazı

değişiklikler yapılabilir, ama bunlar ancak bugünün seyircisinin metni anlamasını sağlamak için olabilir. Günümüzde pekala anlaşılacak sözcükleri değiştirmek, hem de böylesine yalan yanlış, gelişigüzel değiştirmek anlamsızlığın doruğudur. Millet sokaklarda 'afedersiniz' derken Naim Efendi kimseden özür dilemez. Ne günümüzde ne de o çağda kimsenin koşullara riayet etmesi sözkonusu olamaz. Defa sözcüğü günümüzde yaygın olarak kullanılırken Yakup Kadri'nin kişilerine kez dedirtmek ne demektir? Bunlar şu anda aklıma geliveren örnekler. Daha ne akla uzak Türkçe tuhaflıkları var TRT'nin uyarlamasında. Saymakla bitmez.

Bir de sergilenen 'oyunculuk' var. Kişiliklerin yorumunun yanlışlığından, kullanılan dilin akla uzaklığından çok daha ötelere geçen bir oyun stili ki bunaltıcı, boğucu, çoğu kez de gülünç. Bir kere, bir olay geçmişte meydana geliyor diye onu 'stilize' oynamak gerekli değildir. 'Stilizasyon' ancak belli bir çağın tiyatrosu yansıtılmak isteniyorsa geçerlidir. Örnekse eski Grekler, Moliere, Shakespeare ya da Ahmet Vefik Paşa çağının oyun stiline göre oynanmalıdır. Ama, günlük olayları konu eden bir roman ne zaman

'dramatize' edilirse edilsin doğal bir oyun tarzı ile oynanır. Nitekim, geçtiğimiz aylarda TV'de gördüğümüz 'Savaş ve Barış'ın kişileri yaşadıkları

çağın Fransız oyuncuları, ıtalyan operacıları ya da daha beteri Shakespeare çağı oyuncuları gibi oynamıyorlardı. Oysa TRTnin (Yakup Kadri'nin değil) Kimlik Konak'ının kişileri 'Mınakyan ekolü'nün tipik örnekleri sanki. Bir Ermeni telaffuzuyla konuşmadıkları kalmış. Gerçi Türkçeyi öylesine kötü

konuşuyorlar ki gerçek bir 'Mınakyan ekolü' melodramı yeğlenebilir.

(Pınar Kür, Dünya, 29 Ocak 1979)

:::

TV'de izlediğimiz Kiralık Konak uyarlaması, romanın ve roman kişilerinin yorumundan oyunculuğa, TV için hazırlanan metnin dilinden çekimdeki tutarsızlıklara bir yığın yanlışla sergilendi ve bitti. Daha ilk bölümler gösterilirken eleştirilere konu olan teknik aksaklıklar, dekorda, aksesuarda göze batan dikkatsizlikler bir yana, yapımı gerçekleştirenlerin romana yaklaşım biçimi, romanı TV için görselleştirirken izledikleri yol sanatçıya ne yapıtına saygısızlık diyebileceğimiz bir tutumu somutlaması açısından ilginçti. Üstelik tasarruf gibi, sınırlı olanaklar gibi günümüzde kutsallaşmış kavramlar ardına sığınılarak yapılıyordu ne yapılıyorsa.

Önce şunu soralım: Çekimi yapılan yapıt bir TV oyunu muydu, yoksa bir romanın TV'ye uyarlanması mı? ıkincisiyse, ıstanbul'daki eski konaklardan birinde doğal mekanda çalışmak ve romanı içeriğine uygun olarak aktarmak mümkünken neden stüdyoya, tek boyutlu bir mekana sıkışılmıştı? Sonra oyunu kurallarınca oynamak gerekir. Bir romanı TV'ye uyarlamak demek sahneye uyarlamak, yani tiyatro oyununa dönüştürmek demek değildir. Kaldı ki bir TV

oyununun çekiminde bile dış mekan kullanılmaktadır. TV'nin anlatım aracı

görüntüdür çünkü, görüntüyü saptayan araçsa yapımcının, yöneticinin buyruğundadır. Oysa, bilinmez, nedendir, sözde tasarruf amacıyla stüdyo çekimi yeğlenince yanlışlar birbirini izlemiştir.

Kiralık Konak toplumsal bir çözülüşün romanıdır. Değer yargılarının altüst olduğu bir dönemi, kuşaklararası çatışmayı odak alarak anlatır Yakup Kadri. Batı'ya öykünme ve bu öykünmenin yarattığı ikilik, yaşama biçiminin değişmesi, insanlar arası ilişkilerdeki yozlaşma romanın çatısını oluşturur.

Roman kişileri bu çatı içinde ve sınıfsal konumlarıyla yansıtır. Konaksa değişen bir yaşama biçiminin, çöken bir sınıfın Naim Efendiyle birlikte somut simgesidir. Oysa stüdyoya sıkışıp gerçeklik duygusu vermeyen yapma, değişmez, tek boyutlu dekorla sınırlanınca konağın, dolayısıyla bir sınıfın çöküşü

verilemediği gibi romanın içeriğine aykırı, özü sakatlayıcı değiştirmelere de gidilmiştir. Romana değil dekora uymak gerekmektedir çünkü. Bu ise romanın doğal akışını bozarak sahneleri üstüste bindirmeyi, eldeki dekora uymadığı

için en önemli ayrıntıları atmayı, atılamayanları da değiştirerek yamamayı

doğurmuştur zorunlu olarak. Ama değiştirmeler romanın içeriğine ters düşüyormuş, Yakup Kadri'nin yarattığı kişilikleri çarpıtıyormuş kimin umurunda.

Hele son bölümde hiçbir biçimde açıklanamayacak değişikliklere, romanda bulunmayan eklemelere, Naim Efendi'ye nutuk attırarak kıssadan hisse çıkarmalara ne demeli, bu tutumu hangi sözcükle nitelemeli? Ya iki zabitin, yine romandaki yansıtılış biçimine boş verilerek, Hakkı Celis'in ölüm haberini geliştirişleri, Yakup Kadri'nin kişisi olmaktan çıkarılarak bu ölümden dolayı Seniha'yı suçlayışları... Kim, hangi hakla romanın bitimini böylesine bilinçsizce bir yerli film finaline dönüştürebilir, yazarı, romanın içeriğini hiçe sayabilir?

Bu kadar da değil. Roman kişilerinin yorumlanışı ve kuşkusuz bu yorumlanış

sonucu yansıtılışları var bir de. Yakup Kadri'nin, herbiri gözlem ürünü, yaşayan gerçeklikten alınarak romanın içeriğini yansıtacak biçimde tasarlanmış

kişileri sınıfsal konumlarından ve romandaki kişiliklerinden soyutlanmış

birer kuklaydılar sanki. Doğallıktan uzak bir oyunculuk, kulak tırmalayıcı, diksiyon bozukluklarıyla dolu iğreti bir tonlama da bu yorumsuzluğa eklenince Kiralık Konakın adı kaldı yalnız ortada.

Yine soralım: Önemli bir roman, artık klasikleşmiş bir yapıt içeriğine, kişilerine, yazarın kurgusuna ve anlatımına bağlı kalınmadan uyarlanacak idiyse, neydi amaç? O yapıtı sevimsizleştirip, hatta gülünçleştirerek okumamış olanlarda ilkel, değersiz bir yapıt izlenimi uyandırmak, okunmaz kılmaz mı? (Atilla Özkırımlı, Cumhuriyet, 10 şubat 1979).